

ความเรียง ว่าด้วยเสรีภาพ

แปลจาก On Liberty
by John Stuart Mill

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
จัดแปลและจัดพิมพ์ พ.ศ. 2530
สาขาปรัชญา

ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ

แปลจาก

On Liberty

by John Stuart Mill

ผู้แปล	ดร.ภัทรพร สิริกาญจน อ.บ., อ.ม. (ปรัชญา) Ph.D.(Religion)
ผู้ตรวจวิชาการ	ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ร.บ. (การทูต), M.A. Ph.D. (History)
ผู้ตรวจขัดเกลา ภาษาไทย	นัฐวุฒิ สุทธิสงคราม ธ.บ.

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

งานแปลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ลำดับที่ 100
ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2530

ราคาเล่มละ 33 บาท

คำแถลง

หนังสือแปลเรื่อง ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ เป็นเรื่องที่จัดแปลจากงานเขียนชิ้นเอกเรื่อง On Liberty ของจอห์น สจวต มิลล์ นักปรัชญาและนักเศรษฐศาสตร์การเมืองผู้มีชื่อเสียงของทศวรรษที่ 19 งานเขียนชิ้นนี้จะชี้ให้เห็นว่า เสรีภาพมีค่าสูงส่งต่อมนุษย์เพียงใด ปัจเจกชนควรมีเสรีภาพได้ภายในขอบเขตอย่างใดบ้าง ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หวังว่าข้อคิดต่างๆ เหล่านี้จักเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปลูกฝังทัศนคติเรื่องเสรีภาพอันเป็นสิ่งจำเป็นต่อระบอบการปกครอง ตลอดจนการดำเนินชีวิตส่วนบุคคลของชาวไทย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือแปลเรื่อง ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพนี้คงจักได้มีส่วนเกื้อกูลความคิดเห็นด้านเสรีภาพให้จงงามและแพร่หลายยิ่งขึ้นต่อไป

(ดร.จุมพล สวัสดิ์ยากร)

เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ วช.

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คำนำ

จอห์น สจวต มิลล์ (John Stuart Mill, 1806-1873) เป็นชาวอังกฤษผู้รักการศึกษามาตั้งแต่เด็ก แนวความคิดและผลงานของเขาได้รับอิทธิพลอย่างมากจาก เจมส์ มิลล์ บิดาของเขาเอง มิลล์เคยกล่าวหาว่าหนังสือที่ให้การศึกษาแก่เขามากที่สุดก็คือประวัติศาสตร์อินเดีย (History of India) ซึ่งบิดาเป็นผู้เขียน สิ่งที่มีลล์ได้จากหนังสือเล่มนี้ก็คือความคิดใหม่ ๆ และแรงบันดาลใจในเรื่อง สังคม สถาบัน และผลงานของรัฐบาลอินเดีย ภายใต้การปกครองของรัฐบาลอังกฤษในขณะนั้น ข้อเขียนของบิดาทำให้ มิลล์มองเห็นความอยุติธรรมและการเอารัดเอาเปรียบที่รัฐบาลอังกฤษมีต่อชาวอินเดีย นอกจากนี้บิดายังได้ชักนำมิลล์ให้สนใจเรื่องการปฏิรูปศาสนาจักร (Reformation) โดยกระตุ้นให้มิลล์เห็นว่าพวกพระเป็นผู้ที่กดขี่เสรีภาพทางความคิดของคนทั่วไป

มิลล์ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในอัตชีวประวัติ (Autobiography) ของเขาว่า ในช่วงเวลาก่อนที่เขาจะเขียน ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ (On Liberty) นั้น มีหลักคำสอนเรื่องปัจเจกภาพแพร่หลายอยู่ทั่วไปในประเทศอังกฤษ เช่นหลักคำสอนของฮัมโบลด์ท์ ดังที่มิลล์ได้กล่าวถึงในความเรียงเรื่องนี้ของเขา ความเรียงดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมากต่อแนวความคิดทางการเมืองสมัยใหม่เนื่องจากมิลล์เรียกร้องให้ทุกคนมองเห็นความจำเป็นในการมีเสรีภาพส่วนบุคคล นอกจากนี้มิลล์ยังแสดงให้เห็นว่า คุณธรรมในคริสต์ศาสนาจะปราศจากคุณค่าต่อมนุษย์ถ้ามนุษย์ไร้เสรีภาพ ความสามารถในการใช้เหตุผลและประโยชน์สุขในการดำรงชีวิต

ทฤษฎีการเมืองของมิลล์ที่ปรากฏอยู่ในความเรียงว่าด้วยเสรีภาพเกี่ยวพันโดยตลอดกับเรื่องศาสนา การศึกษา ประวัติศาสตร์ และสังคมศึกษา มิลล์มองเห็นว่า ศาสนจักรในยุคกลางเป็นศูนย์รวมของความคิดเห็นของสังคมในยุคนั้น ไม่ว่าศาสนจักรจะสอนสิ่งที่เป็นจริงหรือเท็จก็ตาม สังคมก็ยอมรับโดยดี ความเป็นปีกแผ่นของยุคกลางจึงขึ้นอยู่กับหลักคำสอนในคริสต์ศาสนาอย่างมั่งคั่งไร้เหตุผล

ในตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 16 ศาสนจักรมิได้มีบทบาทครอบงำประชาชนด้วยคำสอนที่มั่งคั่งไร้สาระอีกต่อไป เมื่อเกิดการปฏิรูปศาสนาขึ้น ศาสนจักรก็หมดอำนาจครอบงำจิตวิญญาณของประชาชน นอกจากนั้น ความล้มเหลวของการปกครองแบบราชาธิปไตยและอภิชนาธิปไตยของยุโรปได้ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวที่เป็นปฏิปักษ์ขึ้นมา 2 ประการ คือ (1) ความพยายามที่จะสร้างศาสตร์สังคมที่ใช้หลักเหตุผลขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ (2) เกิดปฏิวัติฝรั่งเศสขึ้นใน ค.ศ. 1789 ซึ่งในแง่หนึ่งก็เป็นการยืนยันถึงเสรีภาพของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม มิลล์ไม่ได้คิดว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่ดีในตัวของมันเองหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ เขาเห็นว่าสิ่งที่ดีไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ แต่เกิดจากการที่มนุษย์เข้าปรับปรุงดัดแปลงธรรมชาติทั้งสิ้น มิลล์ต้องการสร้างสังคมที่เจริญมั่นคงที่ประกอบไปด้วยความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างมีหลักเกณฑ์อันเนื่องมาจากมนุษย์ได้ใช้เหตุผลจนบรรลุถึงข้อตกลงร่วมกันได้ มิลล์เชื่อว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะก่อความยุ่งยาก แต่ความยุ่งยากนั้นไม่ควรจะเป็นเหตุให้ถูกลงโทษ มิลล์ถือเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะจัดระเบียบจิตใจและการกระทำของสมาชิกสังคมด้วยการอบรมศีลธรรม และผู้ที่ได้รับการขัดเกลาศีลธรรมจากสังคมแล้วย่อมทำแต่สิ่งที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนทั่วไป มิลล์ไม่เห็นด้วยกับการแสวงหาเสรีภาพส่วนบุคคล เขาคิดว่าปัจเจกชนควรมีเสรีภาพภายในเงื่อนไขของสังคมนั้น ในแง่นี้ ปัจเจกชนสามารถทำสิ่งใดก็ได้ที่ตนปรารถนาที่เขามีได้สร้างความเดือดร้อนให้สังคม ปัจเจกชนควรได้รับการสนับสนุนให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี เพราะถ้าปราศจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นสังคมนั้นจะดำรงอยู่ได้ยากและไม่สามารถเข้าถึงสัจธรรมได้ เสรีภาพทางความคิดเห็นจะนำไปสู่ประโยชน์สุขของมนุษย์ได้มากที่สุด

ในความเรียงว่าด้วยเสรีภาพนี้ มิลล์แสดงให้เห็นบทบาทและความสัมพันธ์ของรัฐบาลกับปัจเจกชน รัฐบาลจะเข้าแทรกแซงเสรีภาพของปัจเจกชนได้ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อเพิ่มพูนประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวม เช่น คำประกันความปลอดภัย ลดทอนความไม่เสมอภาค เป็นต้น มิลล์เห็นว่าสิ่งที่ปฏิบัติอย่างแท้จริงต่อเสรีภาพของปัจเจกชนนั้นไม่ใช่อำนาจพระราชจากรัฐ แต่เป็นพลังกดดันที่มาจากมหาชนมากกว่า เขากล่าวไว้อย่างหนักแน่นว่า เสรีภาพมีความหมายต่อชาวอังกฤษเหนือสิ่งอื่นใดแม้ว่าชาวอังกฤษยังล่าหลังชาวยุโรปอื่น ๆ ในเรื่องมโนธรรมและขนบธรรมเนียมทางสังคมก็ตาม

ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพทำให้เรามองเห็นความตั้งใจของมิลล์ในการปกป้องจริยธรรมแบบประโยชน์นิยม กล่าวคือ เขาแยกความแตกต่างระหว่างการกระทำที่เอาแต่ได้กับวิธีการที่ทำให้เกิด “ประโยชน์สุขอย่างมากที่สุด” แก่สังคมส่วนรวม เนื้อหาของความเรียงดังกล่าวจึงแสดงพื้นฐานของหลักประโยชน์นิยมที่ไม่สนับสนุนให้บุคคลกระทำเกินหน้าที่ของตนเอง แต่ให้ทำตามหน้าที่ที่พึงทำ และด้วยเหตุนี้จึงเป็นการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่ผู้อื่น เสรีภาพส่วนบุคคลจึงแยกไม่ออกจากเสรีภาพของสังคม และรัฐมีหน้าที่ที่จะส่งเสริมให้ปัจเจกชนได้พัฒนาตนเองได้อย่างเสรีเพื่อบรรลุความก้าวหน้าทางความคิดและกลายเป็นพลังอันมีคุณค่าของสังคมต่อไป

เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาความเรียงว่าด้วยเสรีภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้แปลจึงได้เพิ่มเติมส่วนที่เป็นคำอธิบายศัพท์และดรรรชนีในตอนท้ายของหนังสือเล่มนี้

ภัทรพร สิริกาญจน
มีนาคม 2529

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
บทที่ 1 บทนำ	4
บทที่ 2 ว่าด้วยเสรีภาพของความคิดและการอภิปราย	14
บทที่ 3 ว่าด้วยปัจเจกภาพในฐานะที่เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของความกินดีอยู่ดี	43
บทที่ 4 ว่าด้วยข้อจำกัดของอำนาจบังคับที่สังคมมีต่อปัจเจกชน	57
บทที่ 5 การประยุกต์มาปรับปรุงใช้	71

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

บทที่ 1 บทนำ

เนื้อหาของความเรียงเรื่องนี้มีใจเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกกันว่าเสรีภาพแห่งเจตจำนง ซึ่งนับว่าโศคร้ายอย่างยิ่งที่ขัดกับหลักคำสอนที่มีผู้ตั้งชื่อกันผิด ๆ ว่า ความจำเป็นในทางปรัชญา แต่เนื้อหาของบทความนี้เป็นเรื่องเสรีภาพของพลเมืองหรือของสังคมต่างหากซึ่งได้แก่ลักษณะและข้อจำกัดของอำนาจที่สังคมใช้บังคับปัจเจกชนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย สิ่งนี้เป็นปัญหาที่ไม่มีใครมีใครหยาบยกกันขึ้นมากล่าวและแทบไม่มีการอภิปรายกันด้วยถ้อยคำธรรมดาเลย แต่ก็เป็นปัญหาที่มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งในการโต้เถียงที่มีอยู่ในสมัยนั้นเมื่อปัญหาดังกล่าวปรากฏตัวขึ้นมาอย่างแฝงเร้น และออกจะแสดงตัวให้เห็นที่รู้จักได้ในไม่ช้าในฐานะที่เป็นปัญหาความเป็นความตายของอนาคต นี่ไม่ใช่สิ่งใหม่เลยที่ในความหมายอันหนึ่งมันได้แบ่งแยกมนุษยชาติออกจากยุคที่เกือบจะเก่าแก่ที่สุด แต่ในยุคแห่งความก้าวหน้าทีสปีชีส์ส่วนที่เจริญกว่าได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบันนั้น มันก็ปรากฏตัวออกมาในเงื่อนไขใหม่และต้องอาศัยการศึกษาขั้นมูลฐานให้มากขึ้นและให้แตกต่างกันออกไปด้วย

การต่อสู้ระหว่างเสรีภาพกับอำนาจ เป็นลักษณะเด่นที่สุดของบทประวัติศาสตร์ที่เราจะรู้จักกันมาตั้งแต่แรกเริ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยกรีก โรมัน และอังกฤษ แต่ในสมัยโบราณนั้น การต่อสู้ดังกล่าวเป็นการต่อสู้กันระหว่างคนในบังคับหรือชนชั้นบางชนชั้นของคนในบังคับกับรัฐบาล ส่วนเสรีภาพก็หมายถึงการคุ้มครองให้พ้นจากอำนาจพระราชของผู้ปกครองในทางการเมือง ผู้ปกครอง (ยกเว้นในบางรัฐบาลที่เป็นที่นิยมกันในกรีก) ถูกมองว่า เป็นผู้ที่อยู่ในฐานะอันจำต้องเป็นปฏิปักษ์ต่อประชาชนที่เขาปกครอง มารดาผู้ปกครองประกอบด้วยผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนใดคนหนึ่ง เผ่าปกครองเผ่าหนึ่ง หรือวรรณะใดวรรณะหนึ่ง ซึ่งได้รับอำนาจเป็นมรดกหรืออำนาจจากการปราบปรามในเหตุการณ์ต่าง ๆ ทุกครั้ง คนเหล่านี้มิได้ครองอำนาจอยู่โดยผู้ที่อยู่ใต้ปกครองนิยมชมชื่น และอำนาจสูงสุดดังกล่าวนี้ คนเราก็ไม่ได้เสาะแสวงหาหรือบางทีก็มิได้ปรารถนาที่จะแข่งขันกันด้วยไม่ว่าจะมีการระมัดระวังการใช้อำนาจคดเขี้ยวอย่างไร อำนาจถูกถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นแต่ก็เป็นอันตรายอย่างยิ่งด้วย เหมือนกับอาวุธซึ่งผู้ปกครองอาจใช้ต่อคนในบังคับไม่น้อยไปกว่าใช้ต่อศัตรูภายนอก เพื่อป้องกันสมาชิกผู้อ่อนแอของชุมชนให้พ้นจากการตกเป็นเหยื่อของแรงจันทนนับไม่ถ้วน จำเป็นต้องมีสัตว์ล่าเหยื่อที่แข็งแรงกว่าสัตว์อื่นไว้ทำหน้าที่ดูแลผู้ปกครองพวกนี้ แต่การที่ราชาแห่งแรงโฉบลงไปล่าฝูงสัตว์ไม่น้อยไปกว่านกฮาร์ปี* ผู้ต่ำต้อยกว่ากระทำต่อเหยื่อของมัน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีทัศนคติของการป้องกันตัวของเขาเองให้พ้นจากจ้องปากและกรงเล็บของผู้ปกครองมันอยู่รำไป ดังนั้น จุดหมายของผู้รักษาดีก็คือการกำหนดขอบเขตอำนาจของผู้ปกครองจนเขาต้องทนทุกขในการใช้อำนาจบังคับบัญชาต่อชุมชนและขอบเขตนี้เอง คือสิ่งที่เรียกว่าเสรีภาพ เราอาจแสวงหาเสรีภาพกันได้ 2 วิธี วิธีแรก ได้แก่การยอมรับภูมิคุ้มกันบางอย่างที่เรียกว่าเสรีภาพหรือสิทธิทางการเมืองซึ่งถือกันว่า ถ้าผู้ปกครองละเมิดก็จะเป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ จะมีการต่อต้านบางอย่างหรือการจลาจลโดยทั่วไปซึ่งถือกันว่าวุ่นวายดิรรม วิธีที่สองเป็นวิธีการในสมัยหลังโดยทั่วไปคือตั้งการตรวจสอบทางรัฐธรรมนูญที่สมมติให้ความยินยอมของชุมชนหรือองค์กรบางชนิดขึ้นมาเป็นตัวแทนของผลประโยชน์ และถือเป็นเรื่องจำเป็นของอำนาจปกครองในการปฏิบัติที่สำคัญ ๆ สำหรับวิธีแรกอำนาจปกครองในประเทศยุโรปส่วนใหญ่ได้ถูกบังคับให้ยอมจำนนไม่มากนักน้อย ในวิธีที่สองมิได้เป็นไปเช่นนั้นและการนำมาซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวหรือในกรณีที่ได้มาแล้วบางส่วนเพื่อที่จะให้ได้มาโดยสมบูรณ์นั้น ได้กลายเป็นเป้าหมายหลักของผู้รักเสรีภาพทุกหนทุกแห่ง และตราบเท่าที่มนุษยชาติยังพอใจที่จะใช้ผู้อื่นต่อสู้

* นกฮาร์ปี (harpies) เป็นนกประหลาดในนิยายปรัมปรา มีลักษณะสากปรักและจะกละ มีหน้าเป็นสตรีมีตัวเป็นแร้ง เล็บเท้าเล็บมือ แหลมคม นอกจากนี้ นกฮาร์ปียังมีความหมายรวมถึงนกในประเทศอังกฤษชนิดหนึ่งอยู่ในตระกูลเหยี่ยว - ผู้แปล

ศัตรูให้ตน และให้มีเจ้านายคนหนึ่งปกครองตนด้วยเงื่อนไขที่จะได้รับการประกันให้พ้นจากอำนาจตราข้อย่างได้ผลไม่มากนักน้อย พวกเขาที่ย่อมไม่มีความต้องการมากไปกว่านี้เลย

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่กิจกรรมของมนุษย์ได้ก้าวหน้าไป ถึงเวลาแล้วที่มนุษย์จะเลิกคิดว่าการที่ผู้ปกครองของเขาจะมีอำนาจโดยอิสระและขัดขวางผลประโยชน์ของเขาเอง เป็นความจำเป็นทางธรรมชาติ ดูเหมือนว่า จะเป็นการดีกว่าถ้าพวกเขาเจ้าหน้าที่ผู้ปกครองของรัฐจะต้องกลายเป็นผู้อยู่ในตำแหน่งชั่วคราวหรือเป็นตัวแทนของพวกเขา ซึ่งพวกเขาถอดถอนได้ตามความพอใจ ด้วยวิธีนี้เท่านั้นที่ดูเหมือนว่า พวกเขาจะมั่นใจได้อย่างเต็มที่ว่า อำนาจต่าง ๆ ของรัฐบาลจะไม่ถูกใช้ไปอย่างผิด ๆ อันทำให้พวกเขาเสียเปรียบ ข้อเรียกร้องใหม่ให้ผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งและอยู่ตามวาระนี้กลายเป็นเป้าหมายซึ่งพรรคที่ได้รับความนิยมที่ใดก็ตามพยายามไปให้ถึง และเป็นสิ่งที่เข้ามาแทนที่ความพยายามเก่าที่จะจำกัดอำนาจของผู้ปกครองลงให้มาก ในขณะที่การต่อสู้ได้ดำเนินไปเพื่อทำให้อำนาจการปกครองได้มาจากการเลือกสรรตามวาระโดยผู้ถูกปกครอง บางคนก็เริ่มคิดว่า มีการให้ความสำคัญมากเกินไปต่อการจำกัดอำนาจนั้นเอง สิ่งนั้น (อาจเป็นไปได้) ก็คือหนทางที่ขัดขวางผู้ปกครองที่มีผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ของประชาชนอยู่เสมอ สิ่งซึ่งเป็นที่ต้องการในขณะนี้คือ บรรดาผู้ปกครองต้องทำตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับประชาชน ผลประโยชน์และเจตจำนงของเขาต้องเป็นผลประโยชน์และเจตจำนงของชาติ ชาติไม่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองที่ต่อต้านเจตจำนงของตนเองจะต้องไม่มีความหวาดกลัวว่าชาติจะเป็นทรราชกับตัวเอง ให้ผู้ปกครองรับผิดชอบต่อชาติให้เต็มที่เถิด ให้ชาติถอดถอนพวกเขาได้โดยฉับพลันและให้ชาติมอบความเชื่อถือในอำนาจต่อผู้ปกครอง โดยที่ชาติเองจะบงการว่าจะใช้อำนาจนั้นได้อย่างไร อำนาจของผู้ปกครองย่อมไม่เป็นอะไรมากไปกว่าอำนาจของชาติเอง โดยหนักแน่นและอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อการใช้ รูปแบบความคิดเช่นนี้หรือบางทีอาจจะเป็นความรู้สึกมากกว่า เป็นความรู้สึกร่วมกันของลัทธิเสรีนิยมยุโรปของกรุงสต็อกโฮล์มในภาคพื้นทวีปซึ่งความคิดนี้ก็ยังมีอิทธิพลอยู่อย่างชัดเจน ผู้ที่ยอมรับข้อจำกัดใดก็ตามของรัฐบาลได้ ยกเว้นในกรณีที่พวกเขาคิดว่ารัฐบาลเช่นนั้นไม่ควรจะมีอยู่ต่อไป ผู้ที่ย่อมเป็นข้อยกเว้นที่เด่นชัดในหมู่นักคิดทางการเมืองของภาคพื้นทวีป ในเวลานี้ ความรู้สึกทำนองเดียวกันก็มีอยู่ทั่วไปในประเทศของเรา (ประเทศอังกฤษ) ถ้าสภาพการณ์ซึ่งครั้งหนึ่งเคยสนับสนุนความคิดเช่นนี้ยังคงดำเนินไปโดยไม่เปลี่ยนแปลง

แต่ในทางทฤษฎีปรัชญาและการเมือง ก็เช่นเดียวกับในตัวบุคคล ความสำเร็จจะเปิดเผยให้เห็นข้อผิดพลาดและความบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งความล้มเหลวอาจซ่อนเร้นมันจนพ้นจากการสังเกตได้ ข้อสังเกตที่ว่าประชาชนไม่มีความต้องการจะจำกัดอำนาจของตนต่อตนเองนั้น ดูจะเป็นความจริงแบบกำปั้นทุบดิน ในเมื่อรัฐบาลยอตนนิยมเป็นสิ่งซึ่งเพียงแต่ฝืนกันได้เท่านั้น หรือเป็นสิ่งซึ่งได้จากการอ่านว่ามีอยู่ในอดีตกาลอันไกลโพ้น เช่นเดียวกับข้อสังเกตที่ได้รับการกระทบกระเทือนจากความผันผวนชั่วขณะเช่นจากการปฏิวัติฝรั่งเศส ที่เลวที่สุดก็คือ เป็นผลงานของคนจำนวนน้อยที่เข้ามาแย่งอำนาจและเป็นผู้ที่มีได้มาจากสถาบันยอตนนิยมที่ปฏิบัติงานประจำแต่อย่างใด แต่เป็นผลของการระเบิดตอบโต้ลัทธิทรราชของขุนนางและกษัตริย์อย่างทันทีทันใดโดยสร้างความสั่นสะเทือนไปทั่ว อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาสาธารณรัฐประชาธิปไตยก็ได้ก้าวเข้ามาครอบครองพื้นที่อันกว้างใหญ่ไพศาลส่วนหนึ่งของโลกไว้และสร้างตนเองเป็นเสมือนสมาชิกผู้หนึ่งที่มีอำนาจมากที่สุดของสังคมประชาชาติ และรัฐบาลจากการเลือกตั้งที่มีความรับผิดชอบก็กลายเป็นประเด็นที่ทำให้มีผู้สังเกตและวิจารณ์กันโดยหวังจะได้ข้อเท็จจริงหลายประการ ปัจจุบันเป็นที่เข้าใจกันแล้วว่า วิธีต่าง ๆ เช่น “การปกครองด้วยตนเอง” และ “อำนาจของประชาชนต่อตนเอง” มิได้แสดงออกถึงสถานะอันแท้จริงของกรณีนี้เลย “ประชาชน” ผู้ใช้อำนาจก็ได้เป็นประชาชนพวกเดียวกันกับผู้ที่ถูกใช้อำนาจเสมอไป นอกจากนี้ “การปกครองด้วยตนเอง” ที่กล่าวถึงกันก็มีใช้รัฐบาลของแต่ละคนอย่างแท้จริง แต่เป็นรัฐบาลของคนแต่ละคนโดยส่วนรวมทั้งหมด ยิ่งไปกว่านั้น เจตจำนงของประชาชนที่แท้จริงแล้วหมายถึงเจตจำนงของคนจำนวนมากที่สุดหรือของ

ประชาชนส่วนที่เคลื่อนไหวมากที่สุด ซึ่งได้แก่เสียงข้างมากหรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างตนให้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นเสียงข้างมากประชาชนอาจต้องการที่จะกดขี่คนจำนวนหนึ่งของพวกตนไว้ในเวลาต่อมาก็ได้ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความระมัดระวังในการต่อต้านสิ่งนี้ไว้เหมือนกับการต่อต้านการล่วงอำนาจใดก็ตาม ฉะนั้น การจำกัดอำนาจของรัฐบาลที่ครอบงำปัจเจกชนอยู่จึงไม่หมดความสำคัญไปเสียทีเดียว ในเมื่อผู้ถืออำนาจจะต้องรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ จะต้องมีความรับผิดชอบต่อพรรคที่มีความแข็งแกร่งมากที่สุดขณะนั้น ทศนะในเรื่องดังกล่าวที่นักคิดผู้มีสติปัญญายอมรับมากเท่า ๆ กับที่ชนชั้นสำคัญ ๆ ของยุโรปพอใจ ซึ่งชนชั้นนี้มองเห็นว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งตรงกันข้ามกับผลประโยชน์ที่แท้จริงหรือที่สมมติกันขึ้นของพวกเขา ทศนะเช่นนี้สถาปนาตนเองขึ้นมาใหม่ได้อย่างไม่ยากลำบากและในความคาดหวังทางการเมือง “ทรราชโดยเสียงข้างมาก” ในปัจจุบันก็รวมกันอยู่กับความชั่วร้ายทั้งหลายที่สังคมจะต้องระมัดระวังตัวเองเอาไว้

เช่นเดียวกับทรราชอื่น ๆ ในตอนแรก ทรราชโดยเสียงข้างมากยังน่าสะพรึงกลัวและยังน่าขยะแขยงอยู่เป็นส่วนใหญ่ โดยมีปฏิบัติการผ่านการกระทำต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ราชการ แต่ผู้ที่มีความคิดไตร่ตรองต่างเห็นว่า เมื่อสังคมกลายเป็นสังคมทรราชเสียเองและใช้อำนาจรวมเหนือปัจเจกชนที่ประกอบกันขึ้นเป็นสังคมนั้น วิธีใช้อำนาจทรราชก็ได้จำกัดอยู่กับการกระทำโดยอาศัยมือของเจ้าหน้าที่ทางการเมือง สังคมจึงสามารถใช้และได้ใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายมานั้น และถ้าสังคมนำอำนาจออกมาใช้ผิดแทนที่จะออกมาใช้ให้ถูกต้องหรือใช้อำนาจในเรื่องที่ไม่ควรเข้าแทรกแซงเลย สังคมก็ใช้อำนาจทรราชทางสังคมที่น่าสะพรึงกลัวยิ่งกว่าการกดขี่ทางการเมืองใดใด ทั้งนี้ แม้จะมีได้ใช้โดยการลงโทษรุนแรงเสมอไปก็ตาม แต่ก็เลือกทางสำหรับหลีกเลี่ยงไว้น้อยมาก ซ้ำยังแทรกซึมลึกเข้าไปในส่วนต่าง ๆ ของชีวิต ตลอดจนบังคับบัญชาลงเป็นทาสอีกด้วย ดังนั้น การป้องกันให้พ้นจากลัทธิทรราชของเจ้าหน้าที่ผู้ปกครองก็ยังไม่เพียงพอ จำเป็นจะต้องมีการป้องกันจากลัทธิทรราชทางความคิดและทางความรู้สึกที่มีอยู่ทั่วไปด้วย โดยต่อต้านแนวโน้มของสังคมที่จะอาศัยวิธีอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการลงโทษทางด้วยบทกฎหมายในการบังคับใช้ความคิดและหลักปฏิบัติของสังคมเองเป็นกฎความประพฤติต่อบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างออกไป เพื่อหยุดยั้งการเติบโตและถ้าเป็นไปได้ก็เพื่อป้องกันการก่อสร้างตัวของปัจเจกชนใดก็ตามที่ไม่สอดคล้องกับวิถีทางของสังคมนั้น ตลอดจนบังคับให้บุคคลทุกคนดำเนินตนเองไปตามแบบแผนที่สังคมกำหนดไว้ การแทรกแซงโดยอาศัยความคิดเห็นส่วนรวมที่ถูกต้องตามกฎหมายต่ออิสรภาพของปัจเจกชนนั้นย่อมมีขอบเขตจำกัด และการแสวงหาขอบเขตจำกัดนั้นกับการสงวนรักษามิให้มีการล่วงละเมิดขึ้นได้จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อสถานะที่ดำรงของกิจกรรมมนุษย์ เช่นเดียวกับการป้องกันให้พ้นจากลัทธิทรราชทางการเมือง

โดยทั่วไป ถึงแม้ว่าข้อเสนอนี้ดูจะไม่มีทางถูกโต้แย้งได้ก็ตาม แต่ก็มีปัญหาในทางปฏิบัติคือ จะวางขอบเขตจำกัดไว้ที่ใด จะปรับความสอดคล้องระหว่างอิสรภาพของปัจเจกบุคคลกับการบังคับของสังคมได้อย่างไร นี่เป็นเรื่องที่จะต้องทำกันเกือบทั้งหมด สิ่งทั้งปวงที่ทำให้การดำรงชีวิตมีคุณค่าสำหรับใครก็ตามนั้นขึ้นอยู่กับ การบังคับให้บุคคลอื่น ๆ เหนียวรั้งการกระทำของตนเอง ดังนั้นกฎความประพฤติบางกฎจำเป็นต้องมีการบังคับใช้โดยทางกฎหมายเป็นเบื้องต้นและโดยทางความคิดในหลายเรื่องซึ่งมิใช่เรื่องซึ่งเหมาะกับการจัดการของกฎหมาย กฎเหล่านี้ควรจะเป็นอย่างไรนั้นเป็นปัญหาหลักของกิจกรรมมนุษย์ แต่ถ้าเราจะยกเว้นกรณีที่เราได้เห็นชัดที่สุดสักสองสามกรณี ปัญหาดังกล่าวก็เป็นปัญหาข้อหนึ่งในบรรดาปัญหาต่าง ๆ ที่ได้แก้ไขไปแล้วโดยคืบหน้าน้อยที่สุด ไม่มียุคสมัยสองยุคใดใดและเกือบไม่มีประเทศสองประเทศใดใดที่ตัดสินใจได้เหมือน ๆ กัน การตัดสินใจของยุคหนึ่งหรือของประเทศหนึ่งก็เป็นสิ่งแปลกประหลาดต่ออีกฝ่ายหนึ่ง กระนั้นก็ตามประชาชนในยุคใดหรือประเทศใดที่เราอ้างถึงนั้นก็มิได้สงสัยความยุ่งยากใดใดในยุคหรือประเทศของตนเกินไปกว่าสิ่งที่มนุษยชาติเห็นพ้องร่วมกันตลอดมา กฎต่าง ๆ ที่ใช้กันในหมู่พวกเขาย่อมปรากฏต่อพวกเขาว่าเป็นสิ่งที่ชัดเจน

และสมเหตุสมผลในตัวเอง เมื่อยกเว้นภาพลวงตาของคนทั่วไปแล้ว สิ่งทั้งหมดนี้ก็เป็นตัวอย่างของอิทธิพลอันมหัศจรรย์จากขนบธรรมเนียมดั้งเดิมที่มีลักษณะคล้ายว่า มิได้เป็นเพียงธรรมชาติที่สองเท่านั้น แต่เป็นความผิดต่อเนื่องของธรรมชาติแรกด้วย เพื่อเป็นการป้องกันความสงสัยใดใดก็ตามที่มีต่อกฎความประพฤติที่มนุษย์ชาติกำหนดใช้ต่อกัน ผลที่เกิดจากขนบธรรมเนียมทั้งหมดนี้ย่อมมีความสมบูรณ์มากกว่า ทั้งนี้เพราะเรื่องซึ่งไม่ถูกพิจารณาว่าจำเป็นก็จะต้องมีการให้เหตุผล ไม่ว่าจะโดยบุคคลคนหนึ่งให้ต่อผู้อื่นหรือโดยบุคคลแต่ละคนให้ต่อตนเองก็ตาม ประชาชนมักเคยชินที่จะเชื่อและได้รับการสนับสนุนจากบุคคลบางคนซึ่งอยากมีลักษณะเป็นนักปรัชญาให้เชื่อว่า ความรู้สึกของตนเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางธรรมชาติเช่นนี้ดีกว่าเหตุผล และทำให้เหตุผลกลายเป็นสิ่งไม่จำเป็นขึ้นมา หลักในทางปฏิบัติซึ่งชี้นำพวกเขาให้มีความคิดเห็นเรื่องการวางกฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์นั้นเป็นความรู้สึกในจิตใจของบุคคลแต่ละคนว่า คนทุกคนควรต้องปฏิบัติตามที่เขาและบรรดาผู้ที่เขาเห็นอกเห็นใจต้องการให้กระทำ ที่จริงแล้วไม่มีใครจะยอมรับกับตัวเองว่ามาตรฐานในการตัดสินนั้นเป็นสิ่งที่เขาเองก็ชอบด้วย แต่ความคิดในประเด็นของความประพฤติที่มีได้มีเหตุผลสนับสนุนนั้น นับได้ว่าเป็นความพอใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้นเอง และถ้าหากมีการให้เหตุผล มันก็เป็นเพียงความพอใจแบบเดียวกันกับที่หลาย ๆ คนรู้สึก มันเป็นความชอบของคนหลายคนแทนที่จะเป็นคนเดียวเท่านั้นเองอย่างไรก็ตามสำหรับคนธรรมดา ๆ ทั่วไป ความพอใจของเขาที่ได้รับการสนับสนุนเช่นนั้นมิได้เป็นเพียงเหตุผลอันน่าพึงพอใจอย่างเต็มที่เท่านั้น แต่เป็นเหตุผลเดียวที่เขาอยู่ในเรื่องของศีลธรรม รสนิยม และความถูกต้อง ซึ่งมีได้จากรักไว้ให้ปรากฏในหลักความเชื่อทางศาสนาของเขา แม้กระนั้นก็ตามมันก็เป็นแนวทางหลักในการตีความหมายของเขา ด้วยเหตุนี้ ความคิดของมนุษย์ที่ว่าเรื่องใดน่าสรรเสริญหรือเรื่องใดน่าติเตียนจึงเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ นานา ที่มีอิทธิพลต่อความปรารถนาของเขาที่เกี่ยวกับความประพฤติของผู้อื่น และมีจำนวนมากพอ ๆ กับสิ่งซึ่งกำหนดความปรารถนาของพวกเขา ในเรื่องอื่นใดก็ตาม บางครั้งก็เป็นเรื่องของเหตุผลในอีกเวลาหนึ่งก็เป็นเรื่องของอคติหรือความเชื่อโชคลางซึ่งโดยปกติแล้ว ก็เป็นเรื่องของความผูกพันต่อสังคม มักไม่ใช่ความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ความอิจฉาหรือความริษยาความหยิ่งยะโสหรือการดูถูกเหยียดหยามแต่ที่สามัญที่สุดคือ เป็นความปรารถนาหรือความกลัวเพื่อตนเอง ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์เพื่อตนเองอย่างถูกต้องหรือผิดกฎหมาย ที่ใดก็ตามซึ่งมีชนชั้นที่มีอำนาจวาสนาขึ้นมา ศีลธรรมส่วนใหญ่ของประเทศก็มาจากผลประโยชน์ของชนชั้น และมาจากความรู้สึกที่มีอิทธิพลมากกว่าของชนชั้นนั้น ศีลธรรมระหว่างพวกเขาเปรียบเท่ากับพวกเฮลลอต * ระหว่างเจ้าของไร่กับนิกร ระหว่างเจ้ากับข้าระหว่างขุนนางกับสามัญชน ระหว่างบุรุษกับสตรี โดยส่วนใหญ่แล้ว ก็เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาจากผลประโยชน์และความรู้สึกทางชนชั้น และความรู้สึกที่เกิดขึ้นเช่นนั้นในด้านความสัมพันธ์กันระหว่างพวกเขาเองก็เป็นปฏิกิริยาสนองตอบความรู้สึกทางศีลธรรมของสมาชิกของชนชั้นที่มีอำนาจวาสนา ในอีกด้านหนึ่งในที่ที่ชนชั้นหนึ่งซึ่งแต่เดิมเคยมีอำนาจวาสนาและกลับสูญเสียอำนาจวาสนานั้นไป หรือในที่ซึ่งอำนาจวาสนาของชนชั้นนั้นหมดความน่านิยมนับถือไปแล้ว ความรู้สึกทางศีลธรรมทั่ว ๆ ไปมักปรากฏออกมาในรูปของความไม่พอใจโดยหมดความอดทนต่ออำนาจที่เหนือกว่านั้น หลักการตัดสินใหญ่อีกหลักหนึ่งของกฎความประพฤติทั้งในการกระทำและการละเว้นที่กฎหมายหรือความคิดเห็นบังคับใช้กันมาก็ได้รับใช้มนุษยชาติในเรื่องความพอใจหรือความรังเกียจที่มีต่อเจ้านายชั่วคราวหรือต่อพระเจ้าของพวกเขา การรับใช้นี้แม้ว่าจะมีความเห็นแก่ตัวเป็นหลัก แต่ก็มิได้เป็นแบบมือถือสากปากถือศีล มันก่อให้เกิดความรู้สึกซึ่งชังอย่างแท้จริงขึ้นมาทีเดียว มันทำให้มนุษย์เฝ้าผู้วิเศษกับคนนอกกริตได้ ในบรรดาอิทธิพลที่ดำซ้ำทั้งหลายนั้นผลประโยชน์ทั่ว ๆ ไปที่เห็นได้ชัดของสังคมได้มีส่วนร่วมด้วยตลอดมา และเป็นผลประโยชน์ใหญ่ ๆ ซึ่งใน

* เฮลลอต (Helots) หมายถึงพวกทาสของชาวสปาร์ตาในยุคโบราณของกรีก มาจากคำว่า Helos ซึ่งเป็นชื่อเมือง ๆ หนึ่งของแคว้นลาโคเนีย ที่ประชาชนตกเป็นทาสของชาวสปาร์ตาทันทีเมือง - ผู้แปล

แนวทางของความรู้สึกทางศีลธรรมก็เป็นเรื่องของเหตุผลโดยลำพังตัวของมันเอง อย่างไรก็ตาม มันให้ผลน้อยกว่าทางด้านความเห็นอกเห็นใจกับความจงเกลียดจงชังที่ก่อตัวขึ้นมาเองเป็นความเห็นอกเห็นใจกับความจงเกลียดจงชังซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของสังคมหรือเกี่ยวข้องด้วยก็แต่เพียงเล็กน้อย และได้ทำให้คนอื่น ๆ รู้สึกถึงมันได้โดยทางจริยธรรมต่าง ๆ ที่ก่อตัวขึ้นมาจากการลงแรงอย่างมหาศาลทีเดียว

การชอบกับการไม่ชอบที่มีต่อสังคมหรือต่อบางส่วนของที่มีอิทธิพลของสังคมนั้น เป็นสิ่งสำคัญในทางปฏิบัติที่กำหนดกฎเกณฑ์ไว้เพื่อการศึกษาโดยทั่วไปโดยอาศัยการลงโทษทางกฎหมายหรือทางความคิดเห็น และโดยปกติแล้ว บรรดาผู้ที่มีความคิดเห็นและความรู้สึกที่ก้าวหน้าของสังคมก็ได้ละทิ้งเงื่อนไขของสิ่งต่าง ๆ โดยปลอดจากการโจมตีในหลักการอย่างไรก็ตาม พวกเขาอาจเกิดความขัดแย้งกับรายละเอียดของสังคมนั้น บางประการ พวกเขาหมกมุ่นอยู่กับการเสาะแสวงหาว่าสิ่งใดสังคมควรชอบหรือควรไม่ชอบมากกว่าที่จะตั้งคำถามว่า การชอบหรือการไม่ชอบนั้นควรจะเป็นกฎต่อปัจเจกชนหรือไม่ พวกเขาพอใจที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของมนุษยชาติในประเด็นเฉพาะ ๆ ที่พวกเขาเองก็ยังทำนอกริตนอกรอยกันอยู่ มากกว่าที่จะสร้างสาเหตุร่วมกันโดยทั่วไปกับพวกนอกริตนอกรอยเพื่อปกป้องเสรีภาพ มีอยู่กรณีเดียวที่ใครก็ตามที่มีใจปัจเจกชนได้ยอมรับพื้นฐานที่สูงกว่าโดยอาศัยหลักการและยืนยันทันทีเช่นนั้นโดยเสมอดันเสมอลายทุกหนทุกแห่ง กรณีนั้นได้แก่ กรณีความเชื่อทางศาสนาซึ่งเป็นกรณีที่เราได้รู้กันได้หลาย ๆ ทางและสร้างอุทธรณ์ที่สะอึกใจที่สุดอยู่ไม่น้อยทีเดียวเกี่ยวกับความผิดพลาดของสิ่งที่เรียกว่าความรู้สึกทางศีลธรรม ทั้งนี้เพราะความเกลียดชังกันในเรื่องพระเจ้าในตัวของคนคืออันอย่างแท้จริงนั้นเป็นกรณีของความรู้สึกทางศีลธรรมที่ชัดเจนมากที่สุด คนที่เริ่มทำลายแอกของสิ่งที่เรียกตนเองว่าศาสนจักรสากลนั้น โดยทั่วไปแล้วไม่รู้สึกเต็มใจยอมรับความแตกต่างในทางความคิดทางศาสนาเช่นเดียวกับตัวศาสนจักรเอง แต่เมื่อความรุ่มร้อนของความขัดแย้งผ่านไปโดยที่มิได้มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดชนะอย่างเด็ดขาด และศาสนจักรแต่ละแห่งหรือนิกายแต่ละนิกายก็ถูกลดลงมาให้จำกัดอยู่แต่เพียงความหวังที่จะดำรงกรรมสิทธิ์ที่ตนได้มีมาก่อนเสียส่วนน้อยที่เห็นว่าตนไม่มีโอกาสเป็นเสียส่วนใหญ่ได้ ก็จำเป็นที่จะต้องอ่อนน้อมผู้ที่เขาไม่สามารถจะเปลี่ยนความคิดได้ให้หันมายอมรับความแตกต่างกัน ฉะนั้น ในสนามรบแห่งนี้เกือบจะโดยเฉพาเลยที่สิทธิของปัจเจกชนผู้ตอบโต้สังคมนั้น ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางโดยพื้นฐานของหลักการ ตลอดจนข้อเรียกร้องของสังคมที่จะใช้อำนาจต่อผู้ไม่เห็นด้วยก็เป็นที่โต้แย้งกันอย่างเปิดเผย บรรดานักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ของโลกเป็นหนี้บุญคุณในการให้มีเสรีภาพทางศาสนาได้นั้น ส่วนมากยอมรับว่าเสรีภาพแห่งมโนธรรมเป็นสิทธิอันลบล้างมิได้และปฏิเสธอย่างเด็ดขาดว่า มนุษย์ต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่นในเรื่องความเชื่อทางศาสนาของเขา นอกจากนี้สิ่งที่เป็นธรรมชาติสำหรับมนุษยชาติก็คือ ความไร้ขันติธรรมในสิ่งใดก็ตามที่พวกเขาารู้สึกหวังใญ่อย่างจริงจัง เรื่องที่ว่าเสรีภาพทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นที่สำนึกกันในทางปฏิบัติไม่ว่าในทีใดก็ตามนั้นก็ได้เพิ่มน้ำหนักของเสรีภาพให้แก่เครื่องวัดนี้ยกเว้นในทีซึ่งความวางเฉยทางศาสนาไม่ชอบให้สันติสุขของเสรีภาพถูกรบกวนโดยการพิพาทกันเกี่ยวกับเรื่องพระเจ้า ในจิตใจของบุคคลผู้เคร่งทางศาสนาเกือบทั้งหมด แม้แต่ในประเทศที่มีขันติธรรมมากที่สุด หน้าที่ของความมีขันติธรรมก็เป็นที่ยอมรับกันอย่างมีข้อแม้อยู่ในใจ บุคคลคนหนึ่งจะทนต่อความรู้สึกที่ไม่เห็นด้วยกับเรื่องการปกครองของศาสนจักรแต่ไม่อดทนกับการยึดอยู่กับคัมภีร์ อีกคนหนึ่งอาจจะยอมทนคนทุกคนได้ ยกเว้นการอดทนต่อบุคคลที่สนับสนุนสันตะปาปาหรือบุคคลที่ถือว่าพระเจ้าเพียงองค์เดียว ส่วนอีกคนทนได้กับทุก ๆ คนที่เชื่อในศาสนาซึ่งพระเจ้าได้เผยพระองค์ออกมา คนจำนวนหนึ่งแม้ความเมตตาของตนไปอีกเล็กน้อย แต่ก็หยุดลงตรงกับความเชื่อในพระเจ้าและอาณาจักรภายภาคหน้า ทีใดก็ตามที่ความรู้สึกของคนกลุ่มใหญ่ยังเป็นความรู้สึกที่แท้จริงและมีพลังเข้มข้น ย่อมพบได้ว่าการเรียกร้องให้เป็นที่เคารพเชื่อฟังนั้นจะลดลงได้บ้างก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ในประเทศอังกฤษ จากสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะพิเศษของประวัติศาสตร์ทางการเมือง แม้ว่าแอกแห่งความคิดเห็นอาจจะหนัก แต่แอกแห่งกฎหมายจะเบามากกว่าประเทศอื่น ๆ ส่วนมากของยุโรป

และกฎหมายนั้นก็ปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวโดยตรงกับความประพฤติส่วนตัว โดยอาศัยอำนาจนิติบัญญัติหรืออำนาจบริหาร ส่วนใหญ่มิได้มาจากการพิจารณาอย่างเที่ยงธรรมต่ออิสราเอลของปัจเจกชน เท่ากับที่มาจากอุปนิสัยที่ยังคงมีอยู่ในการมองดูรัฐบาลว่าเป็นตัวแทนของผลประโยชน์อันตรงข้ามกับประชาชน คนกลุ่มใหญ่ยังไม่ได้เรียนรู้ที่จะรู้สึกว่าการกระทำของรัฐบาลเป็นอำนาจของพวกตนหรือความคิดเห็นของรัฐบาลจะเป็นความคิดเห็นของพวกตน เมื่อพวกเขาได้เรียนรู้เช่นนั้นแล้วเสรีภาพของปัจเจกชนก็จะถูกก้าวร้าวจาก รัฐบาลได้ง่ายมากขึ้นดังที่เสรีภาพได้ถูกความคิดเห็นของคนทั่วไปก้าวร้าวมาแล้ว แต่กระนั้นก็ตาม ยังมี ความรู้สึกอยู่อย่างท่วมท้นที่พร้อมจะตื่นออกมาต่อต้านความพยายามใดใดของกฎหมายที่จะควบคุมปัจเจกชน ในเรื่องต่าง ๆ ที่พวกเขาไม่คุ้นเคยต่อการถูกกฎหมายควบคุมมาก่อน และสิ่งนี้ก็มีความแตกต่างกันอย่างมากใน เรื่องที่ว่า เรื่องดังกล่าวอยู่หรือไม่อยู่ในขอบข่ายอันถูกต้องตามการควบคุมบังคับของกฎหมาย トラบเท่าที่ ความรู้สึกอันเป็นประโยชน์โดยทั่วกันได้ถูกจัดไว้ผิดที่บ่อยนักเท่า ๆ กับที่มีหลักฐานดีในการใช้มันแต่ละคราว กระมัง อันที่จริงเท่าที่มีมา ก็ไม่มีหลักการอันเป็นที่รับรองกันที่จะสามารถตรวจสอบความสมควรหรือไม่สมควร ของการแทรกแซงจากรัฐบาลได้ ประชาชนตัดสินใจตามความพอใจส่วนตัวของตน เมื่อใดก็ตามที่พวกเขาเห็นว่า มีอะไรดีที่ต้องทำหรือมีอะไรชั่วต้องแก้ไข พวกเขาบางคนอาจจะเต็มใจยุยงส่งเสริมรัฐบาลให้เข้ารับภารกิจนี้ ในขณะที่คนอื่น ๆ พอใจที่จะแบกความชั่วของสังคมเกือบทั้งหมดไว้มากกว่าที่จะเพิ่มส่วนหนึ่งไปให้หน่วยงาน ต่าง ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ของมนุษย์อันอ่อนแอไปตามการควบคุมของรัฐบาล และมนุษย์เราก็ได้นำตัวเองเข้า ร่วมการต่อสู้ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะตามทิศทางทั่วไปดังกล่าวของความรู้สึกต่าง ๆ ของตน หรือตามระดับความสนใจที่พวกเขา รู้สึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งถูกเสนอขึ้นมาว่ารัฐบาลน่าจะทำ หรือ ตามความเชื่อที่พวกเขามีอยู่ว่ารัฐบาลน่าจะหรือไม่น่าจะกระทำในลักษณะที่พวกเขาพอใจ แต่แทบไม่มีเลยใน กรณีที่มาจากความคิดเห็นซึ่งพวกเขาตั้งใจอยู่เป็นประจำในเรื่องที่ว่าสิ่งใดที่รัฐบาลควรจะทำ และข้าพเจ้าก็ รู้สึกว่าผลที่เกิดจากการปราศจากกฎเกณฑ์หรือหลักการเช่นนี้ ในเวลานี้ฝ่ายหนึ่งย่อมผิดพลาดได้บ่อยครั้งเท่า ๆ กับอีกฝ่ายหนึ่ง การก้าวร้าวของรัฐบาลซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งพอ ๆ กันย่อมได้รับการเรียกร้องและถูกติเตียนอย่าง ไม่เป็นธรรม

วัตถุประสงค์ของความเรียงเรื่องนี้เป็นไปเพื่อยืนยันหลักการที่ธรรมดาตามหลักการหนึ่ง ใน ฐานะที่ได้รับมอบหมายให้จัดการกับการปฏิบัติของสังคมต่อปัจเจกชนอย่างเด็ดขาดโดยวิธีบังคับและควบคุม ไม่ว่าวิธีการที่ใช้จะเป็นพลังทางกายภาพในรูปของการลงโทษตามกฎหมายหรือการกดขี่ทางศีลธรรมจาก ความเห็นของสาธารณชนก็ตาม หลักการนั้นเป็นจุดหมายเพียงประการเดียวที่ค้ำประกันมนุษยชาติโดยส่วนตัว หรือโดยส่วนรวมให้เข้าไปก้าวร้าวเสรีภาพแห่งการกระทำของสมาชิกคนใดคนหนึ่งของพวกเขาซึ่งเป็นการ ปกป้องตนเอง ความมุ่งหมายเพียงอย่างเดียวที่อำนาจดังกล่าวจะสามารถใช้บังคับสมาชิกคนใดคนหนึ่งของกลุ่ม สังคมอารยะเพื่อให้บรรลุความประสงค์ได้อย่างชอบธรรมโดยผืนเจตจำนงของเขานั้น ก็คือการป้องกันอันตราย ที่จะก่อให้เกิดแก่ผู้อื่น คุณความดีของเขาเองไม่ว่าในทางกายภาพหรือในทางศีลธรรมย่อมมิได้เป็นหลักประกันที่ พอเพียงเขาไม่สามารถจะถูกบังคับได้อย่างชอบธรรมให้กระทำหรือละเว้นสิ่งใด เนื่องจากมันจะเป็นการดีกว่า สำหรับเขาที่จะทำเช่นนั้น เนื่องจากมันจะทำให้เขามีความสุขมากขึ้น และเนื่องจากในความเห็นของคนอื่น ๆ การทำเช่นนั้นอาจจะเป็นการฉลาดหรือแม้แต่เป็นการถูกต้อง สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุผลที่ดีสำหรับพุดจาที่ตทานเขา หรือชี้แจงแสดงเหตุผลกับเขาหรือวิงวอนเขา แต่ไม่ใช่สำหรับบีบบังคับเขา หรือรบกวนเขาด้วยความชั่วร้าย อย่างใดอย่างหนึ่งในกรณีที่เขากระทำเป็นอย่างอื่น เพื่อแสดงเหตุผลสนับสนุนสิ่งนั้น ความประพฤติที่เรา ปรารถนาจะให้เขาละเว้นต้องคาดหมายได้ว่ามันจะสร้างความชั่วร้ายให้แก่ผู้อื่น ความประพฤติเพียงส่วนเดียว โดยเฉพาะของใครก็ตามซึ่งอ่อนแอไปตามสังคมก็คือส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องเฉพาะกับ

ตนเอง อิศรภาพของเขาโดยสิทธิแล้วย่อมเป็นสิ่งสูงสุด บัจเจกชนจึงเป็นอธิปัตย์ครอบครองตัวของตัวเองได้โดยครอบครองร่างกายและจิตใจของตนนั่นเอง

อาจจะไม่มีใครจำเป็นต้องกล่าวว่าหลักการดังกล่าวมุ่งใช้กับมนุษย์ผู้มีสมรรถภาพเจริญเต็มที่แล้วเท่านั้น เราไม่พูดถึงเด็กหรือเยาวชนผู้มีอายุต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดให้เป็นวัยของชายหนุ่มหรือหญิงสาว บุคคลทั้งหลายผู้ที่ยังอยู่ในภาวะที่ต้องอาศัยความดูแลจากผู้อื่น จะต้องถูกขัดขวางการกระทำที่ตนก่อขึ้น เช่นเดียวกับได้รับการคุ้มครองให้พ้นความบาดเจ็บจากภายนอก ด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ เราอาจเลิกพิจารณาถึงสภาพอันไม่เจริญต่าง ๆ เหล่านี้ของสังคมซึ่งเผ่าพันธุ์มนุษย์เองก็อาจถูกพิจารณาว่าอยู่ในภาวะด้อยความเจริญของมันได้ ความยุ่งยากครั้งแรก ๆ ในวิถีความก้าวหน้าด้วยตัวของมันเองเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่มาจนหาทางเลือกวิถีที่จะเอาชนะความยุ่งยากได้ยากเต็มที่ และผู้ปกครองผู้เต็มไปด้วยจิตวิญญูณแห่งการปรับปรุงแก้ไขก็ได้รับการค้าประกันในการใช้วิธีที่ง่ายวิธีใดก็ตามที่จะบรรลุจุดหมายได้ หรือบางทีก็อาจบรรลุไม่ได้ ลัทธิเผด็จการเป็นรูปแบบรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายในการจัดการกับอนารยชนโดยกำหนดจุดหมายให้พวกเขาปรับปรุงตนเองขึ้นมา ตลอดจนเป็นวิธีการอันเหมาะสมเพื่อทำให้จุดหมายบรรลุผลอย่างแท้จริง เสรีภาพในฐานะที่เป็นหลักการอันหนึ่งย่อมใช้ไม่ได้กับสิ่งต่าง ๆ ในสภาพใดก็ตามที่มาก่อนกาลเวลาที่มนุษย์ชาติเริ่มสามารถปรับปรุงแก้ไขตนเองได้โดยการแก้ปัญหาที่กันอย่างเสรีและเท่าเทียมกัน จนถึงเวลานั้น ก็ไม่มีอะไรสำหรับพวกเขา นอกจากความเคารพเชื่อฟังต่ออัคบาร์* หรือชาร์ลมาญ** สักคนอย่างเต็มที่ ถ้าพวกเขาจะโชคดีจนหาพบได้สักคน แต่ในทันทีที่มนุษย์ชาติได้บรรลุประสิทธิภาพในการถูกชักจูงให้ปรับปรุงตนเองโดยอาศัยความเชื่อมั่นหรือการถูกหว่านล้อมก็ตาม (ช่วงเวลาอันยาวนานนับตั้งแต่บรรดาผู้ที่เราจำต้องเอาตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยในที่นี้ได้เข้ามาในชนชาติต่าง ๆ ทั้งหมด) การบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบโดยตรงหรือในรูปแบบของความทุกข์และบทลงโทษต่อการขัดขืนก็ย่อมไม่อาจเป็นที่ยอมรับกันได้อีกต่อไปแล้วว่าเป็นวิถีไปสู่ความดีเพื่อตัวของมันเอง หรือเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลเพียงเพื่อความมั่นคงของผู้อื่นเท่านั้น

ย่อมเป็นการสมควรที่จะแจ้งแล้วว่า ข้าพเจ้ายอมสละความได้เปรียบใดก็ตามซึ่งเกิดจากความคิดเรื่องสิทธิอันเป็นนามธรรมและอาจเข้ามาสู่ข้อถกเถียงของข้าพเจ้าโดยเป็นสิ่งที่มิขึ้นอยู่กับประโยชน์สุข ข้าพเจ้ามองประโยชน์สุขว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจอันสูงสุดในปัญหาทางจริยธรรมทั้งหมด แต่มันต้องเป็นประโยชน์สุขในความหมายที่กว้างที่สุดซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนผลประโยชน์อันถาวรของมนุษย์ผู้เป็นเสมือนสัตว์ผู้ก้าวหน้า ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า ผลประโยชน์เหล่านั้นได้ปล่อยให้สภาพธรรมชาติของปัจเจกชนตกเป็นทาสของการควบคุมบังคับจากภายนอกซึ่งเกี่ยวมีผลประโยชน์ของคนอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเพียงในแง่ที่การกระทำเหล่านั้นเป็นของคนแต่ละคนเท่านั้น ถ้าใครก็ตามได้กระทำการอันเป็นความเสียหายต่อผู้อื่น ก็ย่อมมีคดีที่ปรากฏขึ้นเพื่อลงโทษเขาด้วยกฎหมายหรือด้วยความรังเกียจของคนทั่วไปในที่ซึ่งการลงโทษตามกฎหมายไม่สามารถจะใช้ได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีการกระทำในทางสร้างสรรค์อีกหลายอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นซึ่งเขาอาจถูกบังคับให้กระทำได้โดยชอบธรรม เช่นการให้การเป็นพยานในศาลสถิตยุติธรรม การมีส่วนร่วมอย่างยุติธรรมในการป้องกันร่วมกันหรือในงานที่ต้องประสานกันบางอย่างอื่น ๆ อันจำเป็นต่อผลประโยชน์ของสังคมซึ่งเขายินดีรับความคุ้มครองจากการกระทำดังกล่าวและการประกอบกิจกรรมบางอย่างอันเกี่ยวถึงปัจเจกชน เช่น การช่วยชีวิตเพื่อนร่วมโลก หรือการเข้าขัดขวางเพื่อปกป้องผู้ที่ช่วยตนเองไม่ได้ให้พ้นจากการถูกกดขี่ เป็นสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเมื่อใด

* อัคบาร์ (AKBAR, 1542-1605) เป็นจักรพรรดิเชื้อสายมองโกลที่ปกครองอินเดียในสมัยเดียวกับที่พระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ 1 ทรงปกครองอังกฤษ พระเจ้าอัครมหาราชทรงก่อตั้งจักรวรรดิโมเลกุลที่ทรงอำนาจ ทรงรวมชนชาติอินเดียเข้าด้วยกันโดยทรงประนีประนอมชาวฮินดูให้เข้ากับชาวมุสลิมของพระองค์และทรงให้ความเสมอภาพและเสรีภาพในการนับถือศาสนา - ผู้แปล

** ชาร์ลมาญ (Charlemagne, 742-814) เป็นจักรพรรดิชาติแฟรงก์ที่รุ่งเรืองที่สุดในยุคมืดของประวัติศาสตร์ทรงขับไล่มุสลิมและรวบรวมตั้งจักรวรรดิคริสเตียนขึ้นสำเร็จ ทรงแผ่พระราชอำนาจไปทั่วยุโรปภาคกลาง ทรงก่อตั้งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ตลอดจนฟื้นฟูการศึกษาภาษาละตินเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและการศาสนา - ผู้แปล

ก็ตามที่การกระทำนั้นเป็นหน้าที่ที่มนุษย์ต้องทำอย่างเห็นได้ชัด เขาก็อาจต้องรับผิดชอบต่อสังคมโดยชอบธรรมที่จะไม่ทำก็ได้ คน ๆ หนึ่งอาจก่อความชั่วร้ายต่อผู้อื่นไม่ใช่เพียงโดยการกระทำของเขาเท่านั้น แต่ยังโดยการวางเฉยของเขาอีกด้วย และไม่ว่าโดยกรณีใดเขายอมเป็นสาเหตุอันควรที่ทำให้พวกเขาเองได้รับอันตราย อันที่จริงในกรณีหลัง ต้องอาศัยการใช้อำนาจบังคับอย่างรอบคอบยิ่งกว่ากรณีแรกมากนัก การทำให้ใครก็ตามแสดงเหตุผลในการกระทำชั่วต่อผู้อื่นยอมถือเป็นกฎ การทำให้เขาแสดงเหตุผลในการไม่ป้องกันความชั่วยอมเป็นข้อยกเว้นเมื่อกล่าวเปรียบเทียบกับกันแล้ว ยิ่งกว่านั้น ยังมีอีกหลายกรณีที่ชัดเจนเพียงพอและหนักแน่นเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อยกเว้นนั้นได้ ในสิ่งทั้งปวงที่พิจารณาถึงความสัมพันธ์ภายนอกของปัจเจกชน เขาย่อมโอนอ่อนในทางกฎหมายไปตามบรรดาผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องด้วย และถ้าจำเป็นก็โอนอ่อนไปตามสังคมในฐานะที่เป็นผู้คุ้มกันของพวกเขา มักจะมีเหตุผลดี ๆ อยู่เสมอที่จะไม่เหนียวรั้งให้เขาต้องมีความรับผิดชอบ แต่เหตุผลเหล่านี้ต้องเกิดขึ้นจากความง่ายตายเป็นพิเศษของรูปการณ์ด้วย อาจเนื่องจากมันเป็นรูปการณ์ประเภทที่เขา น่าจะกระทำโดยตลอดได้ดีเมื่อถูกปล่อยให้พิโนจพิเคราะห์ด้วยตนเองมากกว่าเมื่อถูกบังคับด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งที่สังคมมีอำนาจอยู่เพื่อใช้ควบคุมเขา หรือเพราะว่าความพยายามที่จะใช้อำนาจควบคุมอาจจะสร้างความชั่วร้ายแบบอื่น ๆ ที่ยิ่งใหญ่กว่าความชั่วร้ายที่มันควรหลีกเลี่ยง เมื่อเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้สิ้นโอกาสในการใช้ความรับผิดชอบ มโนธรรมของตัวผู้กระทำเองควรก้าวเข้าไปในบัลลังก์ตัดสินอันว่างเปล่า เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้อื่นเหล่านี้ที่ปราศจากการปกป้องจากภายนอก และควรพิพากษาตนเองอย่างเข้มงวดยิ่งกว่าสิ่งอื่นทั้งหมดเพราะรูปการณ์ดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยให้เขากลายเป็นผู้รับผิดชอบต่อการพิพากษาเพื่อนร่วมโลกของเขาเลย

โดยที่สังคมแตกต่างไปจากปัจเจกชน สังคมจะมีได้ก็แต่เพียงผลประโยชน์โดยอ้อมเท่านั้นในขอบเขตการกระทำบางอย่าง โดยรวมส่วนทั้งหมดของชีวิตเข้ากับความประพฤติของบุคคลซึ่งกระทบกระเทือนเพียงตัวของเขาเอง หรือถ้ามันกระทบกระเทือนผู้อื่นด้วยก็เพียงด้วยความยินยอมและการมีส่วนร่วมอย่างเสรีอย่างสมัครใจ และปราศจากการหลอกลวงของพวกเขาเท่านั้น เมื่อข้าพเจ้ากล่าวว่าเพียงตัวเขาเอง ข้าพเจ้าก็หมายความว่าเช่นนั้นโดยตรง และเป็นเบื้องแรกด้วย เพราะอะไรก็ตามที่กระทบกระเทือนตัวเขาย่อมอาจกระทบกระเทือนผู้อื่นได้โดยผ่านตัวเขา ตลอดจนข้อโต้แย้งซึ่งอาจวางรากฐานอยู่บนความไม่แน่นอน เช่นนี้ก็จะได้รับการพิจารณาในผลที่ตามมาด้วย ฉะนั้นเรื่องนี้จะจึงเป็นอาณาเขตอันเหมาะสมแห่งเสรีภาพของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยประการแรก ได้แก่ อำนาจจักรภายในแห่งความสำนึก ซึ่งเรียกร่องเสรีภาพแห่งมโนธรรมในความหมายที่เข้าใจได้ดีที่สุดเสรีภาพของความคิดและความรู้สึก เสรีภาพของความคิดเห็นและควมมีอารมณ์อย่างสุดขั้วในเรื่องทุกเรื่องในทางปฏิบัติหรือทางทฤษฎี ทางวิทยาศาสตร์ ทางศีลธรรม หรือทางเทววิทยา เสรีภาพในการแสดงและตีพิมพ์ความคิดเห็นอาจดูเหมือนจะตกอยู่ภายใต้หลักการที่แตกต่างกันในเมื่อมันขึ้นอยู่กับส่วนนั้นของความประพฤติของปัจเจกชนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น แต่โดยที่มีความสำคัญมากเกือบเท่าเสรีภาพทางความคิดเองและคงอยู่อย่างกว้างขวางด้วยเหตุผลเดียวกัน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นย่อมไม่อาจแยกจากเสรีภาพในการคิดได้ในทางปฏิบัติ ประการที่สอง หลักการดังกล่าวต้องอาศัยเสรีภาพในการมีรสนิยมและการแสวงหา เสรีภาพในการวางแผนชีวิตของเราให้เหมาะสมกับอุปนิสัยของเราเอง และเสรีภาพในการกระทำตามความพอใจของเราโดยขึ้นอยู่กับผลที่จะตามาดังต่อไปนี้ กล่าวคือ ความปราศจากการยับยั้งจากเพื่อนร่วมโลกของเรา トラบเท่าที่สิ่งที่เราทำไปไม่ได้ทำอันตรายแก่พวกเขา แม้ว่าพวกเขาอาจจะคิดว่าความประพฤติของเราเป็นสิ่งเลว วิปริตหรือผิดก็ตาม ประการที่สาม จากเสรีภาพของปัจเจกชนแต่ละคนเช่นนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นต่อมาก็คือเสรีภาพของกลุ่มที่รวมขึ้นมาจากปัจเจกชนภายในขอบเขตเดียวกัน ซึ่งได้แก่เสรีภาพในการรวมตัวกันเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่ก่ออันตรายต่อผู้อื่น บุคคลที่รวมตัวกันนั้นถือได้ว่าต้องมีอายุอยู่ในวัยผู้ใหญ่ และมีได้ถูกบังคับหรือถูกหลอกลวง

กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ไม่มีสังคมใดเลยที่เสรีภาพเหล่านี้ไม่ได้รับการยกย่องจะเป็นสังคมเสรีได้ ไม่ว่าจะรูปแบบรัฐบาลของสังคมนั้นจะเป็นอะไรก็ตาม และไม่มีสังคมใดเลยที่จะเป็นเสรีได้ ไม่ว่าจะรูปแบบรัฐบาลของสังคมจะเป็นอะไรก็ตาม และไม่มีสังคมใดเลยที่จะเป็นเสรีอย่างสิ้นเชิง ถ้าเสรีภาพเหล่านี้มิได้ดำรงอยู่อย่างโดดเด่นและปราศจากเงื่อนไขในสังคมนั้น เสรีภาพเพียงประการเดียวที่สมนามของสังคมก็คือเสรีภาพในการเดินตามคุณความดีของเราเองด้วยวิธีของเราเอง トラบเท่าที่เราไม่ได้พยายามฉกชิงเสรีภาพไปจากผู้อื่น หรือขัดขวางความพยายามของผู้อื่นที่จะได้รับเสรีภาพ คนแต่ละคนย่อมเป็นผู้คุ้มกันสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะในทางร่างกาย หรือในทางจิตใจและวิญญาณก็ตาม มนุษยชาติย่อมเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการทรมาณซึ่งกันและกันให้มีชีวิตอยู่ตามที่เห็นว่าดีสำหรับมนุษยชาติเองมากกว่าเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการบังคับคนแต่ละคนให้มีชีวิตอยู่ตามที่เห็นว่าดีสำหรับคนส่วนใหญ่ที่เหลืออยู่

แม้ว่าหลักการนี้จะมีข้ออะไรเลยนอกจากสิ่งใหม่ และอาจจะมีการพยากรณ์ของความเห็นแก่เพื่อนมนุษย์สำหรับบุคคลบางคน แต่ก็ไม่มีหลักการใดที่จะยืนหยัดตอบโต้แนวโน้มโดยทั่วไปของความคิดเห็นและการปฏิบัติที่ยังมีอยู่ได้อย่างตรงไปตรงมามากกว่านี้สังคมได้ใช้ความพากเพียรอย่างเต็มที่ในการพยายาม (ตามความคิดความสามารถของตนเอง) บังคับประชาชนให้ทำตามความเห็นของมันเกี่ยวกับความเป็นเลิศส่วนตัวได้มากเท่า ๆ กับความเห็นของมันเกี่ยวกับความเป็นเลิศในทางสังคม สมาพันธรัฐสมัยโบราณคิดว่าตนเองได้ถูกกำหนดให้ปฏิบัติการจัดการเกี่ยวกับความประพฤติส่วนตัวทุกส่วน โดยอาศัยอำนาจบังคับจากสาธารณชนบนพื้นฐานที่ว่ารัฐมีผลประโยชน์อันลึกซึ้งในระเบียบวิจยทางร่างกายและทางจิตใจทั้งหมดของราษฎรของรัฐทุกคน และนักปรัชญาในสมัยโบราณก็สนับสนุนด้วย ซึ่งเป็นวิธีคิดที่อาจยอมรับกันอยู่ในสาธารณรัฐขนาดเล็กอันแวดล้อมไปด้วยข้าศึกที่มีแสนยานุภาพ ในขณะที่ประสบภาวะอันตรายเป็นอาณัติโดยจะถูกล้มล้างจากการโจมตีของต่างชาติหรือจากความหวนไหวภายในเอง และซึ่งแม้แต่การผ่อนคลายเป็นผลและการบังคับตัวเองเพียงชั่วครู่ก็อาจถึงเป็นถึงตายได้โดยง่ายจนพวกเขาไม่สามารถทนรอคอยผลดีที่ถาวรของเสรีภาพได้ ในโลกสมัยใหม่ กลุ่มการเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแตกแยกกระหว่างอำนาจฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายอาณาจักร (ซึ่งกำหนดทิศทางของมโนธรรมของมนุษย์ให้อยู่ในมือของผู้อื่นแทนที่จะอยู่ในมืออันควบคุมกิจการในทางโลกของเรา) ได้ขัดขวางการที่กฎหมายเข้าแทรกแซงรายละเอียดของชีวิตส่วนตัวอย่างมาก แต่เครื่องมือในการปราบปรามทางศีลธรรมก็ได้ถูกกวัดแกว่งอย่างแข็งขันเพื่อตอบโต้การแหกคอกไปจากความคิดเห็น ในการพิจารณาตนเองที่ยังครอบงำอยู่มากกว่าความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ทางสังคมด้วยซ้ำ ศาสนาซึ่งเป็นองค์ประกอบอันสำคัญมากที่สุดที่ได้เข้ามาสู่การวางรูปแบบความรู้สึกทางศีลธรรมก็ได้ถูกรอบงำไม่โดยความทะเยอทะยานของพระราชกฤษฎีกาซึ่งพยายามหาทางควบคุมหน่วยงานทุกหน่วยเกี่ยวกับความประพฤติของมนุษย์ ก็ถูกรอบงำโดยจิตวิญญาณของลัทธิบริสุทธินิยม* อยู่เกือบตลอดเวลา และนักปฏิรูปสมัยใหม่บางคนเหล่านี้ผู้ซึ่งได้ปะทะกับข้อโต้แย้งศาสนาต่าง ๆ ในอดีตอย่างเข้มแข็งที่สุดก็ได้หันหลังศาสนจักรหรือนิกายต่าง ๆ ของตนให้ยืนย่นเรื่องสิทธิในการปกครองจิตวิญญาณ กล่าวคือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายคองต์** ผู้มีระบบความคิดทางสังคมตามที่ได้ปรากฏให้เห็นในงานเขียนชื่อระบบการเมืองแบบปฏิรูปนิยมของเขามุ่งไปที่การสถาปนาระบบเผด็จการทางสังคมเข้าครอบงำปัจเจกชน (แม้จะโดยการใช้อำนาจศีลธรรม

* ลัทธิบริสุทธินิยม (Puritanism) เป็นคริสต์ศาสนานิกายหนึ่งก่อตั้งขึ้นมาโดยกลุ่มผู้ถืออิกายโปรเตสแตนต์ที่อยู่แล้วในสมัยพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ 1 แห่งอังกฤษ เป็นลัทธิที่ถือว่าแนวทางของตนบริสุทธิ์และเดินตามพระวจนะของพระเจ้า โดยคัดค้านการปรุงแต่งของมนุษย์ พิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดจนความเชื่อในสิ่งลึกลับทั้งปวง จึงให้ดำเนินชีวิตอย่างมัธยัสถ์และเข้มงวด - ผู้แปล

** คองต์ (Auguste Comte, 1798-1857) เป็นนักปรัชญาผู้ก่อตั้งแนวความคิดแบบปฏิรูปนิยม (positivism) ที่ถือว่ามนุษยชาติมีประวัติศาสตร์เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นเทวศาสตร์ซึ่งประชาชนเชื่อในสิ่งลึกลับและมีอคติ ขั้นอภิปรัชญาซึ่งประชาชนพยายามเข้าใจและใช้เหตุผลแสวงหาความเป็นจริง และขั้นปฏิรูปนิยมซึ่งประชาชนเริ่มมีความรู้ตามข้อเท็จจริง วิวัฒนาการของมนุษย์เช่นนี้เห็นได้จากความจริงทางวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งคองต์กล่าวไว้ในหนังสือ Cours de Philosophie Positive ของเขา - ผู้แปล

มากกว่าใช้กฎหมายก็ตาม) ซึ่งถ้าหาสิ่งใดใดที่ผู้เคร่งวินัยมากที่สุดในทุกวันนี้ก็ปรัชญาสมัยโบราณได้ไตร่ตรองกัน อยู่ในอุดมคติทางการเมือง

นอกจากลัทธิพิเศษของนักคิดแต่ละคนแล้ว ยังมีความโน้มเอียงที่เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางทุกทีในโลกเพื่อแผ่ขยายอำนาจของสังคมเข้าครอบคลุมปัจเจกชนจนเกินควรทั้งทางพลังความคิดเห็นและแม้แต่ทางพลังบังคับจากการออกกฎหมาย และในขณะที่แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดที่ได้เกิดขึ้นในโลกได้เป็นไปได้เพื่อทำให้สังคมมั่นคงแข็งแรงและลดทอนอำนาจของปัจเจกชน การรุกรานเช่นนี้ก็มีใช้ความชั่วร้ายประการเดียว ซึ่งมีทางจะสูญสลายไปตามธรรมชาติเอง แต่ตรงกันข้าม กลับมีทางเติบโตอย่างน่าเกรงขามมากขึ้นทุกที ไม่ว่าจะในฐานะที่เป็นผู้ปกครองหรือเป็นราษฎรร่วมกันก็ตาม ความประสงค์ของมนุษยชาติที่จะเสนอความคิดเห็นและความโน้มเอียงของตนขึ้นมาเป็นกฎความประพฤติสำหรับผู้อื่นย่อมได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามความรู้สึกบางอย่างที่ดีที่สุดและที่เลวที่สุดต่อธรรมชาติของมนุษย์จนมันยากที่จะถูกกดอยู่ภายใต้การเหนี่ยวรั้งโดยสิ่งใดก็ตามยกเว้นความกระหายอำนาจ และในขณะที่อำนาจมิได้กำลังเสื่อมสลายลงแต่กลับเจริญรุ่งเรืองขึ้น ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันของโลก เขาย่อมต้องหวังที่จะเห็นอำนาจนั้นเพิ่มพูนขึ้น นอกจากว่า กำแพงอันแข็งแกร่งของความเชื่อมั่นทางศีลธรรมจะสามารถถูกสร้างขึ้นมาต้านทานความเลวร้ายได้

จะถกเถียงกันได้สะดวกทีเดียว ถ้าเราจำกัดตัวเองในครั้งแรกให้อยู่กับเรื่องดังกล่าวเพียงประเด็นเดียว แทนที่จะเข้าไปสู่สมมุติฐานทั่วไปในทันที ซึ่งหลักการที่ได้แถลงไว้ในนี้ได้รับการรับรองจากความคิดเห็นที่มีอยู่ในขณะนั้น แม้จะไม่เป็นที่ยอมรับกันอย่างเต็มที่ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับกันได้ในระดับหนึ่ง สาขานี้ที่ว่านี้ก็คือเสรีภาพแห่งการพูดและการเขียนอันมีที่มาแห่งเดียวกันออกไปจากมันได้ แม้ว่าเสรีภาพเหล่านี้จำนวนมากพอควรจะเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ ทั้งปวงซึ่งแสดงตัวว่ามีขันติธรรมทางศาสนาและมีสถาบันอันเป็นเสรีพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งทางปรัชญาและทางการปฏิบัติซึ่งเสรีภาพนั้นได้ตั้งอยู่ ก็อาจไม่เป็นที่คุ้นเคยสำหรับจิตใจของคนทั่วไปมากนักหรืออาจหวังได้ว่าไม่เป็นที่ชื่นชมโดยตลอดมากนักสำหรับผู้นำความคิดเห็นหลายคนนั่นเองด้วยซ้ำไป เมื่อเป็นที่เข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว พื้นฐานต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้นำมาใช้ประโยชน์กันอย่างกว้างขวางมากกว่าสำหรับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว และการพิจารณาปัญหาส่วนนี้อย่างทะลุปรุโปร่งจะเป็นการวางรากฐานบทแนะนำที่ดีที่สุดต่อสิ่งที่ยังเหลืออยู่ ข้าพเจ้าหวังไว้ว่าบรรดาผู้ที่เห็นว่าสิ่งที่ข้าพเจ้ากำลังจะกล่าวถึงนี้มีได้เป็นสิ่งใหม่สำหรับเขาเลย อาจจะไม่ยากให้ข้าพเจ้าได้ด้วยเหตุนี้ ถ้าเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นที่ถกเถียงกันมาแล้วบ่อย ๆ ถึงสามศตวรรษจนถึงขณะนี้ ข้าพเจ้าก็ขอหาญที่จะถกเถียงต่อไปอีก

บทที่ 2

ว่าด้วยเสรีภาพของความคิดและการอภิปราย

เป็นที่หวังกันว่า สมัยที่จำเป็นต้องมีการปกป้อง “เสรีภาพของหนังสือพิมพ์” เพื่อเป็นเครื่องประกันอย่างหนึ่งในการต่อต้านรัฐบาลที่คิดโกงประชาชนหรือเป็นทรราชนั้นได้ผ่านพ้นไปแล้ว เราอาจนึกเอาเองได้ว่า ในขณะนี้ไม่มีใครที่จะต้องการขู่ขู่ขู่ใดใดที่ขัดขวางผู้ออกกฎหมายหรือผู้บริหารผู้ไม่มีผลประโยชน์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับประชาชนไม่ให้นำมาคิดเห็นต่าง ๆ ไว้ให้ประชาชน ตลอดจนวางเงื่อนไขไว้ด้วยว่าหลักคำสอนหรือข้อโต้แย้งใดบ้างที่อนุญาตให้ประชาชนรับฟังได้ นอกจากนั้นนักเขียนต่าง ๆ ก่อนหน้านั้นก็ยังผลักดันเรื่องดังกล่าวอยู่บ่อยครั้งและประสบความสำเร็จเสียจนกระทั่งไม่จำเป็นต้องยืนยันเป็นพิเศษในที่นี้ แม้ว่ากฎหมายของประเทศอังกฤษเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์จะเป็นทาสของปัจจุบันเช่นเดียวกับในสมัยของราชวงศ์ทิวดอร์ การนำกฎหมายออกมาใช้ต่อต้านการอภิปรายทางการเมืองก็ยังเป็นอันตรายอยู่บ้าง ยกเว้นในระหว่างที่เกิดความตื่นตระหนกบางขณะเมื่อความกลัวว่าจะเกิดการจลาจลได้ผลักดันพวกรัฐมนตรีและพวกผู้พิพากษาให้พากันละทิ้งความถูกต้องของตนเอง* และหากกล่าวโดยทั่วไปแล้ว เราไม่ควรเข้าใจกันว่า ในประเทศต่าง ๆ ที่ใช้รัฐธรรมนูญปกครองนั้นไม่ว่ารัฐบาลจะรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างเต็มที่หรือไม่ก็ตาม รัฐบาลมักจะพยายามควบคุมการแสดงออกทางความคิดเห็น เว้นแต่เมื่อในการกระทำเช่นนั้น รัฐบาลได้ทำให้ตัวเองกลายเป็นองคคพพที่ประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถจำทนต่อไปได้ ฉะนั้น ให้เราสมมุติกันว่ารัฐบาลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับประชาชนโดยตลอดและไม่เคยคิดใช้อำนาจกดขี่ใดใดเลย นอกจากในการเห็นพ้องกับสิ่งที่รัฐบาลมองว่าเป็นประชามติ แต่ข้าพเจ้าก็ขอปฏิเสธสิทธิของประชาชนในการใช้อำนาจกดขี่นั้นทั้งโดยพวกเขาเองและโดยรัฐบาลของพวกเขา อำนาจโดยตัวของมันเองเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย รัฐบาลที่ดีที่สุดย่อมไม่มีสิทธิ์ครอบครองอำนาจมากไปกว่ารัฐบาลที่เลวที่สุด เมื่อใช้อำนาจดังกล่าวไปตามความเห็นของประชาชนก็อาจเป็นอันตรายได้เช่นเดียวกันหรือยิ่งไปกว่าเมื่อใช้อำนาจนี้คัดค้านความเห็นของประชาชนเสียอีก ถ้ามนุษย์ชาติทั้งมวลยกเว้นคนเพียงคนเดียวจะมีความเห็นเป็นอย่างเดียวกันและคน ๆ เดียวนั้นเองกลับมีความคิดเห็นไปในทางตรงกันข้าม มนุษย์ชาติก็ย่อมไม่มีเหตุผลสมควรที่จะปิดปากคน ๆ นั้นมากไปกว่าที่คนผู้นั้นเพียงผู้เดียว ก็ไม่มีเหตุผลสมควรที่จะปิดปากคนทั้งมวลเช่นเดียวกัน เมื่อเขาเกิดมีอำนาจขึ้นมา ความคิดเห็นอย่างหนึ่งจึงเป็นเพียงกรรมสิทธิ์ส่วนตัวที่ไม่มีคุณค่าอะไร นอกจากมีต่อผู้เป็นเจ้าของเท่านั้น ถ้าการถูกขัดขวางไม่ให้เปลือยนเปลือยนกับความคิดเห็นเป็นเพียงความเสียหายส่วนตัว ก็

* ข้อความเหล่านี้ไม่มีใครจะมีผู้เขียนกันออกมา นับตั้งแต่รัฐบาลได้ฟ้องร้องหนังสือพิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ. 1858 ซึ่งดูเหมือนจะเน้นข้อความดังกล่าวให้เป็นปฏิปักษ์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเข้าแทรกแซงเสรีภาพในการอภิปรายของประชาชนอย่างยุติธรรมนั้นไม่ได้ทำให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนแปลง คำที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้เคยสักคำเดียว หรือมีได้บันทึกความเชื่อมั่นของข้าพเจ้าที่มีว่า ยุคสมัยแห่งความเจ็บปวดและการลงโทษต่อการอภิปรายทางการเมืองได้ผ่านพ้นไปแล้วในประเทศของเรา (ประเทศอังกฤษ) ยกเว้นในขณะที่มีการตื่นตูมเท่านั้น เพราะว่าในประการแรก การฟ้องร้องดังกล่าวมิได้มีอยู่ตลอดไป และในประการที่สองถ้ากล่าวให้ถูกแล้ว มันก็ไม่เคยเป็นการฟ้องร้องในทางการเมืองเลย ความคิดที่ถูกล่าวหานั้นไม่ใช่เรื่องการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันต่าง ๆ หรือการกระทำหรือตัวบุคคลผู้ปกครอง แต่เป็นเรื่องการส่งทอดสิ่งที่ดีกันว่าเป็นหลักคำสอนอันผิดศีลธรรม เป็นการฆ่าผู้ปกครองผู้กดขี่อย่างถูกต้องตามกฎหมายต่างหาก

ถ้าข้อโต้แย้งในบทนี้จักมีความสมเหตุสมผลอยู่บ้าง เสรีภาพอย่างสมบูรณ์ที่สุดในการนับถือและถกเถียงเกี่ยวกับหลักคำสอนใดใดก็ควรต้องมีอยู่ในฐานะที่เป็นเรื่องของความเชื่อมั่นทางศีลธรรม ไม่ว่ามันจะถูกพิจารณาว่าผิดศีลธรรมอย่างไรก็ตาม ฉะนั้นอาจเป็นการไม่เข้าเรื่องและไม่ถูกต้องที่จะมาตรวจสอบกันในที่นี้ว่าลัทธิการทำลายทรราชจะเหมาะสมกับการได้รับฉายาเช่นนั้นหรือไม่ ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจที่จะกล่าวว่าเรื่องนี้ได้เป็นปัญหาทางศีลธรรมที่ถกเถียงกันได้ไม่จบสิ้นตลอดมา และการกระทำของราษฎรคนใดคนหนึ่งในการคว่ำครวญลงโทษ โดยที่คนร้ายผู้นั้นได้ยกตนเองขึ้นเหนือกฎหมายและตั้งตนอยู่ไกลเกินกว่าที่กฎหมายจะยื่นมือเข้าไปลงโทษและควบคุมได้ คนทั้งชาติและคนที่ที่สุดฉลาดที่สุดบางคนก็ยอมถ้อยว่านั่นไม่ใช่เรื่องของการลอบฆ่ากัน แต่เป็นสงครามกลางเมืองต่างหาก ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงถือว่ากรรณการส่งเสริมเรื่องดังกล่าว ในกรณีเฉพาะบางอย่าง อาจเป็นประเด็นควรแก่การถูกลงโทษ แต่ก็เพียงเมื่อมีการกระทำอย่างโจ่งแจ้งดังตามมาเท่านั้น และอย่างน้อยที่สุดก็ต่อเมื่อสามารถเชื่อมโยงการกระทำกับการยุยงเข้าหากันได้แม้กระนั้นก็ไม่ใช้รัฐบาลต่างชาติ แต่เป็นรัฐบาลที่ถูกโจมตีขณะนั้นต่างหากที่มีสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมายในการลงโทษการจู่โจมต่าง ๆ ที่พุ่งมาทำลายเสรีภาพของมันเป็นอันปฏิบัติปกป้องกันตนเอง

ยอมจะให้ผลแตกต่างกันออกไปไม่ว่าความเสียหายนั้นจะก่อความทุกข์ให้คนไม่กี่คนหรือคนจำนวนมากก็ตาม แต่ความชั่วร้ายอย่างยิ่งในการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นออกมาก็คือการที่มันกำลังปล้นเผ่าพันธุ์ของมนุษย์อยู่ ปล้นอนุชนรุ่นหลังเช่นเดียวกับคนรุ่นปัจจุบัน ปล้นบรรดาผู้ที่มีความเห็นคัดค้านเช่นเดียวกับบรรดาผู้ที่มีความเห็นเช่นนั้น ถ้าความคิดเห็นดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกต้อง พวกเขายอมสูญเสียโอกาสในการเอาความผิดพลาดไปแลกความจริงออกมา ถ้าความคิดเห็นนั้นผิด พวกเขาก็สูญเสียสิ่งที่เป็ประโยชน์เกือบมหาศาลทีเดียว ซึ่งได้แก่ ความเข้าใจที่แจ่มชัดขึ้นและภาพประทับของความจริงที่มีชีวิตชีวามากขึ้นอันเกิดจากการที่ภาพปะทะกับความผิดพลาดนั่นเอง

เป็นเรื่องจำเป็นที่เดียวที่ต้องพิจารณาสมมุติฐานทั้งสองประการนี้ให้ออกจากกัน สมมุติฐานแต่ละอย่างก็มีข้อถกเถียงสอดคล้องกับมันในแนวต่างกัน เราไม่อาจมั่นใจได้เลยว่าความคิดเห็นที่เราากำลังพยายามปิดกั้นอยู่จะเป็นความคิดเห็นที่ผิด และแม้ว่าเราจะมั่นใจได้ การปิดกั้นก็ยังเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายอยู่นั่นเอง ประการแรก ความคิดเห็นที่มันพยายามจะกดตันไว้ด้วยอำนาจบังคับอาจถูกต้องก็ได้ บรรดาผู้ที่ปรารถนาจะกดตันความคิดเห็นนั้นไว้ย่อมปฏิเสธความจริงของมันอย่างแนบเนียน แต่พวกเขาก็มิใช่ว่าจะไม่ผิดพลาด พวกเขาไม่มีอำนาจใดใดที่จะตัดสินปัญหาสำหรับคนทั้งหมดตลอดจนกีดกันคนอื่น ๆ ทุกคนให้พ้นจากปัจจัยในการวินิจฉัย การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นเนื่องจากแน่ใจว่ามันผิด ก็คือการสรุปเอาเองว่า ความแน่ใจของพวกเขาเป็นสิ่งเดียวกันกับความแนบเนียนขึ้นเด็ดขาด การปิดปากไม่ให้โต้เถียงกันทุกประการนั้นเป็นข้อสมมุติฐานว่าจะไม่เกิดความผิดพลาดขึ้นมาได้ เราอาจยอมให้การประณามคัดค้านความคิดเห็นดังกล่าวมาจากการโต้เถียงร่วมกันเช่นนี้ได้ แต่ไม่ใช่จะทำให้เกิดความคิดเห็นร่วมกันไปหมดทุกอย่างจนถูกประณามในที่สุด

ช่างโชคร้ายจริง ๆ สำหรับคนผู้มีเหตุผลเป็นอย่างดี ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดพลาดของพวกเขาออกจะไกลเกินกว่าจะแบกรับน้ำหนักในการวินิจฉัยเพื่อการปฏิบัติของพวกเขาได้ เป็นการวินิจฉัยที่ในทางทฤษฎีมักจะยอมตามความผิดพลาดนั้นเสียด้วยเนื่องจากในขณะที่คนทุกคนรู้ว่าตนเองผิดพลาดได้น้อยคนนักที่คิดว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องระมัดระวังไม่ให้ตนเองเกิดความผิดพลาดขึ้นมา หรือยอมรับสมมุติฐานว่าความคิดเห็นใดใดก็ตามที่พวกเขารู้สึกมั่นใจก็อาจเป็นตัวอย่างอันหนึ่งของข้อผิดพลาดในสิ่งที่พวกเขารับประกันกับตนเองว่าเชื่อถือได้ บรรดาเจ้าผู้สูงสุดหรือคนอื่น ๆ ผู้คุ้นเคยอยู่กับการคล้อยตามโดยไม่มีขอบเขต มักรู้สึกมั่นใจอย่างเต็มที่ในความคิดเห็นของตนที่มีต่อคนในบังคับเกือบทั้งหมด ประชาชนผู้ที่อยู่ในฐานะเป็นสุขมากขึ้น ผู้ที่บางครั้งก็ได้ยินการปฏิเสธความคิดเห็นของตน และก็คุ้นเคยโดยตลอดต่อการถูกแก้ไขเมื่อทำผิด ย่อมให้ความไว้วางใจอย่างไร้ขอบเขตต่อความคิดเห็นของตนดังกล่าวเช่นเดียวกับความคิดเห็นที่ได้แบ่งปันกับคนรอบข้างทั้งหมด หรือให้ความไว้วางใจต่อบุคคลที่ตนคล้อยตามเสียจนเคยชิน ทั้งนี้เพราะตามสัดส่วนที่คนเราต้องการความมั่นใจในการวินิจฉัยของเขาแต่ผู้เดียวนั้น เขาย่อมหยุดพักด้วยความตายใจตรงๆที่มีความคิดเห็นว่าถูกต้องของ “ชาวโลก” โดยทั่วไป และสำหรับคนแต่ละคนแล้วโลกนี้ก็หมายถึงส่วนที่เขาเข้าไปสัมพันธ์ด้วย เช่น พรรคพวกของเขา นิกายของเขา ศาสนาของเขา ชนชั้นของเขาในสังคม ในทางเปรียบเทียบแล้ว มนุษย์ก็อาจได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นผู้ที่เกือบเป็นเสรีและมีใจกว้างต่อสิ่งที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจกันดังเช่นประเทศของเขาเองหรือยุคสมัยของเขาเองเป็นต้น ความศรัทธาของเขาในอำนาจบังคับร่วมกันดังกล่าวก็มีได้ห้วนไหวเลยจากการที่เขาตระหนักว่ายุคสมัยอื่น ประเทศอื่น นิกายอื่น ศาสนาอื่น ชนชั้นอื่น และพรรคพวกอื่นได้คิดกันและแม้แต่กำลังคิดอยู่ในขณะนี้อย่างสวนทางกันเลยทีเดียว เขาได้ให้มรดกความรับผิดชอบแก่โลกของเขาในการอยู่ฝ่ายธรรมเพื่อต่อต้านโลกที่เต็มไปด้วยความคิดแตกต่างกันของคนอื่น ๆ และมันก็ไม่เคยทำให้เขาเกิดความยุ่งยากว่าเครื่องประกอบเพียงเท่านั้นได้ตัดสินออกมาว่า โลกอันหลายหลากเหล่านี้โลกใดที่เขาจะยึดถือได้ และสาเหตุอย่างเดียวกันเหล่านี้ที่ทำให้เขากลายเป็นคริสต์ศาสนิกชนในกรุงลอนดอน อาจทำให้เขากลายเป็นพุทธศาสนิกชนหรือเป็นสาวกของขงจื้อใน

ปกกึ่งก็ได้ กระนั้น ก็เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดในตัวเองเช่นเดียวกับที่ข้อถกเถียงจำนวนมากจะให้ได้ในเรื่องนี้ นั่นคือ ยุคสมัยก็ได้ถูกต้องมากไปกว่าปัจเจกชนเลย ยุคแต่ละยุคที่ยึดถือความคิดเห็นต่าง ๆ มากมายที่ยึดต่อ ๆ มา ได้ลงความเห็นกันว่าไม่เพียงแต่ผิดเท่านั้นแต่ยังวิกลอีกด้วย และยังเป็นที่น่าพอใจว่า ความคิดเห็นหลายอย่างที่ยอมรับกันในขณะนี้ย่อมจะถูกปฏิเสธในยุคข้างหน้า เช่นเดียวกับที่ความคิดเห็นหลายอย่างอันเป็นที่ยอมรับกันมาแล้ว ได้ถูกปฏิเสธไปในยุคปัจจุบัน

ข้อคัดค้านที่น่าจะมีต่อข้อถกเถียงเช่นนี้อาจจะอยู่ในรูปแบบบางอย่างดังต่อไปนี้ก็ได้ ไม่มีข้อสมมุติฐานใด ว่าด้วยความถูกต้องในการหยุดยั้งการแพร่ความผิดพลาดจะยิ่งใหญ่ไปกว่าข้อสมมุติฐานว่าด้วยความถูกต้องในสิ่งอื่น ๆ ที่เกิดจากประชาชนบังคับควบคุมการวินิจฉัยและความรับผิดชอบของตนเอง เมื่อมนุษย์ได้รับการวินิจฉัยนั้นมา พวกเขาที่ย่อมใช้การวินิจฉัยนั้นได้ โดยเหตุที่การวินิจฉัยอาจถูกใช้ไปอย่างผิดพลาด จะบอกมนุษย์ว่าพวกเขาไม่ควรใช้มันเลยกระนั้นหรือ? การห้ามพวกเขาไม่ให้คิดในสิ่งที่อันตรายมิได้เป็นการอ้างสิทธิ์ขอยกเว้นจากข้อผิดพลาดได้ แต่เป็นการทำให้หน้าที่ที่ตกเป็นภาระของพวกเขาได้สมบูรณ์ขึ้นมาต่างหาก ในขณะที่พวกเขากระทำไปตามความเชื่อมั่นอย่างมีสติรอบคอบแม้ว่าจะผิดพลาดก็ตาม ถ้าเราไม่เคยทำตามความคิดเห็นของเราเองเลย เพราะเหตุที่ความคิดเห็นเหล่านั้นอาจจะผิด เราก็คงปล่อยให้ผลประโยชน์ของเรา และเพิกเฉยไม่ปฏิบัติหน้าที่ทั้งหมดของเราเอง ข้อคัดค้านอย่างหนึ่งซึ่งใช้ได้กับความประพฤติทุกชนิดย่อมไม่อาจเป็นข้อคัดค้านที่สมเหตุสมผลสำหรับความประพฤติอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลและของปัจเจกชนที่จะสร้างความเห็นอันเป็นความจริงมากที่สุดเท่าที่พวกเขาจะทำได้ ตลอดจนสร้างมันขึ้นมาอย่างระมัดระวังและต้องไม่บังคับให้ผู้อื่นไขนอกลีจากว่าพวกเขาจะมั่นใจทีเดียวว่ามันถูกต้อง แต่เมื่อพวกเขาต่างมั่นใจ (พวกที่ใช้เหตุผลเหล่านั้นอาจกล่าวออกมา) ก็ย่อมไม่ใช่ความรอบคอบ แต่เป็นความซื่อสัตย์ต่างหากที่ทำให้พวกเขาถอยจากการทำตามความคิดเห็นของตนและยอมให้มีลัทธิ ต่างๆ ที่พวกเขาคิดอย่างสุจริตใจว่ามันเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของมนุษยชาติไม่ว่าจะในชีวิตปัจจุบันนี้ หรือในเวลาอื่นก็ตาม และเป็นความซื่อสัตย์ที่พากันแตกสลายกันไปต่างประเทศโดยขาดการเหนี่ยวรั้งตนเองในสมัยก่อนยุคแห่งเหตุผล เนื่องจากคนอื่น ๆ ได้ประหัตประหารความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งสมัยนี้ยอมรับกันว่าเป็นความจริง อาจกล่าวได้ว่าพวกเขาจะระมัดระวังอย่าทำผิดซ้ำอีก แต่รัฐบาลและชาติต่างๆ ก็ได้ทำผิดในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นเรื่องเหมาะสมในการใช้อำนาจ เช่นพวกเขาได้เรียกเก็บภาษีอย่างรุนแรง และทำสงครามที่อยู่ติธรรม ด้วยเหตุนี้เราจึงไม่ควรกำหนดอัตราภาษีและไม่ควรทำสงครามไม่ว่าจะถูกยั่วยู่อย่างไรก็ตามเช่นนั้นหรือ? คนกับรัฐบาลต้องทำตามความสามารถของตนให้ได้ดีที่สุดในชีวิตมนุษย์ เราอาจและต้องสรุปเอาเองว่าความคิดเห็นของเราถูกต้องเพื่อเป็นเครื่องนำทางความประพฤติของเราเอง และก็จะไม่เป็นการสรุปเอาเองอีกต่อไปเมื่อเราห้ามคนชั่วไม่ให้หมอมเมาสังคมโดยการโฆษณาความคิดเห็นที่เราเห็นว่าผิดและเป็นอันตราย

ข้าพเจ้าขอตอบว่าเป็นการทักท้วงเอาเองยิ่งกว่านี้เสียอีก มีข้อแตกต่างอย่างชัดเจนที่สุดระหว่างการคาดเอาว่าความคิดเห็นอย่างหนึ่งเป็นความจริงเนื่องจากมันไม่เคยถูกหักล้างไปได้ไม่ว่าจะมีการแข่งขันกันในโอกาสใดก็ตาม และสรุปเอาว่าที่มันเป็นความจริงเพราะมันมีความมุ่งหมายที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการปฏิเสธได้ เสรีภาพอันสมบูรณ์ในการขัดแย้งและหักล้างความคิดเห็นของเราเป็นเงื่อนไขแท้จริงที่ทำให้เราสามารถสรุปความจริงสำหรับความมุ่งหมายในการกระทำจากมันได้อย่างสมเหตุสมผล นอกจากเงื่อนไขเช่นนี้แล้วสิ่งใดก็ตามที่มีสมรรถภาพแบบมนุษย์ ย่อมปราศจากหลักประกันอย่างมีเหตุมีผลในการทำตัวให้ถูกต้องได้

เมื่อใดก็ตามที่เราพิจารณาประวัติความคิดเห็นหรือความประพฤติตามปกติของชีวิตมนุษย์ เราสันนิษฐานได้อย่างไรว่าคน ๆ หนึ่งกับคนอื่นคนหนึ่งไม่ได้เลวไปกว่าที่เขาเป็นอยู่? พลังที่อยู่ภายในความ

เข้าใจของมนุษย์ก็บอกเราไม่ได้แน่นอนนัก เพราะในเรื่องใดก็ตามที่ไม่ชัดเจนในตัวเอง ก็ย่อมมีบุคคลจำนวนถึง 99 คนที่ล้วนแต่ไม่สามารถตัดสินใจได้เมื่อเทียบกับจำนวนคน 1 คนที่ทำได้ และประสิทธิภาพของบุคคลอันดับที่หนึ่งร้อยก็เป็นเพียงสัดส่วนเปรียบเทียบ เนื่องจากคนส่วนข้างมากที่มีชื่อเสียงในรุ่นก่อน ๆ ทุกรุ่นได้ยึดถือความคิดเห็นหลายอย่างที่ในปัจจุบันเรารู้กันว่าผิด และได้กระทำหรือได้ยอมรับสิ่งต่าง ๆ มากมายที่ปัจจุบันนี้ไม่มีใครสนับสนุนแล้ว ถ้าเช่นนั้น เหตุใดเล่าที่ความคิดเห็นที่มีเหตุผลกับความประพจน์อย่างมีเหตุผลจึงมีอิทธิพลต่อมนุษยชาติอยู่โดยทั่วไปได้? ถ้าหากมีอิทธิพลเช่นนี้อยู่จริง ซึ่งก็จะมีในเฉพาะกรณีที่กิจการของมนุษย์อยู่และมักเคยอยู่ในสภาพอันเกือบจะสิ้นหวังแล้ว ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตมนุษย์อันเป็นต้นกำเนิดของทุกสิ่งที่น่านับถือในตัวมนุษย์เองไม่ว่าจะในฐานะผู้มีปัญญาหรือผู้มีศีลธรรมก็ตามกล่าวคือข้อผิดพลาดต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นสิ่งที่แก้ไขได้ มนุษย์มีความสามารถที่จะแก้ไขปรับปรุงความผิดของตนได้ด้วยการอภิปรายกันและด้วยประสบการณ์ ไม่ใช่ด้วยประสบการณ์เพียงอย่างเดียวจำต้องมีการอภิปรายกันเพื่อแสดงให้เห็นว่าจะตีความประสบการณ์อย่างไรอีกด้วย ความคิดเห็นและการปฏิบัติอย่างผิด ๆ ย่อมจำนนต่อข้อเท็จจริงและการโต้แย้งได้ที่ละเล็กละน้อย แต่จะต้องนำข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้งมาอยู่ต่อหน้าจิตเพื่อให้มันก่อผลอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นที่จิต มีข้อเท็จจริงจำนวนน้อยมากที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของมันเป็นเองได้โดยไม่ต้องอาศัยคำวิจารณ์ในการอธิบายความหมายของมันออกมา ฉะนั้น พลังและคุณค่าทั้งหมดแห่งการตัดสินใจของมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเพียงอย่างเดียวที่ทำให้เราอาจรับการตัดสินใจนั้นให้ถูกต้องได้เมื่อมันเกิดผิดพลาดขึ้นมา เราอาจให้ความเชื่อถือมันได้ก็ต่อเมื่อเครื่องมือในการปรับมันให้ถูกต้องนั้นอยู่ในที่ที่ใกล้มือเราเสมอ ในกรณีของบุคคลใดก็ตามที่การตัดสินใจของเขาควรค่าแก่การไว้วางใจจริง ๆ มันจะเป็นเช่นนั้นได้อย่างไร? ทั้งนี้เพราะเขามักเปิดใจกว้างต่อคำวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นและความประพจน์ของเขาอยู่เสมอ เพราะเขาเคยฝึกฝนมาให้ฟังทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจเป็นคำพูดต่อต้านเขาได้ ให้ใช้ประโยชน์จากมันให้มากที่สุดที่จะเป็นความยุติธรรมได้ ตลอดจนอธิบายความผิดพลาดของสิ่งที่ผิดพลาดนั้นให้ตนเองเข้าใจ และให้ผู้อื่นเข้าใจเมื่อมีโอกาส เพราะเขารู้สึกว่า วิธีเดียวที่มนุษย์สามารถเข้าถึงการรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตลอด ก็คือการรับฟังคำวิจารณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นจากผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกแง่ และศึกษาวิธีการทุกรูปแบบที่จิตซึ่งมีอุปนิสัยทุกชนิดจะสามารถมองดูความคิดเห็นนั้นได้ ไม่มีคนฉลาดที่ไหนดอกที่แสวงหาความรู้ให้ตัวเองได้ด้วยวิธีอื่นนอกจากวิธีนี้ และก็ไม่มีสิ่งใดในธรรมชาติของปัญญามนุษย์ที่จะหลีกเลี่ยงขึ้นไปได้ในลักษณะอื่นอุปนิสัยที่สม่ำเสมอในการแก้ไขและเพิ่มเติมความคิดเห็นของตนเองให้สมบูรณ์โดยเทียบเคียงกับความคิดเห็นของคนอื่น ๆ แทนที่จะสร้างความสงสัยและความลังเลขึ้นมาขณะที่นำมาไปใช้ จะเป็นพื้นฐานอันมั่นคงเพียงอย่างเดียวเท่านั้นที่ทำให้ควรแก่การวางใจความคิดเห็นนั้นได้ เพราะว่าจากการได้รู้ถึงสิ่งทั้งหมดที่อาจเป็นคำกล่าวโจมตีเขาได้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นคำกล่าวโจมตีเขาได้อย่างแน่ชัด และจากการที่เขารู้ว่าการวางท่าทีต่อต้านคนที่แย้งเขาหมดทุกคนนั้นจะเป็นการเสาะหาข้อโต้แย้งและความยุ่งยากต่าง ๆ แทนที่จะหลีกเลี่ยงมันเสีย ตลอดจนเป็นการปิดกั้นแสงสว่างที่อาจสาดส่องจากที่ใดที่หนึ่งมายังเรื่องดังกล่าวนั้นก็ได้อีก เขาย่อมมีสิทธิที่จะคิดว่า การตัดสินใจของเขาดีกว่าการตัดสินใจของคนอื่นหรือของกลุ่มอื่นซึ่งมิได้ดำเนินวิธีการแบบเดียวกันกับตน

ไม่เป็นการมากเรื่องจนเกินไปนักที่จะวางเงื่อนไขว่าสิ่งที่มนุษย์ผู้ฉลาดที่สุดผู้เหมาะสมที่สุดที่จะวางใจเชื่อคำตัดสินใจของตนเองได้ ย่อมพบว่าจำเป็นที่เดียวที่ต้องค้ำประกันความเชื่อถือที่พวกเขามีต่อมัน และต้องเป็นสิ่งที่กลุ่มผสมอันประกอบด้วยคนฉลาดจำนวนน้อย และคนโง่จำนวนมากที่เรียกกันว่าประชาชนทั่วไปย่อมรับด้วย ศาสนจักรที่ขาดความอดทนมากที่สุดซึ่งได้แก่ศาสนาจักรโรมันคาทอลิก แม้ในขณะที่ทำพิธีประกาศตัวนักบุญ ก็ยังยอมรับและอดทนฟัง “นายความของปีศาจ” ดู เหมือนว่าผู้ที่ประเสริฐที่สุดนั้นไม่อาจเป็นที่ยอมรับให้มีเกียรติคุณภายหลังที่ถึงแก่กรรมแล้วได้จนกว่าทุกสิ่งทั้งปีศาจได้กล่าวโจมตีเขาจะเป็นที่รับรู้และได้รับการวินิจฉัยเสียก่อน หากถึงกับว่าปรัชญาของนิวตันไม่ได้รับอนุญาตให้เราซักถามได้ มนุษยชาติก็ไม่

สามารถรู้สึกมั่นใจต่อความจริงของมันได้อย่างเต็มที่เท่ากับที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ความเชื่อต่าง ๆ ที่เรารับประกันได้มากที่สุดก็ไม่มีเครื่องปกป้องที่จะฟังฟังได้ จะมีก็แต่เพียงการยืนยันเหตุเชิงชวนให้คนทั้งโลกพิสูจน์ว่า มันไม่มีมูลอะไรเลย ถ้าการทำลายไม่เป็นที่ยอมรับ หรือเป็นที่ยอมรับแต่ความพยายามกลับล้มเหลว เราก็ยังคงอยู่ห่างไกลความแน่นอนพอสมควร แต่เราได้ทำดีที่สุดเท่าที่ภาวะเหตุผลของมนุษย์ที่มีอยู่จะยอมรับได้ เราไม่ได้ละทิ้งสิ่งใดใดที่สามารถทำให้ความจริงมีโอกาสดำรงไว้ได้เลย ถ้ารายการต่าง ๆ เหล่านั้นยังเปิดรับอยู่ เราอาจหวังได้ว่า ถ้ามีความจริงที่ดีกว่า เราก็อาจพบมันได้เมื่อจิตมนุษย์มีสมรรถภาพที่จะรับมันได้และในขณะเดียวกัน เราอาจอาศัยการได้เข้าถึงความจริงด้วยวิธีการดังกล่าวได้เช่นเดียวกันในยุคของเราเอง นี่เป็นความแน่นอนอย่างมากที่ผู้อัจฉริยะสามารถเข้าถึงได้และนี่ก็เป็นวิธีเดียวเท่านั้นในการบรรลุความจริงได้

ที่พลาดอยู่ที่คนเราต้องยอมรับความสมเหตุสมผลของข้อถกเถียงต่าง ๆ เพื่อให้มีการอภิปรายกันได้อย่างเสรี แต่คัดค้าน “การผลักดันมันไปให้ถึงที่สุด” โดยมองไม่เห็นว่าการถกเถียงเหล่านั้นไม่เป็นการดีสำหรับเรื่องใดเลย นอกเสียจากว่าเหตุผลของมันจะดีสำหรับเรื่องสุดยอดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นำแปลกที่คนเราต้องมีจินตนาการว่าพวกเขาได้กำลังอยู่ในความผิดพลาด ขณะที่เขารับรองว่า ควรต้องมีการอภิปรายกันได้อย่างเสรีในเรื่องทุกเรื่องที่น่าจะเป็นที่สงสัยได้ แต่ก็คิดว่าหลักการหรือหลักคำสอนเฉพาะบางอย่างควรต้องห้ามการซักถามเพราะมันแน่นอนตายตัวเสียเหลือเกิน กล่าวคือ เพราะพวกเขาแน่ใจว่ามันเป็นสิ่งแน่นอน การเรียกบทเสนอใดใดว่าแน่นอนตายตัวในขณะที่มีคนใดคนหนึ่งซึ่งอาจปฏิเสธความแน่นอนของมันได้ถ้าได้รับอนุญาต แต่เขาก็ไม่ได้รับอนุญาต ย่อมเป็นการที่กักเอาเองว่าพวกเราเองตลอดจนคนทั้งหลายที่เห็นด้วยกับเราเป็นผู้ตัดสินความแน่นอนได้ และตัดสินโดยไม่ฟังอีกฝ่ายหนึ่งเลย

ในยุคปัจจุบัน ซึ่งถูกพรรณนาไว้ว่าเป็นยุคแห่ง “ความสูญสิ้นทางศรัทธา แต่หวังไหวไปด้วยความสงสัยลังเล” เป็นยุคที่ผู้คนรู้สึกมั่นใจ แต่ก็มั่นใจไม่มากนักกว่าความคิดเห็นของพวกเขาจะถูกต้องหรือไม่เช่นเดียวกับที่พวกเขาก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรถ้าปราศจากความคิดเห็นอันนั้น การเรียกร้องให้ความคิดเห็นอย่างหนึ่งได้รับการปกป้องจากการโจมตีโดยสาธารณชนก็ได้ตั้งอยู่บนความถูกต้องของความคิดเห็นนั้นมากนัก เหมือนกับที่มันตั้งอยู่บนความสำคัญที่มีต่อสังคม มีผู้อ้างกันว่า มีความเชื่อบางอย่างที่มีประโยชน์ต่อการกินดีอยู่ดี (ไม่ถึงกับว่าจะขาดเสียมิได้) เสียจนกระทั่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะเชิดชูความเชื่อเหล่านั้นว่าไว้ให้มากเท่ากับที่จะปกป้องผลประโยชน์อื่นใดของสังคม ในกรณีที่มีความจำเป็นเช่นนั้นและในสายงานตามหน้าที่ของรัฐบาลโดยตรง บางสิ่งบางอย่างที่ด้อยกว่าความไม่ผิดพลาดก็ยังคงจำเป็นและแม้กระทั่งผู้ที่มีรัฐบาลให้กระทำได้ตามความคิดเห็นของตนโดยได้รับการสนับสนุนจากความคิดเห็นของมนุษยชาติโดยทั่วไปมักจะถกเถียงและคิดกันอยู่เสมอว่า ไม่มีใครหรือคนนอกจากคนชั่วเท่านั้นที่ปรารถนาจะบั่นทอนความเชื่อต่าง ๆ อันมีประโยชน์เหล่านี้ โดยคิดว่า ไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไรที่จะหยุดยั้งคนชั่วและประกาศห้ามแต่เพียงสิ่งที่คนเหล่านั้นอยากจะทำเท่านั้น วิธีคิดแบบนี้ทำให้การอ้างเหตุผลสนับสนุนข้อจำกัดต่าง ๆ ในการแสดงความคิดเห็นกันไม่ได้เป็นปัญหาเรื่องสัจจะของลัทธิ แต่เป็นเรื่องความมีประโยชน์ของมันต่างหาก และเจ้าลัทธิดังกล่าวก็เอาใจตัวเองด้วยวิธีดังกล่าว เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบที่ได้อ้างตัวเองว่าเป็นผู้ไม่เคยผิดพลาดในการตัดสินความคิดเห็น แต่บรรดาผู้ที่ทำให้ตัวเองพอใจเช่นนั้นก็ไม่ได้มองเห็นว่าสมมุติฐานเรื่องความไม่ผิดพลาดเพียงแต่ถูกเลื่อนจากจุดหนึ่งไปสู่จุดอื่นเท่านั้นความมีประโยชน์ของความคิดเห็นอันใดอันหนึ่งย่อมเป็นสาระของความคิดเห็นในตัวของมันเอง เช่น การโต้แย้งได้เป็นเรื่องอภิปรายกันได้ไม่จบ และต้องการให้มีการอภิปรายกันมากเท่า ๆ กับตัวความคิดเห็นเอง ผู้ตัดสินผู้ไม่ผิดพลาดก็มีความจำเป็นต้องตัดสินว่าความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิษเช่นเดียวกับที่ต้องตัดสินว่ามันผิด นอกเสียจากว่าความคิดเห็นที่ถูกประณามนั้นจะมีโอกาสปกป้องตนเองได้อย่างเต็มที่ และมันก็ยังใช้ไม่ได้ที่จะกล่าวได้ว่าคนนอกรีตอาจได้รับอนุญาตให้ดำรงอัตถประโยชน์หรือความไม่มีพิษไม่มีภัยของความคิดเห็นของตนเองไว้ ความคิดเห็นที่ถูกต้องเป็นส่วน

หนึ่งของประโยชน์ที่ได้จากความคิดเห็นนั้น ถ้าเรารู้ได้ว่าข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งจะมีคนต้องการให้เชื่อถือกัน ได้หรือไม่จะเป็นไปได้ไหมที่เราจะแยกการพิจารณาว่ามันเป็นความจริงหรือไม่ออกไปเสียก่อน? สำหรับความคิดเห็นที่มีได้เป็นของคนชั่วแต่เป็นของคนที่ดีที่สุด ไม่มีความคิดเห็นใดที่ตรงข้ามกับความจริงจะมีประโยชน์อย่างแท้จริงได้ และท่านจะสามารถกีดกันคนเหล่านั้นไม่ให้สนับสนุนการเรียกร้องได้อย่างไร ในเมื่อพวกเขาถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดที่ปฏิเสธสิทธิบางอย่างซึ่งเขาได้รับคำบอกเล่าว่ามีประโยชน์ แต่พวกเขาเชื่อมั่นผิด? บรรดาผู้ที่อยู่ฝ่ายความคิดเห็นที่รับมาถ่ายเดียวย่อมไม่มีวันพลาดโอกาสในการหาประโยชน์เท่าที่จะทำได้จากคำร้องนั้น ท่านจะไม่พบว่าความคิดเห็นแบบนั้นได้จัดการกับปัญหาเรื่องประโยชน์สุขเช่นเดียวกับที่คำร้องนั้นสามารถได้มันมาอย่างสมบูรณ์จากความคิดเห็นที่เป็นความจริง ในทางตรงข้าม เหนือสิ่งอื่นใด เพราะเหตุที่หลักการของพวกเขา คือ “ความจริง” ความรู้หรือความเชื่อเกี่ยวกับมันจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นการแสดงความเห็นอย่างเป็นธรรมเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความมีประโยชน์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในเมื่อการถกเถียงที่สำคัญถึงขนาดนั้นอาจถูกใช้ไปในฝ่ายหนึ่ง แต่ไม่ใช่ในอีกฝ่ายหนึ่ง และอันที่จริง เมื่อกฎหมายหรือความรู้สึกของคนทั่วไปไม่ยอมให้ความจริงของความคิดเห็นอย่างหนึ่งเป็นที่โต้แย้งได้ พวกเขาก็เพียงแต่อดทนสักเล็กน้อยเท่านั้นในการปฏิเสธความมีประโยชน์ของความจริง ที่พวกเขาจะยอมได้มากที่สุดก็คือการผ่อนผันความจำเป็นอย่างที่สุดของความจริงดังกล่าว หรือการผ่อนผันความผิดที่เกิดขึ้นจากการปฏิเสธความจริงนั้นนั่นเอง

เพื่อแสดงให้เห็นชัดแจ้งสมบูรณ์ยิ่งขึ้นให้เห็นภาพความเสียหายอันเกิดจากการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ เนื่องจากเราประณามความคิดเห็นเหล่านี้โดยการตัดสินของเราเอง ก็น่าจะมีผู้ต้องการให้จำกัดข้ออภิปรายลงเป็นเรื่องทางรูปธรรมกันเลยทีเดียวโดยอาศัยความพอใจมากกว่ากันนี้ ข้าพเจ้าขอเลือกรื่องต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าชอบน้อยที่สุดซึ่งพิจารณาว่าข้อถกเถียงคัดค้านเสรีภาพทางความคิดเห็นในเรื่องเหล่านั้นเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดทั้งในด้านความจริงและในด้านความมีประโยชน์ ขอให้ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ถูกตั้งกระทู้ถามจงเป็นเรื่องความเชื่อในพระเจ้าและในชีวิตอนาคต หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักคำสอนทางศีลธรรมที่ได้รับมารวมกันเถิด การทำสงครามบนพื้นฐานเช่นนั้นย่อมทำให้คู่ต่อสู้ผู้ยึดถือธรรมได้เปรียบเป็นอย่างมาก ในเมื่อเขาจะกล่าวอย่างแน่นอนว่าหลักคำสอนเหล่านี้ซึ่งท่านมิได้เชื่อว่ามันจะจริงจึงเพียงพอ จะต้องนำไปอยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายหรือไม่? ความเชื่อในพระเจ้าจะเป็นความคิดเห็นอย่างหนึ่งที่ทำให้ความมั่นใจในการที่ท่านยึดถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ผิดพลาดได้หรือไม่? (และคนหลายคนที่ไม่ต้องการเป็นคนอยู่ศีลธรรมจะกล่าวเช่นนี้อยู่ในใจ) แต่ข้าพเจ้าก็ต้องได้รับอนุญาตให้สังเกตการณ์ว่า มันไม่ใช่ความรู้สึกมั่นใจในหลักคำสอน (แม้ว่าจะดูเหมือนเช่นนั้นก็ตาม) ซึ่งข้าพเจ้าเรียกว่าข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับความไม่ผิดพลาด แต่มันเป็นการรับภาระที่จะตัดสินปัญหานั้นเพื่อคนอื่น ๆ โดยไม่ยอมให้พวกเขาได้ยินคำกล่าวที่เป็นไปในทางตรงกันข้าม และข้าพเจ้าขอประณามและตำหนิการเสแสร้งครั้งนี้แม้ว่าจะใช้ออกมาเข้าข้างความเชื่อมั่นอันหนักแน่นของข้าพเจ้าก็ตาม ไม่ว่าจะการหว่านล้อมของคนใดคนหนึ่งจะน่าเชื่อถือได้อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงในด้านความผิดพลาดเท่านั้น แต่รวมถึงในด้านผลสรุปที่เป็นอันตรายด้วย ไม่เพียงในด้านผลสรุปที่เป็นอันตรายเท่านั้น แต่ (โดยถือตามการแสดงออกต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าได้ประณามไปทั้งหมดนั้น) ยังรวมถึงความไร้ศีลธรรมกับความนอกเรีตของความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งอีกด้วย กระนั้น ถ้าในการเดินทางตามการตัดสินส่วนตัวดังกล่าว แม้ว่าจะถูกต้องได้โดยการตัดสินของประชาชนในประเทศหรือในยุคของเขาเอง และเขาได้กีดกันความคิดเห็นนั้นไม่ให้คนอื่นได้ยินคำแก้ต่างของมัน เขาก็ย่อมไม่ผิด และตราบเท่าที่ข้อสมมุติฐานนี้เป็นที่โต้แย้งได้น้อยลงหรือเป็นอันตรายน้อยลงเนื่องจากความคิดเห็นดังกล่าวได้ชื่อว่าไร้ศีลธรรมหรือนอกเรีต นี่ก็เป็นกรณีที่เกิดขึ้นได้กับข้อสมมุติฐานอื่น ๆ ทั้งหมดซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับมันเป็นอันตรายอย่างที่สุด เหตุการณ์เหล่านี้เป็นจังหวะเหมาะที่เดียวที่คนรุ่นหนึ่งจะต้องลงมือกระทำสิ่งผิดพลาดอันน่าสะพรึงกลัวทั้งหลายนั้นเสียทีโดยกระตุ้นให้คน

รุ่นต่อมาเกิดความพิศวงและความสยดสยอง ท่ามกลางสิ่งดังกล่าว เราก็ได้พบตัวอย่างมากมายที่อยู่ในความทรงจำในประวัติศาสตร์ เมื่อเงื้อมมือของกฎหมายได้ถูกใช้เพื่อกำจัดคนที่ดีที่สุดในสังคมและหลักคำสอนอันประเสริฐที่สุด โดยประสบความสำเร็จอย่างน่าสลดใจในเรื่องของมนุษย์ แม้ว่าหลักคำสอนบางระบบยังคงดำรงอยู่ (ราวกับเป็นการเหยียดหยัน) เพื่อจะถูกปลุกให้ขึ้นมาปกป้องความประพฤติทำนองเดียวกันที่มีต่อบรรดาผู้ที่คัดค้านมันหรือคัดค้านความหมายที่มันรับเอามาก็ตาม

มนุษยชาติไม่มีใครจะระลึกได้บ่อยครั้งนักกว่า กาลครั้งหนึ่งยังมีชายคนหนึ่งนามว่าโสกราตีส ผู้ซึ่งได้ประสบเหตุการณ์ที่ตัวเองผจญกับอำนาจบังคับของกฎหมายและความเห็นของประชาชนในสมัยของเขาซึ่งควรที่จะจดจำเอาไว้ เขาเกิดในยุคและในประเทศที่อุดมไปด้วยความยิ่งใหญ่ของปัจเจกชน ชายผู้นี้ได้ถูกส่งลงมาให้เราโดยบรรดาผู้ที่รู้จักทั้งตัวเขาและยุคของเขาได้ดีที่สุดในฐานะที่เป็นผู้มีคุณธรรมยอดเยี่ยมในยุคนั้นในขณะที่พวกเรา รู้จักว่าเขาเป็นผู้นำและเป็นแบบฉบับของบรรดาอาจารย์ผู้สอนคุณธรรมทั้งหมดในสมัยต่อมา เป็นบ่อเกิดของแรงบันดาลใจอันสูงส่งของปลาโต เท่า ๆ กับเป็นบ่อเกิดของลัทธิประโยชน์นิยมอันลึกซึ้งของอริสโตเติลซึ่งล้วนแต่เป็น “เจ้าแห่งการแต่งเติมผู้รอบรู้” เป็นบ่อเกิดสองประการของปรัชญาจริยธรรมเช่นเดียวกับของปรัชญาแขนงอื่น ๆ ทั้งหมด ผู้นำของบรรดานักคิดที่รุ่งโรจน์ทั้งหมดผู้ที่เรายอมรับนี้ผู้ซึ่งยังคงมีชีวิตอยู่ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ชื่อเสียงของเขายังคงโด่งดังขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากกาลเวลาได้ผ่านไปนานกว่าสองพันปี สิ่งเหล่านี้มีคุณค่ามากกว่าชื่อต่าง ๆ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ทั้งหมดที่ทำให้บ้านเกิดเมืองนอนของเขาได้เป็นที่รู้จักกันขึ้นมา เขาได้ถูกเพื่อนร่วมชาติของเขาเองฆ่าตายหลังจากที่ได้มีการตัดสินความผิดโดยการพิจารณาของศาลด้วยข้อหาว่ามีการกระทำอันนอกรีตและไร้ศีลธรรม ที่ว่านอกรีต ก็เพราะเขาปฏิเสธเทพเจ้าอันเป็นที่ยอมรับของรัฐ อันที่จริง โจทย์ของเขาได้ยืนยัน (ดูได้จากงานเขียน “อะโปโลเกีย”) ว่าเขาไม่นับถือเทพเจ้าองค์ใดเลย ที่กล่าวว่าไร้ศีลธรรมก็เพราะจากหลักคำสอนและการอบรมสั่งสอนของเขาทำให้เขาเป็น “ผู้ชักนำเด็กหนุ่มให้หลงผิด” จากข้อหาเหล่านี้มีมูลให้เชื่อถือได้ทุกกระทง และศาลก็พบอย่างพาดพิงด้วยว่าเขามีความผิดจริงและตัดสินชายผู้ซึ่งน่าจะเกิดมาเพื่อได้รับสิ่งที่ดีที่สุดในมนุษยชาติมากกว่าคนอื่น ๆ ทั้งหมดเช่นนั้นให้ถูกประหารชีวิตเยี่ยงอาชญากร

เราจะผ่านเรื่องนี้ไปสู่ตัวอย่างอื่นของความอยู่ดีธรรมทางการศาลแต่เพียงอีกเรื่องเดียวเท่านั้น ซึ่งการอ้างถึงเรื่องนี้หลังจากที่มีการตัดสินประหารชีวิตโสกราตีสแล้วอาจจะไม่ใช่เรื่องหักมุมต่อนอบนั่นก็คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนภูเขาคาลแวร์ราวกว่า 1800 ปีมาแล้ว ชายผู้ซึ่งได้ทิ้งให้บรรดาผู้ที่เคยรู้เห็นชีวิตและคำสอนของพระองค์ (พระเยซู) เกิดความทรงจำด้วยความประทับใจในความยิ่งใหญ่ทางศีลธรรมของพระองค์เสียจนเวลาที่ล่วงมาถึง 18 ศตวรรษได้แสดงคารวะต่อพระองค์ในฐานะที่เป็นบุคคลผู้มีเทวานุภาพ พระองค์ได้ถูกประหารอย่างน่าอัปยศในฐานะอะไร? ก็ในฐานะผู้ดูหมิ่นศาสนาไปแล้ว มนุษย์ไม่เพียงแต่เข้าใจผู้มีพระคุณผิดเท่านั้น พวกเขาเข้าใจผิดว่าพระองค์เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่ทรงเป็นอยู่เลยทีเดียว และได้ปฏิบัติต่อพระองค์ราวกับเป็นตัวอย่างอันมหัศจรรย์ของการนอกรีตซึ่งในการปฏิบัติต่อพระองค์เช่นนั้น พวกเขาเองก็ถูกมองว่านอกรีตอยู่ในขณะนี้ ความรู้สึกที่มนุษยชาติพิจารณาถึงการปฏิบัติอันน่าสลดใจดังกล่าวในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเหตุการณ์ครั้งหนึ่งในสองครั้งนี้ ได้ทำให้พวกเขามีความอยู่ดีธรรมอย่างที่สุดในการตัดสินตัวละครผู้ทุกข์ทนเหล่านั้น คนเหล่านี้ไม่ใช่คนเลว จากปรากฏการณ์ทั้งปวงพวกเขาไม่เลวไปกว่าที่มนุษย์เป็นกันอยู่ทั่วไป แต่ออกจะตรงกันข้ามด้วยซ้ำ พวกเขาที่มีความรู้สึกทางศาสนา ทางศีลธรรม และทางความรักชาติอย่างเต็มเปี่ยมหรือบางทีอาจจะมากเกินขีดที่จะวัดได้ ในยุคหรือในหมู่ชนชาติเดียวกับเขา พวกเขาเป็นบุคคลประเภทเดียวที่มีโอกาสทุกประการที่จะดำเนินชีวิตไปได้อย่างไม่ถูกตำหนิและได้รับความเคารพนับถือทุกยุคสมัยรวมทั้งในยุคของเราเองด้วย หัวหน้าพระผู้ฝึกเครื่องทรงของตนในขณะที่ทำการเทศนายอมกระทำผิดอย่างชั่วช้าที่สุด ซึ่งตามความคิดทั้งหมดเกี่ยวกับประเทศของเขาแล้ว คำพูดของเขาย่อมเป็นไปได้

ทุกทางที่จะชี้ตรงอยู่ในความน่าสยดสยองกับความเครียดแค้นเช่นเดียวกับที่คนผู้มานับถือและธรรมะธัมโมส่วนมากกำลังเป็นอยู่ในขณะนี้ตรงความรู้สึกทางศาสนาและทางศีลธรรมที่พวกเขาแสดงออกมาและคนส่วนมากซึ่งขณะนี้ได้รู้สึกขยะแขยงต่อความประพฤติของพระรูปนั้น ถ้าพวกเขาได้มีชีวิตอยู่ในสมัยของหัวหน้าพระ และได้เกิดมาเป็นชาวยิวแล้ว พวกเขาที่ย่อมกระทำเช่นเดียวกับที่พระรูปนั้นได้กระทำเลยทีเดียว ชาวคริสต์ผู้เคร่งคัมภีร์ผู้ซึ่งหลงคิดไปว่าบรรดาผู้ที่ขว้างก้อนหินใส่ในักบุญพลีชีพพวกแรกจนตายต้องเป็นคนที่เลวกว่าที่ตนเป็นอยู่นั้น ควรจำไว้ด้วยว่า เพชฌฆาตคนหนึ่งที่ได้ทำเช่นนั้นก็คือเซนต์ ปอล *

ขอให้เราเพิ่มตัวอย่างขึ้นอีกสักตัวอย่างหนึ่ง เป็นตัวอย่างที่สะดุดใจมากที่สุดถ้าความรอบรู้และคุณธรรมของผู้ที่ถลาลงไปในความผิดพลาดจะทำการซึ่งวัดความฝังใจที่เกิดจากความผิดพลาดนั้นได้ ถ้าจะมีใครสักคนที่มีอำนาจได้มีมูลให้คิดว่าตนเองเป็นผู้ที่ดีที่สุดและรู้แจ้งมากที่สุดในทุกยุคเดียวกับเรา คนผู้นั้นก็คือจักรพรรดิ มาร์คัส ออเรลิอุส ** โดยที่ทรงเป็นกษัตริย์ผู้มีอำนาจสูงสุดของโลกอารยะทั้งหมด ตลอดชีวิตพระองค์ไม่เพียงแต่ทรงพิทักษ์ความยุติธรรมอันไร้มลทินอย่างสิ้นเชิงเท่านั้น แต่ยังทรงพิทักษ์สิ่งที่ค่อนข้างจะเป็นความหวังจากสายเลือดชาวสโตอิกที่พระองค์มีอยู่บ้างอีกด้วย นั่นก็คือความมีจิตใจอันอ่อนโยนอย่างที่สุด ความล้มเหลวบางประการที่เชื่อกันว่าเป็นสมบัติประจำพระองค์ได้แก่อะไรที่บังเกิดขึ้นจากการเอาแต่ใจตนเอง ในขณะที่ข้อเขียนทั้งหลายของพระองค์ซึ่งเป็นผลผลิตทางจริยธรรมชั้นสูงสุดของความรู้สึกนึกคิดในสมัยโบราณเห็นได้ชัดว่า ถ้ามันจะมีความแตกต่างกันก็ไม่มีใครจะแตกต่างจากคำสอนที่มีลักษณะเฉพาะของพระคริสต์มากนัก บุรุษผู้นี้ ซึ่งเป็นคริสต์ศาสนิกชน (ในทุกความหมายยกเว้นในความหมายของคำตามที่คนยึดถือกันมา) ได้ติงว่าผู้ปกครองชาวคริสต์แต่เปลี่ยนนอกเกือบทุกพระองค์ที่ได้ครองราชย์ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ก็เป็นผู้ทำลายคริสต์ศาสนาเช่นกัน แม้พระองค์ได้ทรงกำหนดว่า การบรรลุถึงความมีมนุษยธรรมแต่ก่อนนั้นเป็นการบรรลุที่ประเสริฐสุดพร้อมทั้งทรงมีพระปัญญาที่เปี่ยมกว้างและไม่ยึดติด ตลอดจนมีบุคลิกลักษณะที่ทำให้พระองค์สามารถครอบคลุมอุดมคติแบบคริสต์ไว้ในงานเขียนเกี่ยวกับศีลธรรมของพระองค์ได้ด้วยพระองค์เอง กระนั้น โดยอาศัยภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงเข้าพระทัยอย่างลึกซึ้ง พระองค์ก็ไม่สามารถที่จะมองเห็นได้ว่าคริสต์ศาสนาเป็นสิ่งที่ดีงาม มิใช่สิ่งชั่วร้ายสำหรับโลกเลย พระองค์ทรงทราบว่าจะสังคมนั้นกำลังอยู่ในสภาพน่าเศร้าสลดแต่แม้ว่ามันเป็นเช่นนั้น พระองค์ก็ทรงเห็นหรือคิดว่าพระองค์เองเห็นไปว่า สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และได้รับการปกป้องไม่ให้เลวลงไปกว่านี้ โดยอาศัยความเชื่อและความเคารพยำเกรงในเทพต่าง ๆ ที่ยอมรับกันมา ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ปกครองมนุษยชาติพระองค์ทรงถือเป็นหน้าที่ที่จะไม่ทำให้สังคมนั้นทรมาณจนโค่นล้มลงเป็นเสี่ยง ๆ และถ้าเครื่องเกี่ยวร้อยสังคมนั้นถูกรื้อถอนออกไปแล้ว ก็ไม่ทรงเห็นว่า จะสามารถสร้างเครื่องเกี่ยวร้อยอื่นใดขึ้นมาสานมาให้ติดกันอีกครั้งหนึ่งได้อย่างไร ศาสนาใหม่ดังกล่าวได้มีความมุ่งหมายอย่างโจ่งแจ้งที่จะเลิกล้มเครื่องเกี่ยวร้อยเหล่านี้ ฉะนั้นจึงดูเหมือนว่าพระองค์ทรงมีหน้าที่ที่ต้องปราบปรามศาสนาใหม่นี้นอกเสียจากว่าพระองค์จะมีหน้าที่ที่ต้องอุปถัมภ์ศาสนานั้นเท่านั้นนอกเสียจากว่า เป็นหน้าที่ของพระองค์ที่ต้องทรงอุปถัมภ์ศาสนานั้นด้วยเหตุที่เทววิทยาของคริสต์ศาสนามีได้ทำให้พระองค์เห็นจริงหรือมิได้ทำให้พระองค์ทรงเห็นบ่อเกิดของพระเจ้า ด้วยเหตุที่ประวัติศาสตร์อันพิลึกพิลั่นเกี่ยวกับพระเจ้าที่ถูกตรึงกางเขนดังกล่าวดูไม่น่าเชื่อเลยสำหรับพระองค์ และระบบซึ่งชวนให้เข้าใจว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานนั้นโดยตลอดที่พระองค์เชื่อถือไม่ได้เลยนั้นย่อมไม่อาจทำให้พระองค์เห็นล่วงหน้าได้ว่าจะเป็นตัวการผู้ปฏิสังขรณ์ได้ หลังจากที่ได้ทรงระงับคำบัญชาไป

* เซนต์ ปอล (St. Paul) ชื่อเดิมคือซอลหรือเซาโล เป็นชาวยิวซึ่งเปลี่ยนใจมานับถือคริสต์ศาสนาเพราะมีประสบการณ์ต่อการปรากฏของพระเจ้า ได้เดินทางไปเผยแผ่คริสต์ศาสนาหลายที่และสร้างโบสถ์ขึ้นหลายแห่ง ต่อมาได้พลีชีพเพื่อศาสนาที่กรุงโรมเมื่อราว ค.ศ. 670 - ผู้แปล

** จักรพรรดิ มาร์คัส ออเรลิอุส (Marcus Aurelius, 121 - 180) เป็นจักรพรรดิโรมันและเป็นนักปรัชญาสโตอิกที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่ง มีอุปนิสัยอ่อนโยนและมีความรอบรู้กว้างขวาง แต่ก็เป็นปฏิปักษ์ต่อคริสต์ศาสนาและสนับสนุนการทำลายล้างชาวคริสต์ - ผู้แปล

แล้ว ระบบดังกล่าวก็ได้พิสูจน์ว่ามันเป็นเช่นนั้นตามข้อเท็จจริง บรรดานักปรัชญาและผู้ปกครองผู้อ่อนโยน และมีโมตรีจิตมากที่สุด เมื่อกำลังมีความสำคัญเรื่องหน้าที่อย่างเคร่งครัด ก็ยอมให้อำนาจในการ ประหัตประหารคริสต์ศาสนาเช่นกัน ข้าพเจ้าคิดว่า นี่เป็นข้อเท็จจริงที่น่าสลดใจมากที่สุดอย่างหนึ่งใน ประวัติศาสตร์ทั้งหมด เป็นความคิดที่น่าขมขื่นทีเดียวที่ว่า ถ้าความศรัทธาในคริสต์ศาสนาได้รับการทะนุบำรุง เป็นศาสนาของจักรวรรดิภายใต้ความอุปถัมภ์ของพระเจ้ามาร์คัส ออเรลิอุสแทนศาสนาต่าง ๆ ของพระเจ้า คอนสแตนไทน์แล้ว คริสต์ศาสนาของโลกจะกลายเป็นสิ่งที่แปลกออกไปสักเพียงใด แต่ออกจะไม่ใช่การ ยุติธรรมต่อพระองค์เช่นเดียวกับที่ออกจะผิดความจริงถ้าจะปฏิเสธว่าไม่มีคำร้องเรียนใดใดที่เร่งเร้าให้มีการ ลงโทษคำสอนอันเป็นปฏิปักษ์ต่อคริสต์ศาสนาจะต้องการให้พระเจ้ามาร์คัส ออเรลิอุสลงโทษการเผยแพร่คริสต์ ศาสดาดังเช่นที่พระองค์ได้ทรงกระทำไปแล้ว ไม่มีคริสต์ศาสนิกชนคนใดจะเชื่อมั่นว่าอเทวนิยมเป็นความ ผิดพลาดและมีแนวโน้มที่จะทำลายล้างสังคมยิ่งไปกว่าที่พระเจ้ามาร์คัส ออเรลิอุสได้เชื่อว่าคริสต์ศาสนาเป็น เช่นนั้น แม้ว่าพระองค์จะทรงเป็นผู้ที่ใครใคร่คิดว่ามีความสามารถที่จะชื่นชมคริสต์ศาสนาได้มากที่สุด ใน บรรดาผู้ที่มีชีวิตอยู่ในสมัยนั้นก็ตาม นอกเสียจากว่าใครก็ตามที่เห็นด้วยกับการลงโทษที่มีต่อการประกาศ ความเห็นต่าง ๆ จะยกย่องตัวเองว่าเขาเป็นคนฉลาดและดีกว่าพระเจ้ามาร์คัส ออเรลิอุส เขามีความรอบรู้อย่าง เชี่ยวชาญลึกซึ้งมากกว่าคนในสมัยเดียวกับเขา เขามีสติปัญญาในระดับที่เหนือกว่าบุคคลมัชฌิมของเขา เขามีความ เชื่อตรงในการแสวงหาความจริงมากกว่า หรือเมื่อพบความจริงแล้วก็มี ความแน่วแน่ในการอุทิศตัวต่อความจริง นั้นมากกว่า ถ้าเช่นนั้น ก็ขอให้เขางดเว้นจากสมมุติฐานซึ่งความไม่ผิดพลาดของตัวเขาเองกับความไม่ผิดพลาด ของฝูงชนมาบรรจบกัน ซึ่งเป็นสมมุติฐานที่พระเจ้าอันโตนินุส* ผู้ยิ่งใหญ่ได้ตั้งขึ้นพร้อมกับผลลัพธ์อันน่า เสียดายอย่างมหันต์นั้น

โดยที่ตระหนักว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะปกป้องการใช้วิธีลงโทษเอาไว้เพื่อยับยั้งความคิดเห็นนอก ศาสนาโดยอาศัยข้อถกเถียงใดใดก็ตามซึ่งจะเป็นการแก้ตัวให้พระเจ้ามาร์คัส อันโตนินุส บรรดาปรปักษ์ของ เสรีภาพทางศาสนาเมื่อถูกบีบหนักเข้า บางครั้งก็ยอมรับผลที่เกิดขึ้นนี้และกล่าวกับ ดร.จอห์นสัน** ว่า พวกเขาที่ประหัตประหารคริสต์ศาสนาทำถูกแล้ว เนื่องจากการประหัตประหารนั้นเป็นการทดสอบอย่างหนึ่งซึ่งความ จริงต้องอาศัยเป็นทางผ่าน และมักจะผ่านไปด้วยความสำเร็จ การลงโทษตามกฎหมายย่อมไร้อำนาจในการ ต่อต้านความจริงในที่สุดแม้ว่าบางครั้งจะให้ผลอันเป็นประโยชน์ในการต่อต้านความผิดพลาดที่ก่อความ เสี่ยงภัยขึ้น นี่เป็นข้อโต้แย้งรูปแบบหนึ่งที่มีต่อความปราศจากชั้นศีลธรรมทางศาสนาซึ่งน่าจะสะดุดใจมากพอจน เราไม่อาจผ่านเลยไปโดยไม่สังเกตได้

ทฤษฎีที่ยืนยันว่า ความจริงนั้นสมควรที่จะถูกทำร้ายได้เพราะการกลั่นแกล้งนั้นไม่มีทางที่จะ ทำอันตรายความจริงได้แต่อย่างใด เนื่องจากการทำลายล้างไม่อาจถูกกล่าวหาได้ว่ามีเจตนาที่เป็นภัยต่อการ รับความจริงใหม่ ๆ แต่เราก็ไม่สามารถรับรองได้ว่าทฤษฎีนี้จะมีใจกว้างมากพอในการจัดการกับบุคคล ทั้งหลายผู้ที่มีมนุษยชาติยังเป็นหนี้บุญคุณอยู่ การเปิดเผยให้ชาวโลกได้รู้จักบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาอย่างล้าลึก ตลอดจนบางสิ่งบางอย่างที่พวกเขาเองก็ไม่เคยล่วงรู้มาก่อนเช่น การพิสูจน์ให้ทฤษฎีดังกล่าว เห็นว่ามันได้ผิดพลาดไปตรงประเด็นสำคัญยิ่งบางอย่างเกี่ยวกับผลประโยชน์ชั่วคราวหรือผลประโยชน์ทางจิต

* พระเจ้าอันโตนินุส หมายถึงจักรพรรดิมาร์คัส ออเรลิอุส ซึ่งมีพระนามเต็มว่า มาร์คัส ออเรลิอุส อันโตนินุส - ผู้แปล

** ดร.จอห์นสัน (Samuel Johnson, 1709-1784) เป็นนักอักษรศาสตร์ กวี นักเขียนพทานุกรม นักจริยธรรม และนักมนุษยธรรมชาวอังกฤษ ซึ่งชาว อังกฤษทั่วไปเรียกกันว่า ดร.จอห์นสัน เขาเชื่อว่าทุกคนมีเสรีภาพทางมโนธรรม แต่อาจไม่มีเสรีภาพในการพูด ในการเทศนาหรือในการพิมพ์เผยแพร่ ผู้ปกครองมีอำนาจที่จะห้ามสิ่งที่เขาถือว่าเป็นอันตรายต่อสังคมได้ในการสั่งประหารพวกนักบุญ ก็ถือว่าผู้ปกครองทำถูกในการเมืองและนักบุญก็ทำถูก ในแง่ศีลธรรมและในแง่ศาสนา ฉะนั้น นักบุญจึงควรพลีชีพในสิ่งที่ตนถือว่าถูกต้อง แนวความคิดเกี่ยวกับคริสต์ศาสนาดังกล่าวมีอยู่ในงานเขียนชิ้นแรก ๆ ชิ้นหนึ่งของจอห์นสันคือ The Vanity of Human Wishes (1749) ผู้แปล

วิญญาณนั้น ย่อมเป็นงานบริการชิ้นสำคัญเท่าที่มนุษย์คนหนึ่งจะให้แก่เพื่อนมนุษย์ของเขาได้ และในบางกรณี เช่น ในกรณีของคริสต์ศาสนิกชนในสมัยโบราณและของชาวคริสต์ปฏิรูป บรรดาผู้ที่คิดเช่นเดียวกับ ดร.จอห์น สันเชื่อว่า งานบริการดังกล่าวเป็นของขวัญที่มีค่ามากที่สุดที่จะมอบให้แก่มนุษยชาติได้ ที่ว่าผู้ที่ให้ คุณประโยชน์อันวิเศษเช่นนั้นต้องได้รับผลตอบแทนเป็นความทรमानเพื่อเพื่อนมนุษย์ กล่าวคือ รางวัลสำหรับ พวกเขาต้องเป็นสิ่งที่ถูกปฏิบัติการราวกับว่าเขาเป็นอาชญากรผู้ชั่วช้าที่สุดนั้น ตามทฤษฎีเช่นนี้ ย่อมมิใช่ ข้อผิดพลาดอันน่าสลดใจและมีไช้เคราะห์ร้ายซึ่งมนุษยชาติจะต้องคร่ำครวญในชุดกระสอบเพื่อล้างบาปและ ในกองขี้เถ้า แต่มันเป็นเพียงสภาพของสิ่งต่าง ๆ ตามปกติวิสัยที่ควรจะเป็นนั่นเอง ตามหลักคำสอนเช่นนี้ ผู้ แสดงความจริงแบบใหม่ควรต้องยืนหยัดอย่างที่ได้ทำมาแล้วในการบัญญัติกฎหมายของพวกโลครีอัน (Locrians) ซึ่งเป็นผู้เสนอกฎหมายแบบใหม่พร้อมกับมีบ่วงแขวนคอเขาอยู่ พร้อมทั้งจะกระตุกรัดได้ทันทีถ้า สภาพประชาชนพึงเหตุผลของเขาแล้วไม่สนับสนุนข้อเสนอของเขาในขณะนั้น ประชาชนผู้ปกป้องวิธีปฏิบัติต่อ ผู้ให้ประโยชน์ดังกล่าวย่อมเดาได้ว่าไม่อาจจะตั้งคุณค่าให้ผลประโยชน์นั้นได้และข้าพเจ้าเชื่อว่าทัศนคติต่อเรื่อง นี้จะจำกัดเป็นส่วนใหญ่เฉพาะบุคคลประเภทที่คิดว่าความจริงแบบใหม่ ๆ อาจเป็นที่ต้องการมาแล้วในครั้ง หนึ่ง แต่เราก็มียมนามากพอแล้วในขณะนี้

อันที่จริง คำกล่าวที่ว่าความจริงมักจะมีชัยชนะเหนือการทำลายล้างได้ ก็เป็นความผิดพลาด ที่น่าพอใจอย่างหนึ่งซึ่งคนมักทำซ้ำกันคนแล้วคนเล่าจนกระทั่งพวกเขาเห็นเป็นเรื่องธรรมดา แต่มันก็เป็นสิ่งที่ ประสบการณ์ทั้งปวงปฏิเสธ ประวัติศาสตร์เต็มไปด้วยตัวอย่างความจริงหลายตัวอย่างที่ถูกปราบปรามลงด้วย การทำลายล้าง ถึงแม้การทำลายล้างจะมีได้ถูกระงับไว้ตลอดกาล แต่มันก็อาจถูกทำให้ล่าหลังไปได้เป็น ศตวรรษ ๆ ที่เดียว การกล่าวถึงแต่เพียงความคิดเห็นทางศาสนาเช่นกล่าวว่าการปฏิรูปเกิดขึ้นมาแล้วอย่าง น้อย 20 ครั้งก่อนสมัยของลูเธอร์ แต่ถูกปราบได้เสียก่อน อาร์โนลด์แห่งเบรสวิชถูกปราบ ฟรา ดอลซิโน ถูก ปราบ ชาวอนารอลาถูกปราบ พวกอัลบิซาร์สถูกปราบ พวกออดัวส์ถูกปราบ พวกอลลาร์ดส์ถูกปราบ และ พวกฮัสไซท์ส์ก็ถูกปราบ แม้หลังสมัยของลูเธอร์ที่ได้ก็ตามที่มีการทำลายล้างกัน การปฏิรูป ณ ที่นั้นจะประสบ ความสำเร็จ ในประเทศสเปน อิตาลี แคว้นแพลนเตอร์ส และจักรวรรดิออสเตรีย นิกายโปรแตสแตนท์ก็ได้ แดกกิ่งก้านสาขาออกมา และดูเหมือนจะเป็นเช่นนั้นได้มากที่สุดในประเทศอังกฤษเมื่อพระนางแมรีทรงมีพระ ชนม์ชีพอยู่หรือเมื่อพระนางเจ้าเอลิซาเบธสวรรคตแล้ว การประหัตประหารยังคงมีต่อมาอยู่เสมอ ยกเว้นในที่ ซึ่งพวกนอกรีตรวมกันเป็นกลุ่มก้อนได้มากเกินกว่าที่จะถูกประหัตประหารได้ในที่สุด ไม่มีบุคคลผู้มีเหตุผลคน ใดจะสงสัยว่าคริสต์ศาสนาจะถูกกำจัดได้ในจักรวรรดิโรมัน คริสต์ศาสนาแผ่ขยายออกไปและเริ่มมีอิทธิพล ทั้งนี้เพราะการประหัตประหารทำกันเพียงบางครั้งบางคราว โดยกินเวลาสั้น ๆ เท่านั้น และถูกค้นโดย ช่วงเวลาอันยาวนานในการเผยแผ่ศาสนาที่เกือบจะไม่ได้ถูกรบกวนเลย เป็นเพียงความรู้สึกที่หาสาระอะไร ไม่ได้เพียงส่วนเดียวเองที่บอกว่า ความจริงเท่านั้นที่มีอำนาจภายในตัวในการปฏิเสธที่จะทำสิ่งผิดพลาดโดยทำ ทายคุกตะรางและตะแลงแกง มนุษย์ไม่ได้แสวงหาความจริงอย่างบ้าคลั่งมากไปกว่าที่พวกเขาจักจะบ้าคลั่งกัน ทำสิ่งผิดพลาดอื่น ๆ และการใช้บทลงโทษทางกฎหมายหรือแม้แต่ทางสังคมอย่างเพียงพอย่อมจะประสบ ความสำเร็จในการหยุดยั้งการเผยแผ่สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กล่าวมาแล้ว ข้อได้เปรียบที่แท้จริงซึ่งความจริงได้อาศัยอยู่ นั้น เมื่อความคิดเห็นอย่างหนึ่งเป็นความจริงขึ้นมามันก็จะสลายไป ครั้งหนึ่ง สองครั้ง หรือหลาย ๆ ครั้ง แต่ใน ยุคสมัยต่าง ๆ ที่ผ่านไบนั้นมักจะพบบุคคลผู้ซึ่งมาเปิดเผยให้เห็นมันอีกครั้งหนึ่งจนกระทั่งการปรากฏตัวขึ้น ใหม่ครั้งใดครั้งหนึ่งของมันต้องเผชิญกับกาลเวลา เมื่อสถานการณ์อำนวย มันก็หลบหนีการทำลายล้างได้ จนกระทั่งมันได้ตั้งสติด้านทานความพยายามต่อ ๆ มาที่จะปราบปรามมัน

อาจมีผู้กล่าวกันว่าในขณะนี้เราไม่ได้ฆ่าบุคคลผู้นำเสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ นั่นคือเรามีได้ เป็นเหมือนบรรพบุรุษของเราผู้ได้ฆ่าศาสดาพยากรณ์มาแล้ว แต่เรากลับสร้างสุสานให้พวกเขาเสียอีก เป็น

ความจริงที่เราไม่ฆ่าพวกนอกรีตอีกต่อไปแล้ว และการลงโทษทรมานอย่างมากมาย ซึ่งความรู้สึกของคนสมัยใหม่อาจทนได้ แม้ต่อความคิดเห็นที่น่ารังเกียจมากที่สุด ก็ยังไม่เพียงพอที่จะกำจัดพวกเขา แต่ขอให้เราอย่าประจบตัวเองเลยว่าเรายังคงเป็นเสรีจากรอยต่างพร้อมแม้ว่าจะเกิดจากการทำลายล้างที่ถูกกฎหมายก็ตามที่ การลงโทษต่อความคิดเห็นหรืออย่างน้อยที่สุดก็ต่อการแสดงความคิดเห็นออกมายังคงมีอยู่ตามกฎหมาย และการบังคับใช้มันก็ยังไม่มีตัวอย่างมาก่อนแม้แต่ในสมัยดังกล่าวนี้ เหมือนกับการทำให้มันเหลือเชื่อว่าสักวันหนึ่งการลงโทษเหล่านั้นอาจฟื้นคืนชีพขึ้นมาอย่างมีอำนาจเต็มที่ ในปี ค.ศ. 1857 ที่ศาลพิเศษคูร์รอนของมลฑลคอร์นวอลล์ ชายเคราะห์ร้ายคนหนึ่ง * กล่าวกันว่าเขามีความประพฤติที่มีได้ผิดปกติธรรมดาในความสัมพันธ์กับชีวิตทุกรูปแบบได้ถูกตัดสินจำคุก 21 เดือน โทษฐานกล่าวคำและเขียนคำก้าวร้าวเกี่ยวกับคริสต์ศาสนาลงบนประตู ภายใน 1 เดือนสมัยเดียวกันนั้น ที่โอลด์ เบลีย์ คน 2 คนในวาระต่างกัน * ถูกคัดค้านไม่ให้เป็นลูกขุน คนหนึ่งในจำนวนนั้นถูกเหยียดหยามอย่างมากมายโดยผู้พิพากษาและทนายคนหนึ่งเนื่องจากพวกเขาได้ประกาศอย่างสุจริตใจว่าพวกเขาไม่มีความเชื่อในเรื่องเทวศาสตร์ และคนที่สามซึ่งเป็นชาวต่างชาติ *** ก็ไม่ได้รับความยุติธรรมเมื่อถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมยด้วยเหตุผลเดียวกันนั้น การปฏิเสธที่จะแก้ไขปรับปรุงนี้เกิดขึ้นเนื่องจากหลักทางกฎหมายที่มีว่า ไม่มีผู้ใดจะได้รับอนุญาตให้แสดงหลักฐานในศาลสถิตยุติธรรมได้ถ้าเขามีได้ประกาศความเชื่อในพระเจ้า (จะเป็นเทวดาองค์ไหนก็ได้) และความเชื่อในชาติหน้า ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นก็เท่ากับว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพวกนอกกฎหมาย อยู่ภายนอกความคุ้มครองของศาลเป็นบุคคลผู้ซึ่งอาจไม่เพียงแต่จะถูกปล้นหรือถูกทำร้ายได้อย่างลายนวนเท่านั้น ถ้าไม่มีใครนอกจากพวกเขาเองหรือบุคคลผู้มีความคิดเห็นแบบเดียวกันอยู่ในที่นั้น แต่ยักรวมถึงคนอื่นที่เกิดถูกปล้น หรือถูกทำร้ายโดยจับมือใครดมไม่ได้ ถ้าข้อพิสูจน์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต้องอิงอาศัยหลักฐานจากพวกเขา สมมุติฐานที่รองรับสิ่งนี้อยู่ก็คือ คำสาบานจะไร้ค่าถ้ามาจากบุคคลผู้ไม่มีความเชื่อในชาติหน้า เป็นบทเสนอซึ่งแสดงความโง่เขลาอย่างมากของประวัติศาสตร์ในบรรดาผู้ที่ยอมรับมัน (ในเมื่อมันเป็นความจริงทางประวัติศาสตร์ว่า คนนอกศาสนาส่วนใหญ่ในทุกยุคสมัยเป็นบุคคลผู้มีความซื่อสัตย์และมีเกียรติอย่างเด่นชัด) และสมมุติฐานเช่นนี้จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ซึ่งมีความคิดกระจัดกระจายที่สุด บุคคลผู้ซึ่งเสียงยิ่งใหญ่ที่สุดของโลกสักก็คน ทั้งในด้านคุณความดีและในด้านความสำเร็จต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี อย่างน้อยที่สุดก็ในหมู่ผู้ที่คุ้นเคยกับพวกเขา ว่าเป็นผู้ไม่มีความเชื่อ นอกจากนี้ กฎข้อบังคับที่ฆ่าตัวของมันเองและละเมิดรากฐานของมันเอง จากข้ออ้างที่ว่า พวกที่ไม่เชื่อพระเจ้าต้องเป็นคนหลอกลวงนั้นก็ยอมรับประจักษ์พยานของพวกที่ไม่เชื่อพระเจ้าทุกคนผู้ซึ่งเต็มใจโกหก และปฏิเสธแต่เฉพาะพวกที่กล้าผจญคำติเตียนที่มีต่อคำสารภาพต่อสาธารณชนถึงลัทธิอันเป็นที่รังเกียจมากกว่าที่จะยืนยันความผิดนั้น กฎข้อบังคับที่เชื่อมั่นตนเองในเรื่องไร้สาระดังกล่าวตราบเท่าที่พิจารณาถึงความมุ่งหมายที่มันแสดงออกมาสามารถเก็บไว้ใช้บังคับได้ก็เพียงในฐานะเหรียญตราแห่งความเกลียดชังเท่านั้น เป็นโบราณวัตถุแห่งการทำลายล้างการทำลายล้างก็เช่นเดียวกัน ตรงที่มีลักษณะแปลกประหลาดซึ่งความสามารถในการดำเนินการดังกล่าวก็ได้รับการพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่าไม่เหมาะสมกับกฎข้อบังคับนั้นอีกต่อไป กฎข้อบังคับและทฤษฎีที่มันบงถึงไม่เป็นที่น่าเยาะเย้ยสำหรับคนที่เชื่อมั่นน้อยกว่าสำหรับคนนอกศาสนานัก เพราะถ้าคนที่ไม่เชื่อในชาติหน้าจำเป็นต้องโกหกแล้วก็จะมีปัญหาตามมาว่า พวกที่เชื่อในชาติหน้าย่อมเพียงแต่หลีกเลี่ยงจากการโกหกเท่านั้นถ้าพวกเขาหลีกเลี่ยงโดยกลัวว่าจะตกนรก เราก็จะไม่ทำให้บรรดาผู้ออกกฎหมายและผู้ยุยงส่งเสริมต้องเดือดร้อนโดยเดาเอาว่าความคิดที่พวกเขาได้สร้างขึ้นเป็นคุณธรรมของคริสต์ศาสนิกชนนั้นเอามาจากจิตสำนึกของพวกเขาแน่นอน

* Thomas Pooley, Bodmin Assizes, กรกฎาคม 31ม 1857 ในเดือนธันวาคมต่อมาเขาได้รับพระราชทานอภัยโทษ

** George Jacob Holyoake, สิงหาคม 17ม 1857 ; Edward Truelove, กรกฎาคม, 1857

*** Baron de Gleichen, Marlborough Street Police Court,

ที่จริงแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงส่วนกระเส็นกระสายและส่วนที่ยังเหลืออยู่จากการทำลายล้างกัน และอาจคิดได้ว่าเป็นเครื่องแสดงบ้างเล็กน้อยถึงความประสงค์ที่จะทำลายล้างนั้นในฐานะที่เป็นตัวอย่างหนึ่งของความห้วนโหดที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งทีเดียวในจิตใจของชาวอังกฤษซึ่งทำให้พวกเขารู้สึกพึงพอใจอย่างผิดปกติวิสัยที่จะยืนยันหลักการที่เลว ๆ ในเมื่อพวกเขาไม่ได้เลวพอที่จะต้องการนำความคิดนั้นไปปฏิบัติจริง ๆ อีกต่อไปแล้ว แต่น่าเป็นทุกข์ที่ในจิตใจของประชาชนหาความมั่นคงไม่ได้เลยเนื่องจากการทำลายล้างกันตามกฎหมายในรูปแบบที่เลวกว่านั้นซึ่งกินเวลาอยู่นานเกือบชั่วอายุคนจะยังคงดำเนินต่อไปในยุคนี้ ลักษณะภายนอกที่สงบราบเรียบของกิจวัตรประจำวันมักสั่นสะเทือนบ่อยครั้งเนื่องจากมีความพยายามต่าง ๆ ที่จะปลุกความชั่วร้ายในอดีตให้กลับคืนชีพอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกับที่จะเสนอแนะผลประโยชน์แบบใหม่ ๆ ไม่ว่าจะคุยโวถึงการฟื้นฟูศาสนาในปัจจุบันไว้อย่างไรก็ตาม ถ้ามีความคิดที่คับแคบและขาดการขัดเกลาแล้วอย่างน้อยที่สุดก็มักเป็นเพียงการฟื้นฟูความดันทุรังอยู่เสมอและที่ใดก็ตามที่มีการเพาะเชื้อความไร้ขันติธรรมให้เกิดขึ้นในความรู้สึกของประชาชนอย่างถาวรมั่นคงซึ่งตลอดเวลาความไร้ขันติธรรมนี้มีอยู่แต่ในหมู่ชนชั้นกลางของประเทศนี้ ก็เป็นเรื่องไม่สู้จำเป็นนักที่จะกระตุ้นพวกเขาให้แข่งขันในการทำลายล้างบรรดาผู้ที่พวกเขาไม่เคยเลียดคิดเลยว่าเป็นเป้าที่สมควรจะถูกทำลายล้าง* เนื่องจากนี่เป็นความคิดเห็นที่คนเราพึงพอใจด้วยและเป็นความรู้สึกที่พวกเขาต่างเห็นด้วย โดยเฉพาะในบรรดาผู้ที่ลุ่มลึกความเชื่อต่าง ๆ ที่พวกเขาถือว่าสำคัญซึ่งทำให้ประเทศนี้มีได้เป็นดินแดนที่มีเสรีภาพในทางความคิด เป็นเวลานานมาแล้วที่ความเสียหายอันใหญ่หลวงซึ่งเกิดจากการลงโทษตามกฎหมายได้แก่การที่มันทำให้ความต่างพริ้วในทางสังคมรุนแรงยิ่งขึ้น ความต่างพริ้วนั่นเองที่ยังผลให้เกิดขึ้นจริง ๆ และมากเสียจนกระทั่งการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งสังคมประกาศห้ามกลายเป็นเรื่องไม่ค่อยปกติในปะเทศอังกฤษยิ่งกว่าการรับรองบรรดาผู้ที่ทำการเสี่ยงต่อการถูกลงโทษจากศาลในประเทศอื่น ๆ หลายประเทศเสียอีก สำหรับบุคคลทั้งมวลยกเว้นผู้ที่มีสภาพแวดล้อมทางการเงินที่ทำให้พวกเขาเป็นอิสระจากเจตจำนงที่ดีของคนอื่น ๆ ความคิดเห็นในเรื่องนี้ย่อมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พอ ๆ กับกฎหมาย กล่าวคือคนเราอาจถูกจำขังได้เช่นเดียวกับถูกกำจัดออกไปจากปัจจัยในการหากิน คนทั้งหลายผู้ซึ่งชนมบังของเขาได้รับการก็รักษาไว้ดีแล้ว และผู้ซึ่งไม่ปรารถนาความโพรดปรานจากบรรดาผู้มีอำนาจ หรือจากคณะบุคคล หรือจากสาธารณชน ย่อมไม่มีอะไรต้องหวั่นกลัวจากการยืนยันความเห็นใดใดอย่างเปิดเผย นอกจากจะถูกมองไปในแง่ร้ายและถูกนิยามว่าร้ายเท่านั้น และสำหรับสิ่งนี้ก็ไม่ควรต้องอาศัยลักษณะอันทรนงอาจเพื่อมากระตุ้นพวกนั้นให้ยอมรับแต่อย่างใด ไม่มีโอกาสที่จะวอนขอความเมตตา (admisericordiam) เพื่อคนเช่นนั้น แต่แม้ว่าในขณะที่ เราจะไม่ก่อความเลวร้ายมากมายนักให้แก่บรรดาผู้ที่คิดเห็นแตกต่างไปจากเรา ดังที่แต่ก่อนนี้เราเคยกระทำมา มันอาจจะกลายเป็นว่า เรากำลังก่อ

* การเตือนกันไว้กว้างอาจได้มาจากการถ่ายทอดอารมณ์ของผู้ทำลายล้างอย่างกว้างขวางซึ่งผสมผสานกับการแสดงส่วนที่เลวที่สุดโดยทั่วไปของลักษณะประจำชาติในตอนกบฏซีปอย การเพ้อฝันของคนบ้าคลั่งหรือหมอกำมะโลจากธรรมเนียมอาจไม่มีค่าพอที่จะสังเกตเห็นได้ แต่บรรดาผู้นำของพรรคคริสตคัมภีร์นิยม (Evangelical party) ได้ประกาศออกมาเป็นหลักการสำหรับรัฐบาลของชาวฮินดูและของชาวมุสลิมว่า ไม่มีสถานศึกษาใดที่ได้รับการสนับสนุนจากเงินของรัฐบาลโดยไม่ทำการสอนพระคัมภีร์ และด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงไม่จ้างผู้ใดทำงานเลยนอกจากคริสตศาสนิกชนที่แท้จริงหรือที่จอมปลอมเท่านั้น มีรายงานมาว่ารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงของรัฐคนหนึ่งได้ปราศรัยต่อผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสนับสนุนเขาเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1857 ว่า “ขันติธรรมในศรัทธาของพวกเขา” (ศรัทธาของคนในบังคับของอังกฤษจำนวนร้อยล้านคน) ความมั่งงายในสิ่งลึกลับซึ่งพวกเขาเรียกว่าศาสนาตามการสนับสนุนของรัฐบาลอังกฤษยังผลให้เกิดการถ่วงความรุ่งเรืองก้าวหน้าในกิตติคุณของอังกฤษและขัดขวางความเจริญอันเป็นคุณประโยชน์ของคริสต์ศาสนา ขันติธรรมย่อมเป็นต่อหม้อขนาคมนที่มารับเสรีภาพทางศาสนาของประเทศนี้ แต่จะอย่างไรก็ตามให้พวกเขาใช้คำว่า “ขันติธรรม” อันล้ำค่านี้ไปในทางที่ผิด ตามที่เขาเข้าใจ ขันติธรรมหมายถึงเสรีภาพโดยสิ้นเชิงต่อคนทุกคนเป็นเสรีภาพในการนับถือศาสนาในหมู่ชาวคริสต์ผู้ซึ่งมีพื้นฐานแห่งการนับถือแบบเดียวกัน หมายถึงการมีขันติธรรมต่อกันต่าง ๆ ทุกนิกายของชาวคริสต์ผู้ซึ่งเชื่อในการสำรวมจิตเป็นหนึ่งเดียว ข้าพเจ้าต้องการที่จะให้ใจต่อข้อเท็จจริงที่ว่าชายคนหนึ่งผู้ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเหมาะสมที่จะมีหน้าที่การงานสูงในรัฐบาลของประเทศนี้โดยกินตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีแบบเสรีนิยมยังยืนยันหลักคำสอนที่ว่าทุกคนที่ไม่เชื่อในเทวภาพของพระคริสต์ย่อมอยู่พ้นขอบเขตของขันติธรรม เขาผู้ซึ่งสามารถหลอกลวงว่าการทำลายล้างในทางศาสนาได้ผ่านพ้นไปแล้วและหลังจากการแสดงอย่างโง่บัดซบคราวนี้แล้ว จะย้อนกลับมาอีกไม่ได้หรือ?

ความเลวร้ายให้แก่ตัวเองยิ่งกว่าครั้งใดใดโดยวิธีที่เราปฏิบัติต่อพวกเขา โสกราตีสถูกฆ่าตาย แต่ปรัชญาของโสกราตีสกลับรุ่งโรจน์คล้ายดวงอาทิตย์ในสรวงสวรรค์ สาดแสงสว่างไสวไปทั่วห้วงเวหาทางปัญญา ชาวคริสต์ถูกโยนไปให้สิงโตกินแต่คริสตศาสนจักรกลับเจริญเติบโตแผ่ขยายกิ่งก้านสาขาไปอย่างสง่างาม สูงตระหง่านอยู่เหนือหมู่มกไม้ที่เก่าแก่กว่าและแข็งแรงน้อยกว่า โดยกลบทับหมู่มกไม้ที่นั่นไว้ด้วยร่มเงาของมัน เพียงแต่ความไร้ชั้นดีธรรมทางสังคมของเรานั้นไม่ฆ่าผู้ใด และไม่ก่อให้เกิดความคิดเห็นใดใดขึ้นมาได้ แต่จะชักนำผู้คนให้อำพรางความคิดของพวกเขาเอาไว้ หรือให้เลิกความพยายามที่จะแพร่กระจายมันออกไป สำหรับเราแล้ว ความคิดเห็นอันนอกรีตไม่อาจหาสนามลงที่มองเห็นได้ หรือแม้แต่จะสูญเสียมันไปก็ตาม ในแต่ละทศวรรษหรือแต่ละชั่วอายุคน ความคิดเห็นเหล่านั้นไม่เคยสาตประกายไปได้อย่างกว้างไกลเลย แต่ยังคงคุกรุ่นอยู่ในวงความคิดแคบ ๆ และอยู่ในบรรดาคนช่างคิดผู้ซึ่งทำให้ความคิดเห็นถือกำเนิดขึ้นมา โดยไม่เคยจุดให้เกิดภารกิจทั่วไปของมนุษยชาติ ไม่ว่าจะด้วยแสงสว่างที่แท้จริงหรือลวงตาก็ตาม ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ จึงได้ถูกเก็บให้อยู่ในสภาพที่น่าพึงพอใจสำหรับแนวความคิดบางอย่าง เพราะถ้าปราศจากกระบวนการอันไม่พึงประสงค์ในการปิดฉากใครหรือคุมขังใครเสียแล้ว ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่แพร่หลายมากกว่าก็จะดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกรบกวนจากภายนอก ในขณะที่เดียวกันความคิดเห็นดังกล่าวก็ได้ขัดขวางฝ่ายค้านผู้ซึ่งเป็นทุกข์เพราะอาการป่วยทางความคิดไม่ให้ฝึกใช้เหตุผลของตนอย่างเด็ดขาดเป็นแผนงานที่เอื้อต่อการมีสันติในโลกทางปัญญา และทำให้สิ่งทั้งหลายดำเนินไปภายในนั้นอย่างดีเช่นที่เป็นอยู่แล้วทีเดียว แต่ราคาที่ย่ำให้ความสงบทางปัญญาประเภทนี้ก็คือการเสียดุลความอาญาทางศีลธรรมทั้งหมดของจิตมนุษย์ เป็นสถานะที่ปัญญาชนผู้แสวงหาและผู้กระตือรือร้นมากที่สุดเป็นจำนวนมากเห็นครุฑที่จะเก็บหลักการและพื้นฐานต่าง ๆ ทั่วไปของสิ่งที่ตนเชื่อมั่นไว้ภายในใจเท่านั้น และเมื่อจะเสนอสิ่งใดต่อสาธารณชนก็พยายามปรับบทสรุปของตนให้เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะทำได้ต่อบทเสนอซึ่งพวกเขาได้เลิกล้มไปแล้วในใจ โดยไม่สามารถสร้างปัญญาชนผู้มีลักษณะเปิดเผย กล่าวหา มีความคิดเป็นเหตุเป็นผลและคงเส้นคงวาซึ่งครั้งหนึ่งเคยประดับโลกแห่งความคิดได้อีก บุคคลประเภทที่อาจหาเอาได้ภายใต้สภาพการณ์เช่นนี้ ถ้าไม่ใช่เพียงพวกหัวเก่าที่มีอยู่ทั่วไปก็เป็นพวกนักฉวยโอกาสในการแสวงหาสัจจะ ซึ่งข้อถกเถียงต่าง ๆ ของเขาเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ๆ ทั้งหมดล้วนมีความหมายต่อผู้ฟังเขาทั้งสิ้น แต่ข้อถกเถียงเหล่านั้นก็ไม่เคยทำให้พวกเขาเองเชื่อมั่นได้เลย บรรดาผู้ที่หลีกเลี่ยงทางเลือกเช่นนี้ย่อมทำได้โดยการจำกัดความคิดและความสนใจของตนต่อสิ่งต่าง ๆ ให้แคบลง ซึ่งอาจกล่าวถึงสิ่งเหล่านั้นได้โดยไม่ต้องเสีกลงไปในขอบข่ายของหลักการ กล่าวคือ ให้อยู่อย่างอื่นต่าง ๆ ที่ปฏิบัติได้ซึ่งจะเกิดขึ้นมาเองเมื่อจิตมนุษย์ถูกทำให้แข็งแรงและเติบโตมากขึ้น และสิ่งนี้จะไม่บรรลุผลตรงตามความคาดหมายเลยจนกว่าจะถึงเวลานั้น ในขณะที่สิ่งที่อาจเพิ่มความแข็งแรงและความเติบโตให้แก่จิตมนุษย์และให้แก่ความคาดหมายอันเป็นเสรีและอาญาในเรื่องสูงสุดนั้นได้ถูกทอดทิ้งไปเสียแล้ว

บรรดาผู้ที่มองเห็นว่าลักษณะอำพรางดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับพวกนอกรีตไม่เป็นสิ่งชั่วร้ายแต่อย่างใด ควรต้องพิจารณาในขั้นแรกว่า ผลที่เกิดขึ้นจากสภาพนั้นไม่เคยปรากฏว่ามีการอภิปรายกันอย่างเป็นธรรมและแจ่มแจ้งโดยตลอดเกี่ยวกับความคิดเห็นนอกรีตเลย ฉะนั้นความคิดเห็นซึ่งไม่อาจทนข้ออภิปรายเช่นนี้ได้ก็มิได้สูญสลายไป แม้ว่ามันอาจถูกขัดขวางไม่ให้แพร่ขยายไปก็ตาม แต่มิใช่ความคิดของพวกนอกรีตดอกที่ถูกทำให้เสื่อมสลายลงไปมากที่สุด โดยคำประกาศห้ามที่ตั้งปัญหาทุกข้อโดยไม่มีคำตอบเป็นบทสรุปที่คนทั่วไปยอมรับ ภัยอันร้ายแรงที่สุดได้มีต่อบรรดาผู้ที่ไม่ใช่พวกนอกรีต ผู้ที่พัฒนาการทางจิตใจทั้งหมดของเขาก็เกิดอาการติดขัดขึ้นและเหตุผลก็ขาดแคลนด้วยความหวาดกลัวว่าจะถูกกล่าวหาว่าเป็นความคิดนอกรีตต่างหาก ใครจะคำนวณถึงสิ่งทีโลกสูญเสียไปได้บ้างในหมู่มกไม้ที่เป็นปัญญาชนจำนวนมากที่มีลักษณะขาดกลัว ไม่กล้าเดินตามกระบวนการความคิดที่กล่าวหา มีพลัง และเป็นอิสระ โดยกลัวว่ามันจะพาเขาไปสู่บางสิ่งบางอย่างที่ถูกมองว่าไร้ศาสนาหรือผิดศีลธรรม ? ในหมู่มกไม้ บางครั้งเราอาจพบคนบางคนที่มีมโนธรรม

อย่างลึกซึ้งและมีความเข้าใจอันประณีตสุขุม เป็นผู้ใช้ชีวิตในการชักนำปัญญาชนที่เขาปิดปากไม่ได้ให้ไขว่ไขว และผลาญทรัพยากรแห่งความพลิกแพลงไปในการพยายามประนีประนอมแรงกระตุ้นจากมโนธรรมและเหตุผลของเขาเข้ากับความเชื่อที่ทุกคนยอมรับ ซึ่งบางทีเขาก็ทำไปไม่ได้ตลอด ไม่มีใครดอกที่เป็นนักคิดผู้ยิ่งใหญ่ได้ถ้าเขาไม่ตระหนักว่า ในฐานะที่เป็นนักคิด หน้าที่ประการแรกของเขาก็คือการเดินตามปัญญาของเขาไปสู่บทสรุปอะไรก็ตามเท่าที่มันจะพาไป สัจจะย่อมได้รับประโยชน์แม้ว่าจากความผิดพลาดของบุคคลผู้ซึ่งคิดเพื่อตัวเองโดยอาศัยการศึกษาและการเตรียมตัวตามควรแก่ฐานะ มากกว่าจากความคิดเห็นที่ถูกต้องของบรรดาผู้ที่ยึดถือมันไว้เพียงเพราะว่าไม่ต้องการทราบตนเองที่จะคิด เสรีภาพในการคิดเพื่อสร้างนักคิดผู้ยิ่งใหญ่ไม่ได้อาศัยแค่เพียงสิ่งนี้หรือถือว่าสิ่งนี้สำคัญเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม ยังจำเป็นมากกว่าเสียอีกที่จะต้องกระตุ้นคนระดับปานกลางทั่วไปให้บรรลุภูมิธรรมทางจิตใจซึ่งพวกเขาสามารถบรรลุได้ เคยมีนักคิดผู้ยิ่งใหญ่และอาจมีนักคิดผู้ยิ่งใหญ่ได้อีกเป็นรายบุคคลที่ตกอยู่ในบรรยากาศของความเป็นทาสทางความคิด แต่ยังไม่เคยมีหรือไม่น่าจะมีบุคคลผู้มีความว่องไวทางปัญหาจะตกอยู่ในบรรยากาศเช่นนั้น ที่ใดก็ตามที่มีผู้เกือบจะมีลักษณะเช่นนั้นได้ในบางครั้ง ก็เป็นเพราะความหวาดกลัวว่าจะมีความคิดแปลกออกไปได้เกิดขึ้นมา ในขณะที่ ในที่ซึ่งมีจารีตอันบอกเป็นนัยว่าหลักการต่าง ๆ จะต้องไม่ถูกโต้แย้ง ในที่ซึ่งการถกเถียงกันเกี่ยวกับปัญหาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติได้ถูกพิจารณาให้ปิดมิดไปแล้ว เราก็ไม่อาจหวังว่าจะพบกิจกรรมทางความคิดที่มีระดับสูงซึ่งเคยทำให้ประวัติศาสตร์บางยุคเด่นขึ้นมาเช่นนั้นได้ ในขณะที่การโต้แย้งได้หลีกเลี่ยงเรื่องราวที่กว้างขวางและสำคัญพอที่จะจุดความกระตือรือร้นได้ ความคิดของประชาชนก็ไม่อาจถูกปลุกเร้าขึ้นมาจากพื้นฐานของมันได้ ไม่เกิดแรงกระตุ้นที่จะยกขึ้นแม้แต่บุคคลผู้มีปัญญาธรรมดาที่สุดให้ขึ้นสู่ความมีศักดิ์ศรีที่จะเป็นสัตว์ที่มีความคิดได้ ในเรื่องเช่นนี้ เรามีตัวอย่างตอนหนึ่งในสถานการณ์ของยุโรประหว่างช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้การปกครองของตุลาการ ตัวอย่างอีกตอนหนึ่งแม้จะจำกัดอยู่แต่เพียงภาคพื้นยุโรปและชนชั้นผู้ได้รับการศึกษามากกว่า ปรากฏอยู่ในการเคลื่อนไหวทางความคิดในช่วงหลังของศตวรรษที่ 18 และตัวอย่างที่สาม ซึ่งกินเวลาสั้นกว่า ปรากฏอยู่ในความปั่นป่วนทางปัญญาของประเทศเยอรมนีระหว่างยุคของเกอเต้และฟิชเต้ ช่วงเวลาเหล่านี้แตกต่างกันอย่างมากในด้านความคิดเห็นซึ่งเสรีภาพได้พัฒนาขึ้นมา แต่ที่คล้ายคลึงกันก็คือ ระหว่างยุคทั้งสามนี้ แอ่งแห่งความมีอำนาจบีบบังคับได้ถูกทำลายลงในแต่ละยุคพระราชทางความคิดแบบเก่า ๆ ได้ถูกขว้างทิ้งไป และยังไม่มียุคใหม่มาแทนที่ความคิดเก่านั้นเลย แรงกระตุ้นที่มีต่อยุคทั้งสามนี้ได้ทำให้ยุโรปเป็นอย่างทุกวันนี้ การปรับปรุงแต่ละครั้งแต่ละอย่างที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะในจิตตมุนษย์หรือในสถาบันต่าง ๆ อาจสาวไปถึงตัวอย่างอย่างใดอย่างหนึ่งเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน ปรากฏการณ์ต่าง ๆ บางครั้งก็ชี้ให้เห็นว่า แรงกระตุ้นทั้งสามนี้ได้เหือดแห้งไปแล้วในเวลาใกล้ ๆ กันและเราไม่อาจหวังให้มีจุดเริ่มต้นในทันทีได้อีก จนกว่าเราจะยืนยันในเสรีภาพทางความคิดของเราอีกครั้งหนึ่ง

ขอให้เราผ่านไปยังข้อถกเถียงหมวดที่สอง และยกเลิกสมมุติฐานที่ว่าข้อคิดเห็นใดใดก็ตามที่ได้รับมาอาจเป็นเท็จได้ ขอให้เรารู้ว่ามันเป็นความจริงก็แล้วกัน และตรวจสอบลงไปของคุณค่าตามธรรมเนียมซึ่งอาจถือกันมาขณะที่ความจริงของมันยังไม่ได้ถูกสำรวจอย่างเป็นอิสระและอย่างเปิดเผย ไม่ว่าบุคคลคนหนึ่งคนใดซึ่งมีความคิดเห็นรุนแรงจะไม่เต็มใจที่จะยอมรับว่าความคิดเห็นของตนอาจผิดพลาดได้ก็ตาม เขาก็ควรจะถูกลั่นคลอนโดยการพิจารณาว่า ไม่ว่ามันอาจจะถูกต้องอย่างไรก็ตาม ถ้ามันไม่เป็นที่ถกเถียงกันอย่างเต็มที่อย่างบ่อยครั้ง และอย่างไม่หวั่นกลัวแล้ว มันก็จะถูกยึดถือเป็นหลักความเชื่อที่ตายแล้ว ไม่ใช่ความจริงที่ยังใช้การได้

ยังมีคนจำพวกหนึ่ง (มีความสุขแต่ก็ไม่มากมายเหมือนแต่ก่อน) ซึ่งคิดว่าการที่คนเรายอมรับสิ่งที่ตนคิดว่าจริงอย่างปราศจากข้อสงสัยเลยก็เพียงพอแล้ว แม้ว่าเขาจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานต่าง ๆ ของความคิดเห็นนั้นและไม่สามารถปกป้องมันอย่างมีเหตุผลต่อคำโต้แย้งที่ฉาบฉวยที่สุดได้ก็ตาม คนเช่นนี้ ถ้า

เขาสามารถได้รับการสั่งสอนให้มีหลักความเชื่อถือจากผู้มีอำนาจสักครั้งหนึ่งแล้ว ย่อมคิดได้เองว่า ไม่มีความคิด และภัยอันตรายอันใดจะเกิดขึ้นมาได้จากการที่ความคิดเห็นถูกชักฟอกที่ใดก็ตามที่อิทธิพลของพวกเขาครอบงำอยู่ พวกเขาจะยอมทำให้ความคิดเห็นที่ยอมรับกันมานั้นเกือบไม่มีทางถูกปฏิเสธได้อย่างชาญฉลาดและอย่างเห็นแก่หน้าใครเลย แม้ว่าความคิดเห็นอาจยังคงถูกปฏิเสธได้อย่างใจร้อนและอย่างโง่เขลาเบาปัญญาก็ตาม เพราะการห้ามการอภิปรายกันอย่างเด็ดขาดนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้ และเมื่อการอภิปรายมีมาได้ครั้งหนึ่งแล้ว ความเชื่อต่าง ๆ ที่ไม่ได้วางพื้นฐานอยู่บนความเชื่อมั่นมักจะทำลายไปก่อนการปรากฏตัวเพียงน้อยนิดของข้อโต้แย้ง อย่างไรก็ตาม การยกเลิกความเป็นไปได้เช่นนี้เสีย โดยถือว่าความคิดเห็นที่ถูกต้องได้อิงอาศัยอยู่ในจิต แต่อิงอาศัยอยู่ในฐานะอคติ เป็นความเชื่อที่อยู่พ้นข้อถกเถียงและเป็นข้อพิสูจน์ที่คัดค้านการโต้แย้ง นี่ไม่ใช่วิธีที่ผู้มีเหตุผลจะใช้สำหรับยึดถือความจริงไม่ใช่ใช้การรู้จักความจริง ความจริงที่ถูกยึดถือเช่นนั้นย่อมเป็นเพียงความหลงเชื่อมงายที่บังเอิญเกาะยึดอยู่กับคำพูดซึ่งเปล่งความจริงออกมาเท่านั้น

ถ้าปัญญาและการวินิจฉัยของมนุษย์สมควรได้รับการปลูกฝังขึ้นมาซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่ยังน้อยที่สุดพวกโปรแตสแตนท์ก็ไม่ปฏิเสธ สมรรถภาพเหล่านี้สมควรจะถูกใช้เกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง มากกว่าที่จะใช้กับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเขามากเสียจนถูกพิจารณาว่าจำเป็นสำหรับเขาที่จะยึดถือความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับมันเอาไว้? ถ้าการปลูกฝังความเข้าใจปรากฏอยู่ในสิ่งหนึ่งมากกว่าในอีกสิ่งหนึ่ง ย่อมต้องเรียนรู้พื้นฐานของความคิดเห็นนั้นอย่างแน่นอน สิ่งใดก็ตามที่ประชาชนเชื่อถือในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งก็ควรเชื่อถือได้ในทันที อย่างน้อยที่สุดพวกเขาควรต้องสามารถปกป้องให้พ้นจากคำโต้แย้งธรรมดา ๆ ได้ แต่บางคนอาจกล่าวว่า “ขอให้พวกเขาได้รับคำสั่งสอนถึงพื้นฐานของความคิดเห็นของตนเองด้วยเถิด ไม่ควรที่จะกลายเป็นว่าความคิดเห็นต่าง ๆ เหล่านั้นต้องถูกจดจำมาแบบนกแก้วนกขุนทองเท่านั้น เพราะพวกเขาไม่เคยได้ยินว่าถูกโต้แย้งเลยบุคคลผู้ศึกษาเรขาคณิตย่อมไม่เพียงแต่จดจำทฤษฎีบท แต่พวกเขาต้องเข้าใจและเรียนรู้จากการทดสอบเช่นเดียวกัน ออกจะเป็นเรื่องตลกถ้าจะกล่าวว่า พวกเขายังคงไม่รู้พื้นฐานของความจริงทางเรขาคณิตอยู่ดี เพราะพวกเขาไม่เคยได้ยินใครปฏิเสธและพยายามที่จะหักล้างเลย ไม่ต้องสงสัยเลย การสอนเช่นนั้นย่อมเพียงพอแล้วสำหรับวิชาเช่นคณิตศาสตร์ซึ่งไม่มีอะไรเลยที่จะให้กล่าวได้ในแง่ที่ผิดพลาดของปัญหาดังกล่าว ลักษณะเฉพาะของหลักฐานเกี่ยวกับความจริงทางคณิตศาสตร์มีอยู่ว่า ข้อถกเถียงทั้งหมดเป็นไปในด้านเดียวไม่มีข้อคัดค้านและไม่มีคำตอบสำหรับข้อคัดค้านต่าง ๆ ด้วย แต่ในเรื่องต่าง ๆ ทุกเรื่องซึ่งอาจมีความเห็นที่แตกต่างกันได้ ความจริงย่อมขึ้นอยู่กับดุลยภาพที่ควรเกิดขึ้นระหว่างเหตุผลที่ขัดแย้งกันสองชุดแม้แต่ในปรัชญาธรรมชาติ ก็ยังมีคำอธิบายอย่างอื่นสำหรับข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันได้อยู่เสมอ เช่น ใช้ทฤษฎีโลกเป็นศูนย์กลางแทนทฤษฎีดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล หรือใช้ธาตุไฟลิจิสตอน* แทนออกซิเจนได้ และควรแสดงให้เห็นว่าเหตุใดทฤษฎีอื่นเช่นนั้นจึงไม่อาจเป็นจริงเพียงทฤษฎีเดียวได้ เมื่อได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วและเมื่อเรารู้แล้วว่ามันเป็นอย่างไร เราย่อมไม่เข้าใจพื้นฐานความคิดเห็นของเราเองแต่เมื่อเราหันไปสู่วิวาทซึ่งซับซ้อนกว่านั้นอย่างเหลือคณา สู่วิวาทศีลธรรม ศาสนา การเมือง ความสัมพันธ์ทางสังคม และภารกิจของชีวิตข้อถกเถียงสามในสี่ส่วนสำหรับความคิดเห็นที่ถูกโต้แย้งทั้งหมดนั้นจะอยู่ที่การขับไล่ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งพอใจความคิดเห็นบางอย่างแตกต่างไปจากมัน นักพูดผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในสมัยโบราณยกเว้นเพียงคนเดียวได้บันทึกไว้ว่า เขามักศึกษาเรื่องราวของคู่ต่อสู้อย่างคร่ำเคร่งจริงจังเท่ากับของตนเองถึงจะไม่มากกว่าก็ตาม กล่าวคือ สิ่งที่ซีเซโรฝึกฝนอยู่เพื่อเป็นวิถีทางไปสู่ความสำเร็จในทางการศาลนั้น ผู้ที่ศึกษา

*ไฟลิจิสตอน (phlogiston) มาจากภาษากรีก phlogistos (phlogizein = เผาไหม้ หรือถูกเป็นไฟ phlegain = เผาไหม้) ในวิชาเคมีโบราณ หมายถึงหลักของกรอกไหม้ได้ เมื่อเชื้อไฟเข้าไปในสังเคราะห์กับสารอื่น และเป็นชื่อของธาตุซึ่งสมมุติขึ้นมาธาตุหนึ่ง ถือว่าเป็นไฟบริสุทธิ์ที่สถิตอยู่ในสารที่เผาไหม้ได้ เพื่อแยกให้เห็นว่า มันแตกต่างจากเปลวไฟหรือไฟที่เป็นอิสระจากสารต่าง ๆ - ผู้แปล

วิชาใดก็ตามเพื่อให้บรรลุถึงความจริงจำเป็นต้องเลียนแบบไว้ผู้ที่รู้แต่เพียงเรื่องราวของตนฝ่ายเดียว ย่อมรู้เรื่องราวนั้นน้อยมากเหตุผลของเขาอาจคมคายและอาจไม่มีใครสามารถปฏิเสธมันได้ แต่ถ้าเขาก็ไม่สามารถปฏิเสธเหตุผลต่าง ๆ ในด้านตรงข้ามได้เช่นกัน ถ้าเขาไม่รู้มากนักว่ามันเป็นอะไร เขาย่อมไม่มีพื้นฐานที่จะชอบใจความคิดเห็นบางอย่างได้อย่างหนึ่งมากกว่ากัน สถานภาพทางเหตุผลสำหรับเขาอาจเป็นการรับรองที่จะตัดสินถูกชั่งงูโดยผู้มีอำนาจบังคับ หรือรับเอาฝ่ายที่เขารู้สึกโน้มเอียงไปมากที่สุดมาใช้เหมือนกับคนทั่วไปนั่นเอง นอกเสียจากว่า เขาต้องการยับยั้งชั่งใจไว้ก่อน หรืออาจไม่เป็นการเพียงพอก็ได้ถ้าเขาจะได้ยินข้อถกเถียงของคู่ปรปักษ์มาจากครูของเขาเอง โดยเสนอสิ่งที่คู่ปรปักษ์เหล่านั้นได้กล่าวออกมา รวมทั้งสิ่งที่พวกเขาได้เสนอเป็นข้อปฏิเสธด้วย นั่นไม่ใช่วิธีที่จะให้ความยุติธรรมต่อข้อถกเถียงดังกล่าว หรือเป็นวิธีที่จะนำข้อถกเถียงเหล่านั้นมาสัมผัสกับความคิดเห็นของเขาได้อย่างแท้จริง เขาต้องมีความสามารถที่จะได้ยินข้อถกเถียงเหล่านั้นจากบุคคลผู้เชื่อข้อถกเถียงดังกล่าวจริง ๆ ผู้ปกป้องมันอย่างบริสุทธิ์ใจ และพยายามทำเพื่อมันจนถึงที่สุด เขาต้องรู้จักข้อถกเถียงเหล่านั้นในรูปแบบที่มีเหตุผลและน่าเชื่อถือมากที่สุด เขาต้องรู้สึกอย่างสุดจิตสุดใจถึงความยากลำบากของทัศนะอันถูกต้องที่เรื่องนี้จะต้องเผชิญและกำจัดมันไปได้ มิฉะนั้น เขาจะไม่อาจครอบครองความจริงซึ่งเขาพบและขจัดความยากลำบากนั้นได้ด้วยตัวเองอย่างแท้จริงเลย เก้าสิบเก้าเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ถูกเรียกว่าผู้มีการศึกษาก็ตกอยู่ในสภาพนี้ แม้แต่ผู้ที่สามารถโต้เถียงอย่างแคล่วคล่องเพื่อความคิดเห็นของตนเองก็ตาม บทสรุปของพวกเขาก็อาจถูกต้อง แต่มันก็อาจเป็นเท็จได้สำหรับสิ่งใดก็ตามที่พวกเขาไม่รู้ กล่าวคือ พวกเขาไม่เคยกระโจนลงไปในห้วงความคิดของบรรดาผู้ที่คิดแตกต่างไปจากพวกเขา และไม่เคยพิจารณาว่าบุคคลเหล่านั้นอาจต้องกล่าวเช่นนั้นออกมา และด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าจะกล่าวในความหมายเฉพาะใดก็ตาม พวกเขาจึงไม่รู้จักหลักคำสอนซึ่งพวกเขาเองนับถืออยู่ พวกเขาไม่รู้จักบทต่างๆ ของมันซึ่งอธิบายและให้เหตุผลต่อส่วนที่อยู่ นอกจากนั้น ข้อพิจารณาต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อเท็จจริงซึ่งดูเหมือนจะขัดแย้งกันอีกข้อหนึ่งย่อมประนีประนอมกันได้ หรือเหตุผลที่ดูจะหนักแน่นด้วยกันทั้งสองข้อ เหตุผลข้อใดข้อหนึ่งไม่ควรจะได้รับความพึงพอใจมากกว่ากัน พวกเขาย่อมเป็นคนแปลกหน้าสำหรับความจริงทุกส่วนที่ทำให้ตาชั่งเอียงไปข้างหนึ่งและตัดสินข้อวินิจฉัยของจิตที่พิกลพิการเต็มที่ ไม่มีใครจะรู้ความจริงได้อย่างแท้จริงเลย นอกจากบรรดาผู้ที่ได้เข้าถึงทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกันและอย่างไร้อคติ และพยายามมองเห็นเหตุผลของทั้งสองฝ่ายในแสงที่เจิดจ้าที่สุด ระเบียบวิธีเช่นนี้เป็นสิ่งสำคัญมากต่อความเข้าใจศีลธรรมและเรื่องราวของมนุษย์อย่างแท้จริง ถ้าคู่ปรปักษ์ของความจริงที่สำคัญๆ ทั้งหมดไม่มีอยู่แล้ว ก็จำเป็นจะต้องคิดจินตนาการมันขึ้นมา และจัดหาข้อโต้เถียงที่หนักแน่นที่สุดซึ่งสมมุติของปีศาจผู้เชี่ยวชาญที่สุดสามารถปลุกขึ้นมาใช้ได้เตรียมไว้ให้พวกเขาด้วย

ศัตรูแห่งการอภิปรายโดยเสรีอาจกล่าวได้ว่า ถ้าจะผ่อนคลายพลังของข้อพิจารณาเหล่านี้มนุษยชาติโดยทั่วไปก็ไม่จำเป็นต้องรู้และเข้าใจคำกล่าวทั้งหมดของนักปรัชญาและนักเทววิทยาที่คัดค้านหรือสนับสนุนความคิดเห็นต่าง ๆ ของพวกเขา ไม่จำเป็นที่คนทั่วไปจะต้องมีความสามารถในการแสดงคำกล่าวอ้างผิด ๆ หรือเหตุผลวิบัติของคู่ปรปักษ์ผู้พลิกแพลง การที่มีคนบางคนสามารถตอบพวกเขาได้อยู่เสมอ ก็เพียงพอแล้ว เพื่อที่สิ่งซึ่งอาจชักนำผู้ขาดความรู้ให้หลงผิดได้จักได้ถูกลบลงไปเสีย เมื่อความคิดที่พาชื่อได้รับการสั่งสอนถึงขั้นพื้นฐานอันกระจำจัดของสัจจะซึ่งพร่าบรมมันอยู่ มันก็อาจไว้วางใจต่ออำนาจบังคับที่มีต่อส่วนที่เหลืออยู่ได้ และเมื่อมันตระหนักว่า คนทั่วไปไม่ได้มีความรู้หรือความเฉียบแหลมอันใดในการแก้ไขความยุ่งยากทั้งปวงที่อาจมีผู้สร้างขึ้นมานั้น มันก็อาจสงบอยู่ด้วยความมั่นใจได้ว่า ปัญหาทั้งปวงที่ถูกสร้างขึ้นมานั้น บรรดาผู้ที่ได้รับการฝึกฝนสำหรับภารกิจนี้โดยเฉพาะได้ตอบมาแล้วหรือสามารถจะตอบได้ต่อไป

การยอมตามทัศนะดังกล่าวของเรื่องนี้เป็นกรการเรียกร้องขั้นสุดท้ายที่อาจเกิดขึ้นได้โดยบรรดาผู้ที่พึงพอใจอย่างง่ายดายที่สุดต่อปริมาณความเข้าใจสัจจะซึ่งควรมาพร้อมกับความเชื่อในสัจจะนั้น กระนั้นก็

ตาม ข้อถกเถียงเพื่อให้มีการอภิปรายโดยเสรีก็ไม่มีทางถูกบั่นทอนได้ เพราะแม้หลักคำสอนนี้จะรับรองว่า มนุษยชาติควรต้องมีหลักประกันที่มีเหตุผล ข้อโต้แย้งทั้งหมดได้รับคำตอบจนเป็นที่พอใจแล้วก็ตาม มันจะ ได้รับคำตอบได้อย่างไร ถ้าสิ่งที่จะต้องตอบไม่สามารถกล่าวออกมาได้? หรือจะรู้ได้อย่างไรว่าคำตอบนั้นจะเป็นที่พอใจ ถ้าผู้คัดค้านไม่มีโอกาสที่จะแสดงออกมาได้ว่ามันไม่น่าพอใจ? ถ้าไม่ใช่ประชาชนหรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นนักปรัชญาหรือนักเทววิทยาผู้ซึ่งจะแก้ไขปัญหายุ่งยากเหล่านี้ จักต้องทำตัวเองให้คุ้นเคยกับความยุ่งยากดังกล่าวในรูปแบบที่น่าฉงนที่สุดของพวกเขา และสิ่งนี้ย่อมไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้ นอกจากว่าปัญหาเหล่านี้จะถูกระบุได้อย่างเสรี และถูกจัดวางอยู่ในความสว่างที่เสี่ยงภัยมากที่สุดซึ่งพวกเขายอมรับ ศาสนจักรคาทอลิก มีแนวทางของตนเองในการจัดการกับปัญหาอันประดักประเดิดดังกล่าวโดยการสร้าง ช่องว่างอันกว้างใหญ่ระหว่างบรรดาผู้ที่อาจได้รับอนุญาตให้ยอมรับหลักคำสอนของศาสนจักรด้วยความเชื่อมั่นศรัทธาได้ กับบรรดาผู้ที่ต้องยอมรับหลักคำสอนเหล่านั้นด้วยความไว้วางใจ อันที่จริง ทั้งสองพวกไม่ได้รับอนุญาตให้มียุ่ทางเลือกในสิ่งที่พวกตนจะยอมรับแต่นักบวชซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็ได้รับความไว้วางใจอย่างเต็มที่อาจได้รับอนุญาตและความกรุณาให้ทำตัวเองให้คุ้นเคยกับข้อถกเถียงต่าง ๆ ของฝ่ายตรงข้ามได้เพื่อจะได้ตอบคนเหล่านั้น และด้วยเหตุนี้ นักบวชจึงอาจอ่านหนังสือนอกรีตได้ พวกฆราวาสถ้าไม่ได้รับอนุญาตเป็นพิเศษแล้ว ก็ยากที่จะได้รับการผ่อนผันดังกล่าว ระเบียบวิธีเช่นนี้ยอมรับความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของศัตรูว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้สอน แต่ทว่าวิธีการที่ไปกันได้กับระเบียบวิธีนี้เพื่อปฏิเสธระเบียบวิธีดังกล่าวต่อชาวโลกส่วนที่เหลืออยู่ กล่าวคือ ทำให้คนชั้นหัวกะทิ (elite) มีวัฒนธรรมทางความคิดมากกว่ามวลชนทั่วไป แม้จะไม่ได้ทำให้มีเสรีภาพทางความคิดมากขึ้นก็ตาม ด้วยการอาศัยยุคโลกบ้ายดังกล่าว ระเบียบนี้ก็ประสบความสำเร็จในการได้มาซึ่งความเห็นอกเห็นใจทางความคิดอันจำเป็นสำหรับความมุ่งหมายของมัน เพราะแม้ว่าวัฒนธรรมที่ปราศจากเสรีภาพไม่เคยทำให้ความคิดกว้างขวางและเป็นเสรีภาพเลยก็ตาม ระเบียบวิธีก็สามารถสร้างผู้สนับสนุนความเห็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เฉลิวยุทธศาสตร์ขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีผู้สนับสนุนมาก่อนหน้านั้น (nisi prius) แต่ในบรรดาประเทศที่ยอมรับนับถืออิกายโปรแตสแตนต์ วิธีการเช่นนี้ได้ถูกปฏิเสธไป เนื่องจากอย่างน้อยที่สุดพวกโปรแตสแตนต์ก็ถือว่า ความรับผิดชอบในการเลือกถือศาสนาใด ๆ นั้นต้องเป็นสิ่งที่แต่ละคนแบกรับไว้เพื่อตนเอง และไม่อาจปลดเปลื้องไปให้ศาสนาได้ นอกจากนี้ในสภาพการณ์ปัจจุบันของโลกย่อมเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่ข้อเขียนต่าง ๆ ซึ่งผู้ได้รับการสั่งสอนเป็นผู้อ่านจะถูกกีดกันให้พ้นจากคนไร้การอบรมสั่งสอนได้ ถ้าศาสนาของมนุษยชาติจะต้องรู้เรื่องทุกเรื่องที่เราควรต้องรู้ เรื่องทุกเรื่องก็ต้องเขียนและพิมพ์ได้โดยเสรี และปราศจากการควบคุมไว้

อย่างไรก็ตาม ถ้าการปฏิบัติการณ์อันชั่วร้ายที่ทำให้การอภิปรายโดยเสรีต้องหมดสิ้นไป ได้จำกัดลงเพียงปล่อยให้มนุษยชาติปราศจากความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานของความคิดเห็นเหล่านั้นแล้ว ในเมื่อความคิดเห็นที่ยอมรับกันเป็นความจริง ก็อาจคิดได้ว่า นี่ไม่ใช่สิ่งชั่วร้ายในทางศีลธรรม และมีได้กระทบกระเทือนคุณค่าของความคิดเห็นดังกล่าว ถ้าปัญญาชนจะได้คำนึงถึงอิทธิพลของมันที่มีต่อบุคคล อย่างไรก็ตาม มีข้อเท็จจริงอยู่ว่า ไม่เพียงแต่คนเราจะหลงลืมพื้นฐานของความคิดเห็นได้ เมื่อปราศจากการอภิปรายเท่านั้น แต่พวกเขายังลืมความหมายของความคิดเห็นเองนั้นได้บ่อยครั้งเช่นเดียวกัน คำพูดที่เป็นสื่อ นำความคิดเห็นนั้นออกมาก็ยุติการชี้แจงความคิดเห็น หรือชี้แจงแต่เพียงความคิดเห็นส่วนน้อยซึ่งใช้ในการติดต่อกันเท่านั้น แทนที่จะเป็นมโนภาพอันกระจางชัดและความเชื่อที่มีตัวตน ก็คงเหลือแต่เพียงถ้อยคำสองสามตอนที่หลงเหลืออยู่ด้วยความทรงจำ หรือ ถ้าในตอนใดก็ตามกระดองและเปลือกเฉพาะของความหมายนั้นยังคงเหลืออยู่ ส่วนสำคัญที่ประณีตกว่าก็จะสูญหายไปยุคสมัยที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติซึ่งข้อเท็จจริงนี้ปรากฏครอบคลุมอยู่ก็ ไม่อาจได้รับการศึกษาและพินิจพิเคราะห์ถึงได้อย่างตรงไปตรงมาเช่นเดียวกัน

นี่เป็นอุทธาหารณ์อยู่ในประสบการณ์เกี่ยวกับหลักคำสอนทางจริยธรรมและหลักความเชื่อในทางศาสนาเกือบทั้งหมด ซึ่งล้วนเต็มไปด้วยความหมายและความสำคัญยิ่งชีวิตสำหรับบรรดาผู้ที่ให้กำเนิดหลักคำสอนและหลักความเชื่อขึ้นมา และสำหรับสานุศิษย์โดยตรงของผู้ก่อตั้ง ความหมายของหลักคำสอนและหลักความเชื่อดังกล่าวยังคงสัมผัสได้ในพลังอันไม่เสื่อมถอย และอาจถูกนำออกมาสู่จิตสำนึกที่สมบูรณ์ยิ่งกว่า トラบเท่าที่การดิ้นรนต่อสู้ยังคงยึดเยื้ออยู่เพื่อทำให้หลักคำสอนหรือหลักความเชื่อดังกล่าวเฟื่องฟูอยู่เหนือหลักความเชื่ออื่น ๆ ในที่สุด ความหมายของหลักเหล่านั้นก็อาจโดดเด่น และกลายเป็นความคิดเห็นของคนทั่วไปหรือมีฉนั้นความก้าวหน้าของมันอาจหยุดชะงักลงก็ได้ ความหมายของหลักคำสอนและหลักความเชื่อยังคงครอบครองพื้นที่ที่มันได้มา แต่ก็หยุดยั้งที่จะแผ่ขยายต่อไป เมื่อผลอย่างใดอย่างหนึ่งเหล่านี้ได้ปรากฏชัดขึ้น โดยขัดแย้งกับสัญญาณของประชาชนไม่ช้านาน มันก็จะ ค่อย ๆ สูญสลายไป หลักคำสอนนี้ย่อมเข้ามาแทนที่โดยเป็นลัทธิหรือหมวดหมู่ของความคิดเห็นอันเป็นที่ยอมรับกัน แม้ว่าจะไม่ใช่ความคิดเห็นที่รับสืบทอดมาก็ตาม กล่าวคือ บรรดาผู้ที่ยึดถือหลักคำสอนอยู่มักจะรับสืบทอดมันมา ไม่ใช่ทะนุบำรุงมันขึ้นมา จากนั้นก็เปลี่ยนจากหลักคำสอนหนึ่งไปสู่หลักคำสอนอีกอย่างหนึ่ง จนกลายเป็นข้อเท็จจริงที่ได้รับการยกเว้นไปแล้วในขณะนี้ และหลักคำสอนดังกล่าวก็ยึดถือได้แต่เพียงพื้นที่เล็กน้อยในความคิดของผู้ยอมรับนับถือมันเท่านั้น แทนที่จะตื่นตัวอย่างสม่ำเสมอเสียแต่แรกในการปกป้องตนเองให้พ้นจากชาวโลกหรือเปลี่ยนความคิดชาวโลกให้มาเป็นแนวเดียวกับพวกเขา พวกเขากลับถดถอยลงนิ่งเฉย ไม่ยอมรับฟังข้อโต้เถียงต่าง ๆ ที่มีต่อหลักความเชื่อของพวกเขา แม้ว่าพวกเขาสามารถช่วยหลักความเชื่อขึ้นได้ก็ตาม อีกทั้งไม่ยอมทำความยุ่งยากให้แก่ผู้ถูกคัดค้าน (ถ้าจะมีขึ้น) โดยโต้เถียงเพื่อสนับสนุนหลักความเชื่อขึ้น อาจระบุได้ว่า ตั้งแต่เวลานี้เป็นต้นมา อำนาจของหลักคำสอนดังกล่าวที่มีอิทธิพลอยู่ในขณะนั้นก็เสื่อมถอยลง เรามักได้ยินบรรดาศาสตราจารย์ของหลักความเชื่อต่าง ๆ คร่ำครวญอยู่เสมอถึงความยากลำบากในการอนุรักษ์ความเข้าใจอันชัดเจนเกี่ยวกับสัจจะซึ่งผู้เชื่อถือทั้งหลายรู้จักแต่เพียงในนามไว้ในใจของพวกเขาเหล่านั้น เพื่อที่หลักความเชื่ออื่น ๆ อาจจะได้หยั่งลึกลงไปในการรับรู้และเข้าใจเป็นนายบงการความประพฤติได้อย่างแท้จริง จะไม่มีการพรำบถึงความยากลำบากเช่นนั้น ในขณะที่หลักความเชื่อดังกล่าวยังคงกำลังต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของตนเองอยู่ กล่าวคือ แม้นักสู้ที่อ่อนแอกว่าก็รู้และตระหนักดีว่าพวกเขากำลังต่อสู้เพื่ออะไร ตลอดจนรู้ว่าหลักคำสอนนั้นกับหลักคำสอนอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างใดในยุคที่มีหลักความเชื่อทุกประเภทอยู่นั้น จะพบบุคคลที่มองเห็นหลักการพื้นฐานของหลักคำสอนในความคิดต่าง ๆ ทุกรูปแบบได้ไม่น้อย บุคคลเหล่านี้ได้ขังวัดและพิจารณาหลักการดังกล่าวในแง่มุมที่สำคัญทั้งปวงของหลักเช่นนั้น และได้มีประสบการณ์ในผลที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ต่อนิสัยใจคอซึ่งความเชื่อในหลักนั้นควรจะสร้างให้เกิดขึ้นในจิตที่ซบเซากับหลักดังกล่าวโดยตลอด แต่เมื่อมันกลายเป็นหลักความเชื่อที่รับสืบทอดกันมา และเป็นสิ่งที่ยอมรับกันข้างเดียว ไม่มีการตอบโต้ เมื่อจิตมนุษย์มิได้ถูกบังคับในระดับเดียวกับตอนแรกให้ใช้พลังอันมีชีวิตชีวาเข้าแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งความเชื่อของจิตเองเสนอมาให้ ก็ย่อมมีแนวโน้มในขั้นต่อไปที่จะล้มความเชื่อทั้งหมดยกเว้นกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ลงไปได้ หรือมีแนวโน้มที่จะยอมรับความเชื่ออื่นอย่างมืดตื้อราวกับว่าการยอมรับด้วยความไว้วางใจนั้นเป็นเรื่องของความจำเป็นในการมองเห็นความเชื่อดังกล่าวได้ในจิตสำนึก หรือในการทดสอบด้วยประสบการณ์ส่วนตัว จนกว่าความเชื่อแท้จะยุติการเชื่อมโยงตัวของมันเองเข้ากับชีวิตภายในของมนุษย์อย่างสิ้นเชิง เหตุการณ์เหล่านี้จึงเป็นที่พบเห็นได้บ่อยครั้งในยุคสมัยปัจจุบันของโลกเท่ากับที่มันเกือบจะทำให้คนส่วนใหญ่ที่มีหลักความเชื่อเช่นนั้นภายนอกจิต ได้ห่อหุ้มจิต และทำให้จิตแข็งแกร่งต้านทานอิทธิพลอื่น ๆ ทั้งหมดที่จัดจ้องมายังธรรมชาติส่วนที่สูงส่งยิ่งกว่านี้ของเรา และทำให้คนส่วนใหญ่เหล่านั้นได้เผยพลังอำนาจของหลักความเชื่อดังกล่าวให้ปรากฏโดยการไม่ทนทุกข์ทรมานให้ความเชื่อมั่นใหม่อันมีชีวิตชีวาใดใดได้ผ่านเข้าไปภายใน แต่ตัวของมันเองก็ไม่ได้ทำประโยชน์อะไรให้แก่จิตหรือหัวใจเลย นอกจากยื่นฝ่าจิตและหัวใจอยู่และทำให้สิ่งทั้งสองว่างเปล่าเท่านั้น

หลักคำสอนต่าง ๆ ซึ่งเหมาะสมในตัวของมันเองที่จะประทับลงบนจิตใจได้อย่างลึกซึ้งมากที่สุดนั้นอาจดำรงอยู่ในจิตเป็นความเชื่อที่ตายซากได้เพียงใด โดยปราศจากการสำนึกรู้ในจินตนาการ ในความรู้สึก หรือในความเข้าใจ และเป็นตัวอย่างให้เห็นได้จากท่าทีของผู้มีความเชื่อส่วนใหญ่ซึ่งถือหลักคำสอนของคริสตศาสนา คริสตศาสนาในที่นี้ ข้าพเจ้าหมายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ศาสนจักรและนิกาย ต่าง ๆ ได้อธิบายไว้เช่นนั้นซึ่งได้แก่ กฎเกณฑ์และหลักธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพระคัมภีร์ใหม่ สิ่งเหล่านี้ได้รับการพิจารณาว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และได้รับการยอมรับว่าเป็นกฎข้อบังคับโดยคริสตศาสนิกชนผู้ประกาศตัวทุกคน กระนั้นก็ตามคงไม่เกินไปเลยถ้าจะกล่าวว่า คริสตศาสนิกชนไม่ถึงหนึ่งในพันคนที่นำทางหรือทดสอบความประพฤติส่วนตัวของตนโดยอิงอาศัยกฎเหล่านั้นมาตราฐานที่เขาได้อ้างอิงถึงก็คือขนบธรรมเนียมของชาติ ชั้นชน หรือคำประกาศตัวยอมรับนับถือศาสนาของเขาเอง ดังนั้น ในทางหนึ่ง เขาก็มีประมวลกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมซึ่งเขาเชื่อว่าการยอมรับซึ่งไม่มีวันผิดพลาดได้ตอบสนองเขาเป็นข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้เขาปกครองตัวเอง และในอีกทางหนึ่ง เขาก็มีกลุ่มข้อวินิจฉัยและหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันชุดหนึ่ง ซึ่งไปกันได้ในระดับหนึ่งกับกฎเกณฑ์เหล่านั้นบางข้อ ไปกันไม่ค่อยได้มากกับกฎเกณฑ์บางข้อ ยืนหยัดคัดค้านกฎเกณฑ์บางข้อโดยตรง และกล่าวโดยทั่วไปแล้ว ก็เป็นเครื่องประนีประนอมหลักความเชื่อทางคริสตศาสนากับผลประโยชน์และเครื่องชักนำต่าง ๆ ของชีวิตทางโลก คริสตศาสนิกชนได้แสดงคารวะต่อมาตรฐานชุดแรก แต่เขาก็ให้ความจงรักภักดีอย่างแท้จริงต่อมาตรฐานอีกชุดหนึ่ง คริสตศาสนิกชนทั้งปวงเชื่อว่า ผู้ที่ได้รับพระพรคือคนยากจน คนต่ำต้อย และบรรดาผู้ที่ถูกชาวโลกข่มเหงรังแก พวกเขาเชื่อว่าให้อูฐเดินลอดรูเข็มยังง่ายเสียกว่าให้คนรวยเดินเข้าแผ่นดินสวรรค์ พวกเขาต้องไม่พิพากษาลงโทษใครเนื่องจากพวกเขาจะถูกพิพากษาบ้าง พวกเขาต้องไม่กล่าวคำสาบานเป็นอันขาดพวกเขาต้องรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ถ้ามีใครขโมยเสื้อคลุมของพวกเขาไป พวกเขาควรต้องแถมเสื้อนอกให้ไปด้วย พวกเขาต้องไม่คิดถึงวันรุ่งขึ้น และถ้าพวกเขาต้องการบรรลุความสมบูรณ์ พวกเขาควรต้องขายทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่ให้หมดและเอาไปให้ทานคนยากจน พวกเขามีได้ทดลองเมื่อกล่าววาทพวกเขาเชื่อในสิ่งเหล่านี้ พวกเขาเชื่อกันจริง ๆ เช่นเดียวกับที่ประชาชนเชื่อถือในสิ่งที่เขามักได้ยินว่าเป็นคำป้อยอ และไม่เคຍอภิปรายกันเลย แต่ตามความเชื่อซึ่งจัดระเบียบความประพฤติในขณะนั้น พวกคริสตศาสนิกชนเชื่อถือหลักคำสอนเหล่านี้ถึงระดับที่ความเชื่อดังกล่าวสามารถทำตามหลักคำสอนได้ตามปกติเท่านั้น หลักคำสอนต่าง ๆ ที่พวกเขาผสมผสานขึ้นมานั้นใช้ได้สำหรับการโจมตีฝ่ายตรงข้ามและเป็นที่ยอมรับได้ว่า พวกเขาจะได้รับการประกาศตัว (เมื่อเป็นไปได้) ตามเหตุผลสำหรับสิ่งใดก็ตามที่ประชาชนกระทำซึ่งพวกเขาคิดว่าน่าสยด แต่ใครก็ตามที่เตือนพวกเขาว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้นต้องอาศัยอะไรต่ออะไรอีกมากมายซึ่งพวกเขาไม่เคยแม้แต่จะคิดทำย่อมไม่ได้รับอะไรเลยนอกจากจะถูกจัดกลุ่มให้อยู่ท่ามกลาง บรรดาผู้ที่ไม่เป็นที่นิยมอย่างมาก ซึ่งแสรังทำว่าตนวิเศษกว่าคนอื่น ๆ หลักคำสอนที่ไม่มีเครื่องยึดเหนี่ยวต่อผู้เชื่อถือทั่วไปนั้น ย่อมไม่ใช่พลังอำนาจที่อยู่ในจิตของพวกเขา พวกเขาຍ่อมมีความเคารพนบตามความเคยชินต่อความมั่นคงของหลักคำสอนเหล่านั้น แต่ก็ไม่มีความรู้สึกซึ่งแพร่มาจากคำพูดที่ใช้กับสิ่งต่าง ๆ ที่คำพูดบ่งถึง อีกทั้งฝืนจิตใจให้ยอมรับและทำให้คำพูดดังกล่าวสอดคล้องกับกฎนั้น เมื่อใดก็ตามที่มีเรื่องความประพฤติเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยพวกเขาก็จะเหลียวมองไปรอบ ๆ หานนาย ก. และนาย ข. ให้ช่วยชี้แนะพวกเขาว่าจะเชื่อฟังพระเยซูได้มากน้อยเพียงใดแน่

ในตอนนี้ เราอาจมั่นใจได้มากแล้วว่าเรื่องมันไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่เป็นอีกเรื่องหนึ่งกันเลยทีเดียวที่เดียวสำหรับคริสตศาสนิกชนยุคต้น ถ้ามันได้เป็นเช่นนั้นจริง คริสตศาสนาย่อมไม่อาจแผ่ขยายได้เลยจากลัทธิอันมีเดมของพวกฮีบรูที่นำรังเกียจ ไปเป็นศาสนาแห่งจักรวรรดิโรมัน เมื่อศัตรูของพวกเขาบอกว่า “ดูสิว่าพวกคริสเตียนเหล่านี้รักกันมากเพียงใด” (เป็นข้อสังเกตที่น่าจะหมดไปแล้วในปัจจุบันนี้) พวกเขามีความรู้สึกตื่นตัวเกี่ยวกับความหมายของหลักความเชื่อของพวกเขามากกว่าที่พวกเขาเคยมีมาก่อนหน้านั้นอย่างแน่นอน

ด้วยเหตุนี้ ที่สำคัญอาจเป็นเพราะว่า คริสตศาสนาในปัจจุบันขยายขอบเขตไปได้น้อยมาก และหลังศตวรรษที่ 18 ก็ยังคงเกือบจำกัดแควดวงอยู่เพียงพวกชาวยุโรปและทายาทของชาวยุโรปเท่านั้น แม้แต่กับคนเคร่งศาสนาผู้ซึ่งเอาจริงเอาจังกับหลักคำสอนของตน และให้ความหมายต่อหลักคำสอนหลายข้อมากกว่าประชาชนทั่วไป หลายเท่าก็มักกลายเป็นว่าส่วนที่กระตือรือร้นในจิตของพวกเขาเช่นนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับแล้วก็คือส่วนที่สร้างขึ้นโดยคาลเวง (Calvin) หรือน็อกซ์ (Knox) หรือบุคคลทำนองนั้นบางคนซึ่งมีนิสัยใจคอใกล้เคียงกับพวกเขามากกว่า คำเทศนาของพระเยซูอยู่ร่วมในจิตของพวกเขาอย่างสงบเฉย แทบจะไม่ได้ก่อผลอันใดมากไปกว่าสิ่งที่เกิดจากการฟังแต่เพียงถ้อยคำอันมีโมตรจิตและอ่อนโยนเท่านั้น มีเหตุผลหลายข้อที่ไม่น่าสงสัยเลยว่าเหตุใดหลักคำสอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องหมายของลัทธิจะยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งมากกว่าหลักคำสอนซึ่งมีอยู่ทั่วไปในลัทธิทั้งปวงอันเป็นที่ยอมรับนับถือกัน และเหตุใดศาสนาต่าง ๆ จึงยอมรับความเจ็บปวดมากยิ่งขึ้นกว่าเพื่อจรรโลงความหมายของหลักคำสอนนั้นไว้ แต่แน่ละ เหตุผลอย่างหนึ่งก็คือ หลักคำสอนที่แปลกออกไปย่อมถูกซักถามมากกว่าและต้องได้รับการปกป้องให้พ้นจากผู้โจมตีทั่วไปบ่อยกว่าด้วย ทั้งบรรดาศาสนาและศาสนิกชนต่างก็หลับไหลอยู่ในที่ของตนตราบเท่าที่ยังไม่มีเข้าศึกในสนามรบ

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว หลักคำสอนตามประเพณีนิยมทั้งหมดยังคงเป็นความจริงในเรื่องเดียวกันนี้ กล่าวคือ หลักคำสอนว่าด้วยความรอบคอบและความรู้เกี่ยวกับชีวิตเช่นเดียวกับหลักคำสอนว่าด้วยศีลธรรมหรือศาสนา ภาษาและวรรณกรรมทั้งหมดก็เต็มไปด้วยข้อสังเกตชีวิตโดยทั่วไป ทั้งในเรื่องที่ว่าชีวิตคืออะไร และเราจะประพฤติอย่างไรในชีวิต เป็นข้อสังเกตซึ่งคนทุกคนรู้ คนทุกคนทำอยู่แล้วแล้วแล้ว หรือได้ยินได้ฟังมาอย่างสงบ เป็นข้อสังเกตซึ่งยอมรับกันว่าเป็นความจริงที่แจ่มแจ้ง ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นข้อสังเกตที่ประชาชนส่วนมากได้เรียนรู้ความหมายของหลักคำสอนดังกล่าวอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรกในขณะที่เมื่อประสบการณ์ที่มักขมขื่นได้ทำให้หลักคำสอนนั้นกลายเป็นความจริงสำหรับพวกเขา เมื่อคนเราประสบความยากแค้นจากเคราะห์กรรมหรือความผิดพลาดอย่างไม่คาดหมายบางอย่าง คนเราจะระลึกถึงสุภาชีวิตหรือคำสอนทั่วไปซึ่งเขาค้นเคยอยู่ตลอดชีวิตได้บ่อยเพียงใด ซึ่งความหมายของหลักคำสอนอาจช่วยเขาให้รอดพ้นจากความโกลาหลนั้นได้ ถ้าเขาเคยรู้สึกถึงคำสอนนั้นเช่นเดียวกับในขณะนี้ อันที่จริง ยังมีเหตุผลอย่างอื่นสำหรับเรื่องนี้นอกเหนือจากการไม่มีการอภิปราย มีความจริงอยู่หลายประการซึ่งความหมายอย่างสมบูรณ์ของมันไม่อาจเป็นที่เข้าใจได้จนกว่าประสบการณ์ส่วนตัวจะนำมาค้นสู่หย้าแต่ก็มีความหมายอยู่มามายแม้แต่เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ซึ่งอาจเป็นที่เข้าใจได้ และสิ่งซึ่งเป็นที่เข้าใจก็อาจถูกประทับลงบนจิตอย่างฝังลึกมากกว่าหลายเท่า ถ้ามนุษย์เราได้เคยชินต่อการได้ยินประชาชนผู้เข้าใจมักถกเถียงกันเป็นเชิงสนับสนุนและคัดค้าน แนวโน้มอันเป็นภัยของมนุษยชาติที่ละทิ้งการคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อมันไม่น่าสงสัยอีกต่อไปแล้วย่อมเป็นสาเหตุของความผิดพลาดครั้งหนึ่งของพวกเขา นักประพันธ์ร่วมสมัยท่านหนึ่งได้กล่าวไว้อย่างน่าฟังถึง “ความหลับสนิทของความคิดเห็นที่ไม่มีข้อกังขา”

แต่อะไรเล่า! (อาจถูกถามได้) การปราศจากความเห็นเอกฉันท์เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับความรู้ที่แท้จริงหรือไม่? จำเป็นหรือไม่ที่มนุษยชาติบางส่วนต้องคงอยู่ในความผิดพลาดต่อไปเพื่อกระตุ้นใครก็ตามให้มองเห็นความจริง? ความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งจะหมดสภาพความเป็นจริงและหมดความสำคัญเมื่อใดก็ตามที่มันได้รับการยอมรับกันทั่วไปหรือไม่? และบทเสนอย่างใดอย่างหนึ่งจะไม่มีวันเป็นที่เข้าใจและรู้สึกกันได้โดยตลอดนอกจากจะมีบางคนสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่มันเหลือทิ้งไว้ให้ นั่นว่าใช่หรือไม่? เมื่อใดก็ตามที่มนุษยชาติได้พร้อมใจกันยอมรับความจริงอย่างหนึ่ง ความจริงข้อนั้นจะสูญสลายไปในหมู่มนุษยชนหรือไม่? แต่ก่อนนี้ เคยมีผู้คิดกันว่า เป้าหมายอันสูงสุดและผลอันล้ำเลิศของสติปัญญาที่สูงส่งขึ้นก็คือการทำให้มนุษยชาติประสานสามัคคีกันมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ โดยการยอมรับความจริงที่สำคัญ ๆ ทั้งหมด และปัญญาธรรมนั้น

เพียงแต่ดำรงอยู่ตราบเท่าที่มันยังไม่ได้บรรลุเป้าหมายของมันเท่านั้นหรือ? ผลผลิตของการพิชิตย่อมสูญสลายไปด้วยการบรรลุชัยชนะอย่างสมบูรณ์กระนั้นหรือ?

ข้าพเจ้าไม่ขอยืนยันในเรื่องเช่นนี้ ในขณะที่มนุษยชาติพัฒนาขึ้น จำนวนหลักคำสอนซึ่งไม่ถูกโต้แย้งหรือเป็นที่สงสัยกันอีกต่อไปจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และความกินดีอยู่ดีของมนุษยชาติก็อาจเกือบจะวัดได้โดยอาศัยจำนวนและน้ำหนักของความจริงซึ่งบรรลุถึงจุดที่ไม่มีใครเอาชนะได้ การยุติข้อโต้แย้งอย่างเอาจริงเอาจังเกี่ยวกับปัญหาข้อแล้วข้อเล่าเป็นเหตุการณ์จำเป็นอย่างหนึ่งในการรวบรวมความคิดเห็นเข้าด้วยกัน การรวบรวมเป็นปีกแผ่นย่อมเป็นประโยชน์ในเรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็นที่ถูกต้อง เช่นเดียวกับที่เป็นอันตรายและเป็นโทษเมื่อความคิดเห็นนั้นผิดพลาด แต่แม้ว่าการจำกัดวงของความคิดเห็นอันหลายหลากให้แคบเข้าทีละเล็กละน้อยจะจำเป็นต่อเงื่อนไขทั้งสองแ่งนั้นโดยที่เราไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และจำต้องยอมรับในทันทีก็ตาม เราก็ไม่จำเป็นต้องสรุปว่าผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดของความคิดเห็นจะต้องเป็นประโยชน์ด้วย การสูญเสียเครื่องช่วยเหลือที่สำคัญยิ่งต่อความเข้าใจความจริงอย่างชาญฉลาดและกระตือรือร้น โดยได้รับการสนับสนุนจากความจำเป็นที่ต้องอธิบายความคิดเห็นต่อฝ่ายตรงข้ามหรือปกป้องความคิดเห็นนั้นให้พ้นจากฝ่ายตรงข้ามแม้จะไม่คุ้มค่างกับประโยชน์ที่เกิดจากการที่ความคิดเห็นดังกล่าวเป็นที่ยอมรับทั่วไปก็ตามย่อมไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยที่จะถอนตัวได้ ในขณะที่ข้อโต้แย้งนี้ไม่ได้เลวร้ายอีกต่อไปแล้วข้าพเจ้าขอสารภาพว่า ข้าพเจ้าต้องการที่จะเห็นบรรดาศาสตราจารย์ของมนุษยชาติได้เพียรพยายามที่จะหาสิ่งอื่นมาแทนที่ กล่าวคือหาอุบายบางอย่างเพื่อทำให้ปัญหาที่ยากลำบากที่ปรากฏต่อจิตสำนึกของผู้เรียนรู้นั้น ได้เร่งเร้าให้เขาเปลี่ยนใจมารับนับถือ ราวกับว่าปัญหาที่ยากลำบากนั้นได้ถูกศาสตราจารย์มีความเห็นค้านกับมหาชนสร้างไว้ให้ผู้เรียนรู้

แต่แทนที่จะแสวงหาอุบายต่าง ๆ เพื่อความมุ่งหมายดังกล่าวมานี้ พวกเขากลับสูญเสียสิ่งทั้งหลายที่พวกเขาเคยมีมาก่อน วิชาวิธีของโสกราตีสซึ่งปรากฏเป็นตัวอย่างทีเลิศลอยอยู่ในบทสนทนาของพลาโต ก็เป็นอุบายอย่างหนึ่งในการบรรยายนี้ วิชาวิธีเหล่านี้เน้นหนักไปในการอธิบายเชิงคัดค้านเกี่ยวกับปัญหาสำคัญว่าด้วยปรัชญาเกี่ยวกับชีวิตโดยอาศัยความเชื่อชาวอูอย่างเต็มที่เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายในการสร้างความมั่นใจให้แก่ใครก็ตามที่เพียงแต่นำเอาความคิดเห็นที่รับตกทอดกันมาครั้งแล้วครั้งเล่ามาใช้เท่านั้นโดยที่เขาไม่ได้เข้าใจเนื้อหาสาระ และจนกระทั่งบัดนี้ เขาก็ยังไม่ได้้นำความหมายเฉพาะใดใดไปเกี่ยวพันกับหลักคำสอนที่เขาประกาศตัวยอมรับเลย เพื่อที่เขาจะได้มีทางรับเอาความเชื่อที่คงที่ซึ่งวางอยู่บนความเข้าใจอันแจ่มแจ้งทั้งในเรื่องความหมายของหลักคำสอนและของหลักฐานของมัน โดยเริ่มตระหนักถึงความโง่เขลาของตนเอง การโต้แย้งของสำนักต่าง ๆ ในสมัยกลางก็มีเป้าหมายคล้ายคลึงกันอยู่บ้าง การโต้แย้งเหล่านี้มุ่งหมายที่จะสร้างความมั่นใจว่าศาสนศิษย์จักได้เข้าใจความคิดเห็นของตนเอง และ (โดยที่จำเป็นต้องเกี่ยวพันกัน) เข้าใจความคิดเห็นที่คัดค้านมันด้วย รวมทั้งสามารถกำหนดพื้นฐานของความคิดเห็นอย่างหนึ่งและทำให้พื้นฐานของความคิดเห็นอื่นต้องจางจืดด้วยเหตุผล การต่อสู้ที่เพิ่งกล่าวถึงเหล่านี้มีข้อบกพร่องที่แก้ไขไม่ได้อยู่จริง ๆ บทสนทนาที่ใช้กันอยู่ก็ได้มาจากอำนาจบังคับไม่ใช่มาจากเหตุผล และในฐานะที่เป็นระเบียบวิธีอย่างหนึ่งสำหรับจิตบทสนทนาดังกล่าวย่อมด้อยกว่าวิชาวิธีอันทรงอิทธิพลซึ่งสร้างปัญญารอบรู้ของ “วีรบุรุษเช่นโสกราตีส” (Socratici viri) ในทุกกรณี แต่ความคิดสมัยใหม่ยอมเป็นหนี้ความคิดเห็นทั้งสองแ่งนี้เกินกว่าที่ความคิดเห็นนั้นจะเต็มใจยอมรับตามปกติได้ และรูปแบบการศึกษาในปัจจุบันก็ได้บรรลุสิ่งใดซึ่งจัดหาหลักแหล่งให้แก่ความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งแม้แต่น้อย บุคคลผู้ซึ่งได้รับการศึกษาอบรมทั้งหมดมาจากครูอาจารย์หรือหนังสือแม้ว่าเขาจะหนีความย่ำแย่ที่คอยรบกวนให้เขาพอใจที่จะระดมทองจำก็ตาม ย่อมไม่ถูกบังคับให้ได้ยินทั้งสองแ่ง ฉะนั้นการรู้สิ่งต่าง ๆ ทั้งสองแ่งจึงเกิดขึ้นตลอดเวลาได้ยาก แม้แต่ในหมู่นักคิดก็ตาม และส่วนที่อ่อนด้อยที่สุดที่คนทุกคนกล่าวเพื่อปกป้องความคิดเห็นของตนก็คือสิ่งที่เขาตั้งใจให้เป็นคำตอบแก่ฝ่ายตรงข้าม เป็นความนิยมในยุคปัจจุบันที่จะดูหมิ่นตรรกวิทยาในเชิงลบ หมายถึง ตรรกวิทยาที่ชี้ให้เห็นความอ่อนด้อยต่าง ๆ

ในทฤษฎีหรือข้อผิดพลาดในการปฏิบัติโดยปราศจากการก่อตั้งความจริงที่เป็นตัวเป็นตนขึ้นมา การวิจารณ์ในเชิงลบเช่นนั้นอันที่จริงอาจต่ำต้อยพอที่จะเป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย แต่ถ้าจะเป็นวิถีเพื่อบรรลุความรู้หรือความเชื่อมั่นใดใดที่เป็นตัวเป็นตนสมชื่อแล้ว ย่อมไม่อาจได้รับการประเมินคุณค่าสูงนัก และกว่าที่ประชาชนจะได้รับการฝึกฝนมันอย่างเป็นทางการเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง ก็จะมีนักคิดผู้ยิ่งใหญ่เพียงน้อยนิด ผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวอยู่ในขั้นต่ำ และสังกัดอยู่แต่ในสาขาวิชาคณิตศาสตร์และกายภาพที่มีการคิดคาดคะเนเท่านั้น สำหรับเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ไม่มีความคิดเห็นของใครจะเหมาะสมกับนามของความรู้ได้ ยกเว้นตราบเทาที่เขาได้ปล่อยให้คนอื่นบังคับเขาให้มีกระบวนการทางความคิดอย่างเดียวกันซึ่งจำเป็นสำหรับเขาในการดำเนินการโต้แย้งอย่างคล่องแคล่วกับฝ่ายตรงข้าม หรือมิฉะนั้นเขาก็ต้องมีความคิดเห็นด้วยตนเองโดยตลอดด้วยเหตุนี้ เมื่อปราศจากความรู้ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ที่ยากนักที่จะสรรค์สร้างขึ้นมาจะเป็นเรื่องเลวร้ายยิ่งกว่าเป็นเรื่องไร้สาระที่มันจะนำมาที่เดียวถ้ามันจะเสนอตัวเข้ามาอย่างฉับพลันตามธรรมชาติ ถ้าจะมีใครโต้แย้งความคิดเห็นที่ยอมรับกันมา หรือถ้าจะมีใครทำเช่นนั้นถ้ากฎหมายหรือความคิดเห็นปล่อยให้พวกเขาทำก็ขอให้เราขอบคุณพวกเขาที่ทำเช่นนั้น ขอให้เราเปิดจิตใจฟังพวกเขา และยินดีปรีดาว่ายังมีคนบางคนที่แทนเราในสิ่งที่เราควรทำด้วยความตรากตรำมากกว่านี้เพื่อตัวของเราเอง ถ้าเราคำนึงถึงความแน่นอนหรือความกระปรี้กระเปร่าของความเชื่อมั่นของเรา

ยังคงเหลือเรื่องที่จะพูดถึงสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งทำให้ความหลายหลากของความคิดเห็นกลายเป็นเรื่องเสี่ยงภัย และจะต้องทำเช่นนั้นต่อไปจนกว่ามนุษยชาติจะได้บรรลุขั้นที่ก้าวหน้าทางปัญญาซึ่งในปัจจุบันนี้ดูเหมือนจะอยู่ห่างไกลจนประมาณมิได้ แต่ก่อนนี้เราได้พิจารณาถึงความเป็นไปได้เพียงสองประการ นั่นก็คือ ความคิดเห็นที่ยอมรับกันมาอาจเป็นเท็จได้ ดังนั้น ความคิดเห็นอีกอย่างหนึ่งจึงเป็นจริง หรือมิฉะนั้นเมื่อความคิดเห็นที่ยอมรับกันมาเป็นความจริง ความขัดแย้งที่มันมีต่อความผิดพลาดของฝ่ายตรงข้ามจึงเป็นสาระสำคัญสำหรับความเข้าใจอันแจ่มแจ้งและความซาบซึ้งในความจริงของมันแต่ก็มีกรณีที่ยอมรับกันทั่วไปมากกว่าความเป็นไปได้ทั้งสองประการนี้ กล่าวคือ เมื่อหลักคำสอนที่ขัดแย้งกันดังกล่าวต่างก็มีส่วนจริงด้วยกัน แทนที่จะเป็นว่าหลักคำสอนอย่างหนึ่งจริงและอีกอย่างหนึ่งเท็จ และความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องด้วยก็จำเป็นต่อการจัดหาความจริงที่เหลืออยู่ ซึ่งหลักคำสอนที่ยอมรับกันมาครอบคลุมอยู่เพียงส่วนเดียวเท่านั้น ความคิดเห็นอันเป็นที่นิยมกันในเรื่องที่รับรู้ทางประสาทสัมผัสไม่ได้มักเป็นความจริง แต่ไม่มีใครจะเป็นหรือไม่เคยเป็นความจริงโดยตลอด มันเป็นความจริงเพียงส่วนเดียว บางทีก็เป็นความจริงส่วนใหญ่ บางทีก็เป็นความจริงส่วนน้อย แต่ก็เป็นส่วนที่เกินเลยไป บิดเบือน และขาด ๆ ว้น ๆ จากความจริงต่าง ๆ ซึ่งมันควรอยู่ร่วมด้วยและกำหนดมันอยู่ ในอีกแง่หนึ่ง ความคิดเห็นอันนอกรีตมักจะเป็นความจริงบางประการซึ่งถูกกดดันไว้และถูกทอดทิ้งเหล่านี้ซึ่งหลายครั้งผู้กดมันบังคับมันไว้ให้ออกมา เพื่อแสวงหาความลงรอยกับความจริงซึ่งมีอยู่ในความคิดเห็นของคนทั่วไป หรือเผชิญหน้ากับมันในฐานะศัตรู พร้อมกับตั้งตัวเองเป็นความจริงโดยตลอดลำพังทำนองเดียวกัน แต่ก่อนนี้ กรณีหลังเกิดขึ้นบ่อยที่สุดโดยเหตุที่การมองด้านเดียวมักกลายเป็นกฎและการมองหลายด้านกลายเป็นข้อยกเว้นไปในการคิดของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ แม้แต่ในการปฏิบัติความคิดเห็น ความจริงส่วนหนึ่งจึงมักเป็นหลักตายตัว ในขณะที่ความจริงอีกส่วนหนึ่งเกิดขึ้น แม้แต่ความก้าวหน้าที่ควรต้องเพิ่มเติมความจริงที่เป็นอคติ และไม่สมบูรณ์อย่างหนึ่งให้แก้ไขซึ่งมีอยู่ในส่วนมากและทำให้ความจริงขึ้นใหม่อันเป็นที่ต้องการมากขึ้น ก็ยังถูกปรับไปตามความจำเป็นของกาลเวลามากกว่าสิ่งที่มันเข้ามาแทนที่เสียอีก การมีลักษณะอคติของความคิดเห็นอันเป็นที่แพร่หลายนั้น แม้ในขณะที่ตั้งอยู่บนรากฐานอันเป็นความจริงก็ตาม และความคิดเห็นทุกอย่างที่ทำให้ความจริงส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นตัวเป็นตนขึ้นมาโดยที่ความคิดเห็นทั่วไปกลับละเลยเสียด้วยความผิดพลาด และความสับสนไม่มากนักน้อยกว่าความจริงอาจเป็นของผสมได้ ควรได้รับการพิจารณาว่ามีคุณค่า ไม่มีผู้พิพากษาผู้สุขุมในเรื่องกิจธุระของมนุษย์คนใดจะรู้สึกมีแต่ความขุ่นเคือง เนื่องจากบรรดาผู้ที่บังคับให้เราสังเกตความจริงต่าง ๆ ซึ่งเราต้องมองข้ามไปเสียด้วยซ้ำ ก็มองข้ามความจริงบางอย่างซึ่ง

เรามองเห็น ถ้าจะพูดให้ถูก เขาจะคิดว่าตราบเท่าที่ความจริงอันได้รับการนิยมนั้นเป็นความจริงด้านเดียว ในทางตรงข้าม ก็น่าพอใจยิ่งกว่าถ้าความจริงซึ่งไม่เป็นที่นิยมต้องมีผู้สนับสนุนที่มองด้านเดียวเช่นกัน สิ่งทำนองนี้มักมีพลังมากที่สุดและเป็นไปได้มากที่สุดที่จะบังคับความสนใจที่ลึกลงให้มีส่วนเฉลียวฉลาดบ้างตามที่พวกเขาป่าวประกาศไปราวกับว่ามันเป็นความจริงทั้งหมดโดยตลอด

ดังนั้น ในศตวรรษที่ 18 เมื่อผู้มีการศึกษาอบรมเกือบทั้งหมด และบรรดาผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาอบรมทุกคนซึ่งถูกพวกแรกชักจูงอยู่ ได้หมดความนิยมชมชื่นในสิ่งที่เรียกกันว่า อารยธรรม และในความน่าพิศวงของวิทยาการสมัยใหม่ วรรณคดี และปรัชญาในขณะเดียวกันพวกเขาก็ประเมินปริมาณความแตกต่างระหว่างคนสมัยใหม่ และคนสมัยโบราณเกินความจริงไปมาก โดยปล่อยให้เกิดความเชื่อว่า ความแตกต่างทั้งหมดนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจของพวกเขาเอง โวหารของรุสโซ่ระเบิดออกมาราวกับลูกระเบิดท่ามกลางฝูงชน ทำให้เกิดความตกตะลึงที่ไร้ผลดีอะไรเช่นนั้น ทำให้มวลชนซึ่งมีความคิดเห็นเพียงด้านเดียว อย่างเป็นกลุ่มก้อนเคลื่อนคลายออกจากที่เดิม และบังคับให้ส่วนประกอบสำคัญของมันได้เชื่อมประสานกันอีกครั้งหนึ่งในรูปแบบที่ดีขึ้นและมีส่วนผสมเพิ่มขึ้น ถ้ากล่าวโดยทั่วไปแล้วมิใช่ว่าความคิดเห็นที่แพร่หลายอยู่ในขณะนี้จะไปไกลจากความจริงมากกว่าความคิดเห็นของรุสโซ่ แต่ตรงกันข้าม ความคิดเห็นเหล่านั้นใกล้ความจริงมากกว่าเสียอีก มีความจริงที่มองเห็นได้มากกว่า และมีข้อผิดพลาดน้อยกว่ามาก อย่างไรก็ตามในหลักคำสอนของรุสโซ่ก็มีความจริงเหล่านั้นอยู่เป็นจำนวนมากทีเดียวซึ่งเป็นที่ต้องการของความคิดเห็นอันประชาชนนิยมกัน และหลักคำสอนของรุสโซ่ก็ได้หลังสายธารแห่งความคิดเห็นลงมาเคียงข้างความจริงนั้น สิ่งเหล่านี้เป็นตะกอนซึ่งหลงเหลืออยู่เบื้องหลังเมื่อน้ำลดลงแล้ว คุณค่าที่เหนือกว่าในความเรียบง่ายของชีวิต ซึ่งเป็นผลที่ทำให้เสียกำลังใจและบ่อนทำลายศีลธรรมอันเกิดจากอุปสรรคและความหน้าซื่อใจคดของสังคมจอมปลอมก็คือความคิดต่าง ๆ ซึ่งไม่เคยอันตรายไปอย่างหมดสิ้นจากจิตใจอันผ่านการขัดเกลาแล้วตั้งแต่รุสโซ่ได้เขียนขึ้นมา และความคิดเหล่านั้นจะก่อให้เกิดผลอันเหมาะสมได้ทันเวลาแม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีคามจำเป็นต้องให้มันเป็นที่ยอมรับมากเท่า ๆ กับที่เคยเป็นมาก็ตามและต้องได้รับการยอมรับโดยการกระทำ เพราะคำพูดต่าง ๆ ได้ทำให้พลังอำนาจของมันเกือบอ่อนเปลี้ยหมดไปในเรื่องนี้เสียแล้ว

อนึ่ง ในทางการเมือง เกือบจะเป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่เดียวที่พรรคอนุรักษนิยมและพรรคที่มีนโยบายหัวก้าวหน้าหรือปฏิรูปต่างก็เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นของชีวิตทางการเมืองที่มีสภาพมั่นคงแข็งแรงจนกระทั่งพรรคใดพรรคหนึ่งจะยึดครองทางความคิดได้มากขึ้นจนกลายเป็นพรรคการเมืองที่รักษาระเบียบวินัยได้เท่า ๆ กับเป็นพรรคหัวก้าวหน้า โดยที่รู้และแยกความแตกต่างได้ว่า อะไรควรที่จะได้รับการสงวนรักษาไว้จากสิ่งที่ควรถูกวาดล้างไปเสีย รูปแบบการคิดแต่ละอย่างนี้ได้รับประโยชน์จากข้อบกพร่องต่าง ๆ ของรูปแบบการคิดอีกอย่างหนึ่ง แต่รูปแบบการคิดดังกล่าวก็คัดค้านรูปแบบการคิดอีกอย่างหนึ่งอยู่มากทีเดียวที่จำกัดคนแต่ละคนให้อยู่ภายในกรอบของเหตุผลและความมีสติองค์ประกอบทั้งสองอย่างไม่มีโอกาสที่จะได้รับสิทธิอันควร เนื่องจากมาตราส่วนขององค์ประกอบอย่างหนึ่งย่อมขึ้นสูงอย่างแน่นอน ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งลดต่ำลง นอกเสียจากว่า ความคิดเห็นที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยกับระบอบอภิชนาธิปไตย สนับสนุนความมั่นคงกับความเสมอภาค สนับสนุนการร่วมมือกันกับการแข่งขัน สนับสนุนความหรรษาพุ่มเฟือยกับความสันโดษ สนับสนุนการรวมกลุ่มกับการอยู่อย่างเอกเทศ สนับสนุนเสรีภาพกับระเบียบวินัย และสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมดที่ยืนหยัดคัดค้านกันในชีวิตจริง จะแสดงออกมาได้อย่างเสรีเท่าเทียมกันตลอดจนถูกบังคับใช้และได้รับการปกป้องด้วยความเฉียบแหลมและด้วยกำลังความสามารถเท่าเทียมกัน สัจจะในส่วนที่เกี่ยวข้องทางปฏิบัติกับชีวิตอย่างมากรุนั้น มักเป็นประเด็นปัญหาว่าด้วยการประนีประนอมและการเชื่อมประสานสิ่งที่ตรงข้ามกัน ซึ่งน้อยคนนักที่จะมีจิตใจอันมีประสิทธิภาพและเที่ยงธรรมมากพอที่จะปรับวิธีการเข้าถึงความจริงนั้นให้ถูกต้อง และจะทำได้ก็โดยการคืนรนตามขั้นตอนอันยากลำบากระหว่างยุทธการภายใต้ธงของศัตรู ในเรื่อง

เกี่ยวกับปัญหาสำคัญ ๆ ที่ยังถกเถียงกันไม่จบดังที่เพิ่งระบุนานี้ ถ้าความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างนี้มีสิทธิเรียกร้องได้ดีกว่าความคิดเห็นอีกอย่างหนึ่ง ไม่เพียงแต่ได้รับการจำหนได้เท่านั้น แต่ยังได้รับการสนับสนุนและได้รับการยอมรับตามอีกด้วย ความคิดเห็นนั้นย่อมกลายเป็นความคิดเห็นของคนกลุ่มน้อยในกาลเวลาและเทศะสถานที่อย่างใดอย่างหนึ่ง นั่นก็คือความคิดเห็นซึ่งแสดงถึงความสนใจอันถูกละเลยไปชั่วขณะหนึ่ง อันได้แก่ ด้านความกินดีอยู่ดีของมนุษย์ซึ่งอยู่ในภาวะอันตรายอันเนื่องจากการได้รับน้อยกว่าส่วนแบ่งของมัน ข้าพเจ้าตระหนักอยู่ว่า ไม่มีความไร้ชั้นดีธรรมใดใดต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องดังกล่าวส่วนมากในประเทศนี้ (ประเทศอังกฤษ) ความคิดเห็นเหล่านี้มีเหตุผลที่อ้างว่าเพื่อแสดงถึงสภาพของข้อเท็จจริงโดยอาศัยตัวอย่างต่าง ๆ อันเป็นที่ยอมรับกันและทวีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยอาศัยความคิดเห็นที่แตกต่างกันเท่านั้น จึงจะมีโอกาสให้ความจริงในแง่ต่าง ๆ ทั้งหมดแสดงบทบาทได้อย่างเท่าเทียมกันในสภาวะทางปัญญาของมนุษย์ขณะนี้ เมื่อมีบุคคลต่าง ๆ ให้พบเห็นได้และเป็นผู้ซึ่งตั้งข้อยกเว้นให้แก่ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของโลกอันปรากฏขึ้นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แม้ว่าชาวโลกจะถูกต้องก็ตามแต่มักเป็นไปได้เสมอว่า ฝ่ายที่คัดค้านก็ยังมีคุณค่าบางอย่างสมควรแก่การรับฟังในสิ่งที่พวกเขากล่าวเพื่อเห็นแก่ตนเอง และเป็นไปได้ว่าความจริงอาจสูญเสียบางสิ่งบางอย่างไปโดยความเจียมใจของพวกเขา

อาจมีผู้คัดค้านว่า “แต่หลักการอันเป็นที่ยอมรับกันบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่สูงส่งที่สุดและสำคัญและสำคัญที่สุด มีอยู่มากกว่าความจริงเพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ ยกตัวอย่างเช่น จริยธรรมของชาวคริสต์ย่อมเป็นความจริงโดยตลอดในเรื่องนั้น และถ้ามีใครก็ตามสั่งสอนจริยธรรมแตกต่างไปจากนั้น เขาย่อมผิดพลาดโดยสิ้นเชิง” และสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดในทุกกรณีในการปฏิบัติ ไม่มีสิ่งใดจะเหมาะสมยิ่งกว่านี้ในการทดสอบกฎเกณฑ์ทั่วไป แต่ก่อนที่จะประกาศว่าจริยธรรมของชาวคริสต์เป็นอะไรหรือไม่เป็นอะไรบ้าง น่าจะพิจารณาว่าจริยธรรมของชาวคริสต์หมายถึงอะไร ถ้าจริยธรรมของชาวคริสต์หมายถึงจริยธรรมจากพระคริสตธรรมใหม่ ข้าพเจ้าสงสัยว่าใครก็ตามที่ได้รับการรู้เกี่ยวกับสิ่งนี้มาจากหนังสือเพียงอย่างเดียว ก็สามารถสรุปได้ว่าจริยธรรมได้เป็นปากกระบอกเสียงหรือถูกกำหนดให้เป็นหลักคำสอนศีลธรรมที่สมบูรณ์ คริสตธรรมมักจะอ้างถึงจริยธรรมที่มีอยู่ก่อนแล้ว และตีวงคำสั่งสอนมาสู่เรื่องเฉพาะซึ่งจริยธรรมเกี่ยวกับสิ่งนั้นจะต้องได้รับการแก้ไขหรือถูกแทนที่โดยจริยธรรมที่กว้างขวางและสูงส่งยิ่งกว่านั้น นอกจากนั้น คริสตธรรมยังแสดงตัวออกมาในข้อความธรรมดาที่สุด ซึ่งมักเป็นไปได้ที่จะตีความกันตามตัวอักษรตลอดจนค่อนข้างจะมีความน่าประทับใจแบบกวีนิพนธ์หรือมีความลึกซึ้งเกินจินตนาการกว่าที่จะมีความแน่นอนตายตัวทางกฎเกณฑ์ การจะแยกเอาตัวหลักคำสอนทางจริยธรรมออกมาจากคริสตธรรมนั้น ไม่มีทางเป็นไปได้โดยปราศจากการเพิ่มเติมหลักนั้นขึ้นจากพระคริสตธรรมเก่า นั่นก็คือ เพิ่มเติมหลักจริยธรรมขึ้นจากระบบที่สมบูรณ์แล้ว ซึ่งในหลายแห่งย่อมเป็นการกระทำที่ป่าเถื่อน และถูกกำหนดให้แก่คนป่าเถื่อนเท่านั้น เซนต์ ปอล ศัตรู ที่เปิดเผยต่อวิธีการแบบยูดาเยดงกล่าวที่ตีความหลักคำสอนและเพิ่มเติมแบบแผนของเจ้านายของท่านก็ยอมรับจริยธรรมที่มีอยู่แต่เดิมแล้วเช่นกัน กล่าวคือ จริยธรรมของพวกกรีกและโรมัน และคำแนะนำที่ท่านมีต่อพวกคริสเตียนก็เป็นระบบที่เื้ออำนวยต่อคริสตธรรมอยู่มากทีเดียว แม้แต่ถึงขนาดที่ให้บทลงโทษอย่างชัดแจ้งต่อการมีทาส สิ่งที่เรียกกันว่าแบบคริสต์ซึ่งควรได้รับความหมายในเชิงเทววิทยาและทางจริยธรรมมากกว่ามิใช่ผลงานของพระเยซูหรือบรรดาอัครสาวก แต่มีกำเนิดขึ้นหลังจากนั้นนานมากและได้รับการสร้างเสริมทีละเล็กทีละน้อยจากศาสนจักรคาทอลิกในช่วงแรกของศตวรรษที่ 5 แม้ว่าจะไม่ได้รับการทะนุบำรุงอย่างเต็มที่จากคนสมัยใหม่และพวกโปรเตสแตนต์ก็ตามก็ยังได้รับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขจากพวกคาทอลิกน้อยกว่าที่คาดหวังเอาไว้ อันที่จริงสำหรับส่วนใหญ่แล้ว พวกเขาก็ได้สนองความพอใจของตนเองโดยการตัดส่วนที่เพิ่มเติมเข้ามาที่เกิดขึ้นในสมัยกลางทิ้งไป แต่ละนิกายซึ่งได้หาส่วนเพิ่มเติมใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่ได้ปรับส่วนที่เพิ่มเติมให้เข้ากับลักษณะและแนวโน้มของคริสตธรรมเอง ที่กล่าวว่ามนุษย์ชาติเป็นหนี้ต่อจริยธรรมนี้และต่อ

บุรพจารย์ของจริยธรรมดังกล่าวอย่างมหาศาลนั้น ข้าพเจ้าต้องเป็นคนสุดท้ายที่จะปฏิเสธ แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ตะขิดตะขวงใจที่จะกล่าวถึงจริยธรรมแบบคริสต์ว่า ในแง่มุมที่สำคัญ ๆ หลายแง่ จริยธรรมนี้ไม่สมบูรณ์และมองปัญหาเพียงด้านเดียว นอกจากว่าความคิดและความรู้สึกซึ่งมิได้ถูกจริยธรรมแบบคริสต์ลงโทษจะส่งเสริมการก่อสร้างชีวิตและนิสัยใจคอแบบยุโรปขึ้นมาซึ่งกิจของมนุษย์ก็คงได้อยู่ในสภาพที่เร็วกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ คริสตจริยธรรม (ตามที่เรียกกัน) มีลักษณะเป็นปฏิกิริยาทุกประการ ส่วนมากแล้ว เป็นการต่อต้านลัทธิของคนนอกศาสนา อุดมคติของคริสตจริยธรรมก็เป็นแง่ลบมากกว่าแง่บวก ตั้งรับมากกว่าออกแสดง มีความไร้เดียงสามากกว่ามีความประเสริฐสุด มีความมดเว้นจากความชั่วมากกว่าที่จะออกแสวงหาความดีงามอย่างกระตือรือร้น ในคำสอนของคริสตธรรม (ที่กล่าวไว้อย่างดี) คำว่า “เจ้าต้องไม่” แพร่หลายกว่า “เจ้าต้อง” จนเกินควร ด้วยความสยดสยองที่มีต่อการหมกมุ่นในกาม คริสตจริยธรรมก็ได้สร้างรูปบุขาจอมปลอมว่าด้วยความสันโดษขึ้นมา ซึ่งได้ถูกกลืนทีละเล็กละน้อยจนเป็นกฎเดียวกัน คริสตจริยธรรมยังยืนหยัดที่จะหวังต่อไปเกี่ยวกับสวรรค์และความน่ากลัวของนรก โดยถือเป็นแรงจูงใจที่ถูกกำหนดมาและเหมาะสมต่อชีวิตอันทรงคุณธรรม กล่าวคือ การที่จริยธรรมดังกล่าวตกต่ำลงไปจากจริยธรรมที่ดีที่สุดของคนโบราณอย่างมากมาย ตลอดจนการกระทำตามสิ่งที่กำหนดอยู่ในจริยธรรมนั้นก็เป็นการทำให้จริยธรรมของมนุษย์มีลักษณะเห็นแก่ตัวเป็นหลัก เนื่องจากการแยกความรู้สึกในหน้าที่ของคนแต่ละคนออกจากผลประโยชน์ของเพื่อนร่วมโลกของเขา ยกเว้นตราบเท่าที่เครื่องชักนำถึงผลประโยชน์ส่วนตัวจะถูกเสนอมาซึ่งเขาให้ปรึกษาหารือคนเหล่านั้น คริสตจริยธรรมเป็นหลักคำสอนว่าด้วยการอยู่ในโอวาทแต่ถ่ายเดียวโดยแท้ ซึ่งปราศจนถึงเรื่องการยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจทั้งปวงที่ปรากฏว่าได้รับการแต่งตั้งขึ้นมา ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องไม่ได้รับการเชื่อฟังอย่างแท้จริงเมื่อพวกเขาออกคำสั่งในสิ่งที่ศาสนาห้ามไว้ แต่เป็นผู้ซึ่งต้องไม่ถูกยับยั้ง และไม่ถูกกบฏต่อต้านแม้แต่น้อยไม่ว่าพวกเขาจะทำผิดต่อพวกเขาเพียงใด และในขณะที่ในจริยธรรมของชนชาตินอกศาสนาที่ดีที่สุด หน้าที่ต่อรัฐยังคงยึดครองแม้แต่สถานภาพอันไม่เหมาะสม โดยละเมิดเสรีภาพอันชอบธรรมของปัจเจกชน ในคริสตจริยธรรมที่แท้จริงหน้าที่อันยิ่งใหญ่ของเหตุผลกลับไม่ใคร่จะได้รับการเอาใจใส่หรือการรับรองกันเลย ในพระคัมภีร์โบราณต่างหาก ไม่ใช่ในพระคริสตธรรมใหม่ ที่เราอ่านกฎได้ว่า “ผู้ปกครองที่แต่งตั้งใครก็ตามให้ดำรงตำแหน่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อปรากฏว่าในอาณาจักรของเขามีบุคคลอีกผู้หนึ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งนั้นมากกว่า เขาย่อมทำบาปต่อพระเจ้าและต่อรัฐ” สิ่งใดก็ตามที่ความคิดว่าด้วยพันธกิจต่อประชาชนได้รับรองแม้เพียงเล็กน้อยในจริยธรรมสมัยใหม่ย่อมมีต้นกำเนิดมาจากกรีกและโรมัน ไม่ใช่จากพระเยซู โดยที่แม้แต่ในจริยธรรมของชีวิตส่วนตัว สิ่งใดก็ตามที่ดำรงอยู่อย่างไม่เห็นแก่ตัว อย่างมีจิตใจสูงส่งอย่างมีศักดิ์ศรีในตัวเอง แม้แต่ความสำนึกเรื่องเกียรติศักดิ์ก็ล้วนมาจากความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ไม่ใช่มาจากการศึกษาของเราในส่วนที่ได้จากศาสนา และไม่มีวันเจริญเติบโตขึ้นมาได้จากมาตรฐานทางจริยศาสตร์ซึ่งเกิดมีคุณค่าเพียงอย่างเดียวเพียงที่ได้รับการประกาศรับรองเท่านั้นจึงจะสมควรแก่การเคารพเชื่อฟัง

ข้าพเจ้าก็เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ที่ไม่อาจเสแสร้งได้ว่าข้อบกพร่องเหล่านี้จำเป็นต้องอยู่แนบเนื่องในคริสตจริยธรรมในทุกรูปแบบที่มันจะเป็นที่เข้าใจได้ หรือเสแสร้งว่าสิ่งจำเป็นหลายสิ่งในการทำให้หลักคำสอนทางศีลธรรมที่ปราศจากคริสตจริยธรรมให้สมบูรณ์ได้นั้น ย่อมไม่ยอมประนีประนอมกับคริสตจริยธรรมอย่างน้อยที่สุด ข้าพเจ้าก็อาจเปรียบเปรยจริยธรรมของหลักคำสอนเหล่านี้กับคำสอนของพระเยซูเอง ข้าพเจ้าเชื่อว่าคำสอนของพระเยซูคือทุกสิ่งซึ่งข้าพเจ้าสามารถมองเห็นประจักษ์พยานที่มันถูกกำหนดไว้ได้ และคำสอนเหล่านั้นประนีประนอมไม่ได้กับสิ่งที่จริยธรรมอันกินความกว้างไม่ต้องการ ข้าพเจ้าเชื่อว่าทุกสิ่งที่ดีเลิศในทางจริยศาสตร์อาจถูกนำมาไว้ในคำสอนเหล่านั้น โดยปราศจากความรุนแรงต่อภาษาของคำสอนมากกว่าความรุนแรงที่ได้รับจากคนทั้งปวงซึ่งพยายามเอาระบบความประพฤติที่ปฏิบัติได้อย่างใดก็ตามออกมาจากคำสอนนั้น เป็นเรื่องสอดคล้องกับสิ่งนี้ที่เดียวที่จะเชื่อว่าคำสอนเหล่านั้นบรรจุหรือถูกกำหนดให้บรรจุเพียงความจริง

ส่วนหนึ่ง และเชื่อว่าองค์ประกอบที่สำคัญหลายอย่างของจริยธรรมในชั้นสูงสุดย่อมอยู่ท่ามกลางสิ่งต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้ถูกกำหนดไว้ให้ หรือไม่ได้ตั้งใจให้องค์ประกอบนั้นถูกกำหนดไว้ในมรดกอันถูกบันทึกไว้ของผู้ก่อตั้งคริสตศาสนา และเป็นองค์ประกอบซึ่งถูกโยนทิ้งไปอย่างสิ้นเชิงจากระบบจริยธรรมซึ่งคริสตศาสนจักรได้ก่อตั้งขึ้นมาบนพื้นฐานของมรดกตกทอดเหล่านั้น และการที่เป็นเช่นนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นความผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงที่จะยืนหยัดพยายามเสาะหากฎบังคับอันสมบูรณ์นั้นในหลักคำสอนของพระเยซูเพื่อเป็นเครื่องนำทางของเรา โดยที่ผู้ก่อตั้งหลักคำสอนขึ้นมาที่ตั้งใจให้หลักคำสอนนั้นเป็นบทลงโทษและเป็นข้อบังคับ และตั้งใจให้หลักคำสอนเป็นส่วนที่จะตอบสนองเพียงบางส่วนของเท่านั้น ข้าพเจ้ายังเชื่อด้วยว่า ทฤษฎีอันคับแคบดังกล่าวกำลังกลายเป็นความชั่วร้ายในทางปฏิบัติอย่างมหันต์ โดยเป็นทฤษฎีที่ได้จากการฝึกฝนและการอบรมสั่งสอนเป็นส่วนมาก ซึ่งบุคคลผู้มีเจตนาดีหลายคนกำลังพยายามเสนอออกมาเองเท่าที่จะทำได้ในปัจจุบันนี้ ข้าพเจ้ากลัวเหลือเกินว่า การพยายามวางรูปแบบความคิดและความรู้สึกตามศาสนานิกายใดนิกายหนึ่งตามลำพัง และทิ้งขว้างมาตรฐานแบบฆราวาสเหล่านั้น (เนื่องจากความต้องการที่จะมีกิตติศัพท์ดีขึ้นตามที่อาจมีผู้เรียกพวกเขาได้) ซึ่งแต่ก่อนนี้ได้เสริมต่อและอยู่ร่วมกับคริสตจริยธรรม โดยรับถ่ายทอดจิตสำนึกบางอย่างของคริสตจริยธรรมเข้ามา ถ่ายเทจิตสำนึกบางอย่างของรูปแบบดังกล่าวไปให้ ผลที่เกิดขึ้นก็จะเป็นและในขณะนี้กำลังเป็นอุปนิสัยประเภทที่ต่ำทราม เป็นตัวประกอบและเป็นทาสซึ่งยอมจำนนเท่าที่จะทำได้ต่อสิ่งที่รูปแบบนั้นเชื่อว่า เป็นเจตจำนงสูงสุด ไม่สามารถยกระดับขึ้นสู่หรือมีความคิดเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความดีงามขั้นสูงสุดได้ ข้าพเจ้าเชื่อว่า จริยธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากจริยธรรมที่อาจพัฒนาได้จากต้นกำเนิดของคริสตศาสนาตามลำพัง ย่อมดำรงอยู่เคียงข้างกับคริสตจริยธรรมเพื่อก่อให้เกิดการเสริมสร้างทางศีลธรรมของมนุษยชาติ และเชื่อว่าระบบของคริสตศาสนาก็ได้รับการยกเว้นจากข้อบังคับดังกล่าว และในสภาวะที่จิตมนุษย์ขาดความสมบูรณ์นั้น ผลประโยชน์ที่ได้จากความจริงจำต้องอาศัยความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ไม่จำเป็นว่าการเลื่อมองข้ามความจริงทางศีลธรรมซึ่งมิได้มีอยู่ในคริสตศาสนาจะทำให้คนเราต้องมองข้ามความจริงใดใดที่มีอยู่ในคริสตศาสนาไปด้วย ความลำเอียงหรือความเลินเล่อเช่นนั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ล้วนเป็นความชั่ว แต่ก็ก็เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งเราไม่สามารถหวังที่จะหลีกเลี่ยงได้ตลอดเวลา และต้องพิจารณาว่าความลำเอียงหรือความเลินเล่อนั้นเป็นราคาที่ย่ำแย่ไปเพื่อความดีอันประมาธคามิได้ การเอาแต่เสแสร้งซึ่งเกิดจากการสร้างความจริงเพียงส่วนเดียวให้กลายเป็นความจริงทั้งหมด ย่อมต้องและควรถูกคัดค้าน และถ้าแรงกระตุ้นในทางปฏิบัติต้องทำให้ผู้คัดค้านกลายเป็นผู้ยุติธรรมในคราวของตน การมองเห็นด้านเดียวเช่นนี้ก็เหมือนอีกฝ่ายหนึ่งอาจเป็นที่น่าสลดใจได้ แต่ก็ต้องอดกลั้นเอาไว้ ถ้าพวกคริสเตียนจะสอนคนนอกศาสนาให้มีความยุติธรรมต่อคริสตศาสนาแล้ว พวกคริสเตียนเองก็ควรต้องยุติธรรมต่อการเป็นคนนอกศาสนาด้วย คงจะทำประโยชน์ใดใดให้ความจริงไม่ได้ถ้ามัวลึกลับปิดล็อกเปิดข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้ที่มีความคุ่นเคยธรรมดา ๆ ที่สุดกับประวัติวรรณคดีที่เป็นผลงานว่าด้วยคำสั่งสอนจำนวนมหาศาลเกี่ยวกับศีลธรรมที่ประเสริฐและมีคุณค่ามากที่สุด และเป็นผลงานไม่เพียงแต่เป็นของบุคคลผู้ไม่รู้จักความศรัทธาของคริสตศาสนิกชนเท่านั้น แต่ยังเป็นของบุคคลที่รู้และปฏิเสธมันอีกด้วย

ข้าพเจ้าไม่ขอเสแสร้งว่า ประโยชน์อันกว้างขวางมากที่สุดของเสรีภาพในการกำหนดว่าจะมีความคิดเห็นใดได้บ้างทุกอย่างนั้น อาจยุติความชั่วร้ายต่าง ๆ ที่เกิดจากการแบ่งแยกกัทธิความเชื่อในทางศาสนาหรือทางปรัชญาได้ ความจริงทุกชนิดที่มนุษย์ผู้มีประสิทธิภาพคับแคบสนใจอย่างจริงจังนั้น ย่อมได้รับการยืนยัน การอบรมสั่งสอน หรือแม้แต่การถือปฏิบัติในวิธีต่าง ๆ อย่างแน่นอน ราวกับว่าไม่มีความจริงอื่นใดดำรงอยู่ในโลกเลย หรือไม่มีใครที่สามารถจำกัดหรือมีคุณสมบัติเหมาะสมกับความจริงนั้นในทุกสถานการณ์ ข้าพเจ้าขอรับรองว่า แนวโน้มของความคิดเห็นทั้งปวงที่จะกลายเป็นความแตกแยกกันนั้น ไม่อาจรักษาได้โดยการอภิปรายกันอย่างเสรีที่สุด แต่มักเพิ่มสูงขึ้นและพุ่งเคื่องขึ้นได้จากเหตุนี้ กล่าวคือ ความจริงซึ่งควรมีผู้ได้

พบเห็นมาแล้ว แต่ก็ไม่ใช่เป็นเช่นนั้นย่อมถูกปฏิเสธโดยตลอดอย่างรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากมีบุคคลผู้ซึ่งถูกมองว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้ป่าวประกาศมันออกไป มิใช่เป็นเพราะพลพรรคที่มีอารมณ์รุนแรงฝ่ายใดดอกที่การปะทะกันของความคิดเห็นดังกล่าวทำให้เกิดผลดีขึ้นมาได้ แต่เป็นเพราะคนดูที่สงบใจและวางเฉยได้มากกว่าต่างหาก ไม่ใช่ความขัดแย้งอันรุนแรงระหว่างความจริงส่วนต่าง ๆ แต่เป็นการกดดันความจริงครึ่งหนึ่งไว้อย่างเจียบ ๆ ต่างหากที่เป็นความชั่วอันน่าสะพรึงกลัว ยังมีความหวังอยู่เสมอถ้าประชาชนถูกบังคับให้ฟังทั้งสองแง่เมื่อใดก็ตามที่พวกเขาเอาใจใส่แต่เพียงแง่เดียว ความผิดพลาดย่อมหนักหน่วงจนกลายเป็นความลำเอียงและความจริงเองก็ไม่อาจให้ผลที่จริงอีกต่อไปได้ เนื่องจากความจริงนั้นจะถูกต่อเติมจนกลายเป็นความหลอกลวง และโดยเหตุที่มีคุณลักษณะทางจิตใจเพียงไม่กี่อย่างซึ่งหาได้ยากกว่าสมรรถภาพในการตัดสินใจแก้ปัญหาทั้งสองแง่ได้อย่างชาญฉลาดและเป็นปัญหาซึ่งได้ปรากฏออกมาเพียงแง่หนึ่งเท่านั้นโดยอาศัยผู้สนับสนุนต่อหน้า ความจริงจึงไม่มีโอกาสเลือก นอกจากวางตัวให้สมดุลเช่นเดียวกับแง่ต่าง ๆ ทุกแง่ของตัวเอง ความคิดเห็นทุกประเภทที่รวบรวมเศษเล็กเศษน้อยของความจริงเข้าด้วยกัน ไม่เพียงแต่จะหาบรรดาผู้สนับสนุนได้เท่านั้น แต่ยังได้รับการสนับสนุนมากจนกระทั่งมีผู้ยอมรับฟังอีกด้วย

บัดนี้ เราก็ได้มองเห็นความจำเป็นแห่งเสรีภาพทางความคิดเห็นและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันมีต่อสวัสดิภาพทางจิตใจของมนุษย์แล้ว (ซึ่งเป็นที่พึงพิงของสวัสดิภาพด้านอื่น ๆ ของมนุษย์) บนพื้นฐานที่แตกต่างกันสี่ประการ ซึ่งเราจะกล่าวสรุปอย่างย่ออีกครั้งในตอนนี้

ประการแรก ถ้าความคิดเห็นใดก็ตามถูกบังคับให้สงบเจียบอยู่ ความคิดเห็นนั้นอาจจะเป็นความจริงก็ได้ถ้าเราสามารถรู้ได้อย่างแน่ชัด การไม่ยอมรับข้อเท็จจริงนี้ก็คือการถือว่าความคิดของเราย่อมถูกต้องเสมอ

ประการที่สอง แม้ว่าความคิดเห็นที่ถูกปิดปากไว้จะผิดพลาด มันก็อาจบรรจุความจริงไว้จำนวนหนึ่ง และมักจะเป็นเช่นนั้นเสมอ และเนื่องจากความเห็นทั่วไปหรือที่แพร่หลายในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่มีใครจะเป็นหรือไม่เคยเป็นความจริงโดยตลอด อาศัยการปะทะกันของความคิดเห็นที่ตรงข้ามกันเท่านั้นที่ทำให้เราสามารถหาความจริงส่วนที่เหลืออยู่มาได้

ประการที่สาม แม้ว่าความคิดเห็นที่ยอมรับกันมาจะมีใช่เป็นจริงแต่เพียงเท่านั้น หากยังเป็นความจริงโดยตลอดอีกด้วย กล่าวคือ มันจะได้รับการยึดถือด้วยใจลำเอียงโดยคนส่วนมากที่ยอมรับด้วยความเข้าใจหรือความรู้สึกเพียงเล็กน้อยต่อพื้นฐานทางเหตุผลของความคิดเห็น นอกจากว่า มันจะยอมทนถูกโต้แย้งอย่างแข็งขันเอาจริงเอาจัง ซึ่งในความเป็นจริงก็เป็นเช่นนั้น ไม่เพียงเท่านั้น แต่ในประการที่สี่ ความหมายของหลักคำสอนเองก็จะเป็นอันตรายนี้อาจจะสูญหายไป หรืออ่อนพลังลง และสูญเสียผลอันจำเป็นต่ออุปนิสัยและความประพฤติไปสิ้น กล่าวคือ หลักความเชื่อก็กลายเป็นเพียงคำปฏิญาณตัวตามแบบแผนเท่านั้นปราศจากประสิทธิภาพเพื่อความดี และกลับรบกวนที่ ตลอดจนขัดขวางความเจริญเติบโตของความเชื่อมั่นที่แท้จริงและที่จริงใจซึ่งเกิดจากเหตุผลหรือประสบการณ์ส่วนตัว

ก่อนที่จะผ่านเรื่องราวเกี่ยวกับเสรีภาพทางความคิดเห็นไป ก็ควรที่จะมีความสังเกตบางอย่างเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่กล่าวว่า ควรยินยอมให้มีการแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเสรี โดยมีเงื่อนไขว่าทำที่ที่แสดงออกควรพอประมาณ และต้องไม่ก้าวก่ายขอบเขตการอภิปรายอย่างเป็นธรรม อาจมีผู้กล่าวกันว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะกำหนดว่า ขอบเขตที่สมมุติขึ้นเหล่านี้จะวางอยู่ที่ใด เพราะถ้าการทดสอบนี้เกิดสร้างความขุ่นเคืองให้แก่บรรดาผู้ที่ความคิดของเขาถูกโจมตีแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่า ประสพการณ์ย่อมเป็นพยานว่า ความขุ่นเคืองดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อใดก็ตามที่การโจมตีได้ผลและมีพลังอำนาจ และเป็นพยานว่าฝ่ายตรงข้ามทุกคนซึ่งผลักดันความคิดดังกล่าวอย่างหนักและเป็นผู้ซึ่งพวกเขาพบว่าแก้ต่างได้ยาก ได้ทำให้พวกเขาเห็นว่าเป็นผู้ต่อสู้ที่ไม่รู้จักทางสายกลาง ถ้าฝ่ายตรงข้ามนั้นได้ แสดงความรู้สึกรุนแรงใดใดออกมาในเรื่องราวดังกล่าว แม้ว่าสิ่ง

นี่จะเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญในแง่ความคิดที่ปฏิบัติได้ก็ตาม แต่มันก็เกิดขึ้นในการโต้แย้งที่เป็นพื้นฐานมากกว่านี้ ไม่น่าสงสัยเลยที่เท่าที่ในการยืนยันความคิดเห็นบางอย่างอาจจะน่าคัดค้านอยู่มากและอาจก่อให้เกิดการตำหนิที่รุนแรงแต่สมเหตุผล ความขุ่นเคืองที่เกี่ยวกับเรื่องประเภทนี้ที่สำคัญก็คือความขุ่นเคืองที่ไม่มีทางพิสูจน์ความเชื่อมั่นได้เป็นส่วนมาก นอกจากว่าจะทรยศตัวเองเข้าโดยบังเอิญ ความขุ่นเคืองที่รุนแรงมากที่สุดย่อมได้แก่การโต้เถียงที่ชักชวนให้หลงผิด การปิดกั้นข้อเท็จจริงหรือข้อถกเถียง การอ้างองค์ประกอบของเรื่องอย่างผิด ๆ หรือการแสดงถึงความคิดเห็นฝ่ายตรงข้ามอย่างผิด ๆ แต่สิ่งทั้งหมดนี้ แม้แต่ในระดับที่ต่ำที่สุด ก็มีผู้กระทำอย่างต่อเนื่องด้วยความศรัทธาอย่างสูงส่งครบถ้วนทีเดียว และคนเหล่านี้ก็เป็นผู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณา และในหลายแง่ก็ไม่สมควรได้รับการพิจารณาว่าเป็นคนโง่เขลาหรือไร้ความสามารถซึ่งตามพื้นฐานที่เพียงพอแล้ว จึงแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะแสดงให้เห็นตัวอย่างอย่างผิด ๆ ว่าเป็นตัวอย่างที่น่าตำหนิในทางศีลธรรมได้อย่างถูกต้องและกฎหมายก็ยังคงยังไม่สามารถถือสิทธิ์เข้ายุ่งเกี่ยวกับความประพฤติผิดที่แย้งได้ประเภทนี้ เมื่อพิจารณาว่าการถกเถียงกันอย่างไม่ลดราวาคอกหมายถึงอะไร เช่น หมายถึง คำผรุสวาท การประชดประชัน คำพาดพิงถึงเรื่องส่วนตัว และอะไรทำนองนั้น การประณามอาวูรเหล่านี้น่าจะเหมาะสมกับความเห็นนอกเหนือใจมากกว่านี้ ถ้าสิ่งเหล่านี้เคยถูกสั่งห้ามเช่นเดียวกันทั้งสองฝ่าย แต่กลับมีผู้ต้องการเพียงควบคุมการใช้การถกเถียงดังกล่าวต่อต้านความคิดเห็นที่แพร่หลายเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าใช้ต่อต้านความคิดเห็นที่ไม่แพร่หลาย สิ่งเหล่านี้ก็อาจไม่เพียงแต่ถูกใช้โดยปราศจากการคัดค้านทั่วไปเท่านั้น แต่อาจจะทำให้ผู้ที่ใช้การถกเถียงนั้นได้รับคำสรรเสริญว่ามีความบ้ำระห่ำอย่างจริงใจและมีความขุ่นเคืองอันชอบธรรม กระนั้น ความเสียหายอะไรก็ตามที่เกิดจากการใช้ข้อถกเถียงย่อมใหญ่หลวงที่สุดเมื่อใช้เพื่อต่อต้านผู้ที่ปราศจากการปกป้องเมื่อเปรียบเทียบกับแล้ว และข้อได้เปรียบที่ไม่ยุติธรรมใดใดก็ตามซึ่งสามารถเกิดจากการยอมรับความเสียหายในรูปแบบนี้ด้วยความเห็นใดก็ตาม ย่อมส่งเสริมเกือบเฉพาะแต่เพียงความคิดเห็นที่ยอมรับกันมา ความขุ่นเคืองที่เลวที่สุดประเภทนี้ซึ่งนักโต้เถียงคนใดคนหนึ่งอาจกระทำขึ้นก็คือการตราหน้าบรรดาผู้ที่ยึดถือความคิดเห็นตรงข้ามกับตนว่าเป็นคนเลวและไร้ศีลธรรม ในการใส่ร้ายประเภทนี้ บรรดาผู้ที่ยึดถือความคิดเห็นที่ไม่แพร่หลายใดใดก็ตามย่อมถูกเปิดโปงเป็นพิเศษ เพราะพวกเขาไม่มีอยู่ไม่ก็คน และไม่มีอิทธิพลแต่อย่างใด และไม่มีใครเลยนอกจากพวกเขาเองที่รู้สึกสนใจอย่างมากที่จะได้เห็นความยุติธรรมเกิดขึ้น ต่อพวกเขา แต่อาวูรดดังกล่าวก็ไม่พึงปรารถนาสำหรับบรรดาผู้ที่โจมตีความคิดเห็นอันแพร่หลาย เนื่องจากสภาพของเหตุการณ์นั้น กล่าวคือ พวกเขาไม่อาจใช้เพื่อตัวเองได้อย่างปลอดภัยหรือถ้าพวกเขาทำเช่นนั้นได้ ก็ทำอะไรไม่ได้นอกจากถดถอยอยู่ที่ต้นเหตุของพวกเขาเอง โดยทั่วไปแล้ว ความคิดเห็นที่ตรงกันข้ามกับสิ่งทั้งหลายอันได้รับการยอมรับโดยทั่วไปนั้นจะสามารถหาผู้ฟังได้ก็เพียงโดยอาศัยการผ่อนหนักผ่อนเบาที่เรียนรู้มาด้านการใช้ภาษา และโดยอาศัยการหลีกเลี่ยงอย่างระมัดระวังมากที่สุดไม่ให้เกิดความขุ่นเคืองอันไม่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งพวกเขาไม่มีใครจะเคยหลีกเลี่ยงออกไปแม้แต่น้อยโดยไม่ได้สูญเสียพื้นฐานอะไรเลย กล่าวคือ ในขณะที่การผรุสวาทอันเลวเกิดขึ้นซึ่งถูกใช้ต่อฝ่ายที่มีความเห็นแพร่หลายนั้น ได้กีดขวางประชาชนไม่ให้มีความเห็นในทางตรงข้ามอย่างแท้จริง ฉะนั้น ถ้าจะสนใจความจริงและความยุติธรรมแล้ว ก็เป็นเรื่องสำคัญอย่างเหลือเกินที่จะเห็นยวรั้งการใช้คำกล่าวผรุสวาทให้มากกว่าเรื่องอื่น ตัวอย่างเช่น ถ้าจำเป็นต้องเลือก การห้ามปรามการโจมตีกันอย่างก้าวร้าวในเรื่องความไม่ซื่อสัตย์ย่อมจำเป็นมากกว่าในเรื่องศาสนามากมายนัก อย่างไรก็ตาม เห็นได้ชัดว่ากฎหมายและอำนาจบังคับไม่มีหน้าที่ที่จะตัดสินตามสิ่งแวดล้อมของแต่ละกรณี ในขณะที่ความคิดเห็นควรทำเช่นนั้นในทุกสภาพการณ์หรือ (กฎหมายและอำนาจบังคับ) ไม่มีหน้าที่ที่จะประณามทุกคน ไม่ว่าเขาจะวางตัวเองอยู่ในการถกเถียงข้างใด และไม่ว่าจะมีวิธีการสนับสนุนความต้องการ ความตรงไปตรงมา การใส่ร้าย การด้นทุรัง หรือความไร้ขันติธรรมต่อความรู้สึกที่ได้เปิดเผยตัวออกมาก็ตาม แต่กฎหมายและอำนาจบังคับก็มีได้เข้ายุ่งเกี่ยวกับความชั่วร้ายเหล่านี้จากด้านที่บุคคลใดใดยึดถืออยู่ แม้ว่าอำนาจดังกล่าวจะ

เป็นด้านตรงข้ามกับปัญหาสำหรับตัวของเราเอง และกฎหมายและอำนาจบังคับก็ได้ให้เกียรติยศที่ควรได้รับแก่ทุก ๆ คนที่ใจเย็นพอที่จะมองเห็นและชื่อตรงพอที่จะกล่าวว่าคู่ปรปักษ์ของเขา และความคิดเห็นของพวกเขาเป็นอย่างไรจริง ๆ ไม่ว่าตัวเขาเองจะยึดถือความคิดเห็นใดอยู่ก็ตาม โดยที่มิได้ต่อเติมเสริมแต่งจนบรรดาปรปักษ์เหล่านั้นเกิดเสียชื่อ และมีได้ปิดบังสิ่งใดซึ่งบอกถึงหรืออาจจะบอกถึงข้อดีของพวกนั้น นี่เป็นจริยธรรมที่แท้จริงของการอภิปรายต่อสาธารณชน และถ้าจะมีการพรั่งพาทยุ่บ่อยครั้ง ข้าพเจ้าก็มีความสุขที่จะคิดว่า ยังมีนักโต้เถียงอยู่หลายคนที่สังเกตกฎหมายและอำนาจนี้ได้อย่างกว้างขวาง และยังคงมีคนจำนวนมากยิ่งกว่านั้นที่พยายามต่อสู้กับสิ่งดังกล่าวอย่างถูกต้องทำนองคลองธรรม

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

บทที่ 3
ว่าด้วยปัจเจกภาพ
ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของความกินดีอยู่ดี

เรื่องนี้เป็นเหตุผลซึ่งกำหนดว่ามนุษย์จักต้องมีเสรีภาพที่จะสร้างความคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนแสดงความคิดเห็นของตนออกมาได้โดยไม่จำกัด และเรื่องนี้ก็คือผลลัพธ์อันเป็นโทษต่อปัญญาชน โดยอาศัยเรื่องนี้เอง เรื่องดังกล่าวก็เป็นผลลัพธ์ที่ให้โทษต่อธรรมชาติทางศีลธรรมของมนุษย์เช่นกัน นอกเสียจากว่า เสรีภาพนี้จะเป็นที่ยอมรับหรือได้รับการรับรอง แทนที่จะถูกสั่งห้าม ขอให้เราตรวจสอบต่อไปว่า จริงหรือไม่จริงที่เหตุผลอย่างเดียวกันดังกล่าวนี้ได้เรียกร้องว่ามนุษย์จักต้องมีเสรีภาพที่จะกระทำตามความคิดเห็นของตนเพื่อทำความคิดเห็นเหล่านี้ให้ปรากฏออกมาในชีวิต โดยไม่ต้องปิดบังอำพรางจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ว่าโดยทางรูปธรรมหรือทางศีลธรรมตราบเท่าที่เสรีภาพขึ้นอยู่กับการเสี่ยงภัยและภัยอันตรายของตัวมนุษย์เอง เงื่อนไขประการสุดท้ายนี้เป็นเรื่องจำเป็นที่เดียวไม่มีใครแสสร้งว่าการกระทำจักต้องเป็นเสรีเท่า ๆ กับความคิดเห็นได้ ตรงกันข้าม แม้ว่าความคิดเห็นจะสูญเสียภูมิคุ้มกันของตนไปเมื่อสภาพการณ์ซึ่งความคิดเห็นนั้นปรากฏออกมาเป็นสิ่งที่ทำให้การปรากฏตัวกลายเป็นการยุบส่งเสริมให้เกิดการกระทำอันชั่วร้ายบางอย่างขึ้นมา ความคิดเห็นที่ว่า บรรดาพ่อค้าข้าวเป็นผู้ทำให้คนยากจนต้องอดอยากหิวโหย หรือความคิดเห็นที่ว่า ทรัพย์สินส่วนตัวคือการทุจริต ไม่ควรถูกทำร้ายถ้าความคิดเห็นนั้นเพียงแต่ถูกส่งทอดเวียนกันไปโดยทางหนังสือพิมพ์ แต่ความคิดเห็นดังกล่าวอาจสมควรถูกลงโทษถ้าความคิดเห็นเหล่านั้นถูกส่งทอดโดยทางปากเสียงไปสู่ฝูงชนที่ถูกปลุกเร้าซึ่งรวมตัวกันอยู่หน้าบ้านของพ่อค้าข้าว หรือถูกส่งเวียนไปในหมู่คนกลุ่มเดียวกันนั้นในรูปของใบปลิวการกระทำต่าง ๆ ไม่ว่าจะประเภทใดก็ตามซึ่งทำอันตรายต่อผู้อื่นโดยปราศจากสาเหตุอันสมควร และในกรณีที่สำคัญยิ่งกว่านี้ก็อาจจะจำเป็นที่เดียวที่จะต้องควบคุมการกระทำเหล่านั้น โดยการไม่ยอมรับ และเมื่อจำเป็น ก็โดยการแทรกแซงอย่างเอาจริงเอาจังของมนุษยชาติ เสรีภาพของปัจเจกชนต้องถูกจำกัดในขอบเขตนั้น เขาต้องไม่ทำตัวก่อกวนคนอื่น ๆ ถ้าเขาขยับยั้งที่จะจงใจทำร้ายผู้อื่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นเหล่านั้น และเพียงแต่กระทำตามความโน้มเอียงและการวินิจฉัยของตนเองในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาเอง เหตุผลอย่างเดียวกันซึ่งแสดงว่าความคิดเห็นนั้นน่าจะเป็นเสรี ก็พิสูจน์เช่นกันว่าเขาควรได้รับการยินยอมโดยปราศจากความประสงค์ร้ายให้นำความคิดเห็นต่าง ๆ ของเขาไปสู่การปฏิบัติได้โดยเอาตัวเองเป็นเดิมพัน ที่ว่ามนุษยชาติยอมไม่ผิดพลาด ที่ว่าความจริงของพวกเขาส่วนมากเป็นเพียงความจริงครั้งเดียวที่ว่าเอกภาพของความคิดเห็นมิได้เป็นที่ต้องการนอกจากว่ามันจะเกิดจากการเปรียบเทียบอย่างเต็มที่และอย่างเสรีที่สุดกับความเห็นฝ่ายตรงข้าม และความหลายหลากก็ไม่ใช่ความชั่วร้าย แต่เป็นความดี จนกว่ามนุษยชาติจะมีความสามารถมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในการยอมรับความจริงทุก ๆ ด้าน สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นหลักการใช้ได้กับรูปแบบการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ ไม่น้อยไปกว่าที่ใช้ได้กับความคิดเห็นของพวกเขา โดยที่มันเป็นประโยชน์เมื่อมนุษยชาติยังไม่สมบูรณ์แบบ ก็ต้องมีความเห็นที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงกลายเป็นว่า ควรต้องมีการทดลองแบบต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ควรต้องให้ขอบเขตไม่จำกัดต่อนิสัยใจคองานาชนิด ยกเว้นแต่การทำร้ายผู้อื่น และคุณค่าของรูปแบบชีวิตที่แตกต่างกันควรต้องได้รับการพิสูจน์ในทางปฏิบัติเมื่อใครก็ตามคิดว่าเหมาะสมที่จะทดลองรูปแบบชีวิตนั้น กล่าวโดยสรุป ย่อมเป็นสิ่งพึงปรารถนาถ้าปัจเจกภาพจะยืนยันตนเองได้ในเรื่องต่างๆ อันมิได้เกี่ยวข้องกับผู้อื่นเป็นเบื้องต้น ในที่ซึ่งมีชิ้นนิสัยใจคองานาชนิดของตนเอง แต่เป็นประเพณีหรือขนบธรรมเนียมของผู้อื่น ๆ เป็นกฎความประพฤติ ย่อมมีความต้องการส่วนผสมสำคัญอย่างหนึ่งของความสุขของมนุษย์ และเป็นส่วนผสมสำคัญที่เดียวของความก้าวหน้าของปัจเจกชนและของสังคม

ในการยืนยันหลักการนี้ ความยากลำบากอันยิ่งใหญ่ที่สุดที่จะพบได้มิได้อยู่ที่การใช้วิธีต่าง ๆ ไปสู่จุดหมายอันเป็นที่ยอมรับกัน แต่อยู่ที่การเฉยเมยของบุคคลทั่วไปต่อจุดหมายเอง ถ้าหากบุคคลทั่วไปรู้สึกกันได้ว่าพัฒนาการอย่างเสรีของปัจเจกภาพเป็นสิ่งสำคัญขั้นแนวหน้าอย่างหนึ่งของความกินดีอยู่ดีว่าไม่เพียงแต่องค์ประกอบร่วมกับสิ่งที่มีวลซึ่งถูกกำหนดโดยคำว่า อารยธรรม การอบรมสั่งสอน การศึกษา วัฒนธรรม แต่ปัจเจกภาพเองก็ยังเป็นส่วนประกอบและเงื่อนไขที่จำเป็นของสิ่งทั้งหมดนั้นด้วย ก็ไม่น่ามีอันตรายที่ว่าเสรีภาพควรต้องถูกตีราคาต่ำไป และการปรับขอบเขตระหว่างเสรีภาพกับการควบคุมทางสังคม อาจจะไม่ให้ความยากลำบากใดใดเป็นพิเศษ แต่ความชั่วร้ายก็คือ การแสดงออกโดยทันทีของปัจเจกชนไม่ใคร่ จะได้รับการยอมรับจากรูปแบบการคิดของคนทั่วไปว่ามีคุณค่าในตัวของมันเอง หรือควรค่าแก่การพิจารณา สาระของตัวเอง มหาชนซึ่งพอใจกับวิถีมนุษยชาติที่พวกเขากำลังเป็นอยู่ (เนื่องจากพวกเขาเองเป็นผู้ทำให้วิถีต่าง ๆ เป็นเช่นนั้น) ไม่อาจเข้าใจได้ว่า เหตุใดวิถีเหล่านั้นไม่น่าจะดีพอสำหรับทุก ๆ คน และยิ่งไปกว่านั้นการแสดงออกตามธรรมชาติก็มิได้ก่อสร้างอุดมคติส่วนใดใดของมหาชนในเรื่องเกี่ยวกับนักปฏิรูปทางศีลธรรมและทางสังคม แต่ค่อนข้างจะถูกมองดูด้วยความอิจฉาว่าเป็นความเดือดร้อนและอาจเป็นเครื่องกีดขวางที่ก่อการ ล้มล้างต่อการยอมรับของคนทั่วไปในสิ่งที่นักปฏิรูปเหล่านี้คิดว่าอาจจะดีที่สุดสำหรับมนุษยชาติในการตัดสินใจของพวกเขาตน ภายนอกประเทศเยอรมนีนี้หลายคนมักจะเข้าใจความหมายของหลักคำสอนซึ่งวิลเฮล์ม วัน ฮัมโบลต์ ผู้มีชื่อเสียงทั้งในฐานะนักปราชญ์และในฐานะนักการเมืองได้เขียนต้นฉบับหนังสือไว้ว่า “จุดหมายของมนุษย์ หรือจุดหมายซึ่งถูกกำหนดไว้โดยคำสั่งอันเป็นนิรันดร์และไม่มีวันเปลี่ยนแปลงแห่งเหตุผล ทั้งมิได้ถูกชี้แนะโดยต้นหาอันเลื่อนลอยและชั่วครั้งชั่วคราว ย่อมเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดและกลมกลืนกันมากที่สุดของพลังอำนาจของเขามีต่อส่วนรวมอันสมบูรณ์ทั้งหมดและคงเส้นคงวาถาวร” ฉะนั้นเป้าหมาย “ซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องมุ่งพยายามไปสู่อย่างไม่หยุดยั้ง และซึ่งบรรดาผู้ที่ตั้งใจจะโน้มน้าวเพื่อนมนุษย์ของตนจักต้องจับจ้องดูอย่างไม่วางตาเป็นพิเศษ ได้แก่ปัจเจกภาพของพลังอำนาจและพัฒนาการ” และด้วยเหตุนี้ จึงมีสิ่งจำเป็นอยู่ 2 ประการ นั่นก็คือ “เสรีภาพกับสถานการณ์อันหลากหลาย” และจากการผสมผสานของสิ่งเหล่านี้ก็เกิด “ความแข็งขันของปัจเจกชนกับความเปลี่ยนแปลงหลายรูปแบบ” ซึ่งเชื่อมประสานตัวเองใน “ความริเริ่ม”

อย่างไรก็ตาม เมื่อประชาชนเริ่มคุ้นเคยกับหลักคำเสนอเช่นนั้นของวัน ฮัมโบลต์ที่ละน้อย และแปลกใจว่าสำหรับพวกเขาแล้ว มันดูเหมือนจะไร้หาคคุณค่าอันสูงส่งที่ผูกพันอยู่กับปัจเจกภาพ หารู้ไม่ว่าเราต้องคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นก็อาจเป็นเพียงคุณค่าระดับหนึ่งไม่มีความคิดเกี่ยวกับความประพฤติอันเลอเลิศของผู้ใดจักเป็นความประพฤติที่ประชาชนเพิกเฉยอย่างสิ้นเชิง พวกเขากลับลอกเลียนแบบความประพฤติกันต่อ ๆ มาเสียอีก ไม่มีใครยืนยันได้ว่า ประชาชนไม่ควรนารอยจารึกของการตัดสินใจของตนเองหรือของนิสัยใจคอส่วนตัวของตนเข้าไปในรูปแบบชีวิตของตนและเข้าไปในความประพฤติที่เขาหมกมุ่นอยู่อีกทางหนึ่ง ออกจะดูตลกถ้าจะเสแสร้งว่าประชาชนควรมีชีวิตอยู่ราวกับว่าไม่มีอะไรเลยที่เป็นที่รู้จักกันในโลกนี้ก่อนที่พวกเขาจะเกิดขึ้น ราวกับว่าประสบการณ์ยังมิได้ทำอะไรเลยในการแสดงให้เห็นว่าการดำรงชีวิตหรือความประพฤติรูปแบบหนึ่งเป็นที่น่าพึงพอใจมากกว่าอีกรูปแบบหนึ่ง ไม่มีใครปฏิเสธว่า ประชาชนควรต้องรับการสั่งสอนและการฝึกฝนเช่นนั้นในวัยหนุ่มสาวเพื่อให้รู้จักและใช้ประโยชน์จากผลลัพธ์อันเชื่อถือได้ของประสบการณ์ของมนุษย์ แต่มันก็เป็นสิทธิพิเศษและสภาพอันเหมาะสมของมนุษย์ ซึ่งบรรลุถึงวุฒิภาวะแห่งสมรรถภาพของเขาในการใช้และตีความประสบการณ์ตามวิธีของเขาเองเป็นเรื่องที่เขาจะต้องเสาะหาให้ได้ว่า ประสบการณ์ที่ถูกบันทึกไว้ตอนใดที่ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและนิสัยใจคอของเขาเอง ประเพณีและขนบธรรมเนียมของคนอื่น ๆ ย่อมเป็นประจักษ์พยานของสิ่งที่ประสบการณ์ของพวกเขาได้สอนพวกเขาในขอบเขตหนึ่งประจักษ์พยานที่สันนิษฐานขึ้นมาและเรื่องทำนองนี้ย่อมเรียกร้องให้เขาทำตาม แต่ในสถานแรก ประสบการณ์ของพวกอื่นเหล่านั้นอาจคับแคบเกินไป หรือพวกอื่นเหล่านั้นอาจ มิได้ตีความประสบการณ์ได้

อย่างถูกต้อง ประการที่สอง การตีความประสบการณ์ของพวกเขาอื่นเหล่านั้นอาจถูกต้อง แต่ไม่เหมาะสมกับเขาเอง ขนบธรรมเนียมได้ถูกสร้างขึ้นสำหรับสภาพแวดล้อมและนิสัยใจคอที่ยึดถือตาม ๆ กันมา และสภาพแวดล้อมหรือนิสัยใจคอของเขาอาจไม่ได้เป็นที่ยึดถือตาม ๆ กันมา ประการที่สาม แม้ว่าขนบธรรมเนียมต่าง ๆ อาจจะดีตามที่มันเป็นขนบธรรมเนียมและเหมาะสมต่อเขาด้วย การทำตามขนบธรรมเนียมเพียงโดยที่มันเป็นขนบธรรมเนียมย่อมอาจทำให้เขาเรียนรู้หรือพัฒนาคุณสมบัติใดใดซึ่งเด่นชัดของมนุษย์ในตัวเองได้โดยความสามารถของมนุษย์ในการรับรู้ ในการตัดสินใจในทางความรู้สึกแยกความแตกต่าง ในกิจกรรมทางจิต และแม้แต่ความพอใจทางศีลธรรมฝึกหัดขึ้นมาได้โดยอาศัยการเลือกเท่านั้น บุคคลผู้ซึ่งไม่ทำอะไรเลยเพราะถ่อมมันเป็นขนบธรรมเนียมเช่นนั้นย่อมไม่เลือก เขาย่อมไม่ได้ฝึกหัดทั้งในการไตร่ตรองพิจารณาหรือในการไขว่คว้าสิ่งที่ดีที่สุด พลังทางความคิดและทางศีลธรรมก็เหมือนกับพลังกล้ามเนื้อที่ตีขึ้นได้ก็โดยอาศัยการใช้งานเท่านั้น สมรรถภาพต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ถูกฝึกฝนโดยการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงเพราะว่าคนอื่น ๆ กระทำ ทำนองเดียวกันก็ไม่ได้ถูกฝึกฝนโดยการเชื่อถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะคนอื่น ๆ เชื่อ ถ้าพื้นฐานต่าง ๆ ของความคิดเห็นอย่างหนึ่งมิได้เป็นบทสรุปของเหตุผลของบุคคลนั้นเองแล้ว เหตุผลของเขาก็ไม่อาจหนักแน่นได้ แต่ค่อนข้างจะเปราะบางเสียด้วยซ้ำโดยการที่เขาได้รับมันมา และถ้าการโน้มน้าวให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งมิได้เป็นสิ่งซึ่งสอดคล้องกับความรู้สึกและนิสัยใจคอของเขาเอง (ในที่ซึ่งความกระทบกระเทือนหรือสิทธิของผู้อื่นมิได้เกี่ยวข้องด้วย) ย่อมทำให้ความรู้สึกและนิสัยใจคอของเขาเฉื่อยชาและเงื่องหงอยแทนที่จะกระฉับกระเฉงและกระตือรือร้นด้วย

เขาผู้ซึ่งปล่อยให้ชาวโลกเลือกแผนชีวิตแทนเขาหรือเลือกชีวิตส่วนใดส่วนหนึ่งแทนเขา ย่อมไม่จำเป็นต้องมีสมรรถภาพอื่นใดมากไปกว่าสมรรถภาพการเลียนแบบเช่นมนุษย์วานร เขาผู้ซึ่งเลือกแผนงานเพื่อตนเอง ย่อมใช้สมรรถภาพของเขามีอยู่ทั้งหมดยอมต่อการใช้การสังเกตเพื่อจะได้มองเห็น ใช้เหตุผลและการวินิจฉัยเพื่อที่จะคาดคะเนเหตุการณ์ได้ ใช้การทำการกิจกรรมเพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการตัดสินใจ แยกความแตกต่างเพื่อที่จะตัดสินใจและเมื่อเขาได้ตัดสินใจไปแล้ว เขาก็ใช้ความมั่งคั่งและการควบคุมตนเองเพื่อที่จะยับยั้งในการตัดสินใจอันแน่วแน่นั้น และคุณสมบัติเหล่านี้เขาจำเป็นต้องมีและใช้อย่างเหมาะสมทีเดียวโดยที่ความประพฤติของเขาส่วนที่เขากำหนดให้เป็นไปตามการตัดสินใจและความรู้สึกของเขาเองเป็นส่วนที่กว้างใหญ่ส่วนหนึ่ง เป็นไปได้ที่เขาอาจถูกนำไปในหนทางที่ดีบางแห่ง และปลอดภัยจากเส้นทางอันตรายโดยปราศจากจากคุณสมบัติใดใดเหล่านี้ แต่อะไรเล่าที่จะเป็นคุณค่าที่เปรียบเทียบได้สำหรับเขาว่าเป็นมนุษย์ผู้หนึ่ง นี่เป็นเรื่องสำคัญจริง ๆ ไม่ใช่เพียงแต่สิ่งที่คนเรากระทำ แต่รวมถึงอาการของคนเราที่กระทำมันด้วย ในบรรดาผลงานต่าง ๆ ของมนุษย์ซึ่งชีวิตของมนุษย์ได้ถูกใช้อย่างถูกต้องในการทำให้มันสมบูรณ์และสร้างสรรค์ให้มันงดงาม สิ่งที่สำคัญเป็นเบื้องต้นแรกย่อมได้แก่ตัวมนุษย์เองอย่างแน่นอน สมมุติว่าเป็นไปได้ที่จะทำให้บ้านช่องทั้งหลายเกิดขึ้นมา ทำให้ข้าวโพดเติบโต ทำให้เกิดการสู้รบกันขึ้น ทำให้มีการทดลองสาเหตุต่าง ๆ และแม้แต่ทำให้เกิดการสร้างโบสถ์และการสวดมนต์ภาวนา โดยการใช้อุปกรณ์หรือหุ่นยนต์ในรูปของมนุษย์ยอมเป็นการสูญเสียมากที่สุดถ้าจะแลกเปลี่ยนหุ่นยนต์เหล่านี้มา แม้ว่าบรรดาชายหญิงผู้ซึ่งในปัจจุบันนี้อาศัยอยู่ในโลกส่วนที่มีอารยธรรมมากกว่าและผู้ซึ่งเป็นที่แน่ใจได้ว่าเป็นเพียงแต่ตัวอย่างผู้ด้อยากหิวโหยของสิ่งมีชีวิตสามารสร้างและจะสร้างขึ้นมามีธรรมชาติของมนุษย์ไม่ใช่เป็นเครื่องจักรที่จะถูกสร้างได้ตามแบบจำลองและถูกจัดให้ทำงานที่กำหนดให้ทำได้อย่างตรงเผง แต่ต้นไม้ซึ่งจำเป็นต้องเติบโตและพัฒนาตัวเองในทุกด้านต่างหากที่เป็นไปตามแนวโน้มของพลังภายในที่ทำให้ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิตขึ้นมา

อาจจะยอมรับได้ว่าเป็นที่ปรารถนาอันให้ประชาชนได้ใช้ความเข้าใจของตน และใช้ความเฉลียวฉลาดที่เป็นไปตามประเพณีหรือแม้แต่ความเฉลียวฉลาดที่หันเหไปจากประเพณีในบางครั้ง มากกว่าที่จะสนับสนุนประเพณีอย่างมีเดบอดและอย่างเป็นจักรกลเท่านั้นในขอบเขตหนึ่งก็เป็นที่ยอมรับกันว่าความ

เข้าใจของเราควรต้องเป็นของเราเอง แต่ก็มีคนที่มีความเต็มใจคนละอย่างที่จะยอมรับว่าความปรารถนาและแรงกระตุ้นของเราควรต้องเป็นของเราเองหรือที่จะยอมรับว่าการเป็นเจ้าของแรงกระตุ้นของเราเองและของพลังใดใดก็ตามเป็นเพียงภยันตรายและกบฏเท่านั้น และแล้วความปรารถนาและแรงกระตุ้นยังคงเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่สมบูรณ์มากเท่า ๆ กับความเชื่อและการเหนียวรั้ง และแรงกระตุ้นที่รุนแรงย่อมมีแต่อันตรายเมื่อไม่ถูกทำให้สมดุลอย่างถูกต้อง เมื่อจุดมุ่งหมายและความโน้มเอียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งถูกพัฒนาให้เข้มแข็งขึ้นมาในขณะที่สิ่งอื่น ๆ ซึ่งควรจะอยู่ร่วมกับกลุ่มนั้น ๆ ยังคงอ่อนแอและเฉื่อยชา ไม่ใช่เพราะว่าความปรารถนาของมนุษย์มีพลังเข้มแข็ง พวกเขาจึงได้ทำชั่วแต่เป็นเพราะว่าโนธรรมของพวกเขาอ่อนแอต่างหาก ไม่มีความเชื่อมโยงกันโดยธรรมชาติระหว่างแรงกระตุ้นที่แข็งแกร่งกับมโนธรรมที่อ่อนแอ ความเชื่อมโยงทางธรรมชาติเป็นอีกทางหนึ่ง การกล่าวถึงความปรารถนาและความรู้สึกของบุคคลหนึ่งเข้มแข็งกว่าและปรวนแปรมากกว่าของอีกคนหนึ่งย่อมเป็นเพียงการกล่าวว่าเขามีวัตถุประสงค์ของธรรมชาติมนุษย์มากกว่าเท่านั้น และฉะนั้นเขาจึงมีประสิทธิภาพซึ่งอาจจะเป็นไปได้มากกว่าแต่ก็เป็นไปได้มากกว่าอย่างแน่นอน แรงกระตุ้นที่เข้มแข็งเป็นเพียงชื่ออีกชื่อหนึ่งของความมีพลังเข้มข้นนั่นเอง ความมีพลังอาจถูกเปลี่ยนไปใช้ในทางเลวร้ายได้ แต่ความดีมักเกิดจากธรรมชาติที่มีพลังในตัวได้มากกว่าที่จะเกิดจากธรรมชาติที่เกียจคร้านและนิ่งเฉย บรรดาผู้ที่มีความรู้สึกเป็นธรรมชาติมากที่สุดมักจะเป็นบรรดาผู้ที่ฝึกฝนอบรมความรู้สึกของเขาให้เข้มแข็งมากที่สุด ความอ่อนไหวอย่างรุนแรงเช่นเดียวกันที่ทำให้แรงกระตุ้นของบุคคลมีชีวิตชีวาและมีอำนาจขึ้นมาได้นั้นก็เป็นแหล่งซึ่งเกิดจากที่ที่ให้เกิดความรักในคุณธรรมอย่างเต็มด้ามากที่สุดและการควบคุมตนเองอย่างเข้มงวดที่สุด โดยอาศัยการปลูกฝังอบรมสิ่งเหล่านี้ที่ทำให้สังคมได้ทำทั้งหน้าที่ของสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของสังคมเอง มิใช่โดยการปฏิเสธสาระที่ก่อให้เกิดวิบุรุษขึ้นมา เพราะสังคมเองก็ไม่รู้ว่าจะสร้างบรรดาวิบุรุษขึ้นมาได้อย่างไร บุคคลผู้ที่มีความปรารถนาและแรงกระตุ้นของเขาเป็นของเขาเอง เป็นการแสดงออกของธรรมชาติของเขาเอง โดยที่ความปรารถนาและแรงกระตุ้นนั้นได้ถูกพัฒนาและถูกดัดแปลงแก้ไขโดยธรรมชาติของเขาเองย่อมกล่าวได้ว่ามีนิสัยใจคออย่างหนึ่ง ผู้ที่มีความปรารถนาและแรงกระตุ้นของเขามีได้เป็นของเขาเอง ย่อมไม่มีนิสัยใจคอมากไปกว่าที่เครื่องจักรไอน้ำมี ถ้านอกจากการเป็นตัวของตัวเองแล้ว แรงกระตุ้นของเขาก็เข้มแข็งและอยู่ภายใต้การปกครองของเจตจำนงที่แข็งแกร่งเขาย่อมมีนิสัยใจคอที่กระตือรือร้น ใครก็ตามที่คิดว่าปัจเจกภาพของความปรารถนาและแรงกระตุ้นไม่น่าจะถูกสนับสนุนให้เปิดเผยตัวเองออกมาต้องยืนยันกรานว่าสังคมไม่จำเป็นต้องมีธรรมชาติที่เข้มแข็ง สังคมย่อมไม่ดีขึ้นถ้าจะประกอบไปด้วยบุคคลหลายคนที่มีนิสัยใจคอหลายประการและต้องยืนยันกรานว่าพลังในตัวโดยเฉลี่ยทั่วไปในระดับสูงย่อมไม่เป็นที่พึงปรารถนาเลย

ในสภาวะแรกเริ่มสภาวะบางประการของสังคม พลังเหล่านี้อาจจะเป็นและได้เป็นพลังที่ก้าวหน้ามากกว่าพลังที่สังคมมีอยู่แล้วในการจัดระเบียบและควบคุมสังคมอยู่ เคยมีอยู่ช่วงหนึ่งที่องค์ประกอบของการแสดงออกตามธรรมชาติและปัจเจกภาพมีอยู่มากเกินไปและหลักการทางสังคมก็ดิ้นรนต่อสู้กับปัจเจกภาพอย่างหนัก ความยากลำบากจึงอยู่ที่การชักจูงบรรดาผู้ที่มีร่างกายหรือจิตใจแข็งแกร่งให้เคารพเชื่อฟังกฎข้อบังคับใดใดก็ตามที่ต้องการ ให้พวกเขาควบคุมแรงกระตุ้นของเขาเอง เพื่อเอาชนะความยากลำบากนี้ กฎหมายและระเบียบวินัย เช่นเดียวกับที่บรรดาสันตปาปาใช้ดิ้นรนต่อสู้กับบรรดาจักรพรรดิ ย่อมสนับสนุนอำนาจที่ครอบคลุมมนุษย์ทั้งหมด โดยอ้างสิทธิ์ที่จะควบคุมชีวิตของเขาทั้งหมดเพื่อควบคุมนิสัยใจคอของเขา ซึ่งสังคมมิได้สร้างเครื่องมืออื่นใดที่ผูกมัดได้อย่างเพียงพอแต่ขณะนี้สังคมก็ได้รับปัจเจกภาพที่ดีขึ้นอย่างเหมาะสม และอันตรายซึ่งข่มขวัญธรรมชาติของมนุษย์ก็ไม่มากเกินไป จะมีก็แต่เพียงความขาดแคลนในเรื่องแรงกระตุ้นและความพอใจกว่ากันของบุคคลเท่านั้น สิ่งต่าง ๆ ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างกว้างขวางในเมื่ออารมณ์ของบรรดาผู้ที่เข้มแข็งด้วยการนิ่งเฉยหรือด้วยการอุทิศตนเองต่างก็อยู่ในสภาวะของการต่อต้านกฎหมายและสรรพาวุธอย่างสม่ำเสมอ และจำเป็นต้องถูกตีตรวนอย่างเข้มงวดเพื่อกระตุ้นบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่

ภายในเงื้อมมือของพวกเขาให้สุขสำราญกับความมั่นคงปลอดภัยอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ในยุคของเรา ตั้งแต่ชั้นสังคมที่สูงที่สุดลงไปจนถึงที่ต่ำที่สุดชีวิตทุก ๆ ชีวิตย่อมอยู่ภายใต้สายตาดูแลตรวจตราของเจ้าหน้าที่ซึ่งมุ่งร้ายและน่าสะพรึงกลัวไม่เพียงแต่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น แต่รวมถึงในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพียงตัวพวกเขาเองด้วย ปัจเจกชนหรือครอบครัวของเขาจะไม่ถามตนเองว่า ฉันชอบอะไรมากกว่ากัน หรืออะไรที่จะเหมาะสมกับนิสัยใจคอและอารมณ์ของฉัน หรืออะไรเล่าจะทำให้ฉันที่ดีที่สุดและสูงส่งที่สุดที่จะมีการกระทำอันยุติธรรมได้ และกระตุ้นให้มันเติบโตและเจริญงอกงามได้ พวกเขาย่อมถามตนเองว่าอะไรเล่าที่เหมาะสมกับฐานะของฉัน อะไรเล่าที่บุคคลต่าง ๆ ที่มีฐานะและสภาพแวดล้อมทางการเงินเช่นเดียวกับฉันมักจะทำกัน หรือ (ที่ยังคงเร็วกว่านั้น) อะไรเล่าที่บุคคลต่าง ๆ ที่มีฐานะและสภาพแวดล้อมยิ่งใหญ่มากกว่าฉันมักจะทำกัน ข้าพเจ้ามิได้หมายความว่าพวกเขาเลือกสิ่งทีพวกเขาคุ้นเคยตามความพอใจมากกว่าสิ่งที่เหมาะสมกับความโน้มเอียงของพวกเขาเอง พวกเขาย่อมไม่อาจเกิดความโน้มเอียงใดใดขึ้นมาได้ นอกจากต่อสิ่งที่พวกเขาคุ้นเคยอยู่ ดังนั้น จิตใจจึงถูกโน้มนำเข้าไปสู่การเหิมแอก แม้แต่ในสิ่งที่ประชาชนกระทำเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความเป็นแบบฉบับเดียวกันก็เป็นสิ่งแรกที่ถูกคิดถึง พวกเขาชอบอยู่ในฝูงชน พวกเขาทำการเลือกแต่เพียงในสิ่งต่าง ๆ ที่คนทั่วไปเลือกเท่านั้น รสนิยมที่แปลกออกไป ความประพติที่ผิดประหลาดถูกหลีกเลี่ยงเช่นเดียวกับอาชญากรรม จนกระทั่งโดยอาศัยการไม่เดินตามธรรมชาติของตนเอง พวกเขาก็จะไม่มีธรรมชาติที่จะต้องเดินตามประสิทธิภาพอย่างมนุษย์ของพวกเขาอย่างเห็นแก่ตัวและยากแค้น พวกเขาจะเริ่มขาดความสามารถในการตั้งความปรารถนาอย่างรุนแรงหรือมีความสุขเพลิดเพลินตามธรรมชาติใดใด และโดยทั่วไปก็จะปราศจากความคิดเห็นหรือความรู้สึกอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเกิดเมืองนอนหรือของตนเองอย่างเหมาะสม เอาละ สิ่งนี้เป็นหรือไม่เป็นสภาพอันน่าพึงปรารถนาของธรรมชาติมนุษย์ด้วย

มันเป็นเช่นนั้นตามทฤษฎีแบบกาลวาง ตามทฤษฎีนี้ การทำความผิดมหันต์อย่างหนึ่งของมนุษย์ก็คือการเอาแต่ใจตัวเอง สิ่งทีมนุษย์ชาติสามารถทำได้ดีที่สุดในชีวิตได้แก่ การเคารพเชื่อฟัง ท่านไม่มีทางเลือก ท่านจึงต้องทำและไม่มีทางอื่น “สิ่งใดก็ตามที่ไม่ใช่หน้าที่ยอมเป็นบาป” ธรรมชาติของมนุษย์ได้เลวลงจนถึงรากเง่า ไม่มีการไถ่บาปให้แก่ผู้ใดจนกว่าธรรมชาติของมนุษย์จะถูกพิฆาตไปภายในตัวของเขา การที่ใครคนหนึ่งจะยึดถือทฤษฎีชีวิตดังกล่าว โดยทำลายสมรรถภาพ ประสิทธิภาพ และเอาความอ่อนไหวใดใดของมนุษย์ทิ้งไปย่อมไม่เป็นความชั่ว เพราะมนุษย์ไม่จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพใดใดนอกจากประสิทธิภาพในการยอมจำนนตนเองต่อเจตจำนงของพระเจ้าและถ้าเขาใช้สมรรถภาพอย่างใดอย่างหนึ่งของเขาเพื่อความมุ่งหมายอื่น ๆ นอกจากการทำให้เจตจำนงที่ถูกกำหนดตามนั้นได้บรรลุผลมากยิ่งขึ้น เขาก็ควรปราศจากสมรรถภาพเหล่านั้นมากกว่า นี่คือนิยามของลัทธิคาลวางและบรรดาผู้ซึ่งมิได้พิจารณาตนเองว่าเป็นพวกคาลวินิสต์ก็ได้ยึดถือทฤษฎีนี้กันในรูปแบบที่หย่อนคลายลงแล้ว ความหย่อนคลายอยู่ตรงที่ยอมให้มีการตีความหมายเชิงพรตนิยม (ascetic) น้อยลงในเรื่องเจตจำนงที่ถูกกล่าวอ้างขึ้นมาของพระเจ้า โดยยืนยันว่าพระเจ้ามีเจตจำนงให้มนุษย์ชาติกระทำความโน้มเอียงบางอย่างของตนให้สมความปรารถนาซึ่งมิใช่ในลักษณะที่พวกเขาเองพอใจมากกว่าอย่างแน่นอน แต่โดยวิธียอมเคารพเชื่อฟังต่างหาก นั่นก็คือ โดยวิธีผู้มีอำนาจสั่งบังคับพวกเขา และจึงเป็นเงื่อนไขจำเป็นของกรณีนี้เช่นเดียวกันสำหรับทุกคน

ในรูปแบบที่ลบลมคมในบางอย่างเช่นนั้น ในปัจจุบันก็เกิดแนวโน้มที่รุนแรงต่อทฤษฎีชีวิตอันคับแคบนี้และต่อนิสัยใจคอของมนุษย์ประเภทที่บีบคั้นและใจแคบซึ่งทฤษฎีดังกล่าวสนับสนุนอยู่ไม่ต้องสงสัยเลย บุคคลหลายคนคิดอย่างพาเชื่อว่ามนุษย์ผู้ใจแคบและแคะแกระเช่นนั้นย่อมเป็นไปตามที่พระเจ้าผู้สร้างได้ทรงกำหนดให้พวกเขาเป็น เช่นเดียวกับที่คนหลายคนได้พากันคิดว่าต้นไม้ทั้งหลายจะกลายเป็นสิ่งสวยงามมากขึ้นทีเดียวเมื่อถูกเล็มให้เป็นพุ่ม หรือถูกตัดแต่งให้เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ มากกว่าที่ธรรมชาติได้สร้างสรรค์มันขึ้นแต่ถ้าจะมีตอนหนึ่งตอนใดในศาสนาให้เชื่อได้ว่ามนุษย์ได้ถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้าผู้ประเสริฐก็ย่อมจะสอดคล้อง

กับหลักศรัทธาอันยิ่งยงถ้าจะเชื่อว่าท่านผู้นี้ได้ให้สมรรถภาพของมนุษย์ทั้งมวลที่อาจขัดเกลาและเปิดเผยออกมาได้ มีไขให้ถูกทำลายและเผาผลาญไปได้ และพระองค์จะทรงยินดีที่สัตว์โลกของพระองค์จะได้เข้าไปใกล้โมนภาพอุดมคติที่ก่อรูปขึ้นมาในตัวพวกเขาทุก ๆ อย่างก้าวตลอดจนทรงยินดีในประสิทธิภาพของความเข้าใจของการกระทำและของความสนุกสนานอย่างใดอย่างหนึ่งของพวกเขาที่เพิ่มพูนขึ้นทุก ๆ ครั้ง ความเลอเลิศของมนุษย์จากทัศนะของพวกคาลวินิสต์มีอยู่ปลายประเภท กล่าวคือ ความคิดที่ว่า มนุษยชาติมีธรรมชาติซึ่งถูกกำหนดมาให้เพื่อความมุ่งหมายอื่น ๆ นอกจากที่เพียงแต่ต้องสละตนเองเท่านั้น “การยึดมั่นในตนเองของคนนอกศาสนา” ก็เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของคุณค่าของมนุษย์ เช่นเดียวกัน “การสละตนเองของชาวคริสต์”^{*} ยังมีอุดมคติของพวกกรีกในเรื่องการพัฒนาตัวเองซึ่งอุดมคติแบบปลาโตและแบบคริสต์ว่าด้วยการปกครองตนเองผสมผสานอยู่ด้วย แต่ก็มีได้เข้ามาแทนที่ เป็นแบบจอห์น น็อกซ์ยังอาจดีกว่าเป็นแบบอัลลีปโอดิส แต่เป็นแบบเปรีคลีสย่อมดีกว่าทั้งสองแบบนั้น ถ้าเรามีอุดมคติอย่างหนึ่งในยุคนี้ อุดมคติแบบเปรีคลีส ก็อาจจะมีได้ปราศจากสิ่งที่ติงามซึ่งจอห์น น็อกซ์มีอยู่ก็ได้

มิใช่การบั่นทอนสิ่งทั้งปวงที่เป็นปัจเจกภาพในตัวเองลงเป็นแบบฉบับเดียวกัน แต่การปลุกฝังและส่งเสริมให้ปัจเจกภาพนั้นปรากฏออกมาภายในข้อจำกัดที่สิทธิและผลประโยชน์ของผู้อื่นได้กำหนดขึ้นมาต่างหากที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นเป้าหมายอันประเสริฐตรงตามต่อการไตร่ตรองถึง และในเมื่อผลงานดังกล่าวมีลักษณะนิสัยใจคอของบรรดาผู้ที่สร้างมันขึ้นมา โดยกระบวนการเดียวกันนั้น ชีวิตของมนุษย์ก็เริ่มมั่งคั่ง ผันแปรหลายหลาก กระตุ้นและตกแต่งอาหารจำนวนมากยิ่งขึ้นสำหรับความคิดที่สูงส่ง และความรู้สึกระดับสูงตลอดจนทำให้เครื่องพันธนาการซึ่งผูกมัดปัจเจกชนทุกคนไว้กับเชื้อชาติได้เข้มนิ่งเกลียวแน่นยิ่งขึ้น โดยทำให้เชื้อชาติกลายเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่งขึ้นอย่างหาที่สุดมิได้ที่คนเราจะเข้าสังกัดด้วยเพื่อให้เหมาะสมต่อพัฒนาการที่มีต่อปัจเจกภาพของเขา บุคคลแต่ละคนก็เริ่มมีคุณค่าต่อตัวเองมากยิ่งขึ้น และด้วยเหตุนี้เขาจึงสามารถที่จะมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นสำหรับผู้อื่น มีความสมบูรณ์ของชีวิตมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความมีอยู่ของเขาเอง และเมื่อมีชีวิตมากยิ่งขึ้นในหน่วยสังคม ก็ย่อมมีชีวิตมากยิ่งขึ้นในมวลชนซึ่งประกอบขึ้นด้วยหน่วยเหล่านั้น แรงกดดันจำนวนมากพอ ๆ กันซึ่งจำเป็นต่อการป้องกันตัวอย่างที่แข็งแกร่งกว่าของธรรมชาติมนุษย์ไม่ให้ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ย่อมไม่อาจถูกยกเว้นได้ แต่เพื่อสิ่งนี้ ก็มีการทดแทนอย่างถึงขนาด แม้ในทัศนคติของพัฒนาการของมนุษย์ วิธีแห่งพัฒนาการซึ่งปัจเจกชนได้สูญเสียไปโดยการถูกขัดขวางไม่ให้ตอบสนอง ความโน้มเอียงของเขาในการทำร้ายผู้อื่นจะได้มาจากการพัฒนาของบุคคลอื่น และแม้สำหรับตัวของเขาเอง ก็มีความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในพัฒนาการที่ดีขึ้นของธรรมชาติส่วนที่เกี่ยวกับสังคมของเขา ซึ่งเป็นไปได้โดยการเหนี่ยวรั้งส่วนที่เห็นแก่ตัวเอาไว้ การยึดเหนี่ยวในกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดเพื่อเห็นแก่ผู้อื่นย่อมพัฒนาความรู้สึกและประสิทธิภาพซึ่งมีความกรุณาของผู้อื่นสำหรับเป้าหมายของพวกเขา แต่การถูกเหนี่ยวรั้งในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งไม่กระทบกระเทือนคุณงามความดีของพวกเขา โดยที่ทำให้พวกเขาเพียงแต่รู้สึกไม่พอใจเท่านั้น ย่อมมิได้พัฒนาสิ่งใดที่มีคุณค่าขึ้นมาได้นอกจากพลังนิสัยใจคอเช่นนั้นดังที่อาจเผยตัวของมันเองออกมาในการต่อต้านการเหนี่ยวรั้งถ้ายอมนิ่งเฉย มันก็จะทำให้ธรรมชาติทั้งหมดอ่อนแอลงและมีดทับ การทำให้ธรรมชาติของแต่ละคนได้มีการแสดงออกอย่างเป็นธรรม ก็ย่อมเป็นเรื่องสำคัญที่บุคคลผู้แตกต่างกันควรต้องได้รับการยินยอมให้ใช้ชีวิตแตกต่างกันได้ โดยความเหมาะสมที่ความอิสระนี้ได้ถูกใช้กันในยุคใดก็ตาม ยุคนั้นจักต้องพึงได้รับการจดจำไว้จนชั่วลูกหลาน แม้ว่าลัทธิทรราชจะมีได้สร้างผลอันเลวร้ายที่สุดขึ้นมาก็ตามตราบเท่าที่ปัจเจกภาพยังคงมีอยู่ในอำนาจของลัทธินั้น และสิ่งที่บดขยี้ปัจเจกภาพก็คือลัทธิทรราชนั่นเอง ไม่ว่าจะเรียกลัทธิดังกล่าวในชื่อใดก็ตาม และไม่ว่าลัทธินั้นจะประกาศตนว่ากำลังใช้เจตจำนงของพระเจ้าหรือคำสั่งของหมู่มนุษย์อยู่หรือไม่ก็ตาม

* บทความต่าง ๆ ของสเตอร์ลิง

เมื่อได้กล่าวมาแล้วว่าปัจเจกภาพเป็นสิ่งเดียวกันกับพัฒนาการ และเป็นสิ่งเดียวกับปลุกฝังปัจเจกภาพซึ่งสร้างหรือสามารถสร้างมนุษย์ผู้พัฒนาแล้วขึ้นมาได้ ข้าพเจ้าก็จะปิดการโต้เถียงไว้ ณ ที่นี้ เพราะจะกล่าวได้อย่างไรถึงสิ่งที่เกี่ยวกับเงื่อนไขใดก็ตาม ในเรื่องกิจวัตรของมนุษย์ให้มากกว่าหรือดีกว่าการกล่าวว่าเงื่อนไขนำตัวมนุษย์เองไปใกล้สิ่งที่ดีที่สุดในที่พวกเขาอาจเป็นไปได้ให้มากขึ้น? หรือจะกล่าวได้อย่างไรถึงเครื่องคิดขวางความดีงามใดก็ตามให้เร็วกว่าการกล่าวว่ามีขีดขวางสิ่งนี้? อย่างไรก็ตาม ไม่ต้องสงสัยเลย บทพิจารณาเหล่านี้ไม่เพียงพอที่จะให้ความมั่นใจต่อบรรดาผู้ที่ต้องการความมั่นใจอย่างที่สุดและก็เป็นยิ่งกว่านี้ที่จะต้องแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ผู้พัฒนาแล้วเหล่านี้ย่อมมีประโยชน์อยู่บ้างสำหรับมนุษย์ผู้ยังไม่พัฒนาเลย การชี้ให้บรรดาผู้ที่ไม่ปรารถนาเสรีภาพและไม่ทำตัวให้เป็นประโยชน์สำหรับเสรีภาพได้มองเห็นว่า พวกเขาอาจจะได้รับรางวัลตอบแทนด้วยวิธีที่พอเข้าใจได้บางประการที่ย่อมให้ประชาชนคนอื่น ๆ ได้ใช้เสรีภาพให้เป็นประโยชน์ได้โดยไม่ถูกขัดขวางเลย

ในเบื้องต้นนี้ ข้าพเจ้าจึงขอเสนอแนะว่าพวกเขาอาจจะเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างจากบทพิจารณาเหล่านี้ได้ ย่อมไม่มีใครปฏิเสธว่าความริเริ่มเป็นองค์ประกอบที่มีคุณค่าในกิจวัตรของมนุษย์ บุคคลต่าง ๆ มักมีความต้องการอยู่เสมอไม่เพียงแต่ในการค้นพบความจริงใหม่ และชี้ออกมาว่าสิ่งที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นความจริงกลับไม่จริงอีกต่อไปแล้ว แต่รวมทั้งการเริ่มต้นปฏิบัติสิ่งใหม่ ๆ และกำหนดตัวอย่างของความประพฤติที่ให้ความสว่างได้มากขึ้น ตลอดจนริเริ่มสนิยมและความสำนึกที่ดีขึ้นในชีวิตมนุษย์ สิ่งนี้ไม่อาจถูกคัดค้านได้ตราบใดก็ตามผู้ซึ่งไม่เชื่อว่าโลกมนุษย์ได้บรรลุถึงความสมบูรณ์ในวิถีทางและการปฏิบัติทั้งหมดของมันเรียบร้อยแล้ว เป็นความจริงที่ว่าผลดีเช่นนี้ไม่สามารถได้มาจากคนทุกคนเหมือนกัน เมื่อเทียบกับมนุษย์ชาติทั้งหมดย่อมมีเพียงไม่กี่คนซึ่งถ้าการทดลองของเขาถูกผู้อื่นนำไปใช้การทดลองนั้นก็น่าจะเป็นสิ่งที่แก้ไขปรับปรุงมาจากการปฏิบัติที่หลงหลักปักฐานแล้ว แต่คนเพียงไม่กี่คนเหล่านี้ก็เป็นหัวกะทิของโลก ถ้าปราศจากพวกเขาชีวิตมนุษย์ก็อาจกลายเป็นแอ่งน้ำเน่า ไม่ใช่พวกเขาจะเพียงแต่เสนอแนะสิ่งดี ๆ ซึ่งไม่เคยมีอยู่มาก่อนเท่านั้น พวกเขาอีกนั้นแหละที่รักษาความมีชีวิตให้อยู่ในบรรดาสิ่งที่ได้ดำรงอยู่แล้ว ถ้าไม่มีอะไรแปลกใหม่ให้ทำกันอีก ปัญหาของมนุษย์จะหมดความจำเป็นไปหรือไม่? จะมีเหตุผลหรือไม่ที่บรรดาผู้ที่ทำในสิ่งเก่า ๆ จะล้มไปว่าทำได้ทำสิ่งเหล่านั้นไปเพื่ออะไร? และพวกเขาจะดูเหมือนผู้งมงาย ไม่ใช่เหมือนมนุษย์หรือไม่? มีแต่เพียงแนวโน้มน้อยมากเหลือเกินในความเชื่อ และการปฏิบัติที่ดีที่สุดที่จะเสื่อมถอยลงเป็นแบบจักรกล นอกเสียจากว่าจะมีความต่อเนื่องของบุคคล ต่าง ๆ ซึ่งความริเริ่มอันเกิดขึ้นไม่รู้จบของเขาได้ขัดขวางพื้นฐานของความเชื่อและการปฏิบัติเหล่านั้นให้พ้นจากการกลายเป็นเพียงแบบประเพณีนิยมเท่านั้น เรื่องราวที่ตายไปแล้วดังกล่าวไม่อาจหยุดยั้งแรงกระตุกแม้เพียงเล็กน้อยที่สุดจากสิ่งใดก็ตามที่ตื่นตัวอยู่ได้จริง ๆ และไม่มีเหตุผลว่าเหตุใดอารยธรรมจึงไม่อาจสูญสลายไปได้เช่นในจักรวรรดิไบแซนทีน เป็นความจริงที่บรรดาพวกอัจฉริยะเป็นและมักจะดูเหมือนว่าเป็นคนกลุ่มน้อย แต่การที่จะมีคนเหล่านี้ได้ จำเป็นที่จะต้องถนอมรักษาผืนดินที่พวกเขาจะเติบโตขึ้นมา อัจฉริยะบุคคลย่อมหายใจได้อย่างเสรีเพียงแต่ในบรรยากาศแห่งเสรีภาพเท่านั้น ผู้ที่เป็นอัจฉริยะจะมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่าคนอื่น ๆ ตามความหมายของคำเอง (ex vi termini) ในที่สุดก็มีความสามารถน้อยกว่าในการปรับตัว โดยไม่กตค้นตัวเองให้เจ็บปวดให้อยู่ในแม่พิมพ์อันใดอันหนึ่งเพียงไม่กี่อันเหล่านี้ซึ่งสังคมได้จัดหาขึ้นเพื่อปกป้องสมาชิกให้พ้นจากความยากลำบากในการก่อสร้างนิสัยใจคอของตนเอง ถ้าพวกเขายอมถูกบังคับให้ลงไปแม่พิมพ์เหล่านี้อันใดอันหนึ่งเนื่องจากความซื่อซลาด และยอมให้ทุกส่วนของตัวเขาซึ่งไม่สามารถขยายตัวได้ภายใต้ความกดดันนั้นคงหนั่งอยู่ต่อไป สังคมก็จะบั่นทอนสิ่งที่ดีกว่านั้นสำหรับอัจฉริยภาพของพวกเขา ถ้าพวกเขามีนิสัยใจคอเข้มแข็ง และหักทลายโซ่ตรวนที่ล่ามพวกเขาออกเสีย พวกเขาก็จะกลายเป็นรอยมลทินสำหรับสังคมซึ่งไม่ประสบความสำเร็จในการบั่นทอนพวกเขาลงเป็นสิ่งที่สามัญ และซึ่งชี้ออกมาด้วยคำเตือนอย่างขึงขังว่า “ป่าเถื่อน” “ไม่อยู่กับร่องกับรอย” และอะไรทำนองนี้

มากมายราวกับว่าคน ๆ หนึ่งจักต้องบ่นถึงแม่น้ำไนแอการาที่ไม่ไหลไปอย่างราบเรียบระหว่างสองฝั่งของมัน เช่นเดียวกับคลองของพวกคัทซ์

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงขอยืนยันอย่างหนักแน่นถึงความสำคัญของอัจฉริยภาพ และความจำเป็นในการยอมให้มันได้แสดงตัวออกมาอย่างเสรีทั้งในทางความคิดและการปฏิบัติ โดยตระหนักอย่างดีว่าไม่มีใครจะปฏิเสธสถานภาพเช่นนั้นได้ในทางทฤษฎี แต่ก็รู้ด้วยว่าในความเป็นจริงแล้วเกือบจะทุกคนที่เพิกเฉยต่อมันอย่างสิ้นเชิง ประชาชนคิดกันว่าอัจฉริยภาพเป็นสิ่งซึ่งดงามถ้ามันกระตุ้นมนุษย์ให้เขียนบทกวีที่เร้าใจหรือระบายภาพขึ้นมาได้ แต่ในความหมายที่แท้จริงของอัจฉริยภาพนั้น สิ่งที่เป็นความริเริ่มสร้างสรรค์ในความคิดและการกระทำ แม้ว่าจะไม่มีใครกล่าวว่ามีสิ่งซึ่งควรแก่การชื่นชม เกือบทุกคนก็คิดด้วยใจจริงว่าพวกเขาสามารถทำสิ่งใดได้ดีทีเดียวโดยไม่ต้องอาศัยอัจฉริยภาพมาเป็นทุกซ์ที่สิ่งนี้เป็นเรื่องธรรมดาเกินกว่าที่จะประหลาดใจได้ ความริเริ่มสร้างสรรค์เป็นเพียงสิ่งเดียวที่ผู้ที่มีความคิดอันปราศจากการริเริ่มไม่อาจรู้สึกถึงประโยชน์ของมันได้เลยพวกเขาไม่อาจมองเห็นว่าความริเริ่มสร้างสรรค์จะทำอะไรให้ตนได้ พวกเขาจะมองเห็นได้อย่างไร ถ้าพวกเขาสามารถมองเห็นได้ว่าความริเริ่มสร้างสรรค์จะทำอะไรให้ตนได้บ้างมันก็ย่อมไม่เป็นความริเริ่มสร้างสรรค์ บริการเบื้องต้นที่ความริเริ่มสร้างสรรค์จะให้แก่พวกเขาก็คือการเบี่ยงเบนตา ซึ่งเมื่อถูกทำเช่นนั้นได้อย่างเต็มที่ครั้งหนึ่งแล้ว พวกเขาก็จะมีโอกาสที่จะเป็นผู้มีความคิดริเริ่มขึ้นมาเองได้ ในระหว่างนั้นเมื่อระลึกได้ว่าไม่มีอะไรเลยที่จะสำเร็จขึ้นมาได้ถ้าคนใดคนหนึ่งไม่เริ่มทำมันขึ้นมาเป็นคนแรก และสิ่งที่ดีๆ ทั้งหมดที่มีอยู่นั้นก็เป็นผลผลิตของความริเริ่มสร้างสรรค์ทั้งสิ้น ขอให้พวกเขาจงอ่อนน้อมถ่อมตนพอที่จะเชื่อว่ายังมีบางสิ่งซึ่งเหลือไว้ให้มันสะสางอยู่ และทำให้ตนเองเชื่อมั่นว่ายิ่งพวกตนกระหายความริเริ่มสร้างสรรค์มากเพียงใด พวกตนก็จะสำนึกถึงความขาดแคลนน้อยลงเพียงนั้น

ในความจริงตามปกติ ไม่ว่าจะแสดงความจงรักภักดีอะไรออกมาก็ตาม หรือแม้แต่จะให้ความจงรักภักดีต่อความเหนือกว่าทางจิตใจอย่างแท้จริงหรือโดยสมมุติก็ตามแนวโน้มทั่วไปของสิ่งต่าง ๆ ตลอดทั้งโลกก็คือคืนอำนาจอันเพียงพอในหมู่มนุษยชาติให้แก่สามัญชน ในประวัติศาสตร์โบราณ ในสมัยกลาง และในระดับที่ลดหลั่นลงไปตลอดระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่ออันยาวนานจากยุคศักดินาจนถึงยุคปัจจุบัน ปัจเจกชนได้เป็นพลังอำนาจในตัวของเขาเอง และถ้าเขามีความเฉียบแหลมอย่างมหาศาลหรือมีฐานะทางสังคมสูงแล้ว เขาย่อมมีอำนาจอยู่นั่นเองทีเดียว ปัจจุบันนี้ปัจเจกชนได้หลงหายไปใต้วงวน ในทางการเมือง เกือบเป็นเรื่องซึ่งปะติวทีเดียวที่จะกล่าวว่าความคิดเห็นของคนทั่วไปกำลังปกครองโลกอยู่ในขณะนี้อำนาจเพียงอย่างเดียวที่เหมาะสมกับคำเรียกนั้นก็คืออำนาจของมวลชนและของรัฐบาลในขณะที่พวกเขาทำให้ตนเองกลายเป็นปากเสียงของแนวโน้มและสถานการณ์ต่าง ๆ ของมวลชนอยู่ นี่เป็นความจริงในด้านความสัมพันธ์ทางศีลธรรมและทางสังคมของชีวิตส่วนตัวเช่นเดียวกับในด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนบรรดาผู้ที่ความคิดเห็นของเขาดำเนินไปโดยอาศัยชื่อว่าเป็นความคิดเห็นของประชาชนไม่จำเป็นต้องมีความเห็นประเภทเดียวกับประชาชนเสมอไป ในอเมริกาพวกเขาอาจเป็นประชากรผิวขาวกันทั้งหมดในประเทศอังกฤษ พวกผิวขาวส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นกลาง แต่พวกเขาก็มักเป็นมวลชนเสมอกล่าวคือ พวกเขาเป็นคนสามัญกันทั้งกลุ่มนั่นเอง และสิ่งที่ยังคงแปลกใหม่ยิ่งกว่านั้นก็คือในครั้งนี้ มวลชนไม่ได้เอาความคิดเห็นของตนออกมาจากคนใหญ่คนโตในศาสนาจักรหรือในรัฐ จากผู้นำที่แสดงตัวเด่นหรือจากหนังสือต่าง ๆ ความคิดของพวกเขาเกิดขึ้นมาโดยอาศัยผู้คนที่มิได้มีลักษณะเหมือนพวกเขาเท่าไร ปราศรัยต่อพวกเขาหรือพูดแทนพวกเขาโดยไม่ได้เตรียมตัวทางหน้าหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้ามิได้กำลังพร่ำบ่นสิ่งเหล่านี้ ข้าพเจ้าไม่ขอยืนยันว่าจะมีสิ่งใดที่ดีกว่าที่ไปกันได้กับสภาพอันตกต่ำในปัจจุบันของจิตมนุษย์โดยมีฐานะเป็นกฎทั่วไป แต่นั่นก็ได้กีดขวางรัฐบาลของสามัญชนให้พ้นจากความเป็นรัฐบาลขึ้นสามัญไม่มีรัฐบาลโดยระบอบประชาธิปไตยหรือโดยระบอบอภิชนาธิปไตยหลายรูปแบบไม่ว่าจะในการแสดงออกทางการเมืองหรือในความคิดเห็นในคุณสมบัติตลอดจนในท่าทีของจิตใจที่มันอุปถัมภ์มา

ก็ตาม จะรุ่งเรืองหรือสามารถรุ่งเรืองขึ้นมาได้เหนือสามัญชน ยกเว้นตราบเทาที่มันยังเป็นผู้ปกครองสูงสุดอยู่หลายคนได้ปล่อยให้ตนเองถูกชักนำ (ซึ่งในช่วงเวลาที่ดีที่สุดพวกเขา มักจะได้ทำกัน) โดยคำแนะนำหรืออิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มผู้มีอำนาจซึ่งมีพรสวรรค์และได้รับการศึกษาอบรมสูงกว่า การริเริ่มสิ่งที่ชาญฉลาดหรือประเสริฐทั้งหมดมาและต้องมาจากปัจเจกชน โดยทั่วไปแล้ว ในครั้งแรก มักมาจากปัจเจกชนคนใดคนหนึ่ง เกียรติภูมิและความรุ่งโรจน์ของคนในระดับทั่วไปอยู่ที่เขาสามารถติดตามความคิดริเริ่มนั้นได้ อยู่ที่เขาสามารถตอบสนองต่อสิ่งอันชาญฉลาดและประเสริฐนั้นจากภายในตลอดจนถูกชักนำไปสู่สิ่งเหล่านี้โดยที่เขายังลืมนึกอยู่ ข้าพเจ้ามิได้สนับสนุนสิ่งที่เรียกว่า “การบูชาวีรบุรุษ” ซึ่งสรรเสริญผู้เข้มแข็งที่เป็นอัจฉริยะในการเข้ายึดครองโลกด้วยกำลังและบังคับให้โลกทำตามคำสั่งของเขาแทนที่จะทำตามโลก สิ่งเดียวที่เขาเรียกร้องอยู่ก็คือเสรีภาพในการแสดงถึงวิธีนี้ อำนาจในการบังคับผู้อื่นให้ทำตามคำบัญชาไม่เพียงแต่ไปกันไม่ได้กับเสรีภาพและพัฒนาการของสิ่งที่เหนืออยู่ทั้งหมดเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้เข้มแข็งนั้นเลวลงอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าเมื่อความคิดเห็นต่าง ๆ ของมวลชนที่เป็นเพียงคนระดับปานกลางกลายเป็นมาแล้วหรือกำลังกลายเป็นความคิดเห็นที่มีอำนาจครอบงำอยู่ทุกหนทุกแห่ง เครื่องตัดทอนและปรับปรุงแก้ไขแนวโน้มนั้นน่าจะเป็นปัจเจกภาพที่ประกาศตัวออกมามากขึ้นทุกทีของบรรดาผู้ที่ยืนยันความคิดที่เด่นชัดมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสถานการณ์เหล่านี้เองที่ปัจเจกชนผู้พิเศษกว่าคนอื่น ๆ แทนที่จะถูกยับยั้งกลับต้องถูกกระตุ้นให้กระทำการที่ต่างไปจากมวลชน ในยุคอื่น การที่พวกเขากระทำเช่นนั้นอาจไม่เกิดผลดีแต่อย่างใด นอกเสียจากว่าพวกเขาจะได้รับการปฏิบัติไม่เพียงแต่ให้แตกต่างออกไปแต่ให้ดีขึ้นอีกด้วย ในยุคนี้ เพียงตัวอย่างของการไม่อยู่ในกฎ เพียงแต่การปฏิเสธที่จะคุกเข่าให้ประเพณีก็ใช้การได้ในตัวของมันเองแล้ว ที่เป็นเช่นนี้เพราะพระราชทางความคิดเห็นก็คือการทำให้ความผิดพลาดนั้นกลายเป็นเรื่องน่าตำหนิ เพื่อที่จะฝ่าฝืนพระราชเช่นนั้นประชาชนควรต้องทำตัวให้ผิดพลาด ความผิดพลาดมักจะมีอยู่ดาษดื่นในเวลาและสถานที่ซึ่งความเข้มแข็งของนิสัยใจคอมีอยู่ทั่วไป และปริมาณความผิดพลาดในสังคมหนึ่งมักมีสัดส่วนพอเหมาะกับปริมาณของอัจฉริยะบุคคล ของความกระปรี้กระเปร่าทางจิตใจและของความกล้าหาญทางศีลธรรมที่มันบรรจุอยู่ ทุกวันนี้ คนจำนวนน้อยเหลือเกินที่กล้าทำตัวเป็นเป้าที่ผิดพลาดซึ่งเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงในยุคนั้น

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า เป็นเรื่องสำคัญที่จะให้อาณาเขตที่เป็นอิสระมากที่สุดที่เป็นไปได้สำหรับสิ่งต่าง ๆ อันไม่เป็นไปตามประเพณี เพื่อจะได้ปรากฏออกมาทันเวลาว่าสิ่งเหล่านี้สิ่งใดเหมาะที่จะถูกหันเหมาสู่ประเพณี แต่อิสรภาพของการกระทำซึ่งไม่คำนึงถึงประเพณีมิได้เป็นเพียงสิ่งเดียวที่เหมาะสมต่อการสนับสนุนให้พวกเขามีโอกาสกระทำในรูปแบบที่ดีกว่าเช่นนั้นได้ และประเพณีต่าง ๆ ที่มีคุณค่ามากกว่าสำหรับรับไปใช้กันทั่วไปนั้นก็อาจถูกโจมตีอย่างรุนแรง หรือมิฉะนั้น ก็มีแต่บุคคลผู้มีความเห็นอกว่ทางความคิดที่ตัดสินใจแล้วเท่านั้นที่อ้างสิทธิ์ได้อย่างชอบธรรมในการดำเนินชีวิตของตนไปตามทางของตนเอง ไม่มีเหตุผลที่การดำรงอยู่ของมนุษย์ทั้งหมดต้องถูกก่อตั้งขึ้นบนแบบแผนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเพียงไม่กี่อย่าง ถ้าคน ๆ หนึ่งมีสามัญสำนึกและประสบการณ์จำนวนมากพอประมาณจำนวนหนึ่ง วิธีการของเขาเองในการกำหนดความเป็นอยู่ของเขาอย่างดีที่สุดไม่ใช่เพราะว่ามันดีที่สุดในตัวเอง แต่เพราะว่ามันเป็นวิธีการของเขาเอง มนุษย์ไม่เหมือนกับแกะและแม้แต่แกะก็ไม่ได้เหมือนกันเสียจนแยกไม่ออก คน ๆ หนึ่งไม่สามารถได้เลื่อนอกหรือรองเท้าหุ้มข้อคู่หนึ่งที่เหมาะกับเขาพอดี นอกจากว่ามันจะถูกตัดขึ้นมาตามขนาดของเขาหรือเขาสามารถเลือกได้จากสินค้าทั้งกุดัง การหาชีวิตที่เหมาะสมกับเขาออกจะง่ายกว่าการหาเลื่อนอกที่พอดีตัวเขา หรือมนุษย์จะเหมือนกันในด้านความสอดคล้องต้องกันทางวัตถุและทางจิตวิญญาณมากกว่าทางรูปร่างของเท้า ถ้าเพียงแต่ว่าประชาชนมีรสนิยมต่างกันหลายหลากก็ย่อมมีเหตุผลเพียงพอแล้วที่ไม่ควรพยายามหล่อหลอมพวกเขาทั้งหมดตามรูปจำลองเพียงรูปหนึ่ง แต่คนที่ต่างกันก็ต้องอาศัยเงื่อนไขที่แตกต่างกันเพื่อพัฒนาการทางจิตวิญญาณของพวกเขา และไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างแข็งแรงอีกต่อไปในศีลธรรมแบบเดียวกันยิ่งกว่าที่พีชพันธุ์

ต่าง ๆ ทั้งหมดสามารถอยู่ได้ในบรรยากาศและลมฟ้าอากาศทางรูปธรรมอย่างเดียวกัน สิ่ง ๆ เดียวกันที่ช่วยส่งเสริมคน ๆ หนึ่งให้สามารถปลูกฝังธรรมชาติของเขาให้สูงส่งยิ่งขึ้นย่อมเป็นอุปสรรคสำหรับคนอีกคนหนึ่ง รูปแบบชีวิตแบบเดียวกันย่อมเป็นความตื่นเต้นที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพสำหรับคน ๆ หนึ่ง โดยรักษาสมรรถภาพในการกระทำและการสนุกสนานทั้งหมดของเขาให้อยู่ในระบบที่ดีที่สุดของมัน ในขณะที่สำหรับคนอีกคนหนึ่งมันกลายเป็นภาระอันน่าท้อใจซึ่งยังคงบดขยี้ชีวิตภายในทั้งหมด สิ่งเช่นนี้เป็นความแตกต่างท่ามกลางหมู่มนุษย์ ในด้านแหล่งที่มาของความเพลิดเพลินของพวกเขา ความรู้สึกอ่อนไหวต่อความเจ็บปวดของพวกเขา และการที่ตัวแทนทางวัตถุและทางศีลธรรมที่แตกต่างกันได้จัดการกับพวกเขา นอกเสียจากว่าจะมีความหลากหลายที่สอดคล้องกันในรูปแบบชีวิตของพวกเขา ซึ่งทำให้พวกเขาไม่ได้รับส่วนแบ่งของความสุขอย่างเป็นธรรม หรือไม่ได้เติบโตไปสู่ภูมิธรรมทางจิตใจ ทางศีลธรรม และทางสุนทรียภาพ ซึ่งธรรมชาติของเขาสามารถจะไปถึงได้ ถ้าเช่นนั้น เหตุใดตราบเท่าที่ความรู้สึกของประชาชนเข้าเกี่ยวข้องขั้นดิธรรมจึงขยายตัวเพียงไปสู่รสนิยมและรูปแบบชีวิตซึ่งบังคับให้พรรคพวกจำนวนมากมายของมันเป็นต้องนิ่งเฉย? ไม่มีที่ใดเลย (ยกเว้นในสถาบันสงฆ์บางแห่ง) ที่ความหลากหลายของรสนิยมจะไม่เป็นที่ยอมรับอย่างสิ้นเชิง บุคคลหนึ่งอาจชอบหรือไม่ชอบการพายเรือการสูบบุหรี่ ดนตรี การออกกำลังทางกีฬา หมากกรุก ไพ่ หรืออ่านหนังสือ ก็ได้โดยไม่ถูกตำหนิ เพราะทั้งบรรดาผู้ที่ชอบสิ่งแต่ละสิ่งเหล่านี้ และบรรดาผู้ที่ไม่ชอบมันมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะปราบลงได้ แต่ชายและหญิงซึ่งยังมีจำนวนมากกว่าซึ่งอาจถูกกล่าวหาได้ว่ากระทำ “สิ่งที่ไม่มีการทำกัน” หรือไม่ทำ “สิ่งที่ทุกคนเขาทำกัน” ย่อมเป็นบุคคลซึ่งถูกตั้งข้อสงสัยว่าเสื่อมคุณค่ามากเท่ากับที่เขาหรือหล่อนได้ทำผิดทางศีลธรรมอย่างร้ายแรงบางอย่าง บุคคลต่าง ๆ ย่อมต้องการเป็นเจ้าของยศศักดิ์ หรือเหรียญตราประจำตำแหน่ง อื่น ๆ บางอย่างหรือต้องการได้รับการพิจารณาให้เป็นบุคคลที่มีตำแหน่งเพื่อที่จะได้สามารถสั่งเสพบางสิ่งบางอย่างในการกระทำอันหรูหราฟุ่มเฟือยตามที่พวกเขาพอใจโดยปราศจากความหายนะต่อสิ่ง ที่พวกเขาคาดคะเนไว้ การสั่งเสพอะไรบางอย่าง ข้าพเจ้าขอกล่าวซ้ำว่าใครก็ตามที่ปล่อยให้ตนเองได้สั่งเสพเช่นนั้นมาก ๆ ย่อมก่อให้เกิดการเสี่ยงต่อบางสิ่งบางอย่างที่เลวร้ายกว่าที่คาดคะเนไว้ พวกเขา กำลังตกอยู่ในความหายนะจากการทำสิ่งผิดบาปแบบวิกลจริต ตลอดจนจากการปล่อยให้ทรัพย์สินถูกฉกฉวยไปจากพวกเขา และถูกนำไปให้ญาติพี่น้องของพวกเขา *

มีลักษณะสำคัญอยู่อย่างหนึ่งเกี่ยวกับทิศทางปัจจุบันของความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งคาดคะเนได้เป็นพิเศษว่าจะขาดขั้นดิธรรมต่อการแสดงออกของปัจเจกภาพอันเป็นจุดเด่นใดใดก็ตาม มนุษยชาติระดับปานกลางโดยทั่วไปมิได้เพียงแต่มีสติปัญญาปานกลางเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มเอียงในระดับปานกลางอีกด้วย พวกเขาไม่มีรสนิยมหรือความประสงค์ที่เข้มแข็งพอที่จะเห็นยวโน้มตนเองให้กระทำสิ่งใดใด

* มีบางสิ่งที่น่ารังเกียจและน่าสยดสยองในหลักฐานที่ปรากฏว่า ปีที่แล้ว ๆ มา นี้ ใครก็ตามอาจถูกประกาศตามการตัดสินของศาลได้ว่า เป็นผู้ไม่เหมาะสมที่จะจัดการกิจการของตนเอง และหลังจากที่เขาได้ตายไปแล้วอำนาจในการจัดการทรัพย์สินที่เขามีอยู่ก็ไม่มีใครเอาธุระด้วย ถ้าหากทรัพย์สินของเขามีมากพอที่จะใช้จ่ายในการต่อสู้คดี ซึ่งคิดราคาเอาจากทรัพย์สินนั่นเอง รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ทุกอย่างในชีวิตประจำวันของเขาก็ถูกสอดส่องดูเห็นและไม่ว่าจะพบอะไรก็ตามซึ่งปรากฏออกมาแตกต่างจากความธรรมดาสามัญอย่างที่สุดอันเนื่องมาจากการได้ถูกพบเห็นโดยอาศัยสื่อกลางจากสมรรถภาพการรับรู้และการบรรยายของคนชั้นต่ำที่สุดในพวกชั้นต่ำ ย่อมถูกวางอยู่ต่อหน้าคณะลูกขุนโดยเป็นหลักฐานของความวิกลจริต และมักจะประสบความสำเร็จ พวกลูกขุนจะเป็นพวกใจแคบแม้ว่าจะหยาบคายและโง่เขลาไม่น้อยกว่าพวกพยานในขณะที่พวกผู้พิพากษาผู้มีความกระหายต่อความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและชีวิตของมนุษย์เป็นพิเศษซึ่งทำให้เราประหลาดใจอยู่ตลอดเวลาในตัวหมอกฎหมายชาวอังกฤษ ก็มักจะช่วยให้พวกลูกขุนไขว่ไขว่การพิจารณาคดีเหล่านั้นพูดกันได้เป็นเล่ม ๆ ในเรื่องสภาพของความรู้สึกและความคิดเห็นในหมู่ไพร่ทั่วไปว่าด้วยเรื่องเสรีภาพของมนุษย์ แทนที่จะจัดตั้งคุณค่าใดใดว่าด้วยปัจเจกภาพ แทนที่จะเคารพสิทธิของปัจเจกชนแต่ละคนในการกระทำ ในเรื่องที่ไม่สลักสำคัญ โดยที่ดูเหมือนว่าเป็นการดีสำหรับการตัดสินและแนวโน้มเอียงของเขาเอง ผู้พิพากษาและคณะลูกขุนไม่สามารถแม้แต่จะมองเห็นได้ว่าบุคคลที่อยู่ในสภาพปกติสามารถปรารถนาเสรีภาพเช่นนั้นได้ ในสมัยก่อน เมื่อมีการเสนอให้เผาพวกอเทวนิยมทั้งเป็น ประชาชนผู้ใจบุญเคยแนะนำให้ซึ่งพวกเขาไว้ในโรงพยาบาลบ้าแทน ในปัจจุบันนี้ ไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจอะไรเลยที่เราจะเห็นการทำแบบนี้ และผู้กระทำก็สรรเสริญตัวเองเพราะแทนที่จะประหารพวกนั้นเพื่อศานา พวกเขากลับใช้การปฏิบัติที่แสนจะเมตตากรุณาและเป็นชาวคริสต์ต่อผู้ตกทุกข์ได้ยากเหล่านี้ โดยแอบพอใจอย่างเงียบ ๆ ที่พวกเขาได้รับคุณค่าตอบแทนการกระทำเช่นนั้น

ผิดแปลกออกไปและด้วยเหตุนี้ พวกเขาจึงไม่เข้าใจบรรดาผู้ที่มีธรรมเนียมหรือความประสงค์ดังกล่าวตลอดจนจัดอันดับคนเหล่านั้นทั้งหมดไว้กับพวกป่าเถื่อนและพวกรุนแรงซึ่งพวกเขาเคยชินที่จะดูถูกดูแคลน เอาละ นอกจากข้อเท็จจริงทั่ว ๆ ไปเช่นนี้แล้ว เราก็ได้แต่คิดเอาเองว่าความเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงได้เกิดขึ้นแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขศีลธรรมให้ดีขึ้น และสิ่งที่เราต้องคาดหวังไว้ก็ชัดเจนแล้ว ทุกวันนี้ ความเคลื่อนไหวดังกล่าวได้เกิดขึ้นแล้ว หลายต่อหลายสิ่งได้ปรากฏผลออกมาจริง ๆ โดยการที่มีการจัดระเบียบความประพฤติเพิ่มขึ้นและห้ามปรามความเลวให้เกิดให้มากขึ้น ตลอดจนมีจิตสำนึกในการรักเพื่อนมนุษย์อย่างกว้างขวางเพราะเป็นการกระทำซึ่งไม่มีแหวงใดจะชวนเชิญได้มากกว่าการปรับปรุงแก้ไขศีลธรรมและความรอบคอบสุขุมให้เพื่อนมนุษย์ของเราเอง แนวโน้มเหล่านี้ของช่วงเวลาดังกล่าวทำให้คนทั่วไปรู้สึกชอบมากกว่าในสมัยก่อน ๆ ในเรื่องที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั่วไปเกี่ยวกับความประพฤติ และพยายามที่จะทำให้คนทุกคนทำตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับกัน และมาตรฐานดังกล่าวไม่ว่าจะประกาศออกมาหรือแสดงเป็นนัยย่อมมิได้ปรารถนาสิ่งใดอย่างรุนแรง อุดมคติของมันในเรื่องลักษณะท่าทีก็คือการปราศจากลักษณะท่าทีใดใดที่สะดุดตาเป็นการทำให้ธรรมชาติของมนุษย์ทุก ๆ ส่วนซึ่งปรากฏออกมาอย่างโดดเด่นต้องพิการไปด้วยการบีบคั้น เช่นเดียวกับเท้าข้างหนึ่งของสุภาพสตรีชาวจีน* และมีแนวโน้มที่จะทำให้บุคคลแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในด้านโครงสร้างที่จะมีมนุษยธรรมตามปกติ

ตามที่มักจะเป็นเรื่องที่เกิดกับอุดมคติซึ่งกันสิ่งอันพึงปรารถนาออกไปเสียครึ่งหนึ่งมาตรฐานในปัจจุบันของความเห็นพ้องต้องกันได้สร้างเพียงแต่การเลียนแบบที่ด้อยกว่าในส่วนที่เหลืออยู่อีกครึ่งหนึ่งนั้น แทนที่จะเป็นพลังงานอันยิ่งใหญ่ซึ่งถูกชี้นำโดยเหตุผลอันแข็งขันและความรู้สึกอย่างรุนแรง ซึ่งถูกเจตจำนงอันมีมโนธรรมควบคุมไว้อย่างแข็งแรงผลลัพธ์ของมันกลับเป็นความรู้สึกอ่อนปวกเปียกและพลังงานที่อ่อนล้าซึ่งด้วยเหตุนี้ มันจึงถูกเก็บอยู่ในแบบแผนในการปกครองที่เห็นได้ภายนอก โดยปราศจากความแข็งแกร่งไม่ว่าในด้านเจตจำนงหรือเหตุผล นิสัยใจคอที่กระฉับกระเฉงอย่างมากภายใต้ใดก็ได้กลายเป็นเพียงประเพณีนิยมไปเรียบร้อยแล้ว ทุกวันนี้แทบจะไม่มีทางระบายออกสำหรับกำลังแข็งขันใดใด ในประเทศนี้ (ประเทศอังกฤษ) นอกจากโดยทางธุรกิจ กำลังงานที่ใช้ไปในด้านนี้อาจยังคงถูกพิจารณาว่ามีอยู่มากพอประมาณ สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่จากการใช้สอยดังกล่าวก็ถูกใช้ไปกับงานอดิเรกบางอย่าง ซึ่งอาจมีประโยชน์บ้างแม้ว่าจะเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ แต่มักจะเป็นเพียงสิ่งเดียวและเป็นสิ่งที่มีขนาดเล็กน้อยเท่านั้น ความยิ่งใหญ่ของประเทศอังกฤษในปัจจุบันนี้เป็นความยิ่งใหญ่ร่วมกันทั้งหมดโดยที่แต่ละสิ่งนั้นเป็นสิ่งเล็ก ๆ เราเพียงแต่ดูเหมือนมีความสามารถในสิ่งยิ่งใหญ่ใดก็ตาม เนื่องจากอุปนิสัยในการปะติดปะต่อของเราเอง และด้วยสิ่งนี้ ความเป็นผู้รักมนุษยธรรมในทางศีลธรรมและในทางศาสนาของเราจึงเป็นที่น่าพอใจอย่างสมบูรณ์ แต่คนในประเภทอื่นต่างหากที่ทำให้ประเทศอังกฤษเป็นอย่างที่มันได้เป็นอยู่นี้ และคนในประเภทอื่นก็จะเป็นที่ต้องการในการปกป้องประเทศอังกฤษไม่ให้เสื่อมสลายไปด้วย

เผด็จการของจารีตประเพณีเป็นอุปสรรคที่ฝังงออยู่สำหรับความก้าวหน้าของมนุษย์ทุกหนทุกแห่ง โดยที่เป็นปฏิปักษ์อย่างไม่หยุดยั้งต่อความตั้งใจดังกล่าวที่มุ่งไปสู่สิ่งบางสิ่งซึ่งดีกว่าประเพณีนิยม ซึ่งเรียกตามสถานการณ์ว่า จิตสำนึกของเสรีภาพ หรือจิตสำนึกของความก้าวหน้าหรือการปรับปรุงให้ดีขึ้น จิตสำนึกในการปรับปรุงให้ดีขึ้นมักไม่ใช่จิตสำนึกของเสรีภาพเสมอไป เพราะมันอาจมุ่งที่การบังคับให้ประชาชนที่ไม่เต็มใจต้องปรับปรุงแก้ไขด้วย ส่วนจิตสำนึกของเสรีภาพตราบเท่าที่มันยับยั้งความพยายามเช่นนั้นอาจเป็นพันธมิตรกับปฏิปักษ์ของการปรับปรุงแก้ไขก็ได้ในบางที่และบางคราว แต่ต้นเหตุที่ไม่มีวัน

* ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ชาวจีนนิยมห่อเท้าสตรีตั้งแต่วัยเด็กโดยรัดไว้ให้มีขนาดเล็กอยู่แม้ร่างกายจะเติบโตขึ้นตามปกติก็ตาม ประเพณีจีนแบบโบราณถือว่าสตรีที่มีเท้าเล็กเป็นผู้มีความน่ารัก เรียบบร้อยบริสุทธิ์และเป็นเพศอ่อนแอสมกับอุดมคติของสตรีที่ดั่งงามทั่วไปสตรีเหล่านี้จะมีชีวิตอยู่ในบ้านและเป็นผู้รับใช้สามีต่อไป-ผู้แปล

ล้มเหลวและที่ถาวรเพียงประการเดียวของการปรับปรุงแก้ไขก็คือเสรีภาพเนื่องจากโดยอาศัยเสรีภาพก็ทำให้มีศูนยกลางที่เป็นอิสระได้ในการปรับปรุงแก้ไขดังกล่าวในจำนวนมากเท่า ๆ กับที่มีปัจเจกบุคคล อย่างไรก็ตามหลักการที่ก้าวหน้าไม่ว่าจะอยู่ในรูปใด ไม่ว่าจะเป็นความรักในเสรีภาพหรือในการปรับปรุงแก้ไข ย่อมเป็นปฏิกิริยาต่อการจูงใจของประเพณี โดยที่อย่างน้อยที่สุด มันก็ก่อให้เกิดความหลุดพ้นจากแอกอันนั้น และการต่อสู้ระหว่างสิ่งทั้งสองย่อมสร้างความสนใจที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องแล้ว โลกส่วนที่ใหญ่กว่ามิได้มีประวัติศาสตร์เนื่องจากว่าเผด็จการโดยประเพณีได้สมบูรณ์เต็มที่แล้ว นี่เป็นกรณีที่เกิดขึ้นทั่วทั้งตะวันออก ณ ที่นั้นประเพณีกลายเป็นคำวิงวอนครั้งสุดท้ายในทุก ๆ เรื่อง ความยุติธรรมและสิทธิหมายถึงความสอดคล้องกับประเพณี ในการถกเถียงเกี่ยวกับประเพณีก็ไม่มีใครจะคัดค้านนอกจากว่าคน ๆ นั้นจะเป็นทรราชที่มัวเมาในอำนาจ และเราจะได้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ชาติเหล่านั้นครั้งหนึ่งต้องเคยมีความริเริ่มสร้างสรรค์มาก่อน มิได้เริ่มขึ้นมาจากพื้นฐานที่มีประชากรหนาแน่นอ่านหนังสือออกและชำนาญในศิลปะของชีวิตหลายต่อหลายอย่าง พวกเขาได้ทำให้ตนเองเป็นสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด ต่อจากนั้นก็กลายเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและมีอำนาจมากที่สุดของโลก เดียวนี้พวกเขาเป็นอย่างไร? เป็นข้าทาสบริวารหรือผู้อาศัยพึ่งพิงเผ่าต่าง ๆ ผู้ซึ่งบรรพบุรุษของเขาได้พเนจรอยู่ในป่าในขณะที่บรรพบุรุษของชาติเหล่านี้มีพระราชวังอันวิจิตรตระการตาและมีวัดวาอารามอันโอ่อ่างดงาม แต่เป็นพวกที่ประเพณีของเขาใช้แต่เพียงกฎที่แตกต่างไปจากเสรีภาพและความก้าวหน้าในการปกครองพวกเขาเท่านั้นดูเหมือนว่า ประชาชนชาติหนึ่งอาจมีความก้าวหน้าในช่วงเวลาหนึ่ง จากนั้นก็หยุดชะงักลงเมื่อไร? เมื่อมันไม่มีปัจเจกภาพอีกต่อไปแล้ว ถ้าความเปลี่ยนแปลงแบบเดียวกันเกิดขึ้นกับชาติต่าง ๆ ในยุโรป มันจะไม่อยู่ในโครงร่างเหมือนกันทีเดียว เพราะเผด็จการจากประเพณีซึ่งคุกคามชาติเหล่านี้ย่อมไม่ใช่สิ่งคงที่เสียทีเดียว มันประณามความผิดพลาดที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทุกอย่างพร้อม ๆ กัน แต่มันไม่ได้ขัดขวางความเปลี่ยนแปลงเราได้โดยนเครื่องแต่งกายประจำของบรรพบุรุษของเราทิ้งไป ทุก ๆ คนยังคงต้องแต่งกายเหมือนประชาชนคนอื่น ๆ แต่ความนิยมของคนอาจเปลี่ยนแปลงไปปีละครั้งสองครั้ง เราจึงต้องเอาใจใส่ว่า เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมา ก็อาจเป็นไปได้เพื่อความเปลี่ยนแปลงนั่นเอง ไม่ใช่จากความคิดเรื่องความงาม หรือความสะดวกสบาย เพราะความคิดอย่างเดียวกันเกี่ยวกับความงามหรือความสะดวกสบายไม่มาจะกระทบทั่วทั้งโลกได้ในเวลาเดียวกัน และถูกคนทั้งปวงขวางทิ้งไปข้าง ๆ กันในอีกช่วงเวลาหนึ่ง แต่เราก็เป็นผู้รักความก้าวหน้าเช่นเดียวกับความเปลี่ยนแปลง เราประดิษฐ์คิดค้นเครื่องจักรกลใหม่ ๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรักษามันเอาไว้จนกระทั่งมันถูกแทนที่โดยสิ่งที่ดีกว่าอีกครั้งหนึ่ง พวกเรากระตือรือร้นที่จะปรับปรุงแก้ไขเรื่องการเมือง การศึกษา แม้แต่ศีลธรรมให้ดีขึ้น แม้ว่าในเรื่องสุดท้ายนี้ความคิดในการปรับปรุงแก้ไขของเราจะมุ่งอยู่ที่การหว่านล้อมหรือบังคับประชาชนคนอื่น ๆ ให้เป็นคนดีเท่า ๆ กับเราเองก็ตาม ไม่ใช่เรื่องความก้าวหน้าดอกที่เราคัดค้าน ตรงกันข้ามเรากลับยกย่องตนเองว่า เราเป็นประชาชนผู้มีหัวก้าวหน้ามากที่สุดเท่าที่เคยมีชีวิตอยู่กันมา แต่ปัจเจกภาพต่างหากที่เราต่อสู้ด้วย เราควรต้องคิดว่า เราได้ทำสิ่งผิดพลาด ๆ ขึ้นมาถ้าเราได้ทำให้พวกเราเองทุกคนเหมือนกันหมด โดยลืมนึกไปว่า ความแตกต่างกันของคน ๆ หนึ่งจากอีกคนหนึ่งมักเป็นสิ่งแรกที่ดึงดูดความสนใจของคนใดคนหนึ่งไปสู่แบบที่ไม่สมบูรณ์ของเขาเองและไปสู่ความเหนือกว่าของอีกคนหนึ่ง หรือไปสู่ความเป็นไปได้ที่จะผลิตสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาให้ดีกว่าทั้งสองแบบนั้นโดยประสานข้อดีของทั้งสองสิ่งนี้เข้าด้วยกัน เรามีตัวอย่างเตือนใจอยู่แล้วในประเทศจีน ชาติซึ่งมีความเฉียบแหลมอย่างมากและในบางแง่ก็มีแม้กระทั่งปัญญารอบรู้ โดยอาศัยโอกาสดี ๆ ที่หาได้ยากที่ทำให้ได้ประเพณีแบบดิงมามาเป็นพิเศษ จึงมีผลงานบางอย่างของผู้คนซึ่งแม้แต่ชาวยุโรปที่รู้แจ้งมากที่สุดก็ต้องเห็นด้วยกับตำแหน่งผู้รู้และนักปราชญ์ของคนเหล่านั้นในขอบเขตหนึ่ง นอกจากนี้ พวกเขาก็นำทั้งเช่นกันที่มีอุปกรณ์อันดีเลิศในการประทับความรู้ที่ดีที่สุดที่เขามีอยู่ลงบนจิตทุกดวงในชุมชนเท่าที่จะทำได้ พร้อมกับคำประกันบรรดาผู้ที่เหมาะสมกับส่วนข้างมากที่สุดของมันได้ครอง

ตำแหน่งที่มีเกียรติและมีอำนาจ แต่ละประชาชนซึ่งได้ทำเช่นนี้ย่อมได้ค้นพบเคล็ดลับของความก้าวหน้าของมนุษย์ และต้องได้ทรงตัวอย่างมั่นคงตรงหัวหอกของความเคลื่อนไหวของโลกมาแล้ว ตรงกันข้าม พวกเขา กลับนั่งอยู่กับที่และดำรงอยู่เช่นนั้นมาเป็นพัน ๆ ปีแล้ว และถ้าพวกเขาจะถูกปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่านี้ ก็ต้องอาศัยชาวต่างชาติ พวกเขาได้ประสบความสำเร็จเกินความมุ่งหวังใดใดในสิ่งที่ชาวอังกฤษผู้รักมนุษย์ทั้งหลายกำลังทำงานอย่างหนักอยู่ เพื่อให้ประชาชนทั้งชาติเหมือนกันให้หมด โดยการปกครองความคิดและความประพฤติทั้งมวลของเขาด้วยกฎความประพฤติและข้อบังคับอย่างเดียวกัน สิ่งเหล่านี้คือผลที่เกิดขึ้นระบอบการปกครองสมัยใหม่เกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งอยู่ในรูปแบบที่กระจัดกระจายนั้น เป็นสิ่งที่ระบบการศึกษาและการเมืองของจีนกำลังเป็นอยู่ในรูปแบบที่เป็นระบบระเบียบ ถ้าปัจเจกภาพไม่สามารถประสบความสำเร็จในการยืนหยัดต่อต้านแอกอันนี้ ยุโรปก็จะมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นประเทศจีนอีกประเทศหนึ่ง แม้ว่าจะมีกำเนิดที่สูงส่งมาก่อนและประกาศด้วยอมรรับคริสต์ศาสนาก็ตาม

อะไรเล่าที่ปกป้องยุโรปให้พ้นจากชะตากรรมดังกล่าวมาจนกระทั่งบัดนี้? อะไรเล่าที่ทำให้วงศ์อารยชาติของยุโรปเปลี่ยนแปลงดีขึ้น แทนที่จะเป็นกลุ่มมนุษยชาติที่หยุดนิ่งกับที่? ไม่มีสิ่งที่ตีเลิศที่เหนือกว่าสิ่งใดใดในพวกเขาซึ่งเมื่อมันดำรงอยู่จะดำรงอยู่ในฐานะผลมิใช่ในฐานะเหตุ นอกจากนี้นิสัยใจคอและวัฒนธรรมที่หลายหลากจนเห็นได้ชัดของพวกเขาปัจเจกชน ชนชั้น ชาติ ล้วนแต่แตกต่างกันอย่างที่สุด พวกเขาได้คิดหาเส้นทางต่าง ๆ มากมายเหลือเกินซึ่งต่างก็นำไปสู่บางสิ่งที่มีคุณค่า และแม้ว่าทุก ๆ สมัยบรรดาผู้ที่เดินทางไปตามเส้นทางที่แตกต่างกันจะทนซึ่งกันและกันไม่ได้ ต่างคนต่างคิดว่าจะเป็นการดีมากที่สุดที่เดียวถ้าคนที่เหลืออยู่ทั้งหมดจะถูกบังคับให้ใช้เส้นทางของเขา ความพยายามของเขาที่จะขัดขวางพัฒนาการของกันและกันไม่มีใครจะประสบความสำเร็จถาวรแต่อย่างใด และแต่ละคนก็ยังคงรับผลประโยชน์ที่คนอื่น ๆ หยิบยื่นให้ได้ทันเวลา ในข้อวินิจฉัยของข้าพเจ้ายุโรปได้เป็นหนึ่งต่อเส้นทางอันหลากหลายนี้โดยตลอดที่ทำให้มันก้าวหน้าและพัฒนาได้หลาย ๆ ด้าน แต่ยุโรปก็เริ่มครอบครองผลประโยชน์นี้ได้ในระดับที่น้อยลงมากแล้ว ยุโรปกำลังก้าวออกไปอย่างเด็ดเดี่ยวสู่อุดมคติของชาวจีนในการทำให้ประชาชนทุกคนเหมือนกันให้หมด ในงานเขียนที่สำคัญชิ้นสุดท้าย เดอ ต็อกเกอวิลล์ (M. De Tocqueville) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าชาวฝรั่งเศสทุกวันนี้คล้ายคลึงซึ่งกันและกันมากกว่าชาวฝรั่งเศสแม้แต่ในรุ่นหลังสุดนี้เพียงใด อาจมีข้อสังเกตอย่างเดียวกันนี้สำหรับชาวอังกฤษในระดับที่ใหญ่กว่ามาก ในหนังสือตอนที่ยกมาอ้างแล้วจากของวิลเฮล์ม วัน ฮัมโบลด์ท์ เขาชี้ให้เห็นสิ่ง 2 สิ่งว่าเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นของพัฒนาการของมนุษย์ เนื่องจากมันจำเป็นต่อการทำให้ประชาชนแตกต่างกัน กล่าวคือเสรีภาพ และสถานการณ์อันหลากหลายเงื่อนไขประการที่สองนี้กำลังลดน้อยลงไปทุกวัน ในประเทศนี้ สิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่รอบ ๆ ชั้นสังคมและปัจเจกชนซึ่งแตกต่างกัน และหล่อหลอมนิสัยใจคอของพวกเขาอยู่ กำลังผสมผสานกันมากขึ้นทุกวันแต่ก่อนนี้ ตำแหน่งที่ต่างกัน ย่านที่ต่างกัน การทำมาหากินและอาชีพที่ต่างกัน ย่อมอยู่ในสิ่งอาจเรียกได้ว่าโลกที่แตกต่างกัน ปัจจุบันนี้มีสภาพเช่นเดียวกันอยู่มาก ถ้ากล่าวเทียบเคียงกันแล้ว เดียวนี้ พวกเขาอ่านเรื่องเดียวกัน ฟังสิ่งเดียวกัน มองเห็นสิ่งเดียวกันไปในที่ที่เดียวกัน ตั้งความหวังและมีความกลัวต่อสิ่ง ๆ เดียวกัน มีสิทธิและเสรีภาพอย่างเดียวกัน และใช้วิธีการสิทธิของตนเองอย่างเดียวกัน ความแตกต่างกันทางฐานะตำแหน่งอย่างมากมายนั้นยังคงมีอยู่ ความแตกต่างนี้จะไม่มีความหมายอะไรสำหรับบรรดาผู้ที่ตายไปแล้วและการผสมกลมกลืนกันนี้ยังคงดำเนินต่อไป ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งหมดของยุคได้สนับสนุนการกลมกลืนนี้ เนื่องจากมันล้วนแต่มีแนวโน้มที่จะยกระดับคนชั้นต่ำและลดระดับคนชั้นสูง การขยายตัวทุกประเภททางการศึกษาที่สนับสนุนการกลมกลืนกันเพราะการศึกษานำประชาชนให้มาอยู่ภายใต้อิทธิพลต่าง ๆ ร่วมกัน และทำให้พวกเขาไปถึงคลังแห่งข้อเท็จจริงและความรู้สึก ร่วมกันได้ การปรับปรุงแก้ไขวิธีติดต่อสัมพันธ์กันให้ดีขึ้นก็สนับสนุนความกลมกลืน โดยการนำผู้อยู่อาศัยในที่ไกล ๆ ให้มาติดต่อกันเป็นการส่วนตัวได้ ตลอดจนส่งเสริมกระแสการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายที่อยู่อย่างรวดเร็ว

จากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง การพาณิชย์และหัตถกรรมที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นก็ส่งเสริมความกลมกลืนกันโดยการแพร่กระจายข้อดีของสภาพแวดล้อมอันสะดวกสบายให้กว้างขวางออกไปมากขึ้นและเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้แข่งขันช่วงชิงเป้าหมายทั้งมวลที่ตนทะเยอทะยานไขว่คว้าแม้แต่สิ่งที่สูงสุด โดยที่ความปรารถนาที่จะรุ่งเรืองก้าวหน้ามิได้กลายเป็นนิสัยใจคอของชนชั้นใดชั้นหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นนิสัยใจคอของชนทุกชั้น การกระทำทรงอำนาจยิ่งกว่าสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดในการทำให้เกิดความคล้ายคลึงกันในหมู่มนุษยชาติโดยทั่วไปนั้น ได้แก่การสถาปนาความรุ่งเรืองก้าวหน้าในทางความคิดเห็นของประชาชนให้สมบูรณ์ขึ้นในรัฐทั้งในประเทศเสรีนี้และในประเทศเสรีอื่น ๆ ในขณะที่ความมีชื่อเสียงทางสังคมหลายประการซึ่งกระตุ้นบุคคลต่าง ๆ ซึ่งยึดมั่นมั่นอยู่ให้เพิกเฉยต่อความคิดเห็นของฝูงชนได้เริ่มเข้าสู่ระดับที่ละน้อย ในขณะที่ความคิดที่เอาแต่ต่อต้านเจตจำนงของประชาชนเมื่อเป็นที่รู้จักกันอย่างประจักษ์แจ้งว่าพวกเขามีเจตจำนงอย่างหนึ่งได้สลายตัวไปมากขึ้นทุกทีจากจิตใจของนักการเมืองผู้รู้จักปฏิบัติ สังคมก็ย่อมไม่ให้การสนับสนุนใดใดต่อการไม่คล้อยตามสังคมนั้น กล่าวคืออำนาจที่มีตัวตนใดใดก็ตามในสังคมซึ่งคัดค้านต่อการทวีจำนวนมากขึ้น (ของมติมหาชน) ด้วยตนเอง ย่อมสนใจในการนำเอาความคิดเห็นและแนวโน้มในการไม่ลงรอยกับความเห็นต่าง ๆ ของประชาชนเข้ามาไว้ในความคุ้มครองของมัน

การรวบรวมสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกันได้สร้างมวลอิทธิพลอันยิ่งใหญ่ที่เป็นภัยต่อปัจเจกภาพจนมองเห็นไม่ยากนักกว่าปัจเจกภาพจะยืนหยัดอยู่ได้อย่างไร ปัจเจกภาพจะทำเช่นนั้นได้ด้วยความยากลำบากมากขึ้นทุกที นอกเสียจากว่าประชาชนส่วนที่เฉลียวฉลาดจะถูกชักจูงให้รู้สึกในคุณค่าของปัจเจกภาพนั้นได้ โดยมองเห็นว่าสิ่งที่ดีนั้นควรต้องมีความแตกต่างกัน แม้ว่าจะไม่ทำให้อะไรดีขึ้น แม้ว่าพวกเขาอาจรู้สึกกันว่าบางอย่างจะทำให้สิ่งนั้นเลวลงก็ตาม ถ้าการเรียกร้องปัจเจกภาพจะต้องได้รับการสนับสนุนต่อไป บัดนี้ ก็ถึงเวลาแล้ว ในขณะที่คนจำนวนมากยังต้องการที่จะทำให้การผสมกลมกลืนโดยบังคับนั้นได้เสร็จสมบูรณ์ขึ้นมา การตั้งมั่นใดใดก็ตามที่สามารถสร้างขึ้นมาได้อย่างประสพผลสำเร็จในการต่อต้านการรุกรานนั้นยังอยู่เพียงในขั้นต้น ๆ เท่านั้น การเรียกร้องให้ประชาชนอื่น ๆ ทั้งหมดมาคล้ายคลึงกับตัวเรานั้นขยายตัวเพิ่มขึ้นจากสิ่งที่มันบริโภค ถ้าการยับยั้งชั่งกันอยู่จนกระทั่งชีวิตถูกลดทอนลงจนเกือบกลายเป็นสิ่งที่มีรูปแบบเหมือนกันเพียงอย่างเดียวการหันเหทั้งปวงออกจากรูปแบบนั้นจะถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่ไม่เคารพยำเกรงไร้ศีลธรรม และถึงกับผิดแผกและขัดแย้งธรรมชาติ มนุษยชาติก็จะกลายเป็นผู้ไม่สามารถเข้าใจความหลากหลายไปได้อย่างรวดเร็วมากเมื่อพวกเขาได้ค้นเคยที่จะมองเห็นความหลากหลายเหล่านั้นได้ในบางครั้ง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

บทที่ 4

ว่าด้วยข้อจำกัดของอำนาจอำนาจบังคับที่สังคมมีต่อปัจเจกชน

ถ้าเช่นนั้น อะไรเล่าที่เป็นขอบเขตอันชอบธรรมของอำนาจอปกครอง (Sovereignty) ที่ปัจเจกชนพึงมีต่อตัวของเขาเอง? อำนาจบังคับของสังคมเริ่มต้น ณ ที่ใด? ชีวิตมนุษย์ควรมีปัจเจกภาพมากเพียงใด และควรขึ้นอยู่กับสังคมมากเพียงใด?

แต่ละส่วนจะได้รับส่วนแบ่งที่เหมาะสมถ้าแต่ละส่วนนั้นมีสิ่งซึ่งเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกับส่วนแบ่งดังกล่าวมากกว่า สำหรับความเป็นปัจเจกภาพ ควรเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ตัวปัจเจกชนเองสนใจ และสำหรับสังคมก็ควรเป็นส่วนที่สังคมสนใจ

แม้ว่าสังคมจะมีได้วางรากฐานอยู่บนพันธสัญญา และแม้ว่าการสร้างพันธสัญญาขึ้นมาจะมีได้ตอบสนองความมุ่งหมายที่ดีแต่อย่างไรในอันที่จะสรุปข้อบังคับทางสังคมออกมาจากมันทุก ๆ คน ผู้ได้รับความคุ้มครองจากสังคมย่อมต้องตอบสนองต่อผลประโยชน์ที่ได้รับนี้ และข้อเท็จจริงในการอาศัยอยู่ในสังคมทำให้คนแต่ละคนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสังเกตแนวความประพฤติบางประการที่มีต่อคนอื่น ๆ ที่เหลืออยู่ ความประพฤตินี้อยู่ที่การไม่ทำลายผลประโยชน์ของกันและกันเป็นประการแรก หรือผลประโยชน์บางประการ ซึ่งเกิดจากการแสดงบทบาทตามกฎหมายหรือจากความเข้าใจเป็นนัยควรได้รับการพิจารณาว่าเป็นสิทธิประการที่สอง ในท่าทีของแต่ละคน ส่วนแบ่ง (ที่ถูกกำหนดตามหลักการอันยุติธรรมบางอย่าง) ของความลำบากตรากตรำและความเสียหายของเขาย่อมเรียกร้องให้มีการปกป้องสังคมหรือสมาชิกของมันให้พ้นจากการบาดเจ็บและความเดือดร้อน สังคมที่มีเงื่อนไขเหล่านี้ย่อมเหมาะสมที่จะบังคับบรรดาผู้ที่พยายามเหนี่ยวรั้งความสัมฤทธิ์ผลไว้อย่างถึงที่สุด นี่มิใช่สิ่งทั้งมวลที่สังคมอาจทำได้ การกระทำของปัจเจกชนคนหนึ่งอาจทำให้คนอื่น ๆ เจ็บปวด หรือจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาตามสมควรในเรื่องความผาสุก (Welfare) ของพวกเขา โดยมีได้ไปไกลจนถึงขนาดละเมิดสิทธิใดใดที่พวกเขาตั้งขึ้นมา ผู้ทำผิดจึงสมควรถูกลงโทษจากความคิดเห็น แม้จะไม่ใช้จากกฎหมายก็ตาม ในทันทีที่ความประพฤติส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของคนอื่น ๆ จนเป็นผลเสีย สังคมย่อมมีกฎหมายตัดสินมันได้ และสำหรับปัญหาที่ว่าความผาสุกของคนทั่วไป จะได้รับการสนับสนุนหรือไม่ได้รับการสนับสนุนจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับมันหรือไม่นั้น ก็เป็นเรื่องที่ต้องอภิปรายกันอีก แต่ไม่มีที่สำหรับสนับสนุนกับปัญหาเช่นนั้นในเมื่อความประพฤติของบุคคลคนหนึ่งมิได้กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของใครเลยนอกจากตนเอง หรือไม่จำเป็นต้องกระทบกระเทือนผลประโยชน์เหล่านั้นเลยถ้าพวกเขาไม่ชอบ (คนทุกคนรู้สึกเป็นกังวลต่อวัยชราและการมีความเข้าใจขนาดธรรมดา ๆ) ในกรณีทั้งหมดเช่นนี้ ควรต้องมีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ทั้งในทางกฎหมายและทางสังคมที่จะแสดงการกระทำและอดทนต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ออกจะเป็นความเข้าใจผิดอย่างมหันต์ในหลักคำสอนนี้ที่จะทึกทักเอาว่ามันเป็นการวางเฉยที่เห็นแก่ตัวอย่างหนึ่งซึ่งสร้างว่ามนุษย์ไม่มีธุระอะไรเกี่ยวข้องกับความประพฤติของกันและกันในชีวิต และพวกเขาไม่ต้องเอาธุระกับการทำดีหรือการอยู่ดีของกันและกัน นอกจากจะมีผลประโยชน์ของตนเองไปเกี่ยวข้องด้วย แทนที่จะลดน้อยลง ความต้องการที่จะพยายามสนับสนุนผลประโยชน์ของผู้อื่นอย่างไม่คำนึงถึงผลประโยชน์กลับเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย แต่ความเมตตากรุณาที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ย่อมสามารถหาปัจจัยอื่น ๆ ในการชักจูงประชาชนให้เข้าหาผลประโยชน์ของตนได้มากกว่าแสร้งและหาว่าประเภทที่เป็นไปอย่างแท้จริงหรือโดยการอุปมาอุปมัย ข้าพเจ้าเป็นคนสุดท้ายที่ประเมินคุณค่าของคุณธรรมในการคำนึงถึงตนเองต่ำเกินไป คุณค่าเหล่านี้มีความสำคัญเพียงอันดับรองจากคุณธรรมทางสังคมเท่านั้น ถ้าจะเป็นเพียงอันดับรองย่อมเป็นภารกิจของการศึกษาที่จะปลูกฝังอบรมคุณธรรมทั้งสองนี้ขึ้นมาเท่า ๆ กัน แต่แม้ว่าการศึกษาจะทำ

หน้าที่ของมัน โดยอาศัยความเชื่อมั่นและการหวานล่อมเช่นเดียวกับการบังคับ และโดยอาศัยการบังคับเท่านั้น ที่คุณธรรมในการคำนึงถึงตนเองจะได้รับการสั่งสอนอบรมขึ้นมาได้เมื่อผ่านการศึกษาช่วงหนึ่งไปแล้ว มนุษย์ย่อมเป็นหนี้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแยกสิ่งที่ดีกว่าออกจากสิ่งที่ไม่ดีกว่า และเป็นหนี้การสนับสนุนซึ่งกันและกันในการเลือกสิ่งแรกและหลีกเลี่ยงสิ่งหลัง พวกเขาควรต้องกระตุ้นซึ่งกันและกันให้ใช้สมรรถภาพชั้นสูงกว่าของพวกเขาให้มากขึ้น และวางแนวทางของความรู้สึกและความมุ่งหมายต่าง ๆ ของเขาให้เฉลียวฉลาดแทนที่จะให้โง่เขลา ให้มีระดับสูงขึ้นแทนที่จะให้ระดับต่ำลง ตลอดจนมุ่งไปสู่เป้าหมายและการไตร่ตรองให้มากขึ้น แต่ไม่มีคนซักคนเดียวหรือซักกลุ่มเดียวจะได้รับการค้าประกันในการพบกับมนุษย์ผู้มีอายุเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ยีกคนหนึ่งว่า เขาจะไม่ทำในสิ่งที่เขาเลือกที่จะทำกับชีวิตของเขาเพื่อผลประโยชน์ของเขาเอง เขาย่อมเป็นบุคคลที่สนใจในความกินดีอยู่ดีของตนเองมากที่สุด กล่าวคือความสนใจซึ่งคนอื่นใดก็ตามสามารถมีต่อสิ่งนี้ได้ ยกเว้นในกรณีที่มีความผูกพันส่วนตัวอย่างแรงกล้า ย่อมเป็นเรื่องขี้ประติ๋วเมื่อเปรียบเทียบกับความสนใจที่เขามีเอง ความสนใจที่สังคมมีต่อเขาโดยเฉพาะ (ยกเว้นในเรื่องความประพฤติของเขาต่อผู้อื่น) เป็นเรื่องเล็กน้อยและเป็นเรื่องโดยอ้อมด้วยประการทั้งปวงในขณะที่เมื่อคำนึงถึงความรู้สึกและสภาพแวดล้อมของเขาเอง ชายหรือหญิงที่ธรรมดาที่สุดก็ย่อมมีวิถีทางของความรู้ที่เหนือกว่าบรรดาความรู้ที่ใครอื่นมีอยู่อย่างประมาทไม่ได้การแทรกแซงของสังคมในการครอบงำการวินิจฉัยและความมุ่งหมายของเขาในสิ่งซึ่งเพียงแต่เกี่ยวข้องกับตัวเขาเองเท่านั้น ต้องวางพื้นฐานอยู่บนข้อสันนิษฐานโดยทั่วไป ซึ่งอาจจะผิดพลาดด้วยประการทั้งปวง และแม้ว่าจะถูกต้อง ก็ไม่น่าจะถูกใช้กับกรณีเฉพาะของบุคคลอย่างผิด ๆ โดยบุคคลต่าง ๆ ที่มีได้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมของกรณีนั้น ๆ ดีไปกว่าบรรดาผู้ที่มองมันอยู่แต่เพียงจากภายนอก ฉะนั้น ในกิจธุระของมนุษย์ด้านนี้ ปัจเจกภาพย่อมมีขอบเขตการกระทำได้อย่างเหมาะสม ในด้านความประพฤติของมนุษย์ต่อกันและกันกฎข้อบังคับโดยทั่วไปจำเป็นต้องได้รับการสังเกตไว้เป็นส่วนมาก เพื่อที่ประชาชนจะได้รู้ว่าพวกเขาต้องคาดหวังอะไรบ้าง แต่ในข้อกังวลของบุคคลแต่ละคนเอง การแสดงออกตามธรรมชาติของปัจเจกชนเองย่อมได้ชื่อว่าเป็นการแสดงออกอย่างเสรี ข้อพิจารณาต่าง ๆ เพื่อช่วยการวินิจฉัยของเขาซึ่งเป็นการชักชวนให้สร้างความเข้มแข็งแก่เจตจำนงของเขานั้นคนอื่น ๆ อาจหยิบยื่นมาให้เขา จนถึงกับการก้าวก่ายในเรื่องของเขาก็ตาม แต่เขาเองย่อมเป็นผู้ตัดสินในที่สุด ความผิดพลาดทั้งหมดที่เขาอาจจะกระทำเป็นการต่อต้านคำแนะนำและคำตักเตือนย่อมมีความสำคัญมากกว่าความชั่วร้ายที่เกิดจากการยอมให้คนอื่น ๆ บังคับเขาให้ยอมตามในสิ่งที่พวกนั้นเห็นว่าควรเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเขา

ข้าพเจ้ามิได้หมายความว่า ความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งทำให้บุคคลหนึ่งถูกคนอื่น ๆ พิจารณาอยู่ไม่ควรจะถูกกระทบกระเทือนด้วยประการใด ๆ จากคุณสมบัติหรือข้อบกพร่องจากการคำนึงถึงตนเองของเขา สิ่งนี้เป็นไปไม่ได้หรือไม่เป็นที่พึงปรารถนาเลย ถ้าเขามีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเด่นชัดซึ่งนำไปสู่คุณความดีของเขาเอง เพียงเท่านี้ เขาก็ย่อมเป็นผู้ที่สมควรแก่ความนิยมชมชื่นแล้ว เขาย่อมเข้าไปใกล้ความสมบูรณ์แบบอุดมคติของธรรมชาตินิยมมนุษย์มากขึ้นทีเดียว ถ้าเขาบกพร่องในคุณสมบัติเหล่านั้นอย่างมากมาความรู้สึกที่ตรงกันข้ามกับความนิยมชมชื่นก็จะตามมา ย่อมมีความขัดขอยู่บ้าง และมีสิ่งซึ่งอาจเรียกได้ว่า (แม้ว่าคำกล่าวนี้จะไม่สามารถคัดค้านได้ก็ตาม) เป็นความตกต่ำหรือความเสื่อมทรามของรสนิยมอยู่บ้างซึ่งแม้ว่าความเสื่อมทรามนี้จะไม่สามารถให้เหตุผลอันสมควรที่จะทำร้ายบุคคลผู้เปิดเผยมันออกมาก็ตาม แต่ความเสื่อมทรามดังกล่าวก็ทำให้เขากลายเป็นผู้ที่น่ารังเกียจหรือในกรณีที่ร้ายแรงที่สุดก็อาจถึงกับเป็นบุคคลที่น่าดูถูกดูแคลนไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และอย่างสาสมทีเดียว กล่าวคือ บุคคลไม่อาจมีคุณสมบัติต่าง ๆ ในทางตรงข้ามตามกำลังอันสมควรได้โดยปราศจากการหาความสำราญให้แก่ความรู้สึกเหล่านี้ แม้ว่าจะมิได้ทำผิดต่อผู้ใด บุคคลคนหนึ่งก็อาจกระทำในสิ่งที่บังคับเราให้ตัดสินเขาและรู้สึกต่อเขาว่าเขาเป็นคนโง่หรือเป็นผู้ที่อยู่ในประเภทที่ด้อยกว่า และในเมื่อการตัดสินและความรู้สึกนี้เป็นข้อเท็จจริงซึ่งเขาพอใจที่จะหลีกเลี่ยงมากกว่า จึงอาจสงเคราะห์

เขาได้โดยการเตือนเขาให้รู้ตัวล่วงหน้าในเรื่องผลลัพธ์อันเกิดจากความไม่เห็นด้วยที่คนอื่น ๆ มีต่อการแสดงออกของเขา ที่จริงแล้ว จะเป็นการดีทีเดียว ถ้าการทำหน้าที่ดี ๆ เช่นนี้จะกระทำได้ดีโดยเสรีมากกว่าการตั้งข้อสังเกตอย่างสุภาพร่วมกันตามที่ทำกันได้ในปัจจุบัน และถ้าคน ๆ หนึ่งสามารถขี้ออกมาด้วยความจริงใจให้อีกคนหนึ่งเห็นได้ว่าเขาคิดว่าคน ๆ นั้นผิดพลาดโดยไม่ถูกพิจารณาว่ามีการกระทำที่หยาบคายหรืออวดดี เราย่อมมีสิทธิเช่นกันในหลายๆ ทางที่จะกระทำตามความคิดเห็นของเราซึ่งไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น ไม่ใช่เป็นการบิบบิ้นปัจเจกภาพของเรา แต่เป็นการแสดงปัจเจกภาพของเราออกมาเท่านั้น ตัวอย่างเช่น เราไม่จำเป็นต้องแสวงหาสังคมของเขา เรามีสิทธิที่จะหลีกเลี่ยงสังคมดังกล่าว (แม้ว่าจะไม่แสดงการหลีกเลี่ยงนั้นออกมาก็ตาม) เพราะเรามีสิทธิที่จะเลือกสังคมที่เราชอบมากที่สุดเรามีสิทธิและอาจเป็นหน้าที่ของเราที่จะตักเตือนคนอื่น ๆ ให้ระวังเขา ถ้าเราคิดว่าแบบอย่างของเขาหรือการติดต่อสัมพันธ์กับเขาอาจจะมีผลร้ายต่อบรรดาผู้ที่เขาเข้าไปข้องเกี่ยวกับ เราอาจสนับสนุนให้คนอื่น ๆ ได้มีตำแหน่งหน้าที่ดี ๆ ที่เลือกสรรแล้วมากกว่าเขา ยกเว้นหน้าที่ ซึ่งมีแนวโน้มจะทำให้เขาดีขึ้น ในวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ บุคคลคนหนึ่งอาจทุกข์ทรมานจากการลงโทษอย่างรุนแรงโดยน้ำมือของคนอื่น ๆ สำหรับความผิดซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับเขาเองเท่านั้น แต่เขาก็ทนทุกข์ทรมานจากการลงโทษเหล่านี้เพียงตราบเท่าที่มันเป็นผลตามธรรมชาติและเกิดขึ้นมาเองจากความผิดเหล่านั้น ไม่ใช่เพราะว่าการลงโทษดังกล่าว จงใจก่อความทุกข์ให้เขาเพื่อการลงโทษนั่นเอง บุคคลผู้ที่แสดงความหุนหันพลันแล่น ความตื้อตึง ความทะนงตน ไม่สามารถใช้ชีวิตในทางสายกลางได้ ไม่สามารถเหนี่ยวรั้งตนเองจากการส่องแสงอันก่อความเสียหายได้ มีความเพิดเพลินแบบสัตว์โดยทำให้ความเพิดเพลินจากความรู้สึกและปัญญาหมดสิ้นไป ต้องคาดหวังได้ว่าจะตกต่ำในความคิดเห็นของคนอื่น ๆ และต้องได้ส่วนแบ่งของความรู้สึกโปรดปรานจากพวกเขาน้อยกว่า แต่เขาก็ไม่มีสิทธิร้องเรียนในเรื่องนี้ นอกจากว่าเขาจะได้รับความกรุณาจากคนเหล่านั้นที่เขามีความสัมพันธ์กับสังคมได้อย่างดีเลิศเป็นพิเศษ และด้วยเหตุนี้ เขาจึงได้ตำแหน่งหน้าที่ดี ๆ จากพวกนั้น ซึ่งไม่ถูกกระทบกระเทือนจากความเสียหายที่เขากระทำต่อตัว

สิ่งที่ข้าพเจ้ายืนยันอยู่ก็คือความไม่สะดวกสบายต่าง ๆ ซึ่งไม่อาจแยกออกเลยที่เดียวจากการตัดสินใจไม่นำพอใจของคนอื่น ๆ ย่อมเป็นความไม่สะดวกเพียงประการเดียวซึ่งบุคคลคนหนึ่งจำเป็นต้องตกอยู่ตามส่วนของความประพฤติและนิสัยใจคอที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของเขาเอง แต่ไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของคนอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับเขา การกระทำที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติที่ต่างไปจากนี้อย่างสิ้นเชิง การรุกรานสิทธิของพวกเขาซึ่งได้แก่ การทำให้พวกเขาสูญเสียหรือเสียหายอย่างใดก็ตามโดยที่ผู้รุกรานไม่มีสิทธิสมควรกระทำ ความหลอกลวงหรือการตีสองหน้าในการคบกับพวกเขา การเอาเปรียบพวกเขาอย่างไม่ยุติธรรมหรืออย่างใจแคบ แม้กระทั่งการถอนตัวอย่างใจดำจากการปกป้องพวกเขาให้พ้นจากอันตราย สิ่งเหล่านี้เหมาะที่จะถูกประณามทางศีลธรรม และในกรณีที่ร้ายแรงก็เหมาะที่จะถูกตบสนองทางศีลธรรมและถูกลงโทษ ไม่เพียงแต่การกระทำเหล่านี้เท่านั้น แต่รวมถึงเจตนาที่นำไปสู่การกระทำดังกล่าวด้วยที่ไร้ศีลธรรมอย่างแท้จริง และเหมาะที่จะเป็นสิ่งอันไม่ได้รับการยอมรับซึ่งอาจไปจนถึงขนาดถูกรังเกียจด้วยซ้ำ ความโหดร้ายของเจตนาธรรมณ์ ความพยายามและความเจ้าอารมณ์ ความอิจฉาริชยา ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ต่อต้านสังคมและน่ารังเกียจมากที่สุด ความเสแสร้งและความไม่จริงใจ ความหงุดหงิดโดยไม่มีเหตุสมควร ความขุ่นเคืองที่ไม่เหมาะสมกับการยั่วเย้า ความปรารถนาที่จะครอบงำผู้อื่น ความปรารถนาที่จะกอบโกยมากกว่าส่วนแบ่งของประโยชน์ที่ตนได้ (พวกกรีกเรียกว่า “ปลูเนกซีอา”) ความทรนงที่เกิดจากความกระหิมในความต่ำต้อยของผู้อื่น ความคยวซึ่งคิดว่าตัวเองและภาวะของตนสำคัญมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมด และตัดสินปัญหาอันคลุมเครือทั้งปวงตามความพอใจของมัน สิ่งเหล่านี้เป็นความชั่วร้ายทางศีลธรรมและก่อให้เกิดอุปนิสัยทางศีลธรรมที่เลวทรามน่ารังเกียจ ไม่เหมือนกับความบกพร่องอันเกิดจากการคำนึงถึงตนเองที่ได้กล่าวมาแล้วซึ่งไม่ได้ผิดศีลธรรมจริง ๆ และไม่ว่ามันจะไปถึงระดับใดก็ตาม ก็มีได้ก่อให้เกิดความชั่ว

ร้ายขึ้นมาได้ สิ่งเหล่านี้อาจเป็นข้อพิสูจน์ถึงความบดขบขนาดหนึ่ง หรือความขาดแคลนศักดิ์ศรีส่วนบุคคล และการนับถือตนเอง แต่มันก็เป็นเพียงสิ่งที่นำดาหนิทางศีลธรรมเมื่อมันทำให้คนอื่น ๆ ฝ่าฝืนหน้าที่ขึ้นมา ซึ่งปัจเจกชนต้องระมัดระวังตนเองเพื่อประโยชน์ของคนเหล่านี้ สิ่งที่เราเรียกกันว่าหน้าที่สำหรับเราเองไม่ได้เป็นข้อบังคับในทางสังคม นอกจากสภาพแวดล้อมจะทำให้มันเป็นหน้าที่สำหรับคนอื่น ๆ ด้วยในขณะเดียวกัน คำว่าหน้าที่ต่อใครคนหนึ่งถ้ามันหมายถึงสิ่งอื่น ๆ นอกจากความสุขุมรอบคอบแล้ว ก็หมายถึงการนับถือตัวเอง หรือพัฒนาการของตนเอง และใครก็ตามไม่ต้องรับผิดชอบในเรื่องเหล่านี้ต่อเพื่อนมนุษย์ของเขาเพราะสิ่งเหล่านี้มิได้เป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติซึ่งเขาต้องรับผิดชอบแต่ประการใดเลย

ความแตกต่างระหว่างการสูญเสียวิจรรย์ญาณซึ่งบุคคลคนหนึ่งอาจได้รับอย่างชอบธรรม เนื่องจากขาดความรอบคอบหรือขาดศักดิ์ศรีส่วนบุคคล กับการดำเนินซึ่งสมควรที่เขาจะได้รับที่ใดบุกรุกสิทธิของผู้อื่น มิใช่ความแตกต่างแต่เพียงในนามเท่านั้น มันได้สร้างความแตกต่างอย่างกว้างขวางทั้งในความรู้สึกของเราและในความประพฤติของเรามีต่อเขาไม่ว่าเขาจะขัดใจเราหรือไม่ในสิ่งต่าง ๆ ที่เราคิดว่าเรามีสิทธิในการควบคุมเขาหรือในสิ่งที่เรารู้ว่าเราไม่มีสิทธิก็ตาม ถ้าเขาทำให้เราไม่พอใจ เราก็อาจจะแสดงความไม่ชอบของเราออกมา และเราอาจปลีกตัวออกห่างจากบุคคลเช่นเดียวกับจากสิ่งที่ทำให้เราไม่พอใจก็ได้ ด้วยเหตุนี้ เราจึงไม่รู้สึกรำคาญหรือเรียกร้องให้ทำให้ชีวิตของเขาอึดอัดมากยิ่งขึ้น เราย่อมจะระลึกได้ว่าเขาได้แบกรับหรือจะแบกรับโทษจากความผิดพลาดของเขาโดยตลอดแล้ว ถ้าเขาทำลายชีวิตของเขาเองเนื่องจากจัดการกับมันอย่างผิดพลาด เราก็จะไม่ปรารถนาที่จะทำลายชีวิตของเขาให้มากกว่านี้ แทนที่จะมีความประสงค์ในการลงโทษเขา เราอาจจะพยายามลดหย่อนการลงโทษเขาเสียอีก โดยแสดงให้เห็นว่าเขาอาจจะหลีกเลี่ยงหรือเยียวยาความชั่วร้ายที่ความประพฤติของเขาโน้มเอียง ที่จะสร้างให้เขาได้อย่างไร เขาอาจกลายเป็นสิ่งที่น่าสงสารสำหรับเรา บางทีก็อาจเป็นสิ่งที่เราเกลียด แต่ยอมไม่ใช่สิ่งที่เราโกรธหรือขุ่นเคืองด้วย เราจะไม่ทำกับเขาราวกับว่าเขาเป็นศัตรูของสังคม สิ่งที่เราคิดว่าเรารู้สึกว่าเราเองควรกระทำก็คือปล่อยเขาไว้ตามลำพัง ถ้าเราไม่เข้าไปยุ่งด้วยความกรุณาโดยแสดงความสนใจหรือห่วงใยต่อเขา จะเป็นคนละเรื่องกันเลยทีเดียวถ้าเขาได้ละเมิดกฎข้อบังคับที่จำเป็นต่อการปกป้องเพื่อนมนุษย์ของเขาทั้งโดยส่วนตัวหรือโดยส่วนรวม ผลอันชั่วร้ายจากการกระทำของเขาจึงไม่ได้ติดอยู่กับตัวเขาเอง แต่ติดอยู่กับคนอื่น ๆ และสังคมในฐานะที่เป็นผู้คุ้มครองสมาชิกทั้งหมดของมันต้องตอบแทนเขา ต้องทำให้เขาเจ็บปวดโดยแสดงความมุ่งหมายที่จะลงโทษ และต้องระวังให้มันรุนแรงแต่พอควรในกรณีหนึ่ง เขาเป็นผู้รุกรานเส้นกันของเรา และเราก็ถูกชักชวนไม่ให้เพียงแต่นั่งฟังการพิพากษาเขา แต่ให้แสดงการตัดสินลงโทษเขาเองด้วย ในรูปใดรูปหนึ่ง ในอีกกรณีหนึ่งไม่ใช่หน้าที่ของเราที่จะทำให้เขาทุกข์ทรมาน ยกเว้นสิ่งนี้อาจเกิดขึ้นตามมาเป็นประจำจากการที่เราใช้เสรีภาพอย่างเดียวกันนี้ในการจัดระเบียบกิจกรรมของเราเองซึ่งเราก็มอบให้เขาทำได้ในเรื่องของเขา

ความแตกต่างในที่นี้ซึ่งชี้ให้เห็นระหว่างชีวิตของบุคคลส่วนที่เกี่ยวข้องเพียงแต่ตัวของเขาเอง กับส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หลายคนย่อมจะไม่ยอมรับ (อาจถามกันขึ้นมาได้ว่า) ความประพฤติส่วนตัวก็ตามของสมาชิกของสังคมสามารถเป็นเรื่องวางเฉย สำหรับสมาชิกอื่น ๆ ได้อย่างไร? ไม่มีใครดอกที่เป็นผู้โดดเดี่ยวอย่างสิ้นเชิง เป็นไปไม่ได้ที่คนคนหนึ่งจะทำอะไรก็ตามอย่างจริงจังหรือเป็นภัยอย่างถาวรต่อตนเองโดยไม่มี ความมุ่งร้ายในการเข้าถึงวงศักรวณที่ใกล้ชิดของเขาอย่างน้อยที่สุดและมักไปไกลมากกว่าพวกนั้น ถ้าเขาทำอันตรายต่อคุณสมบัติของเขาเอง เขาก็ยอมทำร้ายบรรดาผู้ที่ได้รับการค้ำจุนจากมันทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และมักจะบั่นทอนทรัพยากรร่วมกันของสังคมไม่มากนักน้อย ถ้าเขาบั่นทอนสมรรถภาพทางร่างกายหรือทางจิตของเขาเอง เขาย่อมไม่เพียงแต่นำความชั่วร้ายมาสู่คนทั้งปวงซึ่งพึ่งพิงเขาอยู่ในด้านความสุขไม่ว่าขนาดใดก็ตาม แต่ยังทำให้ตนเองไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะให้บริการในสิ่งที่เขาเป็นหนี้ต่อเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไปอีกด้วย บางทีก็อาจกลายเป็นภาระเนื่องจากความรักหรือความกรุณาของพวกนั้นก็ได้อีกและถ้าความประพฤติ

ดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยมาก การรุกร้าใดใดที่กระทำขึ้นอาจไม่มีใครจะบันทึกปริมาณของความตึ่มากขึ้นกว่านี้ ในที่สุด ถ้าคน ๆ หนึ่งมิได้ทำอันตรายโดยตรงต่อผู้อื่นด้วยความชั่วร้ายหรือความโง่ของเขาแล้ว (อาจกล่าวได้ว่า) เขามิได้เป็นพิษเป็นภัยจากแบบอย่างของเขาเลย และเขาควรถูกบังคับให้ควบคุมตัวเอง เพื่อเห็นแก่บรรดาผู้ที่อาจถูกทำให้ไขว่เขวหรือถูกชักจูงให้หลงผิดเนื่องจากได้รู้เห็นความประพฤติของเขา

(อาจจะกล่าวเพิ่มเติมได้ว่า) แม้นว่าผลลัพธ์ของความประพฤติผิดอาจถูกจำกัดเฉพาะปัจเจกชนที่ชั่วร้ายหรือไร้ความคิด สังคมควรจะทอดทิ้งบรรดาผู้ที่ไม่เหมาะสมกับมันอย่างชัดเจนไปตามทางของพวกเขาเองกระนั้นหรือ? ถ้าการปกป้องให้พ้นจากตนเองเป็นที่ยอมรับกันว่าเนื่องจากความเป็นเด็กและไม่บรรลุนิติภาวะ สังคมจะมิให้การปกป้องเฉพาะแก่บรรดาผู้ที่บรรลุนิติภาวะซึ่งก็ไม่สามารถปกครองตัวเองได้พอ ๆ กันกระนั้นหรือ? ถ้าการพนัน ความมึนเมา ความมั่งมาก ความเกียจคร้านหรือความสกปรก เป็นภัยต่อความสุขและเป็นอุปสรรคอันมหันต์ต่อการปรับปรุงให้ดีขึ้นเท่า ๆ กับการกระทำส่วนมากที่กฎหมายห้าม (อาจถามได้ว่า) ทำไมกฎหมายไม่พยายามกดดันสิ่งเหล่านี้ไว้ด้วย トラบเท่าที่กฎหมายยังสอดคล้องกับความสามารถในทางปฏิบัติและความสะดวกสบายของสังคม? และเพื่อเป็นการเสริมความบกพร่องอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ของกฎหมาย อย่างน้อยที่สุดความคิดเห็นไม่ควรจัดตั้งกองตำรวจที่มีพลังอำนาจในการต่อต้านความชั่วร้ายเหล่านี้ และทำให้บรรดาผู้ที่รู้กันว่าปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ได้รับโทษทางสังคมอย่างเฉียบขาดกระนั้นหรือ? (อาจกล่าวกันว่า) ในที่นี้ไม่มีปัญหาแต่อย่างใดเลยเกี่ยวกับการจำกัดปัจเจกภาพหรือขัดขวางการทดลองสิ่งใหม่ ๆ และริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำรงชีวิต สิ่งเดียวที่ต้องหาทางขัดขวางก็คือบรรดาสิ่งที่ได้ทดลองกันมาแล้วและถูกประณามมาแล้วตั้งแต่กำเนิดของโลกจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งได้แก่สิ่งต่าง ๆ ที่ประสบการณ์ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าไม่เป็นประโยชน์หรือไม่เหมาะสมต่อปัจเจกภาพของผู้ใดเลย ต้องมีเวลาช่วงใดช่วงหนึ่งและประสบการณ์ขนาดใดขนาดหนึ่งซึ่งอาจพิจารณาได้ว่า ได้ก่อให้เกิดความจริงทางศีลธรรมหรือความจริงอันลึกซึ้งขึ้นมา และยอมเป็นที่ปรารถนาเพียงแต่ให้ป้องกันคนรุ่นแล้วรุ่นเล่า มิให้ถลำตกเงื้อมผาแห่งเดียวกันกับที่ได้เป็นอันตรายต่อบรรพบุรุษของพวกเขาแล้ว

ข้าพเจ้าขอยืนยันอย่างเต็มที่ว่าความเลวร้ายที่บุคคลกระทำต่อตัวเขาเองอาจกระทบกระเทือนอย่างร้ายแรงต่อบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องกับเขาอย่างใกล้ชิดทั้งโดยทางความเห็นอกเห็นใจและความสนใจของพวกเขา ตลอดจนกระทบกระเทือนต่อสังคมโดยกว้างในระดับน้อยเมื่อบุคคลถูกชักจูงให้ละเมิดข้อบังคับที่ชัดเจนและกำหนดหน้าที่ได้ต่อบุคคลอื่นหรือคนอื่น ๆ โดยความประพฤติเช่นนี้ เรื่องดังกล่าวก็อาจถูกหยิบยกขึ้นมาจากประเภทที่ว่าด้วยการคำนึงถึงตนเอง และกลายเป็นสิ่งที่ถือได้ว่าไม่เป็นที่ยอมรับในทางศีลธรรมในความหมายจริง ๆ ของคำ ตัวอย่างเช่น ถ้าคน ๆ หนึ่งไม่สามารถจ่ายหนี้ของเขาได้เนื่องจากความไม่รู้จักประมาณหรือความสุรุษสุร่าย หรือถ้าเขาต้องรับผิดชอบครอบครัวของเขาตามศีลธรรม ไม่สามารถเลี้ยงดูหรือให้การศึกษาแก่ครอบครัวของเขาได้ด้วยสาเหตุเดียวกันเขาก็สมควรจะถูกดำเนิน และอาจสมควรถูกลงโทษ แต่ก็เป็นเพราะเขาละเมิดหน้าที่ต่อครอบครัวหรือต่อหน้าที่ของเขา ไม่ใช่เพราะความสุรุษสุร่าย ถ้าทรัพย์สินสมบัติ ซึ่งควรจะอุทิศให้ครอบครัว ได้ถูกผันแปรไปจากพวกเขาเนื่องจากการลงทุนอย่างรอบคอบที่สุด ก็น่าดำเนินทางศีลธรรมเช่นเดียวกัน จอร์จ บาร์นเวลล์ ทำการฆาตกรรมลูกของเขา เพื่อเอาเงินไปให้เมียหน่อย แต่ถ้าเขาได้กระทำไปเพื่อตั้งตัวเองในธุรกิจ เขาก็ต้องถูกแขวนคอเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ในกรณีที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ เกี่ยวกับชายคนหนึ่งซึ่งเป็นเหตุให้ครอบครัวของเขาเสียอกเสียใจเนื่องจากเขามีอุปนิสัยเลวอยู่เป็นนิสัย เขายอมสมควรได้รับคำติเตียนที่ไร้ความเมตตากรุณาหรือไร้ความกตัญญู แต่เขาอาจเป็นเช่นนั้นได้ถ้าจะปลูกฝังอุปนิสัยที่มีได้เลวร้ายในตัวของมันเอง ถ้าอุปนิสัยเหล่านั้นสร้างความทุกข์ให้แก่บรรดาผู้ที่เขาใช้ชีวิตร่วมด้วยหรือบรรดาผู้ที่พึ่งพิงเขาเพื่อความอบอุ่นของพวกตน โดยความผูกพันส่วนตัวใครก็ตามที่ประสบความล้มเหลวในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยความสนใจและความรู้สึกของผู้อื่นอยู่เสมอ โดยมีได้

ถูกบังคับจากหน้าที่อันเลื่องไม่ได้ บางอย่างนอกจากนี้หรือมีเหตุผลสมควรจากความพอใจของตนเองที่ปล่อยให้มีขึ้นได้ ย่อมเป็นบุคคลที่ถูกรังเกียจในทางศีลธรรม ที่ประสบความล้มเหลวดังกล่าว ไม่ใช่เพราะสาเหตุของมัน หรือเพราะความผิดพลาดที่เพียงแต่เป็นเรื่องส่วนตัวของเขา ซึ่งอาจนำไปสู่ความล้มเหลวนั้นได้อย่างห่างไกลในทำนองเดียวกัน เมื่อคน ๆ หนึ่งทำให้ตัวเองไร้สมรรถภาพในการกระทำหน้าที่เฉพาะบางอย่างที่เขาต้องกระทำต่อคนทั่วไปเนื่องจากความประพฤตินี้คำนึงถึงแต่ตัวเองเพียงอย่างเดียวจริง ๆ เขาย่อมรู้สึกผิดที่ได้ทำผิดในทางสังคม ไม่มีใครที่ควรถูกลงโทษเพียงเพราะเขาเมาเหล้า แต่ทหารหรือตำรวจควรต้องถูกลงโทษถ้าเมาเหล้าขณะปฏิบัติหน้าที่ กล่าวอย่างสั้น ๆ เมื่อใดก็ตามที่มีความเสียหายอย่างหนึ่งเกิดขึ้น หรือมีการลองให้เกิดความเสียหายขึ้นไม่ว่าต่อปัจเจกชนหรือต่อคนทั่วไป กรณีดังกล่าวย่อมถูกหยิบยกออกมาจากขอบเขตของเสรีภาพและเอาศีลธรรมหรือกฎหมายเข้าไปใส่ไว้แทนที่

แต่เมื่อพิจารณาถึงเพียงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ หรือที่อาจเรียกว่าความเสียหายในทางสร้างเสริมซึ่งบุคคลก่อให้เกิดขึ้นแก่สังคมโดยความประพฤตินี้มีได้ละเมิดหน้าที่เฉพาะใด ๆ ต่อประชาชนทั่วไป หรือโดยความประพฤตินี้เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนอย่างเห็นได้ชัดต่อปัจเจกชนผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายอย่างใดก็ตามยกเว้นตัวของเขาเอง ความไม่สะดวกสบายก็เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งสังคมทนได้เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของเสรีภาพของมนุษย์อันยิ่งใหญ่กว่า ถ้าผู้ใหญ่จะต้องถูกลงโทษที่ไม่เอาใจใส่ตัวเองให้ถูกต้องแล้ว ข้าพเจ้าอยากให้อำนาจเป็นไปเพื่อตัวของพวกเขาเองมากกว่าที่จะแสวงสร้างปกป้องพวกเขาให้พ้นจากการทำให้ประสิทธิภาพของพวกเขาในการให้ประโยชน์แก่สังคมเสื่อมเสียลง ซึ่งสังคมมิได้ทำว่ามีสิทธิที่จะชู้อำนาจเช่นนั้น แต่ข้าพเจ้าไม่ยอมให้ถูกเอียงประเด็นนี้ราวกับว่าสังคมไม่มีเครื่องมือในการยกระดับสมาชิกผู้อ่อนแอกว่าของมันขึ้นสู่มาตรฐานปกติของความประพฤตินี้มีเหตุผล นอกจากรอคอยจนกระทั่งสมาชิกเหล่านั้นกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ไร้เหตุผลขึ้นมา และจึงลงโทษพวกเขาโดยทางกฎหมายหรือทางศีลธรรม สังคมย่อมมีอำนาจเด็ดขาดเหนือพวกเขาตลอดช่วงเวลาแรก ๆ ที่พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ กล่าวคือ สังคมมีช่วงเวลาในวัยเด็กและวัยเยาว์โดยตลอดเพื่อจะทดลองว่ามันจะสามารถทำให้พวกเขามีความประพฤตินี้มีเหตุผลในชีวิตขึ้นมาได้หรือไม่ คนรุ่นที่ยังมีชีวิตอยู่นี้มีความเชี่ยวชาญทั้งในด้านการฝึกหัดและในเรื่องสภาพแวดล้อมโดยตลอดของคนรุ่นที่จะตามมา คนรุ่นนี้ไม่สามารถทำให้พวกเขาฉลาดและดีได้อย่างสมบูรณ์จริง ๆ เลย เพราะตนเองก็มีความบกพร่องอย่างน่าเสียดายในด้านความดีและความรอบรู้ ตลอดจนความพยายามอย่างดีที่สุดของคนรุ่นปัจจุบันก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จมากที่สุดในเรื่องเฉพาะบุคคลเสมอไป แต่คนรุ่นปัจจุบันก็มีความสามารถที่ดีเยี่ยมในการทำให้นักเรียนที่กำลังเติบโตขึ้นดีเท่า ๆ กับตนเองและดีมากกว่าตนเองเล็กน้อยโดยส่วนรวม ถ้าสังคมปล่อยให้สมาชิกจำนวนมากพอสมควรของมันได้เติบโตขึ้นเป็นเพียงเด็ก ๆ ที่ใครใคร่ไม่สามารถจะปฏิบัติตามได้โดยการพิจารณาแรงจูงใจที่ห่างไกลสังคมก็ควรจะถูกตำหนิเสียเองในผลที่เกิดขึ้น ผู้ที่เหมาะสมอย่างน้อยที่สุดในการตัดสินใจเพื่อตนเองนั้นย่อมไม่เพียงแต่มีอำนาจทั้งปวงทางการศึกษาอย่างพร้อมมูลแล้วเท่านั้น แต่จะต้องพร้อมไปด้วยความเฟื่องฟูในอำนาจซึ่งเกิดจากความคิดเห็นอันเป็นที่ยอมรับกันได้บังคับอยู่เหนือจิตใจของเขาอีกด้วย ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากบทลงโทษตามธรรมชาติซึ่งไม่สามารถป้องกันไม่ให้กระทำผิดต่อบรรดาผู้ที่ก่อให้เกิดความรังเกียจหรือการดูหมิ่นเหยียดหยามขึ้นในบุคคลต่าง ๆ ที่รู้จักพวกเขา ขอให้สังคมจงอย่าได้ทำเป็นต้องการอำนาจนอกเหนือจากนี้ในการออกคำสั่งและบังคับให้คนเคารพเชื่อฟังในเรื่องส่วนตัวของปัจเจกชนเลยซึ่งไม่ว่าจะใช้หลักความยุติธรรมและนโยบายใดก็ตาม การตัดสินใจควรขึ้นอยู่กับบรรดาผู้ที่อิงอาศัยผลที่เกิดขึ้นเหล่านั้น และไม่มีอะไรเลยที่มีแนวโน้มที่จะทำให้วิธีการที่ดีกว่าในการชักจูงความประพฤตินี้ต้องเสื่อมเสียและพังทลายไปมากกว่าการเดินทางไปสู่วิธีการที่เร็วกว่า ถ้าหากจะมีวิสัยทัศน์ที่ใช้สร้างนิสัยใจคอที่แข็งแกร่งและเป็นอิสระได้ในหมู่ผู้ที่วิธีการดังกล่าวได้พยายามบังคับให้กลายเป็นผู้ที่มีความรอบคอบหรือรู้จักประมาณตน พวกเขาจะก่อการกบฏต่อแอกอันนั้นได้อย่างไม่มีวันผิดพลาด คนเช่นนั้น

ยอมไม่เคยรู้สึกกว่าคนอื่น ๆ ก็มีสิทธิที่จะควบคุมเขาในเรื่องฐานะของเขาเองเช่นกัน เช่นคนเหล่านั้นต้องขัดขวางเขาไม่ทำให้ทำให้พวกตนเสียหายในเรื่องของตน และการกบฏดังกล่าวจะถูกพิจารณาได้อย่างง่ายดายว่าเป็นเครื่องหมายของจิตวิญญานและความกล้าหาญที่จะบินโฉบไปเผชิญหน้ากับอำนาจบังคับที่ถูกยึดครองแล้วเช่นนั้น ตลอดจนทำสิ่งที่ตรงกันข้ามเลยทีเดียวเกี่ยวกับสิ่งที่อำนาจนั้นบัญชาอยู่ด้วยความโอ้อวด เช่น ในเรื่องความหยาบคายซึ่งเป็นที่ยอมรับกันต่อมาในสมัยของพระเจ้าชาร์ลที่สองจนถึงการขาดขันติธรรมทางศีลธรรมอย่างบ้าคลั่งของพวกเพียวริตัน ในเรื่องที่ถูกกล่าวกันเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องสังคมให้พ้นจากตัวอย่างที่เลวซึ่งคนชั่วหรือคนตามใจตัวเองกำหนดให้คนอื่น ๆ นั้น เป็นความจริงที่ตัวอย่างที่เลวอาจมีผลเสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวอย่างในการกระทำผิดต่อผู้อื่นโดยที่ผู้กระทำให้ยังลอยนวลอยู่ได้ แต่ขณะนี้เรากำลังพูดถึงความประพฤติซึ่งน่าจะทำความเสียหายอย่างใหญ่หลวงให้แก่ตัวผู้กระทำให้เองในขณะที่มันมิได้ประทุษร้ายคนอื่น ๆ และข้าพเจ้ามองไม่เห็นว่ บรรดาผู้ที่เชื่อสิ่งนี้สามารถคิดเป็นอย่างอื่นได้อย่างไรนอกเหนือจากที่ว่าตัวอย่างนั้น ถ้าจะกล่าวโดยทั่วไปแล้วต้องให้ผลดีมากกว่าเป็นความเสียหาย ในเมื่อถ้ามันแสดงให้เห็นความประพฤติผิด มันย่อมแสดงให้เห็นผลลัพธ์ที่เจ็บปวดหรือเสื่อมเสียด้วยซึ่งน่าจะต้องมีอยู่ในกรณีทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นตามมาถ้าความประพฤติดังกล่าวถูกตีชมอย่างเป็นธรรม

แต่ข้อถกเถียงที่รุนแรงที่สุดซึ่งคัดค้านการที่คนทั่วไปเข้าแทรกแซงความประพฤติส่วนตัว โดยเฉพาะนั้นก็คือ เมื่อคนทั่วไปเข้าแทรกแซง ความได้เปรียบจึงอยู่ที่พวกเขาได้เข้าแทรกแซงอย่างผิด ๆ และผิดที่ เกี่ยวกับปัญหาด้านจริยธรรมทางสังคม ด้านหน้าที่ต่อผู้อื่น ความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปซึ่งได้แก่ความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ที่ใช้อำนาจบังคับ แม้ว่าจะผิดพลาดอยู่บ่อย ๆ ก็น่าจะยังคงถูกต้องอยู่มากกว่าเพราะเกี่ยวกับปัญหาเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยพวกเขาในการวินิจฉัยด้วยผลประโยชน์ของตนเองเท่านั้น ด้วยทำให้ความประพฤติบางอย่างที่อาจทำให้พวกเขาประสบผล ถ้าได้รับอนุญาตให้ทำได้ แต่ความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ทำนองเดียวกันซึ่งบังคับใช้เป็นกฎหมายกับคนส่วนน้อยในปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติที่คำนึงถึงตนเองย่อมน่าจะผิดได้เท่า ๆ กับถูกต้องได้ทีเดียว เพราะในกรณีเหล่านี้ อย่างดีที่สุดความเห็นของคนทั่วไปก็หมายถึงความเห็นของคนบางคนเกี่ยวกับสิ่งที่ดีหรือเลวสำหรับคนอื่น ๆ ในขณะที่บ่อยครั้งที่เดียวที่ความเห็นดังกล่าวก็ไม่ได้แม้แต่จะหมาย ความเช่นนั้น ประชาชนทั่วไปผู้มีความวางเฉยอย่างสมบูรณ์ที่สุดได้มองข้ามความเพเลติเพลินหรือความสะดักสะบายของบรรดาผู้ที่มีความประพฤติอันพวกเขาตำหนิ และพิจารณาเฉพาะแต่สิ่งที่พวกเขาพอใจมากกว่าเท่านั้น มีอยู่หลายคนทีเดียวที่พิจารณาความประพฤติใดก็ตามที่พวกเขารังเกียจและขุ่นเคืองที่มันฝืนความรู้สึกของพวกเขา ที่มันดันทุรังในทางศาสนาเมื่อถูกกล่าวหาว่าละเลยความรู้สึกในทางศาสนาของคนอื่น ๆ ว่าเป็นความประพฤติที่เป็นอันตรายต่อตัวพวกเขาเอง ย่อมเป็นที่รู้คำตอบได้ว่าพวกเขามองข้ามความรู้สึกของปัจเจกชนโดยยืนยันการเคารพบูชาหรือหลักความเชื่ออันน่ารังเกียจของพวกตนเอาไว้ แต่ก็ไม่มี ความคล้ายคลึงกันระหว่างความรู้สึกของบุคคลคนหนึ่งที่มีต่อความคิดเห็นของเขากับความรู้สึกของอีกคนหนึ่งซึ่งไม่พอใจที่คนแรกยึดถือความคิดเห็นนั้นอยู่ ไม่มีอะไรมากไปกว่าความคล้ายคลึงกันระหว่างความปรารถนาของขโมยที่จะฉกชิงกระเป๋าต๋างค์กับความปรารถนาของเจ้าทรัพย์ผู้ชอบธรรมที่จะเก็บรักษากระเป๋าต๋างค์ไว้ และรสนิยมของบุคคลก็เป็นเรื่องส่วนตัวโดยเฉพาะมากเท่ากับความคิดเห็นของเขาหรือกระเป๋าต๋างค์ของเขา เป็นการง่ายสำหรับใครก็ตามที่จะจินตนาการถึงสาธารณชนอุดมคติซึ่งปล่อยให้เสรีภาพและการเลือกสรรของปัจเจกชนในเรื่องอันไม่ตายตัวทั้งหมดให้อยู่ได้โดยไม่ถูกรบกวน และเพียงแต่ให้ปัจเจกชนเหล่านั้นละเว้นจากรูปแบบความประพฤติซึ่งประสบการณ์ของคนทั่วไปได้ตำหนิติเตียนเอาไว้ แต่เราได้พบเห็นสาธารณชนที่กำหนดขอบเขตการตีชมที่ตนมีในที่ใดบ้าง? หรือสาธารณชนยอมลำบากเองเกี่ยวกับประสบการณ์ของคนทั่วไปเมื่อใด? ในขณะที่สาธารณชนเข้าแทรกแซงความประพฤติส่วนตัวของบุคคล มักไม่มีใครคิดถึงสิ่งใดนอกจากความเลวทรามของการกระทำหรือความรู้สึกที่แตกต่างไปจากตนเองและมาตรฐานการ

ตัดสินเช่นนี้ซึ่งถูกบิดเบือนไปบ้าง ก็ถูกพวกนักจริยธรรมและนักเขียนภาคทฤษฎีทั้งหมดแก้ในสิบคนหยิบยื่น ให้แก่นมนุษย์ชาติโดยถือเป็นคำสั่งของศาสนาและปรัชญา คนเหล่านี้สอนว่า สิ่งทั้งหลายถูกต้องเพราะว่ามัน ถูกต้อง เพราะเรารู้สึกว่ามันเป็นเช่นนั้น พวกเขาบอกเราให้แสดงหากฎความประพฤติซึ่งผูกมัดเราและคนอื่น ๆ ทั้งหมดอยู่นี้ภายในความคิดและหัวใจของเราเอง สาธารณชนผู้นำสงสารจะทำอะไรได้นอกจากใช้คำสั่ง สอนเหล่านี้ในทางปฏิบัติตลอดจนสร้างความรู้สึกส่วนตัวเกี่ยวกับข้อบังคับความดีและความชั่วต่อชาวโลกทั้ง มวลขึ้นมาเอง ถ้าความรู้สึกเหล่านั้นเป็นเอกฉันท์พอประมาณในหมู่พวกเขา?

ความชั่วที่ชี้ให้เห็นในที่นี้มิใช่เพียงสิ่งเดียวที่มีอยู่แต่เพียงในทฤษฎีเท่านั้น และบางทีอาจจะ คาดหวังกันว่า ข้าพเจ้าน่าจะระบุตัวอย่างที่สาธารณชนในยุคนี้และในประเทศนี้ (อังกฤษ) ให้ความพึงพอใจ ของพวกเขาต่อหลักความประพฤติของกฎศีลธรรม ข้าพเจ้ามิได้กำลังเขียนความเรียงว่าด้วยความเหลวไหล ของความรู้สึกทางศีลธรรมที่กำลังเป็นอยู่ มีเรื่องราวสำคัญอยู่มากเหลือเกินที่จะต้องอภิปรายกันเพิ่มเติมโดย แสดงให้เห็นภาพประกอบด้วยตัวอย่างต่าง ๆ ก็ยังคงจำเป็นที่จะแสดงให้เห็นว่าหลักการที่ข้าพเจ้ายืนยันอยู่นี้ เป็นสิ่งที่อยู่ในช่วงเวลาดึงเครียดและปฏิบัติกันได้ และข้าพเจ้ามิได้กำลังเพียรพยายามที่จะสร้างเครื่องกีดขวาง ต่อต้านความชั่วร้ายในจินตนาการ และก็ไม่ใช่เป็นการยากที่จะใช้ตัวอย่างมากมายแสดงให้เห็นว่าการขยาย ขอบเขตของสิ่งที่อาจเรียกได้ว่ากองตรวจทางศีลธรรมนั้นเป็นแนวโน้มตามธรรมชาติอันแพร่หลายมากที่สุด อย่างหนึ่งของมนุษย์ จนกว่ากองตรวจนั้นจะรุกล้ำเสรีภาพอันถูกต้องตามกฎหมายอย่างแน่นชัดมากที่สุดของ ปัจเจกชน

ตัวอย่างแรก ขอให้พิจารณาถึงความเป็นปฏิปักษ์กันซึ่งคนเรายึดมั่นอยู่บนพื้นฐานซึ่งไม่ตีไป กว่าที่บุคคลอื่น ๆ ผู้มีความคิดเห็นทางศาสนาแตกต่างไปจากพวกตนมิได้ประกอบพิธีในทางศาสนาแบบพวก ตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการละเว้นในทางศาสนาที่พวกตนถืออยู่ถ้าจะหยิบยกตัวอย่างที่ไม่สู้สำคัญนักขึ้นมาแล้ว ไม่มีอะไรเลยในหลักความเชื่อหรือการปฏิบัติของชาวคริสต์ที่จะจุดไฟความเกลียดชังของชาวมุสลิมให้มีต่อ พวกเขาได้มากกว่าข้อเท็จจริงที่ว่าพวกเขากินหมู มีการกระทำเพียงไม่กี่อย่างที่ชาวคริสต์และชาวยุโรปมองดู ด้วยความรู้สึกรังเกียจอย่างตรงไปตรงมามากกว่าที่พวกมุสลิมมองดูสิ่งนี้ว่าเป็นการตอบสนองความอยาก กระจายในรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะในเบื้องต้น มันเป็นความขุ่นเคืองที่มีต่อศาสนาของพวกเขา แต่สภาพการณ์ เช่นนี้มีได้อธิบายถึงระดับหรือประเภทของความเป็นปฏิปักษ์ของพวกเขาโดยที่เดียว เพราะเหล่าอู่งนั้นก็ถูก ศาสนาอิสลามบัญญัติห้ามด้วย ตลอดจนการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับมัน ชาวมุสลิมทั้งปวงถือว่าผิด แต่ก็มิได้ รังเกียจ ในทางตรงข้ามความรังเกียจที่ชาวมุสลิมมีต่อเนื้อของ “สัตว์สกปรก” ที่มีลักษณะพิเศษนั้น คล้ายคลึง กับความเป็นปฏิปักษ์โดยสัญชาตญาณ ซึ่งความคิดในเรื่องความสกปรก เมื่อมันจมลงสู่ความรู้สึกโดยตลอดเสีย ครึ่งหนึ่งแล้ว ย่อมดูเหมือนจะปลุกเร้าอยู่เสมอแม้แต่ในบรรดาผู้ที่มิอุปนิสัยส่วนตัวแต่เพียงความสะอาดอย่าง พิถีพิถันเท่านั้น และซึ่งความรู้สึกในทางศาสนาในเรื่องความไม่บริสุทธิ์นั้นมีความรุนแรงมากนักในพวกฮินดู ย่อมเป็นตัวอย่างให้เห็นได้อย่างชัดเจน สมมุติว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ ในหมู่ประชาชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกมุสลิม คน ส่วนใหญ่เหล่านั้นจะต้องยืนยันไม่ให้มีการอนุญาตให้กินหมูได้ภายในอาณาเขตประเทศนั้น นี่อาจจะไม่ใช่เรื่องใหม่ ในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม* การให้ความคิดเห็นของสาธารณชนมีอำนาจบังคับทางศีลธรรมได้จะเป็น

* กรณีของแขกบอมเบย์ที่ถือศาสนาโซโรอัสเตอร์ เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจในประเด็นนี้ เมื่อชนเผ่าที่ขยันขันแข็งและกล้าได้กล้าเสียดังกล่าว ซึ่งเป็น ลูกหลานของพวกบูชาวไฟชาวเปอร์เซียและได้อพยพมาจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนก่อนการปกครองของกาลิฟ ได้มาถึงอินเดียภาคตะวันตก พวกเขา ก็ต้องทนทุกข์ทรมานจากผู้ปกครองชาวฮินดูที่วางเงื่อนไขไม่ได้กินเนื้อวัว เมื่ออาณาจักรเหล่านั้นตกอยู่ภายใต้การปกครองของผู้พิชิตชาวมุสลิมในเวลา ต่อมา พวกถือลัทธิบูชาไฟก็ได้รับการผ่อนผันต่อมาเรื่อย ๆ จากผู้พิชิตชาวมุสลิม โดยมีเงื่อนไขให้ละเว้นจากเนื้อหมู สิ่งที่เป็นความเคารพเพื่อฟังอำนาจ บังคับในขั้นแรกก็กลายเป็นธรรมชาติที่สอง และพวกลัทธิบูชาไฟจนถึงปัจจุบันนี้ได้งดเว้นทั้งเนื้อวัวและเนื้อหมูแม้ว่าศาสนาของพวกเขาจะมีคำสั่งห้าม การงดเว้นทั้ง 2 ประการก็ได้มีเวลาเติบโตมาเป็นประเพณีประจำเผ่าของพวกเขา และในทางตะวันออก ประเพณีก็คือศาสนา

การถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่? ถ้าไม่ถูกต้อง เพราะเหตุใด? การใช้อำนาจบังคับนั้นเป็นสิ่งที่น่าขยะแขยงจริง ๆ สำหรับสาธารณชนเช่นนั้น พวกเขาคิดอย่างบริสุทธิ์ใจด้วยว่าพระเจ้าทรงสั่งห้ามและรังเกียจ และข้อห้ามดังกล่าวก็ไม่อาจถูกประณามได้ว่าเป็นการทำลายล้างกันทางศาสนา มันอาจเป็นเรื่องทางศาสนาโดยกำเนิดของมัน แต่มันไม่น่าจะเป็นการทำลายล้างศาสนา ในเมื่อไม่มีศาสนาของผู้ใดกำหนดหน้าที่ให้มีการกินหมู พื้นฐานที่มีเหตุผลสนับสนุนเพียงประการเดียวในการกล่าวประณามนั้นน่าจะประกอบด้วยธรรมเนียมส่วนบุคคลและเรื่องที่สำคัญถึงแต่ตนเองของปัจเจกชนซึ่งสาธารณชนไม่มีกิจธุระที่จะต้องยุ่งเกี่ยวกับ

เพื่อเข้ามาให้ใกล้แหล่งขึ้นอีกบ้าง ชาวสเปนส่วนใหญ่พิจารณาว่าการเคารพบูชาพระเจ้าในวิธีอื่นนอกเหนือจากแบบโรมันคาทอลิกย่อมเป็นการลบหลู่อย่างชัดแจ้ง เป็นการก้าวร้าวอย่างสูงสุดต่อพระเจ้าสูงสุด และไม่มีเคารพบูชาอื่น ๆ ของสาธารณชนที่ถูกกฎหมายเลยบนแผ่นดินของสเปน ประชาชนทั่วยุโรปภาคใต้มองดูนักบวชที่แต่งงานแล้วว่ามีใช้เป็นแต่เพียงคนไร้ศาสนา แต่ยังเป็นคนไม่บริสุทธิ์ ไม่มีสมบัติผู้ดีหยาบคาย และน่ารังเกียจอีกด้วย พวกเขาโปรแตสแตนต์คิดอย่างไรเกี่ยวกับความรู้สึกที่จริงใจที่สุดเหล่านี้และเกี่ยวกับการพยายามที่จะบังคับพวกเขาให้ต่อต้านพวกที่ไม่ใช่คาทอลิก? กระนั้นถ้ามนุษย์ชาติสมควรที่จะเข้ายุ่งเกี่ยวในเสรีภาพของกันและกันในเรื่องที่มีได้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้อื่น การกำจัดกรณีเหล่านี้ออกไปจะเป็นไปได้โดยสมอดันเสมอปลายบนหลักการอะไร? หรือใครเล่าจะตำหนิประชาชนได้ที่ปรารถนาจะกีดกันสิ่งที่พวกเขาพิจารณาว่าเป็นเรื่องน่าอับอายในสายตาของพระเจ้าและของมนุษย์ ไม่มีเรื่องใดที่รุนแรงยิ่งกว่านี้ที่อาจแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นข้อห้ามสำหรับสิ่งใดก็ตามที่ถูกพิจารณาว่าเป็นความไร้ศีลธรรมส่วนบุคคล นอกจากการสร้างสิ่งที่กีดกันการปฏิบัติสิ่งเหล่านี้เอาไว้ในสายตาของบรรดาผู้ที่มองว่ามันเป็นการกระทำลบหลู่ตนเอง นอกจากว่าเราจะเต็มใจที่จะใช้เหตุผลของผู้ทำลาย และเต็มใจที่จะกล่าวว่าเราอาจทำลายล้างคนอื่น ๆ เพราะเราเป็นฝ่ายถูก และพวกเขาต้องไม่ทำลายล้างเราเพราะพวกเขาเป็นฝ่ายผิด เราต้องระวังการยอมรับหลักการที่เราอาจขุนเคืองว่าเป็นความอยู่ดีธรรมอย่างโจ่งแจ้งเมื่อนำมาใช้กับตัวของเราเอง

ตัวอย่างก่อนหน้านั้นอาจถูกคัดค้านว่าเอามาจากความไม่แน่นอนซึ่งเป็นไปไม่ได้ในหมู่พวกเรา แม้ว่าเราจะไม่มีเหตุผลก็ตาม ในประเทศนี้ (อังกฤษ) ความคิดเห็นไม่น่าจะเป็นสิ่งที่บังคับให้มีการงดเว้นเนื้อสัตว์ได้หรือเข้ายุ่งเกี่ยวกับประชาชนในเรื่องการเคารพบูชาตลอดจนการแต่งงานหรือไม่แต่งงานตามหลักความเชื่อหรือความไม่แน่ใจของพวกเขา อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างถัดไปอาจนำมาได้จากการเข้าแทรกแซงเสรีภาพซึ่งเรามีได้ผ่านพันอันตรายั้งปวงของมันเอาเลยทีเดียว ที่ได้ก็ตามที่พวกเพียวริตันได้มีอำนาจมากเพียงพอแล้ว เช่น ในนิวอิงแลนด์ และในประเทศอังกฤษในสมัยสมาพันธรัฐ พวกเขาได้เพียรพยายามด้วยความสำเร็จพอสมควรที่จะปราบสิ่งบันเทิงของประชาชนทั้งหมด ตลอดจนถึงบันเทิงส่วนตัวเกือบทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดนตรี การเต้นรำ การละเล่นเสียงโซค หรือการมั่วสุมอื่น ๆ เพื่อมุ่งหมายสนุกสนานบันเทิงและมหรสพ ในเมืองนี้ยังมีคนกลุ่มใหญ่ซึ่งความคิดทางจริยธรรมและศาสนาของพวกเขาประณามความบันเทิงเหล่านี้ คนเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นพวกชนชั้นกลาง เป็นผู้มีอำนาจรุ่งเรืองในสภาพการณ์ปัจจุบันทางสังคมและการเมืองของราชอาณาจักร เป็นไปได้อยู่บ้างที่บุคคลต่าง ๆ ผู้มีความรู้สึกเหล่านี้อาจจะควบคุมคนส่วนใหญ่ในรัฐสภาไว้ในเวลาช่วงใดช่วงหนึ่ง ชุมชนส่วนที่เหลือจะชอบใจในการมีความสนุกสนานเพลิดเพลินซึ่งพวกเขามีได้โดยความรู้สึกทางศาสนาและทางศีลธรรมของพวกถือลัทธิคาลเวงและพวกถือวิธีการนิยมซึ่งเข้มงวดกว่าจัดระเบียบให้ได้อย่างไร? พวกเขาจะไม่มุ่งปรารถนาที่จะให้สมาชิกของสังคมผู้เคร่งศาสนาอย่างก้าวร้าวเหล่านี้ได้เอาใจใส่ต่อกิจธุระของตนเองดอกหรือ? นี่เป็นสิ่งที่น่าจะถูกกล่าวถึงทีเดียวต่อรัฐบาลทุกรัฐบาลและประชาชนทุกกลุ่มผู้ซึ่งอ้างสิทธิว่าไม่มีใครเลยจะสุขสำราญในสิ่งที่พวกเขาคิดว่าผิดได้ แต่ถ้าหลักการในการอ้างสิทธินี้เป็นที่ยอมรับกันแล้ว ก็ย่อมไม่มีผู้ใดสามารถคัดค้านได้อย่างมีเหตุผลในการยอมรับมันไปปฏิบัติในความหมายของมหาชน หรือในความหมายของอำนาจอื่น ๆ ที่มีมากกว่าในประเทศนั้น ๆ และคนทั้งปวงต้อง

พร้อมที่จะทำตัวให้สอดคล้องกับมโนคติของสมาพันธ์รัฐแบบคริสต์ตั้งที่ผู้ตั้งหลักแหล่งคนแรก ๆ ในนิวอิงแลนด์เข้าใจกัน ถ้าการประกาศความเชื่อในทางศาสนาซึ่งคล้ายคลึงกับของตนนั้นจะประสบความสำเร็จในการกอบกู้รากฐานที่สูญหายไปกลับคืนมาได้ตั้งที่รู้จักกันมาบ่อยครั้งแล้วว่าศาสนาต่างๆ ซึ่งอาจกำลังเสื่อมสลายอยู่ได้ทำเช่นนั้น

ถ้าจะวาดภาพถึงความเป็นไปได้ในทางอื่น ซึ่งบางทีน่าจะเป็นจริงได้มากกว่าสิ่งที่เพิ่งกล่าวถึงมานี้ ขอสารภาพเลยว่าในโลกสมัยใหม่นี้ ได้มีแนวโน้มอย่างรุนแรงไปสู่การก่อตั้งสังคมแบบประชาธิปไตย ซึ่งอาจจะมีสถาบันหรือไม่มีสถาบันต่าง ๆ ในทางการเมืองอันเป็นที่นิยมควบคู่กันไปด้วยก็ได้ เป็นที่ยอมรับกันว่าในประเทศซึ่งแนวโน้มเช่นนี้ได้บรรลุผลสมบูรณ์ที่สุดแล้ว ในประเทศซึ่งทั้งสังคมและรัฐบาลเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ซึ่งได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา ความรู้สึกของมหาชนซึ่งไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ใดใดของการดำรงชีวิตที่ทรูหราสิ้นเปลืองเกินกว่าที่พวกเขาจะหวังประชันขันแข่งได้นั้นได้มีผลบังคับเป็นกฎหมายควบคุมการใช้จ่ายส่วนบุคคลที่ได้ผลสำเร็จพอสมควร และเป็นที่ยอมรับกันว่าในรัฐหลายรัฐของอเมริกา เป็นเรื่องยากจริง ๆ สำหรับบุคคลที่มีรายได้ก้อนใหญ่มากที่จะหาวิธีการใช้จ่ายมันออกไปโดยไม่ก่อให้เกิดคำติเตียนจากคนทั่วไป แม้ว่าข้อความเหล่านี้จะเกินเลยความจริงไปมากอย่างไม่ต้องสงสัยเท่ากับที่เป็นตัวแทนของข้อเท็จจริงที่มีอยู่ก็ตาม สภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่ข้อความดังกล่าวได้พรรณนามาก็มิได้เป็นเพียงสิ่งที่เข้าใจได้และเป็นไปได้เท่านั้น แต่ยังเป็นผลลัพธ์ของความรู้สึกแบบประชาธิปไตยที่อาจเกิดขึ้นได้ซึ่งประสานกับความคิดที่ว่าประชาชนทั่วไปมีสิทธิที่จะออกเสียงคัดค้านวิธีซึ่งปัจเจกชนจะใช้ในการใช้จ่ายของตน เราคงได้แต่เพียงสมมติต่อไปให้มีการแพร่กระจายความคิดเห็นแบบสังคมนิยมออกไปให้มากพอสมควร และการครอบครองทรัพย์สินมากกว่าจำนวนเพียงเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ หรือการมีรายได้ที่มีได้มาจากแรงงานแบกหามนั้น อาจกลายเป็นสิ่งน่าอับอายในสายตาของมหาชน ความคิดเห็นที่มีหลักการคล้ายกับสิ่งเหล่านี้ แพร่หลายไปอย่างกว้างขวางแล้วในหมู่ชนชั้นช่างฝีมือ และมีน้ำหนักกดดันลงบนบรรดาผู้ที่อ่อนตามความคิดเห็นดังกล่าว โดยเฉพาะของชนชั้นนั้น ซึ่งได้แก่ สมาชิกของชนชั้นเองเป็นที่รู้จักกันว่า กรรมกรเลว ๆ ซึ่งรวมตัวกันเป็นกรรมกรส่วนใหญ่ในงานอุตสาหกรรมหลายสาขานั้น มีความคิดเห็นอย่างเด็ดเดี่ยวว่ากรรมกรเลว ๆ ควรได้รับค่าจ้างจำนวนเท่ากับกรรมกรดี ๆ และไม่ควรถูกอนุญาตให้ใครก็ตามที่มีความชำนาญหรือความขยันหมั่นเพียรมากกว่าได้รับค่าจ้างมากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งไม่มีคุณสมบัติเช่นนั้นโดยทางงานหมาหรืออื่น ๆ และพวกเขาใช้ผู้ควบคุมศีลธรรมซึ่งบางครั้งก็กลายเป็นวัตถุขึ้นหนึ่งให้ช่วยยังกรรมกรผู้ชำนาญไม่ได้รับรายได้ที่ให้บริการอันเป็นประโยชน์ได้มากกว่าตลอดจนห้ามนายจ้างไม่ให้จ่ายให้ด้วย ถ้าคนทั่วไปมีอำนาจตัดสินเรื่องส่วนตัวแล้วข้าพเจ้าก็ไม่เห็นว่า ประชาชนเหล่านี้ทำผิดพลาด หรือไม่เห็นว่าประชาชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะจะถูกตำหนิได้ที่ยอมรับอำนาจบังคับเดียวกันนี้ให้มีต่อความประพฤติส่วนตัวของเขาซึ่งคนทั่วไปยอมรับว่ามีต่อประชาชนโดยทั่วไปได้

แต่ถ้าไม่ขึ้นอยู่กับการฉันทน์ที่คนทั่วไปยอมรับกันแล้ว ในยุคของเรา ก็มีการแย่งชิงกันอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องเสรีภาพของชีวิตส่วนตัวที่ดำเนินกันอยู่จริง ๆ เป็นการแย่งชิงกันที่สำคัญมากกว่าโดยมีความหวังกลัวอันเนื่องมาจากความมุ่งหวังบางประการว่าจะต้องทำได้สำเร็จ และก็มีความคิดเห็นที่แสดงออกมาแล้วซึ่งยืนยันถึงสิทธิอันไม่ถูกจำกัดในหมู่สาธารณชน ไม่เพียงแต่ในการสั่งห้ามทุก ๆ สิ่งที่สาธารณชนคิดว่าผิดโดยอาศัยกฎหมายเท่านั้น แต่รวมถึงการสั่งห้ามสิ่งต่าง ๆ จำนวนมากซึ่งพวกเขารู้สึกว่าไร้สาระอีกด้วยเพื่อที่จะไปถึงสิ่งซึ่งพวกเขาคิดว่าผิด

โดยอาศัยการเรียกว่า การขัดขวางการมีเนมาเป็นนิจ ประชาชนในอาณานิคมแห่งหนึ่งของอังกฤษ และประชาชนเกือบครึ่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกา ได้ถูกกฎหมายสั่งห้ามการใช้ประโยชน์ใดใดก็ตามจากเครื่องทองของเมา ยกเว้นเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการแพทย์เนื่องจากโดยข้อเท็จจริงแล้วการห้ามซื้อขายกันก็

เป็นไปเพื่อห้ามพวกเขาไม่ให้ใช้ประโยชน์จากเครื่องดองของเมานั่นเอง แม้ว่าความไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติในการใช้กฎหมายนี้ได้ทำให้มีการล้มเลิกกฎหมายดังกล่าวไปในรัฐหลายรัฐที่นำมาใช้ รวมทั้งรัฐ ๆ หนึ่งที่กฎหมายนั้นเอาชื่อมาใช้ด้วย แต่กระนั้นความพยายามอย่างหนึ่งก็ได้เริ่มต้นขึ้นเพื่อ เร่งเร้าให้มีกฎหมายทำนองเดียวกันในประเทศนี้ และก็ถูกคนที่ประกาศตัวว่ารักมนุษยหลายคนที่ฟ้องร้องขึ้นมาอย่างรุนแรงทีเดียว สมาคมหรือกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “พันธมิตร” ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์นี้ได้เป็นที่รู้จักกันกระฉ่อนทีเดียวโดยอาศัยการเผยแพร่ข่าวสารที่มีไปถึงจดหมายโต้ตอบระหว่างเลขานุการของสมาคมกับนักหนังสือพิมพ์ชาวอังกฤษคนหนึ่งในจำนวนเพียงไม่กี่คนผู้ถือว่าความคิดเห็นของนักการเมืองควรต้องอยู่บนหลักการต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของลอร์ด สแตนเลย์ในการโต้ตอบกันนี้เป็นที่คาดกันว่าเป็นไปเพื่อให้ความหวังทั้งหลายที่มีต่อเขาได้มั่นคงยิ่งขึ้น เป็นความหวังจากบรรดาผู้ที่รู้ว่าคุณสมบัติต่าง ๆ เช่นที่ได้ปรากฏออกมาในการแสดงออกต่อประชาชนบางประการของเขานั้นหาได้ยากอย่างน่าวิตกเพียงใดในหมู่ผู้ที่เดินอยู่ในชีวิตทางการเมือง องค์กรของพันธมิตรผู้ซึ่ง “สลดใจอย่างสุดซึ้งต่อการรับรองหลักการใดใดที่อาจดึงออกมาได้ เพื่อให้การดันทุรังและการทำลายล้างเป็นสิ่งสมเหตุสมผลขึ้นมา” ได้ดำเนินการชี้ให้เห็น “ขวากหนามที่กว้างใหญ่และผ่านไปได้” ซึ่งแบ่งแยกหลักการต่าง ๆ เช่นนั้นออกจากหลักการของสมาคม “เรื่องราวทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความเห็น มโนธรรม ปรากฏต่อข้าพเจ้า” เขากล่าวออกมา “ว่าปราศจากขอบเขตของกฎหมายสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวกับการกระทำทางสังคมอุปนิสัยทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม ขึ้นอยู่กับอำนาจที่จะตัดสินสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองซึ่งมีอยู่แล้วในตัวรัฐเอง ไม่ใช่มีอยู่ในปัจเจกชน เพื่อให้อยู่ในขอบเขตของมัน” ไม่มีกรกล่าวถึงชนชั้นที่สาม ซึ่งแตกต่างไปจากกลุ่มเหล่านี้ กล่าวคือ การกระทำและอุปนิสัยที่มีใช้ในทางสังคม แต่เป็นเรื่องส่วนบุคคล แน่ละ แม้ว่าการดื่มเครื่องดองของเมาก็เป็นเรื่องของชนชั้นนี้ก็ตาม อย่างไรก็ตาม การขายสุรยาตองจะเป็นการค้า และการค้าก็เป็นกรกระทำทางสังคม แต่การละเมิดที่ข้องใจกันนั้นไม่ใช่เรื่องของเสรีภาพของผู้ชาย แต่เป็นเรื่องของผู้ซื้อและผู้บริโภค ในเมื่อรัฐอาจห้ามเขาไม่ให้ดื่มไวน์ได้เท่ากับที่จงใจทำให้เขาไม่สามารถได้มันมา อย่างไรก็ตาม เลขานุการสมาคมได้กล่าวว่า “ในฐานะราษฎรผู้หนึ่งข้าพเจ้าขอเรียกร้องสิทธิในการออกกฎหมาย เมื่อใดก็ตามที่สิทธิทางสังคมของข้าพเจ้าถูกรุกล้ำโดยการกระทำทางสังคมของของอีกคนหนึ่ง” และในตอนนั้นก็มาถึงคำนิยามของ “สิทธิทางสังคม” “ถ้าอะไรก็ตามมารุกล้ำสิทธิทางสังคมของข้าพเจ้า ซึ่งแนละ การค้าขายสุราได้ทำเช่นนั้น มันทำลายสิทธิเบื้องต้นของข้าพเจ้าในด้านความมั่นคงปลอดภัย โดยการสร้างและการกระตุ้นให้เกิดความสับสนในทางสังคมขึ้นอย่างต่อเนื่อง มันรุกรล้ำสิทธิของข้าพเจ้าในเรื่องความเสมอภาค โดยเอาผลกำไรไปจากการสร้างความทุกข์ซึ่งข้าพเจ้าได้สนับสนุนอยู่ด้วยการเสียภาษี มันขัดขวางสิทธิของข้าพเจ้าที่จะมีพัฒนาการทางศีลธรรม และทางปัญญาอย่างเสรีด้วยการล่อลวงเส้นทางของข้าพเจ้าไว้ด้วยอันตรายนานาชนิดและด้วยการทำให้สังคมอ่อนแอและเสื่อมศีลธรรมลง ซึ่งข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะเรียกร้องความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการติดต่อกันจากสังคมนั้น” ทฤษฎีเรื่อง “สิทธิทางสังคม” ซึ่งตัวอย่างทำนองนี้อาจไม่มีทางพบวิธีอธิบายด้วยภาษาอื่นมาก่อน กล่าวคือ ถ้าจะกล่าวให้ครบถ้วน ปัจเจกชนอื่น ๆ ทุกคนต้องกระทำในสิ่งที่เขาควรกระทำทุกวิถีทางที่เดียว ใครก็ตามที่ล้มเหลวในการกระทำดังกล่าวแม้แต่เพียงเล็กน้อยที่สุดย่อมละเมิดสิทธิทางสังคมของข้าพเจ้า และให้สิทธิข้าพเจ้าที่จะเรียกร้องให้มีการไถ่ถอนความข้องใจนี้จากกฎหมายหลักการที่โหดร้ายเช่นนั้นย่อมมีอันตรายมากกว่าการแทรกแซงเสรีภาพเพียงครั้งเดียวมากนัก ไม่มีการละเมิดเสรีภาพครั้งใดที่ไม่สมเหตุสมผล กฎหมายไม่ได้รับรองสิทธิที่จะมีเสรีภาพใดใด นอกจากอาจจะเป็นเสรีภาพในการถือความเห็นอย่างลับ ๆ โดยไม่เคยเปิดเผยมันออกมาเลย เพราะในช่วงเวลาที่ความเห็นอย่างหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นอันตรายได้ผ่านปากของใครออกมา มันย่อมก้าวกว่าย “สิทธิทางสังคม” ทั้งหมดซึ่ง “พันธมิตร” ได้กำหนดให้ข้าพเจ้า หลักคำ

สอนซึ่งเป็นเหตุให้มีผลประโยชน์ดั้งเดิมในด้านความสมบูรณ์ทางศีลธรรม ทางปัญญา และแม้แต่ทางวัตถุซึ่งกันและกันในหมู่มนุษยชาติทั้งมวลนั้นควรได้รับการนิยามจากผู้อ้างสิทธิแต่ละคนตามมาตรฐานของเขาเอง

ตัวอย่างที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการแทรกแซงเสรีภาพอันชอบธรรมของปัจเจกชนอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งไม่เพียงแต่ถูกขู่ชี้แจงเท่านั้น แต่ยังถูกนำไปสู่ผลแห่งชัยชนะตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาอีกด้วย ซึ่งได้แก่การออกกฎหมายของผู้พิทักษ์วันพระ* ไม่ต้องสงสัยเลยการงดเว้นจากภารกิจประจำวันตามปกติเพียงวันเดียวต่อสัปดาห์ トラบเท่าที่เหตุผลแตกต่างกัน ของชีวิตยอมให้ได้ แม้ว่าจะไม่มีการผูกมัดใดใดในทางศาสนากับผู้ใดนอกจากพวกยิวก็ตาม ก็ย่อมเป็นประเพณีที่มีประโยชน์อย่างสูงส่ง และด้วยเหตุที่ประเพณีนี้ไม่อาจมีผู้ปฏิบัติตามได้โดยปราศจากความยินยอมร่วมกันต่อผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวในหมู่มนุษย์ชั้นอุตสาหกรรม ฉะนั้น トラบเท่าที่บุคคลบางคนอาจกำหนดความจำเป็นอย่างเดียวกันต่อผู้อื่นโดยการทำงานอาจเป็นที่ยอมรับและเป็นการถูกต้องที่กฎหมายจะรับประกันต่อคนแต่ละคนว่าผู้อื่นจะต้องปฏิบัติตามประเพณีนั้นโดยหยุดการประกอบอุตสาหกรรมระดับใหญ่กว่านั้นในวันใดวันหนึ่งเป็นพิเศษ แต่การอ้างเหตุผลเช่นนี้ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนผลประโยชน์โดยตรงที่คนอื่นมีอยู่จากการที่ปัจเจกชนแต่ละคนปฏิบัติตามดังกล่าวนั้นย่อมใช้ไม่ได้กับอาชีพการงานที่เลือกทำเองซึ่งคน ๆ หนึ่งอาจคิดว่าเหมาะสมที่จะใช้เวลาว่างของเขา และในระดับน้อยที่สุด มันก็ไม่เป็นการดีสำหรับการใช้กฎหมายควบคุมในเรื่องความสนุกสนานบันเทิงด้วย แต่ความเพละเลื้อยของคนหลายคนซึ่งไม่ได้กล่าวในแง่สันตนาการอันเป็นประโยชน์นั้น ย่อมมีคุณค่าต่อการตรากตรำของคนเพียงไม่กี่คน โดยมีข้อกำหนดว่า หน้าที่การงานนั้นจะต้องเลือกสรรได้อย่างเสรี และเลิกล้มได้อย่างเสรีด้วย คนงานก็เป็นฝ่ายถูกต้องอย่างเต็มที่ในการคิดว่า ถ้าคนทุกคนทำงานกันในวันอาทิตย์แล้ว การทำงานตลอดเจ็ดวันอาจได้ค่าจ้างตอบแทนเพียงหกวันเท่านั้น แต่ตราบใดที่มวลชนผู้รับจ้างจำนวนมากหาศาลพากันหยุดงานอยู่ คนจำนวนน้อยก็ยังคงทำงานเพื่อความสนุกสนานของคนอื่น ๆ โดยได้รับเงินตอบแทนเพิ่มขึ้นตามส่วนและพวกเขาก็ไม่จำเป็นต้องเดินตามอาชีพการงานเหล่านั้นถ้าพวกเขาพอใจเวลาว่างมากกว่ารายได้ ถ้ามีการแสวงหาทางแก้ไขต่อไปอีก ก็อาจพบทางแก้ไขดังกล่าวโดยการกำหนดวันหยุดตามประเพณีเป็นวันอื่นวันใดวันหนึ่งของสัปดาห์สำหรับชนชั้นเหล่านั้นโดยเฉพาะ ฉะนั้น พื้นฐานเพียงประการเดียวที่จะใช้ปกป้องการจำกัดความสนุกสนานในวันอาทิตย์นั้นต้องเป็นว่ามันเป็นการ ผิดทางศาสนา เป็นเจตจำนงในการออกกฎหมายซึ่งไม่อาจจะถูกต่อต้านอย่างจริงจังได้ “ถ้าความเหมาะสมถูกทำลาย พระเจ้าก็ดูแลเอง” (หรือ “ตัวใครตัวมัน” – ผู้แปล) ยังคงต้องพิสูจน์อีกว่าสังคมหรือเจ้าพนักงานใดใดของมันได้ถือหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากเบื้องบนให้แก่แค้นให้ความผิดใดใดอันอาจเกิดขึ้นต่อพระผู้มีสหัสเดชะซึ่งมิได้เป็นความผิดต่อเพื่อนมนุษย์ของเราไปด้วยความคิดที่ว่าเป็นหน้าที่ของคน ๆ หนึ่งที่คนอีกคนหนึ่งจะต้องเคร่งศาสนา เป็นพื้นฐานของการทำลายล้างทางศาสนาทั้งปวงเท่าที่เคยกระทำกันมาและถ้าเป็นที่ยอมรับกันแล้วก็ย่อมอ้างเหตุผลสนับสนุนพวกเขาได้อย่างเต็มที่ แม้ว่าความรู้สึกซึ่งเกิดขึ้นจากการพยายามครั้งแล้วครั้งเล่าที่จะระงับการเดินทางทางรถไฟในวันอาทิตย์ที่จะยับยั้งการเปิดพิพิธภัณฑสถาน และอื่น ๆ ทำนองนั้น มิได้เป็นความโหดร้ายของผู้ทำลายล้างในสมัยโบราณก็ตาม สภาพของจิตใจที่ถูกมันชี้นำอยู่ก็เป็นเช่นเดียวกันโดยพื้นฐานมันเป็นความตั้งใจแน่วแน่ที่จะไม่ทนคนอื่น ๆ ที่กระทำในสิ่งซึ่งศาสนาของพวกเขายินยอมให้ทำ เพราะว่าศาสนาของผู้ทำการทำลายล้างนั้นไม่ยอมให้กระทำ เป็นความเชื่อที่ว่าพระเจ้าไม่เพียงแต่ทรงรังเกียจการกระทำของผู้มีศรัทธาในทางที่ผิดเท่านั้น แต่จะไม่ทรงถือว่าพวกเขาปราศจากความผิดอีกด้วยถ้าเราปล่อยให้เขาผ่อนคลายอยู่ได้

* การออกกฎหมายของผู้พิทักษ์วันพระ (SABBATARIAN LEGISLATION) หมายถึงการออกกฎหมายของชาวคริสต์ผู้ยืนยันให้มีการรักษากฎหมายอย่างเคร่งครัดในวันอาทิตย์ เช่น ต่อต้านการเปิดสถานเริงรมย์ การเล่นการพนัน ฯลฯ ในวันอาทิตย์ - ผู้แปล

ข้าพเจ้าไม่อาจจะเว้นได้จากการเพิ่มเติมรายละเอียดเล็กน้อยซึ่งประกอบขึ้นร่วมกันจาก เสรีภาพของมนุษย์ลงไปในตัวอย่างเหล่านี้ ถ้อยคำในการทำลายล้างอย่างขวานผ่าซาก ซึ่งเกิดจากหนังสือพิมพ์ ของประเทศนี้เมื่อใดก็ตามที่มันรู้สึก ได้เรียกร้องให้มีการสังเกตปรากฏการณ์อันเด่นชัดของลัทธิมอรมอน อาจ มีเรื่องพูดกันมากเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ไม่คาดฝันและให้ความรู้ว่าการสำแดงให้ประจักษ์อย่างใหม่ตามข้อ กล่าวหา และศาสนาอย่างหนึ่งได้วางรากฐานอยู่บนข้อเท็จจริงนี้ ผลผลิตจากการหลอกลวงที่เห็นได้ชัด ๆ ไม่ เพียงแต่ได้รับการสนับสนุนจากเกียรติคุณของคุณสมบัติพิเศษที่มีอยู่ในผู้ก่อตั้งมันขึ้นมาเท่านั้น แต่ยังเป็น ที่เชื่อถือของคนจำนวนร้อยในพันคนและได้รับการก่อตั้งให้เป็นรากฐานของสังคมในยุคแห่งหนังสือพิมพ์ รถไฟ และโทรเลขไฟฟ้าอีกด้วย สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเราในที่นี้ก็คือ ศาสนาดังกล่าวก็เหมือนศาสนาอื่น ๆ และศาสนาที่ ดีกว่านั้นตรงที่มีนักบุญพลีชีพด้วย กล่าวคือ ศาสดาพยากรณ์และผู้ก่อตั้งมันขึ้นมาได้ถูกฝูงชนฆ่าตายเนื่องจาก คำสอนของเขา สาวกอื่น ๆ ของศาสนานั้นต่างก็เสียชีวิตจากความรุนแรงอันไร้กฎหมายอย่างเดียวกัน พวกเขา ได้ถูกขับไล่โดยอำนาจบังคับให้พากันออกจากประเทศซึ่งพวกเขาได้เติบโตขึ้นมาตั้งแต่แรก ในขณะที่คนหลาย คนในประเทศนี้ได้ประกาศอย่างเปิดเผยว่าอาจเป็นการถูกต้อง (เพียงแต่ไม่สะดวกนัก) ที่จะส่งกองทหารอาสา ไปต่อต้านพวกเขาและบังคับพวกเขาด้วยกำลังให้ทำตามความคิดเห็นของประชาชนคนอื่น ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขาจึงถูกขับไล่ไปสู่ที่ซ่อนเร้นอันโดดเดี่ยวกลางทะเลทราย เนื้อหาหลักคำสอนของลัทธิมอรมอนซึ่งยั่วแหย่ ให้เกิดความเกลียดชังกันเป็นสำคัญและด้วยเหตุนี้จึงฝ่าการควบคุมตามปกติของชั้นนิติธรรมทางศาสนา ออกมาได้ ก็คือการลงโทษต่อการมีสามีภรรยาหลายคน ซึ่งแม้ว่าจะยอมให้แก่พวกมุสลิม ฮินดู และชาวจีน แต่ ก็ดูเหมือนจะกระตุ้นให้เกิดความเกลียดชังกันจนจริงใจไม่ยอมเมื่อบุคคลต่าง ๆ ที่พูดภาษาอังกฤษและประกาศ ตนว่าเป็นชาวคริสต์พวกหนึ่งนำไปปฏิบัติ ไม่มีผู้ใดที่มีความรังเกียจต่อสถาบันของมอรมอนดังกล่าวอย่างลึก ล้ำไปกว่าที่ข้าพเจ้ามีอยู่ทั้งด้วยเหตุผลอื่น ๆ และเนื่องจากว่าแทนที่จะได้รับการสนับสนุนจากหลักการแห่ง เสรีภาพในทางใดทางหนึ่ง สถาบันของมอรมอนกลับละเมิดหลักการนั้นโดยตรง โดยเป็นเพียงการผูกมัดกลุ่ม ชนจำนวนครึ่งหนึ่งไว้ด้วยกันเป็นพรวน ตลอดจนเป็นการปลดปล่อยคนอื่น ๆ จากพันธะซึ่งกันและกันที่มีต่อ พวกเขา แม้กระนั้น ก็ต้องจดจำเอาไว้ว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสมัครใจในส่วนของสตรีที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันของมอรมอนและผู้ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นผู้ทนทุกข์ทรมานจากสถาบันนั้นมากเช่นเดียวกับกรณีที่เกิด ขึ้นกับสถาบันการแต่งงานในรูปแบบอื่น และแม้ว่าข้อเท็จจริงเช่นนี้อาจดูน่าประหลาดใจ อย่างไรก็ตาม เรื่อง ดังกล่าว ก็มีคำอธิบายในความคิดและประเพณีต่าง ๆ ร่วมกันของโลก ซึ่งสอนผู้หญิงให้คิดว่าการแต่งงานเป็น สิ่งหนึ่งที่น่าจำเป็น ทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้หญิงหลายคนน่าจะพอใจต่อการเป็นภรรยาคนหนึ่งในจำนวนภรรยา ทั้งหมดมากกว่าที่จะไม่ได้เป็นภรรยาของใครเลย ประเทศอื่น ๆ ไม่ได้ถูกขอร้องให้ยอมรับการสมรสเช่นนั้น หรือให้ปลดปล่อยประชากรของตนส่วนใดก็ตามให้พ้นจากกฎหมายของตนโดยถือตามความคิดเห็นของพวก มอรมอน แต่เมื่อผู้คัดค้านได้ยอมรับความรู้สึกอันเป็นปฏิบัติของผู้อื่น ๆ เกินกว่าที่จะได้รับการเรียกร้อง อย่างเป็นธรรม เมื่อพวกเขาได้ละทิ้งประเทศต่าง ๆ ที่หลักคำสอนของพวกเขาไม่อาจเป็นที่ยอมรับได้ และก่อ ร้างสร้างตัวขึ้นในสุดมุมโลกอันไกลโพ้น ซึ่งพวกเขาได้เป็นพวกแรกที่ทำให้มนุษย์อาศัยอยู่ได้ ย่อมเป็นการยาก ที่จะมองให้เห็นว่า พวกเขาจะถูกขัดขวางไม่ให้มีชีวิตอยู่ที่นั่นภายใต้กฎหมายที่พวกเขาพอใจด้วยหลักการอะไร นอกจากด้วยหลักการของทรราย โดยมีเงื่อนไขว่า พวกเขาจะต้องไม่ก้าวร้าวชาติอื่น ๆ ตลอดจนยอมให้บรรดา ผู้ที่ไม่พอใจวิถีทางของพวกเขาได้มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ที่จะจากไป นักเขียนรุ่นใหม่คนหนึ่งซึ่งได้พิจารณาในแง่ คุณความดีพอสมควรได้เสนอ (โดยที่ใช้คำกล่าวของเขาเอง) ไม่ใช่ให้มีสงครามครูเสด แต่ให้มีสงครามโดย พลเมือง (Civilisade) ต่อต้านชุมชนมากผิดหลายเมียดังกล่าวเพื่อทำลายล้างสิ่งที่เขาคิดว่าเป็นก้าวถอยหลังใน อารยธรรม มันก็ปรากฏเช่นนั้นต่อข้าพเจ้าด้วย แต่ข้าพเจ้ามิได้ตระหนักว่าชุมชนใดจะมีสิทธิ์บังคับชุมชนแห่ง หนึ่งให้มีอารยธรรมขึ้นมา ตราบใดที่ผู้ทนทุกข์ทรมานจากกฎหมายแล้ว ๆ ยังมีได้ขอความช่วยเหลือจากชุมชน

อื่น ๆ ข้าพเจ้าก็ไม่สามารถยอมรับได้ว่าบุคคลต่าง ๆ ที่มีได้เกี่ยวข้องอย่างสิ้นเชิงกับพวกเขาควรจะก้าวเข้าไปและบังคับว่าสภาพการณ์ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคนทั้งปวงสนใจโดยตรงและดูเหมือนจะพอใจกับสภาพการณ์นั้นควรต้องถูกทำลายลงไปเพราะสภาพการณ์ดังกล่าวเป็นเรื่องน่าอับอายสำหรับบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลออกไปเป็นพัน ๆ ไมล์ และเป็นผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับด้วยเลย ขอให้พวกเขาส่งพวกหมอสอนศาสนา ถ้าพวกเขาพอใจให้ไปเทศนาต่อต้านสภาพการณ์นั้นได้ และขอให้พวกเขาใช้วิธีการอันเป็นธรรมใดใดก็ตาม (ซึ่งการปิดปากผู้สอนก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ใช้ไม่ได้) ในการต่อต้านความก้าวหน้าที่ของหลักคำสอนต่าง ๆ ทำนองนี้ในหมู่ประชาชนของเขาเอง ถ้าอารยธรรมได้รับส่วนที่ดีกว่าของอนารยธรรมมาไว้เมื่ออนารยธรรมมีโลกสำหรับตนเองก็ออกจะเกินไปที่จะประกาศความหวังกันว่าอนารยธรรมจะฟื้นคืนชีพและพิชิตอารยธรรมได้ภายหลังจากที่ถูกกดเอาไว้อย่างชอบธรรมอารยธรรมซึ่งสามารถพ่ายแพ้เช่นนั้นต่อศัตรูผู้พิชิตได้แล้วตอนแรกก็ต้องเสื่อมทรามลงจนกระทั่งพระผู้มีสมณศักดิ์และศาสดาผู้ได้รับการแต่งตั้งตลอดจนคนอื่น ๆ ไม่มีประสิทธิภาพหรือมีความยากลำบากในการยืนหยัดเพื่อมันได้ ถ้าเป็นเช่นนั้น อารยธรรมดังกล่าวได้รับความสนใจเร็วขึ้นเพียงใดก็ละทิ้งสิ่งที่ดีกว่าเพียงนั้นและได้แต่เพียงดำเนินต่อไปจากสิ่งที่เลวไปสู่สิ่งที่เลวกว่าจนกว่าจะถูกทำลายและก่อตัวขึ้นมาใหม่ (เหมือนกับจักรวรรดิตะวันตก) โดยพวกอนารยชนผู้มีพลังแข่งขันนั้น

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

บทที่ 5 การประยุกต์มาปรับปรุงใช้

หลักการต่างๆ ที่ยืนยันทันอยู่ในหน้าเหล่านี้ต้องเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมากขึ้น อีกกว่าเป็นรากฐานสำหรับการอภิปรายกันในรายละเอียด ก่อนที่จะมีผู้พยายามใช้หลักการให้เป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอต่อสาขาต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาลและศีลธรรมด้วยความหวังว่าจะได้ผลดีอย่างใดอย่างหนึ่งในโอกาสต่อไป ข้อสังเกตเพียงไม่กี่ประการที่ข้าพเจ้าเสนอให้มีขึ้นต่อปัญหาต่าง ๆ ในด้านรายละเอียดก็มุ่งหมายที่จะอธิบายหลักการนั้น ให้เห็นภาพมากกว่าที่จะให้เดินตามหลักการไปจนปรากฏผลออกมา ข้าพเจ้ามิได้เสนอให้มีการใช้ประโยชน์จากหลักการอย่างมากมายเท่ากับที่เสนอให้เห็นตัวอย่างในการใช้หลักการนั้นให้เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจช่วยทำให้ความหมายและข้อจำกัดของหลักความประพฤติทั้งสองประการซึ่งร่วมกันสร้างหลักคำสอนของความเรียงนี้โดยตลอดได้กระจ่างชัดมากขึ้น ตลอดจนช่วยการวินิจฉัยโดยการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเอาไว้ในกรณีที่คุณเหมือนจะมีข้อสงสัยว่าสิ่งใดที่ใช้ได้กับกรณีนั้น

ประการแรก หลักความประพฤติเหล่านี้มีอยู่ว่า ปัจเจกชนไม่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมในการกระทำของเขา トラบเท่าที่การกระทำเหล่านี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้ใดนอกจากตัวของเขาเอง คำแนะนำ การสั่งสอน การชักชวน ตลอดจนการหลีกเลี่ยง โดยประชาชนอื่นๆ ถ้าพวกเขาคิดว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์ของพวกเขาเอง ย่อมเป็นมาตรการเพียงอย่างเดียวที่สังคมสามารถใช้ได้อย่างชอบธรรมในการแสดงความรังเกียจหรือการตำหนิต่อความประพฤติของเขา ประการที่สอง เนื่องจากการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นธรรมต่อผลประโยชน์ของผู้อื่น ปัจเจกชนย่อมต้องรับผิดชอบและอาจขึ้นอยู่กับการลงโทษทางสังคมหรือทางกฎหมาย ถ้าสังคมมีความเห็นว่าคนใดคนหนึ่งก็ตามจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองจากสังคม

ในเบื้องต้น ต้องไม่ทักท้อเอาเลย เพราะว่าเนื่องจากความเสียหายหรือแนวโน้มที่อาจเป็นความเสียหายต่อผลประโยชน์ของผู้อื่นเท่านั้นที่ทำให้สังคมเข้าแทรกแซงได้อย่างชอบธรรมในหลายต่อหลายกรณี ปัจเจกชนคนหนึ่งจำเป็นต้องและชอบด้วยกฎหมายที่จะทำให้คนอื่น ๆ เจ็บปวดหรือสูญเสียหรือขัดขวางผลประโยชน์ที่คนอื่น ๆ หวังว่าจะได้รับอย่างมีเหตุผลในขณะที่ปัจเจกชนนั้นกำลังติดตามเป้าหมายที่ถูกต้องของงานอยู่ ผลประโยชน์ที่ขัดกันระหว่างปัจเจกชนมักจะเกิดขึ้นจากสถาบันทางสังคมที่เลวทราม แต่ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ตราบเท่าที่สถาบันเหล่านั้นยังคงทนอยู่ และความขัดแย้งบางอย่างก็อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยไม่ว่าจะอยู่ในสถาบันใดใด ใครก็ตามที่ประสบความสำเร็จในการแสดงตัวในฝูงชนอันแออัดหรือในการสอบแข่งขัน ใครก็ตามที่เป็นที่พอใจมากกว่าอีกคนหนึ่งในการแข่งขันกันเพื่อเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งทั้งสองคนต้องการ ย่อมกอบโกยผลประโยชน์จากความสูญเสียของผู้อื่น ๆ จากความพากเพียรอันสูญเปล่าของพวกเขา ตลอดจนจากความผิดหวังของพวกเขา แต่จากการที่คนทั่วไปยอมรับร่วมกัน ก็ย่อมเป็นการดีขึ้นต่อผลประโยชน์ทั่วไปของมนุษยชาติเองที่บุคคลต่าง ๆ จักต้องติดตามเป้าหมายของตนโดยไม่ถูกผลลัพธ์ประเภทนี้ขัดขวาง กล่าวอีกอย่างหนึ่ง สังคมไม่มีสิทธิไม่ว่าในทางกฎหมายหรือในทางศีลธรรมที่จะทำให้ผู้แข่งขันที่ผิดหวังได้พ้นจากความทุกข์ทรมานประเภทนี้ และจะรู้สึกว่าได้ถูกเรียกร้องให้เข้าแทรกแซงได้ก็ต่อเมื่อวิธีการที่ใช้เพื่อบรรลุความสำเร็จนั้นตรงกันข้ามกับผลประโยชน์ที่คนทั่วไปจะยอมให้ใครต่อใครได้ กล่าวคือต้องให้การแทรกแซงต่อการคดโกง การหักหลัง และการบีบบังคับนั้น

นอกจากนี้ การค้าก็เป็นการกระทำทางสังคม ใครก็ตามที่เข้าดำเนินการขายสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่งให้คนทั่วไปย่อมกระทำในสิ่งที่มีผลต่อผลประโยชน์ของบุคคลอื่น ๆ และของสังคมโดยทั่วไป และฉะนั้นโดยหลักการแล้ว ความประพฤติของเขาย่อมเข้ามาสู่อำนาจการตัดสินของสังคม ด้วยเหตุนี้ จึงถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาลทันทีที่จะต้องกำหนดราคาและวางกฎเกณฑ์ในการดำเนินการผลิตในทุกกรณีทีถือว่า

สำคัญ แต่ในขณะที่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าความยอมเยาะกับความมีคุณภาพดีของสินค้าได้มีขึ้นได้ตาม วัตถุประสงค์มากที่สุดโดยการปล่อยให้ผู้ผลิตและผู้ขายได้มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ โดยอาศัยเพียงการตรวจสอบ ว่าผู้ซื้อที่มีเสรีภาพที่เท่าเทียมกันหรือไม่ในการจัดหาสิ่งของให้ตนเองที่อื่น แม้ว่ายังไม่เกิดสิ่งนี้ขึ้นจนกระทั่ง ภายหลังที่มีการต่อสู้ดิ้นรนมาเป็นเวลานานก็ตาม นี่คือหลักคำสอนที่เรียกว่าการค้าโดยเสรีซึ่งวางอยู่บน พื้นฐานต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปจากหลักการเรื่องเสรีภาพ ส่วนบุคคลที่ยืนยงอยู่ในความเรียงบนี้แม้ว่าจะฉีก แนนกับหลักการดังกล่าวเท่า ๆ กันก็ตาม ข้อจำกัด ต่าง ๆ ต่อการค้าหรือต่อการผลิตเพื่อความมุ่งหมาย ต่าง ๆ ทางการค้าย่อมเป็นการควบคุมบังคับอย่างแท้จริง และการควบคุมบังคับทั้งหมด โดยลักษณะที่มันเป็น การควบคุมบังคับย่อมเป็นความชั่วร้ายอย่างหนึ่ง แต่การควบคุมบังคับในประเด็นนี้ กระทบกระเทือนเพียงต่อ ความประพฤติส่วนที่สังคมมีอำนาจที่จะควบคุมบังคับได้เท่านั้น และยอมผิดเพียงในกรณีที่มีการควบคุม ดังกล่าวมิได้สร้างผลลัพธ์อันน่าพึงปรารถนาขึ้นมาอย่างจริงจัง ในเมื่อหลักการเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลมิได้ เกิดขึ้นในหลักคำสอนเรื่องการค้าโดยเสรี ดังนั้น หลักการดังกล่าวจึงมิได้อยู่ในปัญหาต่าง ๆ ส่วนมากซึ่ง เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดของหลักคำสอนนั้น ตัวอย่างเช่น การควบคุมจากสาธารณชนในปริมาณเท่าใด จึงจะเป็น ที่ยอมรับได้สำหรับการป้องกันการคดโกงโดยการปลอมปนสินค้า จะต้องบังคับให้นายจ้างระวางสุขอนามัยหรือ จัดการคุ้มครองคนงานที่จ้างไว้ในตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นอันตรายมากน้อยเพียงใด ปัญหาเช่นนี้ก่อให้เกิดการ พิจารณาถึงเสรีภาพ เพียงตราบเท่าที่การปล่อยให้ประชาชนเป็นตัวของตัวเองมักจะดีกว่าการควบคุมพวกเขา เสมอ ในเรื่องอื่นๆ ก็เช่นกัน (coeteris paribus) แต่การที่พวกเขาอาจจะถูกควบคุมได้ตามกฎหมายเพื่อบรรลุ จุดหมายเหล่านี้ย่อมไม่อาจปฏิเสธได้ตามหลักการ อีกประการหนึ่ง ยังมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้า แทรกแซงการค้าซึ่งเป็นปัญหาเรื่องเสรีภาพเป็นสำคัญ เช่นกฎหมายของรัฐเมนได้กล่าวถึงอย่าง คร่าว ๆ มาแล้ว การสั่งห้ามขนฝิ่นเข้าประเทศจีน การควบคุม การขายยาพิษ กล่าวโดยสรุป กรณีต่าง ๆ เหล่านี้ซึ่ง เป้าหมายของการเข้าแทรกแซงเป็นไปเพื่อทำให้การได้สินค้าบางชนิดมาไว้ในครอบครองเป็นไปไม่ได้เลยหรือ เป็นไปได้โดยยากการเข้าแทรกแซงเหล่านี้เป็นเรื่องน่ารังเกียจไม่ใช่ว่าจะละเมิดเสรีภาพของผู้ผลิตหรือผู้ขาย แต่ในแง่ที่ละเมิดเสรีภาพของผู้ซื้อต่างหาก

ตัวอย่างอันหนึ่งในเรื่องเหล่านี้ซึ่งได้แก่การขายยาพิษทำให้เกิดปัญหาใหม่ขึ้นมา ประการ หนึ่ง นั่นก็คือ ขอบเขตที่เหมาะสมของสิ่งที่อาจเรียกว่าหน้าที่ของตำรวจ เสรีภาพอาจจะถูกล่วงล้ำได้ตาม กฎหมายมากน้อยเพียงใดเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรืออุบัติเหตุหน้าที่อย่างหนึ่งของรัฐบาลที่ไม่มีใครเถียงได้ก็ คือการระมัดระวังไม่ให้เกิดอาชญากรรมก่อนที่จะมีผู้กระทำให้ขึ้นมาเช่นเดียวกับการสืบหาและลงโทษอาชญากร ในภายหลัง อย่างไรก็ตาม หน้าที่ในการป้องกันของรัฐบาลอาจจะใช้ไปในทางที่ผิดโดยอคติที่มีต่อเสรีภาพ มากกว่าที่จะเป็นเพียงหน้าที่ในการลงโทษมากนัก เพราะแทบจะไม่มีใครมีเสรีภาพในการกระทำที่ถูกต้องตาม กฎหมาย ส่วนใดของมนุษย์ที่ไม่ยอมแสดงตัวอย่างตรงไปตรงมาด้วยว่าเป็นสิ่งที่เพิ่มทวีเครื่องอำนวยความสะดวกสำหรับความเหลวไหลในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอย่างไรก็ตาม ถ้าเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจคนหนึ่งของ รัฐบาลหรือแม้แต่บุคคลใดโดยเฉพาะก็ตามมองเห็นว่าคนใดคนหนึ่งกำลังเตรียมประกอบอาชญากรรมอย่างซัด แจ้ง พวกเขาไม่จำเป็นต้องมองดูอยู่เฉย ๆ จนกระทั่งการประกอบอาชญากรรมนั้นได้ผ่านไปแล้ว แต่อาจเข้ายุ่ง เกี่ยวขัดขวางการกระทำนั้นได้ ถ้ายาพิษไม่เคยเป็นสิ่งที่ซื้อหากันหรือใช้กันเพื่อความมุ่งหมายอื่นใด นอกจาก เพื่อฆาตกรรมแล้วก็ย่อมเป็นการถูกต้องที่จะสั่งห้ามการผลิตและขายยาพิษได้ อย่างไรก็ตาม ยาพิษเหล่านั้นอาจ เป็นที่ต้องการไม่เพียงแต่เพื่อวัตถุประสงค์ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์เท่านั้นแต่เพื่อวัตถุประสงค์ที่เป็นประโยชน์อีกด้วย การบังคับควบคุม จึงไม่อาจกระทำต่อกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดได้โดยไม่มีผลต่อกรณีอีกอย่างหนึ่ง อนึ่งยอมเป็น หน้าที่อันเหมาะสมของอำนาจรัฐที่จะต้องคอยระวังไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือใครอื่นก็ ตามเห็นบุคคลหนึ่งพยายามข้ามสะพานซึ่งแน่ใจได้ว่าไม่ปลอดภัย และไม่มีเวลาจะเตือนเขาถึงอันตรายที่จะ

เกิดขึ้นได้ พวกเขาอาจจับกุมคนผู้นั้นและไล่กลับ โดยมีได้ละเมิดเสรีภาพของคนผู้นั้นจริง ๆ เพราะเสรีภาพประกอบด้วยภาระกระทำในสิ่งที่เราต้องการ และเขาอย่าไม่ต้องการตกลงไปในแม่น้ำเป็นแน่ อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่มีความแน่นอน แต่มีเพียงอันตรายจากความเสียหายที่เกิดขึ้นเท่านั้น จึงไม่มีใครนอกจากตัวผู้นั้นเองที่สามารถตัดสินว่าแรงจูงใจที่อาจกระตุ้นเขาให้ทำการเสี่ยงภัยนั้นจะเพียงพอหรือไม่ ดังนั้น ในกรณีนี้ (นอกจากว่าเขาจะเป็นเด็กหรือเมาหรืออยู่ในภาวะความตื่นเต้นหรือหมกมุ่นบางประการซึ่งเทียบไม่ได้กับการใช้สมรรถภาพไตร่ตรองอย่างเต็มที่) ข้าพเจ้าเห็นว่า เขาควรจะได้รับค่าเตือนถึงอันตรายเพียงประการเดียวมิใช่ถูกขัดขวางด้วยกำลังบังคับไม่ให้ไหลออกไปเผชิญกับอันตรายนั้น การพิจารณาในทำนองเดียวกัน ซึ่งใช้ได้กับปัญหาดังกล่าว เช่นเดียวกับการขายยาพิษอาจกระตุ้นเราให้ตัดสินว่า ในบรรดารูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ในการวางกฎเกณฑ์นี้ รูปแบบใดตรงกันข้ามหรือไม่ตรงกันข้ามกับหลักการ ความระมัดระวังเช่นนี้ มีตัวอย่างเช่นในเรื่องการปิดฉลากยา โดยใช้ถ้อยคำบางประการที่แสดงถึงลักษณะอันตรายของยา อาจบังคับใช้ได้ โดยไม่ละเมิดเสรีภาพ กล่าวคือผู้ซื้อไม่อาจนึกอยากที่จะไม่รับรู้ได้ว่าสิ่งที่เขาครอบครองอยู่มีคุณสมบัติเป็นพิษ แต่การอาศัยใบรับรองจากแพทย์ในทุกกรณีบางครั้งก็เป็นไปไม่ได้และมักจะมีราคาแพงในการรับเอาสิ่งของเพื่อใช้ประโยชน์ตามกฎหมายมาได้ รูปแบบเพียงอย่างเดียวที่ปรากฏต่อข้าพเจ้าซึ่งขัดขวางการประกอบอาชญากรรม และไม่มีการล่วงละเมิดใดใดที่มีค่าพอที่จะนำไปพิจารณาได้เกี่ยวกับเสรีภาพของบรรดาผู้ที่ปรารถนาวัตถุที่มีพิษเพื่อความมุ่งหมายอื่น ๆ ย่อมประกอบด้วยการจัดหาสิ่งที่เรียกว่า “หลักฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว” ตามภาษาที่เบนธัมใช้อยู่อย่างเหมาะสม การจัดหานี้เป็นสิ่งที่ทุกคนคุ้นเคยอยู่ในเรื่องของพันธสัญญา เป็นเรื่องปกติและชอบธรรมที่กฎหมายต้องอาศัยเงื่อนไขที่ห้ามบังคับใช้ได้เมื่อมีพันธสัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งควรพิจารณาถึงระเบียบพิธีบางอย่าง เช่น ลายเซ็น การให้การของพยาน และอะไรทำนองนั้นเพื่อว่าในกรณีที่มีการโต้แย้งกันภายหลัง ก็อาจมีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าพันธสัญญาได้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยจริง ๆ และไม่มีอะไรเลยในสภาพแวดล้อมดังกล่าวที่จะทำให้มันเป็นโมฆะได้ตามกฎหมาย กล่าวคือเป็นผลลัพธ์ที่จะโยนอุปสรรคอันใหญ่หลวงลงไปในแนวทางของพันธสัญญาจอมปลอมนั้นหรือเป็นพันธสัญญาที่สร้างขึ้นในสภาพการณ์ซึ่งถ้ารู้ได้ก็อาจทำลายความสมเหตุสมผลของมันไป การระแวดระวังทำนองเดียวกันนี้อาจบังคับใช้ได้ในการขายสิ่งของที่ดัดแปลงให้เป็นเครื่องมือประกอบอาชญากรรม ยกตัวอย่าง ผู้ขายอาจถูกเรียกร้องให้ขึ้นทะเบียนบอกเวลาที่แน่นอนในการค้าขาย บอกชื่อและที่อยู่ของผู้ซื้อ บอกคุณภาพและปริมาณที่แน่นอนของสิ่งที่ขายไป อาจถูกเรียกร้องให้ถามวัตถุประสงค์ว่าต้องการสินค้านั้นไปทำไม ตลอดจนบันทึกคำตอบที่เขาได้รับ เมื่อไม่มีใบสั่งยาจากแพทย์ อาจต้องให้บุคคลที่สามมาปรากฏตัวด้วยเพื่อนำข้อเท็จจริงจากบ้านมาให้ผู้ซื้อ ในกรณีที่มีเหตุผลให้เชื่อได้ภายหลังว่าของดังกล่าวได้ถูกใช้ไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางอาชญากรรม การวางกฎเกณฑ์ดังกล่าว โดยทั่วไปแล้วย่อมไม่มีปัจจัยใดที่จะขัดขวางการได้รับสิ่งของนั้น จะมีก็แต่ปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในการใช้ประโยชน์อย่างไม่ถูกต้องจากสิ่งของนั้นโดยปราศจากการตรวจสอบเสียก่อน

สิทธิที่แนบเนื่องอยู่ในสังคมเพื่อปิดเป่าอาชญากรรมต่าง ๆ ที่ต่อต้านอาชญากรรมอยู่โดยอาศัยการระแวดระวังล่วงหน้า ได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดอันเด่นชัดต่อกฎความประพฤตินี้ว่า ความประพฤติผิดอันเกิดจากการคำนึงถึงตนเองอย่างแท้จริงไม่อาจถูกแทรกแซงได้อย่างเหมาะสมโดยวิธีป้องกันหรือลงโทษ ยกตัวอย่างเช่น การเมาเหล้าในกรณีปกติย่อมไม่เป็นประเด็นที่เหมาะสมต่อการเข้าแทรกแซงตามกฎหมาย แต่ข้าพเจ้าเห็นสมควรว่า เป็นการถูกต้องตามกฎหมายที่เดียวที่บุคคลคนหนึ่งผู้ซึ่งมีความเชื่อมั่นมาแล้วครั้งหนึ่งถึงการกระทำรุนแรงต่อผู้อื่นที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของเหล้า ควรต้องถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้ข้อบังคับทางกฎหมายโดยเฉพาะซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวสำหรับเขาเอง ถ้ามีผู้พบว่าเขาเมาเหล้าอีกในภายหลัง เขาย่อมถูกลงโทษได้ ถ้าในสภาพดังกล่าวเขาเกิดทำผิดกฎหมายในเรื่องอื่นขึ้นมาอีก บทลงโทษต่อสิ่งที่เขาต้องรับผิดชอบในการทำผิดอย่างอื่นนั้นต้องเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น การทำให้ตัวเองมึนเมาในบุคคลผู้ความมึนเมาได้กระตุ้นให้

ทำอันตรายต่อผู้อื่น ย่อมเป็นอาชญากรรมต่อผู้อื่นนั่นเอง ดังนั้น การไม่ทำอะไรเลยยกเว้นในบุคคลผู้ได้รับการอุดหนุนจากคนทั่วไปหรือยกเว้นเมื่อการอยู่เฉย ๆ นั้น ก่อให้เกิดการฝ่าฝืนกฎหมายขึ้นมา ก็ไม่อาจตกอยู่ภายใต้การลงโทษตามกฎหมายได้โดยปราศจากการข่มขู่บังคับ แต่ถ้าคน ๆ หนึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของเขาต่อผู้อื่นได้ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะจากการอยู่เฉย ๆ หรือจากสาเหตุอื่นใดที่หลีกเลี่ยงได้ก็ตาม ตัวอย่างเช่น การเลี้ยงดูลูก ๆ ของเขาก็ย่อมไม่มีอำนาจพระราชใดใดจะบีบบังคับเขาให้ทำภาระหน้าที่นั้นให้ลุล่วงไปได้โดยให้ทำงานภาคบังคับถ้าใช้วิธีอื่น ๆ ไม่ได้

อนึ่ง มีการกระทำหลายอย่างซึ่งเป็นอันตรายโดยตรงเพียงต่อตัวผู้กระทำเองเท่านั้น ย่อมไม่ควรต้องถูกสั่งห้ามตามกฎหมาย แต่ถ้าการกระทำดังกล่าวเกี่ยวข้องกับคนทั่วไปตลอดจนเป็นการทำลายแบบอย่างที่ดีลงไปแล้ว นั้นแหละจึงเข้าข่ายการทำผิดต่อผู้อื่นตามกฎหมาย อาจถูกบัญญัติห้ามได้อย่างชอบธรรม การทำผิดกฎหมายประเภทนี้เป็นการทำผิดต่อสมบัติผู้ดีซึ่งมิใช่เรื่องจำเป็นสำหรับเรานัก ยิ่งการทำผิดเหล่านี้เกี่ยวข้องกับอ้อมอยู่เพียงแต่กับประเด็นของเรามากเพียงใด การคัดค้านสาธารณชนย่อมรุนแรงพอ ๆ กันในเรื่องการกระทำหลายประการที่ไม่น่าตำหนิในตัวของมันเองหรือมิได้ดูเหมือนจะเป็นเช่นนั้น

ยังมีปัญหาอีกข้อหนึ่งซึ่งอาจหาคำตอบให้ได้ เป็นปัญหาที่ไปกันได้กับหลักการ ต่าง ๆ ที่ได้ถูกกำหนดไว้แล้ว ในกรณีของความประพฤติส่วนตัวที่น่าจะถูกตำหนิได้ แต่เป็นความประพฤติซึ่งอาศัยความเคารพต่อเสรีภาพก็ทำให้สังคมหมดโอกาสที่จะขัดขวางหรือลงโทษ เพราะความชั่วซึ่งเป็นผลลัพธ์โดยตรงนั้นได้ตกอยู่กับผู้กระทำโดยตลอดสำหรับสิ่งที่ผู้กระทำมีเสรีภาพที่จะทำได้นั้น คนอื่น ๆ ควรจะมีเสรีภาพเท่า ๆ กันที่จะตักเตือนหรือยุยงส่งเสริมด้วยหรือไม่? ปัญหานี้ย่อมไม่พ้นความยากลำบากเป็นแน่ กรณีของบุคคลคนหนึ่งผู้ชักชวนคนอื่นคนหนึ่งให้กระทำการใด ๆ หนึ่งย่อมไม่ใช่เรื่องของความประพฤติที่คำนึงถึงตัวเองเสียทีเดียว การให้คำแนะนำหรือชักชวนใครก็ตามย่อมเป็นการกระทำทางสังคม และดังนั้นจึงอาจถือได้ว่าต้องเป็นไปตามการควบคุมของสังคมเหมือนการกระทำทั่ว ๆ ไปที่กระทบกระเทือนคนอื่น ๆ แต่การได้รตรองสักเล็กน้อยย่อมแก้ไขภาพประทับใจครั้งแรกได้โดยแสดงให้เห็นว่า ถ้ากรณีดังกล่าวมิได้อยู่เฉพาะภายในขอบเขตคำนิยามว่าด้วยเสรีภาพของปัจเจกชนแล้ว เหตุผลต่าง ๆ ซึ่งรองรับหลักการแห่งเสรีภาพของปัจเจกชนอยู่ย่อมใช้กับกรณีนั้น ถ้าประชาชนต้องได้รับอนุญาตให้กระทำการใดก็ตามที่ดูเหมือนว่าจะดีที่สุดสำหรับตัวเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องเฉพาะกับตัวเองและเป็นที่เกี่ยวแก่เฉพาะต่อตัวเองเท่านั้น เขาก็ต้องมีเสรีภาพเท่าเทียมกันที่จะปรึกษาซึ่งกันและกันเกี่ยวกับสิ่งที่ควรจะทำลงไปเช่นนั้น เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนให้ข้อเสนอแนะและรับข้อเสนอแนะ อะไรก็ตามที่ได้รับอนุญาตให้ทำได้ย่อมต้องได้รับอนุญาตให้เสนอแนะได้เช่นกัน ปัญหาดังกล่าวยังน่าสงสัยอยู่ที่ต่อเมื่อผู้ยุยงส่งเสริมได้รับผลประโยชน์ส่วนตัวจากการให้คำแนะนำของเขา เมื่อเขาทำให้คำแนะนำนั้นกลายเป็นภาระหน้าที่ของเขาในการสนับสนุนสิ่งที่สังคมและรัฐถือว่าเป็นความชั่วอย่างหนึ่งโดยเพื่อเป็นการยังชีพหรือได้รับเงินเป็นค่าตอบแทน ดังนั้น องค์กรประกอบใหม่อย่างหนึ่งของความยุ่งยากก็ถูกเสนอขึ้นมาทีเดียว กล่าวคือความมีอยู่ของชนชั้นต่าง ๆ ซึ่งมีผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งขัดแย้งกับสิ่งที่ถือกันว่าเป็นความผาสุกของสาธารณชน และซึ่งรูปแบบการดำรงชีวิตของพวกเขาวางพื้นฐานอยู่บนการมีปฏิสัมพันธ์กับความผาสุกของสาธารณชนดังกล่าว สิ่งนี้ควรถูกแทรกแซงหรือไม่? ยกตัวอย่างเช่น การล่วงประเวณีต้องมีอยู่ได้ และดังนั้นการพนันก็ต้องมีอยู่ได้เช่นกัน แต่บุคคลคนหนึ่งจะมีเสรีภาพที่จะเป็นโสเภณีหรือเปิดบ่อนการพนันได้หรือไม่? กรณีนี้เป็นกรณีหนึ่งในบรรดาเรื่องต่าง ๆ ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นกั้นเขตแดนระหว่างหลักการสองอย่างพอดี และไม่ปรากฏในทันทีว่าสมควรเป็นของหลักการใดในหลักการทั้งสองนั้น มีข้อถกเถียงทั้งสองด้านอยู่หลายข้อ ในด้านของการยอมทน อาจกล่าวได้ว่า ข้อเท็จจริงในการทำตามสิ่งใดก็ตามโดยถือเป็นการกระทำที่ ตลอดจนใช้ชีวิตอยู่หรือหาประโยชน์ได้โดยการปฏิบัติหน้าที่ ย่อมไม่อาจทำให้สิ่งที่อาชญากรผู้นั้นปฏิบัติได้รับการยอมรับเป็นอย่างอื่นได้ การกระทำนั้นต้องได้รับอนุญาตอย่างสม่าเสมอหรือ

ถูกสั่งห้ามอย่างสม่ำเสมออย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าหลักการที่เราได้ปกป้องมาแล้วเป็นความจริง สังคมก็ไม่มีกิจกรรมอันใดในฐานะที่เป็นสังคมที่จะตัดสินอะไรก็ตามว่าผิดถ้าเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับตัวปัจเจกชนเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่า สังคมไม่อาจไปได้ไกลเกินกว่าการเห็นยั้งห้ามปรามเท่านั้น และคน ๆ หนึ่งควรต้องมีเสรีภาพที่จะชักชวนเช่นเดียวกับที่อีกคนหนึ่งก็มีเสรีภาพที่จะห้ามปรามได้ตรงกันข้ามกับสิ่งนี้ อาจโต้เถียงได้ว่า แม้ว่าสาธารณชนหรือรัฐไม่ได้รับการคุ้มครองในการตัดสินใจอย่างตรงอำนาจว่าความประพฤติที่กระทบกระเทือนเพียงต่อผลประโยชน์ของปัจเจกชนเป็นสิ่งที่ดีหรือเลวเพื่อความมุ่งหมายที่จะยับยั้งหรือลงโทษก็ตาม พวกเขาที่มีเหตุผลสมควรอย่างเต็มที่ในการสรุปว่าความประพฤติดังกล่าวเป็นหรือไม่เป็นเช่นนั้นอย่างน้อยที่สุดก็เป็นปัญหาที่โต้เถียงกันได้ ถ้าพวกเขาเห็นว่าความประพฤตินั้นเลว ถือได้ว่า พวกเขาไม่อาจทำผิดในขณะที่เพียรพยายามขจัดอิทธิพลของคำชักชวนที่น่าสนใจของผู้ย่งส่งเสริมให้ออกไปได้ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่อาจเป็นกลาง ผู้ซึ่งมีความสนใจส่วนตัวโดยตรงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเป็นฝ่ายที่รัฐเชื่อว่าเป็นฝ่ายผิด ตลอดจนเป็นผู้ที่สนับสนุนความประพฤตินั้นอย่างเปิดเผยเพียงเพื่อเป้าหมายส่วนตัวเพียงประการเดียว ความประพฤติดังกล่าวอาจได้รับการสนับสนุนว่า ไม่ได้ทำให้อะไรสูญหายไปอย่างแน่นอน ไม่มีการเสียดุลคุณค่าความดีโดยการจัดระเบียบเรื่องราวต่าง ๆ จนกระทั่งบุคคลทั้งหลายลงคะแนนเลือกตั้งได้ด้วยใจสมัครใจเอง ไม่ว่าจะด้วยความฉลาดรอบรู้หรือด้วยความโง่เขลาก็ตาม โดยเป็นอิสระเท่าที่จะเป็นไปได้จากความพลิกแพลงของบุคคลต่าง ๆ ผู้ส่งเสริมความโน้มเอียงของพวกเขาให้คล้อยตามความมุ่งหมายที่ผู้ส่งเสริมเหล่านั้นสนใจ ดังนั้น (อาจกล่าวได้ว่า) แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยกีฬาที่ผิดกฎหมายจะไม่อาจโต้แย้งได้จนถึงที่สุด แม้ว่าบุคคลทั้งปวงควรต้องมีเสรีภาพที่จะเล่นการพนันในบ้านของตนเองหรือในบ้านของผู้ร่วมวง หรือในสถานที่พบปะสังสรรค์ใดใดก็ตามซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยการเป็นสมาชิกของพวกเขาเองและเปิดเฉพาะสำหรับสมาชิกและแขกของพวกเขาเท่านั้น กระนั้นบ่อนการพนันสาธารณะก็ไม่ควรได้รับอนุญาตให้มีขึ้นได้ เป็นความจริงที่คำสั่งห้ามไม่เคยมีผลบังคับเลย และไม่ว่าตำรวจจะได้รับอำนาจพระราชมากเพียงใด บ่อนการพนันก็สามารถดำรงอยู่ได้โดยอาศัยข้ออ้างอื่น ๆ เสมอ แต่บ่อนการพนันอาจถูกบังคับให้ดำเนินกิจการได้อย่างไม่เปิดเผยและลึกลับในระดับหนึ่งเพื่อจะได้ไม่มีผู้ใดล่วงรู้สิ่งใด ๆ เกี่ยวกับบ่อนนั้นนอกจากบรรดาผู้ที่เสาะหาบ่อนการพนันเท่านั้น และสังคมไม่ควรมุ่งหวังสิ่งใดนอกเหนือไปจากนี้ ข้อถกเถียงเหล่านี้มีความจับใจอยู่มากทีเดียว ข้าพเจ้าจะไม่เสี่ยงในการตัดสินใจว่า ข้อถกเถียงดังกล่าวจะเพียงพอหรือไม่ที่จะวินิจฉัยความวิปริตทางศีลธรรมในการลงโทษผู้สมรู้ร่วมคิดในเมื่อหลักการดังกล่าวได้รับ (และต้องได้รับ) อนุมัติให้เป็นอิสระในการปรับหรือคุมขังผู้หลอกลวงหญิงแต่ไม่ใช่ปรับหรือคุมขังผู้ทำการลวงประเวณี ปรับหรือคุมขังเจ้าของบ่อนการพนัน แต่ไม่ใช่คนเล่น การดำเนินกิจการร่วมกันในการขายและซื้อก็ควรถูกแทรกแซงให้น้อยลงโดยอาศัยพื้นฐานทำนองเดียวกันนี้ สิ่งของเกือบทุกชนิดซึ่งซื้อขายกันอาจใช้กันอยู่เกินความจำเป็น และผู้ขายก็มีผลประโยชน์ทางการเงินในการสนับสนุนส่วนเกินนั้น แต่ก็ไม่พบข้อถกเถียงใด ๆ ในเรื่องนี้ที่จะสนับสนุน อาทิเช่น กฎหมายของรัฐเมน เพราะชนชั้นพ่อค้าสุราแม้ว่าจะสนใจในความเสียหายของตนก็ยังเป็นที่ต้องการอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อเห็นแก่การใช้ประโยชน์ที่ถูกกฎหมายของพวกเขา อย่างไรก็ตามผลประโยชน์ของพ่อค้าเหล่านี้ในการสนับสนุนความมึนเมาเป็นนิจย่อมเป็นความชั่วอย่างแท้จริง และทำให้รัฐมีเหตุผลสมควรในการออกข้อบังคับและเรียกร้องการคุ้มครองซึ่งอาจละเมิดเสรีภาพตามกฎหมายแต่ก็เพื่อความถูกต้องตามเหตุผลนั้น

ปัญหาข้อต่อไปก็คือ ในขณะที่รัฐอนุมัติ รัฐก็ยังต้องห้ามปรามความประพฤติซึ่งถือว่าเป็นปฏิบัติการต่อผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของผู้กระทำโดยทางอ้อม ตัวอย่างเช่น ไม่ว่ารัฐต้องเข้ามาแทรกแซงในการทำวิธีกาต่าง ๆ เพื่อความมึนเมาที่มีราคาแพงมากขึ้นหรือต้องเพิ่มความยากลำบากในการนำสิ่งมึนเมาครอบครองโดยจำกัดจำนวนแหล่งค้าขายก็ตาม จำเป็นต้องทำความกระจ่างชัดแก่ปัญหานี้เช่นเดียวกับปัญหาอื่น ๆ ที่ถึงผลทางการปฏิบัติ ส่วนมากการเก็บภาษีเครื่องกระตุ้นทั้งหลายเพื่อเป้าหมายเพียงประการเดียวในการทำให้ได้

เครื่องกระตุ้นมาขายขึ้นนั้นเป็นมาตรการที่แตกต่างเฉพาะในแง่ระดับจากคำสั่งห้ามโดยตลอดของมัน และอาจมีความสมเหตุสมผลต่อเมื่อคำสั่งห้ามนั้นสมเหตุสมผลเท่านั้น การเพิ่มราคาสินค้าทุกครั้งเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับผู้ซึ่งมีรายได้ไม่สูงพอกับราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนสำหรับผู้ซึ่งมีรายได้สูงพอ ก็ย่อมเป็นบทลงโทษที่มีต่อพวกเขาในเรื่องการนำเสนอสนธิสัญญาอย่างหนึ่ง การเลือกสรรสิ่งผลิตผลิตของพวกเขาและวิธีการในการจับจ่ายรายได้ของพวกเขาภายหลังจากที่ได้ทำหน้าที่ทางกฎหมายและทางศีลธรรมต่อรัฐและต่อปัจเจกชนลุล่วงไปแล้ว ย่อมเป็นเรื่องของพวกเขาเองและต้องขึ้นอยู่กับข้อวินิจฉัยของเขาเอง ข้อพิจารณาเหล่านี้อาจดูเผิน ๆ เหมือนว่าจะประนามการเลือกเอา ซึ่งเครื่องกระตุ้นเหล่านี้ เป็นสิ่งเฉพาะที่ต้องเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะนำรายได้เข้ารัฐ แต่ก็ต้องจดจำไว้ว่าการเก็บภาษีเพื่อเป็นรายได้ของแผ่นดินย่อมเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อย่างสิ้นเชิงและในประเทศต่าง ๆ ส่วนมาก การเก็บภาษีเช่นนั้นจำนวนมากพอสมควรทีเดียวที่จำเป็นต้องเป็นไปโดยทางอ้อม ฉะนั้น รัฐจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการออกกฎหมายลงโทษการใช้เครื่องบริโภคบางอย่างซึ่งอาจเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับบางคน ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะพิจารณาเพื่อการกำหนดภาษีว่า สินค้าอะไรบ้างที่ผู้บริโภคสามารถสนองไว้ได้มากที่สุด และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเลือกด้วยความกล้าหาญเอาเฉพาะแต่สินค้าที่ถือกันว่าใช้แล้วย่อมเป็นอันตรายโดยตรงนอกเหนือจากปริมาณที่เล็กน้อย ดังนั้น การเก็บภาษีเครื่องกระตุ้นต่าง ๆ จนถึงจุดที่สร้างรายได้ให้รัฐจำนวนมหาศาลที่สุด (สมมุติว่ารัฐต้องการรายได้ทั้งหมดที่ได้จากการเก็บภาษี) ไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่ยั่งยืนเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับกันด้วย

ปัญหาที่ว่าจะทำให้การขายสินค้าเหล่านี้มีสิทธิพิเศษโดยเฉพาะมากขึ้นหรือน้อยลงนั้น ต้องให้คำตอบแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายซึ่งกำหนดให้ได้รับการตอบสนองจากการควบคุมบังคับนั้น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจสาธารณะทุกแห่งจำเป็นต้องมีการควบคุมบังคับจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ต่าง ๆ ประเภทนี้ เพราะการกระทำฝ่าฝืนสังคมมักจะเริ่มขึ้นที่นั่นเป็นพิเศษ ฉะนั้น จึงสมควรที่จะจำกัดอำนาจในการขายสินค้าเหล่านี้ (อย่างน้อยที่สุดก็สำหรับการบริโภคในจุดนั้น) ให้แก่บุคคลต่าง ๆ ผู้เป็นที่รู้จักกันดีหรือได้รับการรับรองว่าเป็นผู้มีความประพฤติน่าเคารพนับถือ และสมควรที่จะกำหนดระเบียบการต่าง ๆ ว่าด้วยเวลาเปิดและปิดตามที่อาจจำเป็นสำหรับความระแวดระวังของคนทั่วไป ตลอดจนสมควรที่จะถอนใบอนุญาตถ้ามีการทำลายความสงบสุขกันชั่วแล้วชั่วเล่า เนื่องจากความยินยอมหรือความไร้ประสิทธิภาพของกฎหมายนั้นกลายเป็นที่นัดพบเพื่อประกอบและเตรียมการฝ่าฝืนกฎหมายกันขึ้น การควบคุมบังคับอื่น ๆ นอกเหนือไปจากนี้ โดยหลักการแล้ว ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าเป็นเรื่องสมเหตุสมผล ยกตัวอย่างเช่น การจำกัดจำนวนร้านขายเบียร์และสุรา เพื่อวัตถุประสงค์โดยเฉพาะในการทำให้คนซื้อหาได้ยากมากขึ้น ตลอดจนบั่นทอนโอกาสในการชักชวนมอมเมา ไม่เพียงแต่ทำให้คนทั้งปวงขาดความสะดวกเนื่องจากมีคนบางคนนี้อาจใช้ความสะดวกสบายดังกล่าวไปในทางที่ผิดแต่ยังเป็นการเหมาะสม โดยเฉพาะต่อสภาพสังคมที่ชนชั้นกรรมาชีพจะถูกปฏิบัติอย่างจริงจังราวกับเป็นเด็ก ๆ หรือเป็นคนป่าเถื่อนเท่านั้น ตลอดจนถูกกำหนดให้ได้รับการศึกษาให้รู้จักควบคุมตนเองเพื่อทำให้ตนเองสมควรที่จะได้รับการยอมรับให้มีสิทธิพิเศษในเสรีภาพต่อไปในอนาคต นี้ไม่ใช่หลักการที่ปกครองชนชั้นกรรมาชีพอย่างเปิดเผยในประเทศเสรีใดใด และไม่มีผู้ใดที่กำหนดคุณค่าอันเหมาะสมให้แก่เสรีภาพจะเข้าร่วมถูกปกครองเช่นนั้นร่วมกับชนชั้นกรรมาชีพด้วย นอกจากภายหลังจากที่เขาได้ใช้ความพยายามทั้งสิ้นเพื่อให้การศึกษาแก่บรรดากรรมาชีพให้มีเสรีภาพและปกครองคนเหล่านั้นอย่างเป็นเสรีชนแล้วเท่านั้น และได้พิสูจน์กันอย่างแน่ชัดแล้วว่าพวกชนชั้นกรรมาชีพถูกปกครองได้แต่เพียงเช่นเดียวกับเด็ก ๆ เท่านั้น ข้อความที่ขัดแย้งในการเลือกตั้งกล่าวแสดงให้เห็นความผิดพลาดในการสมมุติว่าได้มีการใช้ความพยายามเช่นนั้นในเรื่องใดก็ตามซึ่งจำเป็นต้องพิจารณากันในที่นี้ ก็เพียงแต่เพราะว่าสถาบันต่าง ๆ ในประเทศนี้เป็นกลุ่มที่ไม่คงเส้นคงวาเท่านั้น สิ่งต่าง ๆ ที่เรายอมรับปฏิบัติกันก็เป็นสิ่งที่อยู่ในระบบการปกครองแบบทรราชหรือที่เรียกกันว่า การปกครอง

แบบพ่อกบครองลูก ในขณะที่เสรีภาพโดยทั่วไปของสถาบันต่าง ๆ ของเราได้จัดการใช้อำนาจบังคับจำนวนหนึ่งออกไปเสีย ซึ่งเป็นอำนาจบังคับที่จำเป็นต่อการทำให้เกิดความเหนียวรั้งประสิทธิผลอย่างแท้จริงใดใดก็ตามที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับศีลธรรม

ในตอนต้นของความเรียงนี้ ก็ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า เสรีภาพของปัจเจกชนในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งปัจเจกชนเกี่ยวข้องกับอยู่แต่ผู้เดียวเท่านั้น ย่อมบ่งถึงเสรีภาพที่สอดคล้องกันในปัจเจกชนจำนวนเท่าใดก็ตามในการจัดระเบียบสิ่งเหล่านั้นโดยความเห็นพ้องร่วมกันที่จะมองว่าปัจเจกชนทั้งหลายมีความประสานกัน และไม่คำนึงถึงบุคคลอื่นใดนอกจากพวกเขาเองปัญหานี้มิได้ทำให้เกิดความยุ่งยากแต่อย่างใดตราบเท่าที่เจตจำนงของบุคคลทั้งปวงที่แสดงไว้แล้วยังคงไม่เปลี่ยนแปลง แต่ในเมื่อเจตจำนงนั้นอาจเปลี่ยนแปลงแม้แต่ในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งพวกเขาเท่านั้นที่เกี่ยวข้องด้วยก็ตาม ดังที่มักจำเป็นอยู่เสมอ ในเมื่อพวกเขาต้องทำพันธสัญญาต่อกันและกัน เมื่อพวกเขาต้องทำเช่นนั้น ก็ย่อมสมควรถือเป็นกฎทั่วไปที่พันธสัญญาเหล่านั้นต้องได้รับการรักษาไว้ กระนั้น ในบรรดากฎหมายของทุกประเทศกฎทั่วไปดังกล่าวก็อาจมีข้อยกเว้นบางอย่าง ไม่เพียงแต่บุคคลทั้งหลายจะไม่ถูกถือว่าได้เข้าร่วมพันธสัญญาซึ่งละเมิดสิทธิของฝ่ายที่สาม แต่บางครั้งก็ไม่มีเหตุผลเพียงพอแก่การพิจารณาให้ปลดเปลื้องพวกเขาออกจากพันธสัญญาอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นอันตรายต่อพวกเขาเองยกตัวอย่างเช่น ในประเทศนี้ (ประเทศอังกฤษ) และในอารยประเทศอื่น ๆ ส่วนมากพันธสัญญาที่กำหนดให้บุคคลต้องขายตัวเป็นทาสหรือยินยอมให้ตนเองถูกขายเป็นทาสย่อมจะเป็นโมฆะและใช้การไม่ได้ และไม่ถูกบังคับใช้โดยกฎหมายหรือโดยความคิดเห็นพื้นฐานในการจำกัดอำนาจดังกล่าวของเขาที่จะกำหนดโชคชะตาในชีวิตของเขาเองด้วยความสมัครใจนั้น ย่อมปรากฏอยู่และมองเห็นได้ชัดในกรณีสุดโต่งเช่นนี้ เหตุผลที่จะไม่แทรกแซงการกระทำด้วยความสมัครใจของบุคคลนอกจากเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นได้แก่การพิจารณาถึงเสรีภาพของเขา การเลือกด้วยใจสมัครของเขาย่อมเป็นหลักฐานว่าสิ่งที่เขาเลือกดังกล่าวคือสิ่งที่เขาปรารถนาหรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นสิ่งที่เขาทนได้ และคุณประโยชน์ของเขาเองโดยตลอดก็หามาได้ที่ดีที่สุดโดยการยอมให้เขาใช้วิธีของเขาเองในการติดตามหาคุณประโยชน์นั้น แต่การขายตัวเองเป็นทาสนั้น เขาย่อมสละเสรีภาพของเขา กล่าวคือการกระทำเพียงครั้งเดียวนั้นได้ทำให้เขาหมดโอกาสที่จะใช้เสรีภาพได้มากกว่านั้นในอนาคต ฉะนั้นในเรื่องของเขาเองเขาจึงไม่บรรลุจุดมุ่งหมายอันนี้ซึ่งมีเหตุผลสมควรที่จะยอมให้เขาเปิดเผยตัวของเขาเองได้ เขาย่อมไม่มีเสรีภาพอีกต่อไป แต่ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เขาย่อมอยู่ในฐานะที่ไม่มีสิทธิทักในผลดีของเสรีภาพได้อีกต่อไป ซึ่งผลดีดังกล่าวอาจได้รับการสนับสนุนได้จากการที่เขาสมัครใจอยู่ในเสรีภาพนั่นเอง หลักการของเสรีภาพไม่อาจเรียกร้องได้ว่าเขาต้องมีเสรีภาพที่จะปฏิเสธเสรีภาพ กล่าวคือเขาย่อมไม่มีเสรีภาพที่ย่อมให้สร้างความแตกแยกกับเสรีภาพของเขาได้ เหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ซึ่งเป็นพลังบังคับของสิ่งที่โดดเด่นดังกล่าวในเรื่องเฉพาะเช่นนี้ย่อมถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางอย่างเห็นได้ชัดอย่างไรก็ตาม ความจำเป็นต่าง ๆ ของชีวิตกำหนดข้อจำกัดอย่างหนึ่งให้แก่เหตุผลเหล่านั้นในทุกหนทุกแห่ง ซึ่งเรียกร้องอย่างต่อเนื่องมิใช่ให้เราสละเสรีภาพของเราอย่างแน่นอน แต่ให้เรายอมรับข้อจำกัดนี้และข้อจำกัดอื่นอีกอย่างหนึ่งของเสรีภาพอย่างไรก็ตามหลักการซึ่งต้องการเสรีภาพในการกระทำอันไม่ถูกควบคุมในเรื่องทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องเฉพาะแต่เพียงผู้กระทำเองเท่านั้น ย่อมเรียกร้องให้บรรดาผู้ที่ได้เข้ามาผูกพันซึ่งกันและกันในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับบุคคลที่สามให้สามารถปลดเปลื้องซึ่งกันและกันออกจากข้อผูกมัดได้ และแม้ว่าจะปราศจากการปลดเปลื้องด้วยความสมัครใจนั้น ก็อาจไม่มีพันธสัญญาหรือข้อผูกมัดใดใดของสิ่งซึ่งคน ๆ หนึ่งอาจกล่าวได้ว่าไม่ควรมีเสรีภาพที่จะเพิกถอนได้เลย ยกเว้นบรรดาพันธสัญญาซึ่งเกี่ยวข้องกับเงินหรือคุณค่าของเงิน ในความเรียงชิ้นดีเลิศที่ข้าพเจ้าได้เคยยกมาอ้างแล้วนั้น บารอน วิลเฮล์ม วัน ฮัมโบลด์ท์ ได้กล่าวออกมาเป็นความเชื่อมั่นของเขาว่า พันธสัญญาซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์หรือการบริการส่วนบุคคลต้องไม่ผูกมัดตามกฎหมายเกินกว่าระยะเวลาที่จำกัดไว้เป็นอันขาด และพันธสัญญาข้อที่สำคัญที่สุด ซึ่งได้แก่การแต่งงาน โดยมี

ลักษณะพิเศษตรงที่ เป้าหมายของการแต่งงานย่อมล้มเหลวนอกจากว่าความรู้สึกของทั้งสองฝ่ายจะสอดคล้องกับเป้าหมายนั้น การแต่งงานย่อมไม่ต้องอาศัยสิ่งใดเลยนอกจากเจตจำนงอันประกาศออกมาแล้วของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่จะล้มเลิกการแต่งงานนั้น ประเด็นนี้สำคัญมากและซับซ้อนมากเกินกว่าที่จะถกเถียงกันได้ ในข้อความอธิบายตอนหนึ่ง และข้าพเจ้าก็สัมผัสประเด็นดังกล่าวเฉพาะแต่เพียงเท่าที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ในการอธิบายให้เห็นภาพเท่านั้น ถ้าความรวบรัดและความครอบคลุมในการแสดงความคิดเห็นของบารอน ฮัมโบลด์ท์ มิได้ทำให้เขาสมความปรารถนาต่อตัวอย่างในการวางบทสรุปของเขาโดยไม่ได้ถกเถียงกันเกี่ยวกับบทเสนอแล้ว เขาย่อมตระหนักได้อย่างแน่นอนว่า ปัญหาดังกล่าวไม่อาจตัดสินได้บนพื้นฐานที่ง่ายตาย เช่นเดียวกับพื้นฐานที่เขาใช้จำกัดตัวเอง เมื่อบุคคลคนหนึ่งได้กระตุ้นคนอีกคนหนึ่งไม่ว่าจะด้วยการให้คำมั่นสัญญา หรือด้วยความประพฤติก็ตามให้ขึ้นอยู่กับภาระของเขาต่อไปในทางใดทางหนึ่ง เพื่อสร้างความคาดหวังและการคิดคำนวณ และผูกมัดโครงการชีวิตส่วนใดส่วนหนึ่งของเขาไว้กับสมมุติฐานนั้น ข้อผูกมัดทางศีลธรรมชุดใหม่ย่อมเกิดขึ้นในส่วนของเขาที่มีต่อบุคคลคนนั้นซึ่งอาจถูกครอบงำแต่ก็ไม่อาจถูกละเลยได้ และนอกจากนี้ ถ้าผลที่เกิดขึ้นต่อผู้อื่นได้เกิดขึ้นตามความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายที่ทำสัญญาสองฝ่าย ถ้าผลดังกล่าวทำให้ฝ่ายที่สามารถอยู่ในฐานะพิเศษใดก็ตาม หรือเช่นในกรณีของการแต่งงาน ผลที่เกิดขึ้นถึงกับได้เรียกให้ฝ่ายที่สามเข้ามาปรากฏอยู่ด้วย ข้อผูกมัดย่อมเกิดขึ้นในส่วนของเขาที่ทำสัญญาทั้งสองฝ่ายที่มีต่อบุคคลที่สามเหล่านั้น ซึ่งการบรรลุดังกล่าวหรือวิธีการบรรลุดังกล่าวในทุกกรณีย่อมได้รับการกระทบกระเทือนอย่างใหญ่หลวงจากความต่อเนื่องหรือความแตกสลายของความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายที่เริ่มทำสัญญาเหล่านั้น ข้าพเจ้าไม่อาจยืนยันได้ว่าจะไม่มีการเกิดขึ้นตามมาว่า ข้อผูกมัดเหล่านี้ขยายไปสู่การเรียกร้องให้ปฏิบัติตามสัญญาให้ลุล่วงในทุกวิธีทางเพื่อความสุขของฝ่ายที่ยังลี้ภัยอยู่ แต่ข้อผูกมัดดังกล่าวก็เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นในปัญหา และแม้ว่าข้อผูกมัดเหล่านี้ไม่ควรจะสร้างความแตกต่างขึ้นในเสรีภาพตามกฎหมายของฝ่ายคู่สัญญาที่จะปลดเปลื้องตนเองออกจากพันธสัญญาตามที่วัน ฮัมโบลด์ท์ยืนยันไว้ก็ตาม (และข้าพเจ้าก็ถือด้วยว่า ข้อผูกมัดดังกล่าวไม่ควรสร้างความแตกต่างมากนัก) ข้อผูกมัดต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นต้องสร้างความแตกต่างอย่างมากมาในเสรีภาพทางศีลธรรม บุคคลคนหนึ่งจำเป็นต้องถือเอาสภาพแวดล้อมเหล่านี้ทั้งหมดเป็นข้อพิจารณาก่อนที่จะตกลงใจขึ้นที่อาจกระทบกระเทือนผลประโยชน์อันสำคัญเช่นนั้นของผู้อื่น และถ้าเขาไม่ให้ความสำคัญมากพอต่อผลประโยชน์เหล่านั้นเขาก็ย่อมต้องรับผิดชอบทางศีลธรรมต่อสิ่งผิดพลาดที่เกิดขึ้น ข้าพเจ้าได้ให้ข้อสังเกตที่ชัดเจนเหล่านี้เพื่อให้เห็นภาพของหลักการทั่วไปในเรื่องเสรีภาพได้ดียิ่งขึ้น ไม่ใช่เพราะว่าข้อสังเกตเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งต่อปัญหาเฉพาะเช่นนั้น ในทางตรงกันข้ามข้อสังเกตดังกล่าวมักเป็นที่ถกเถียงกันเสมอราวกับว่าผลประโยชน์ของเด็ก ๆ เป็นสิ่งสำคัญในทุกกรณี และผลประโยชน์ของผู้ใหญ่ก็ไม่มี ความหมายแต่อย่างใดเลย

ข้าพเจ้าได้สังเกตมาแล้วว่า โดยเหตุที่ปราศจากหลักการทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันเสรีภาพจึงมักมีอยู่ได้ในที่ซึ่งควรต้องถูกยับยั้งได้ เช่นเดียวกับที่เสรีภาพย่อมถูกยับยั้งได้ในที่ซึ่งควรต้องได้รับการยินยอมให้มีอยู่ได้ และในโลกยุโรปสมัยใหม่มีกรณีหนึ่งที่มีความรู้สึกในเรื่องเสรีภาพมีความรุนแรงมากที่สุดในทัศนะของข้าพเจ้าแล้วก็เป็นกรณีหนึ่งซึ่งความรู้สึกดังกล่าวถูกวางไว้ผิดที่ด้วยเช่นกัน บุคคลคนหนึ่งควรต้องมีเสรีภาพที่จะทำตามที่เขาพอใจในเรื่องของเขาเอง แต่เขาไม่ควรจะมีเสรีภาพที่จะทำตามใจชอบในการกระทำเพื่ออีกคนหนึ่งโดยอ้างว่ากิจธุระของผู้นั้นเป็นกิจธุระของเขาเอง รัฐจำเป็นต้องใช้ความรอบคอบในการควบคุมบังคับการใช้อำนาจของเขา ซึ่งรัฐยอมให้เขามีอยู่เหนือผู้อื่น ในขณะที่รัฐเคารพในเสรีภาพของคนแต่ละคนในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาเองโดยเฉพาะ ข้อผูกมัดนี้เกือบจะถูกลืมข้ามไปอย่างสิ้นเชิงในกรณีของความสัมพันธ์ในครอบครัวซึ่งเป็นกรณีที่มีความสำคัญมากกว่าเรื่องอื่น ๆ ทั้งหมดรวมกันในด้านอิทธิพลโดยตรงที่มีต่อความสุขของมนุษย์อำนาจที่เกือบเป็นเผด็จการของสามีที่มีเหนือภรรยาไม่จำเป็นต้องเพิ่มขยายอีกในที่นี้ เพราะไม่มีอะไรที่จำเป็น

ต่อการขจัดความชั่วร้ายให้หมดสิ้นไปมากกว่าการที่ภรรยาต้องมีสิทธิเช่นเดียวกันและต้องได้รับความคุ้มครองของกฎหมายในลักษณะเดียวกันกับบุคคลอื่น ๆ ทั้งหมด และเพราะว่าในประเด็นนี้ บรรดาผู้ปกป้องความยุติธรรมที่ลงหลักปักฐานแล้วมิได้ทำตัวให้เป็นประโยชน์ในการวอนขอเสรีภาพ แต่กลับยื่นผงาดอย่างเปิดเผยในฐานะผู้พิชิตอำนาจ ในกรณีของเด็ก ๆ แล้ว ข้อสังเกตเรื่องเสรีภาพที่ใช้กันผิด ๆ ย่อมเป็นอุปสรรคอันแท้จริงต่อการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐให้ลุล่วงไป คนใดคนหนึ่งอาจเกือบคิดไปว่าลูก ๆ ของชายคนหนึ่งถูกถือกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของตัวเขาเองตามตัวอักษร ไม่ใช่โดยการอุปมาอุปมัย ความคิดเห็นเรื่องการเข้าแทรกแซงเพียงเล็กน้อยที่สุดของกฎหมายจึงอิจฉาที่เขาควบคุมบังคับลูก ๆ ได้อย่างเด็ดขาดแต่ผู้เดียว เป็นความอิจฉาที่มากกว่าความคิดเห็น ซึ่งเกือบจะแทรกแซงเสรีภาพในการกระทำของเขาเอง มนุษยชาติโดยทั่วไปจึงให้คุณค่าแก่เสรีภาพน้อยกว่าอำนาจอยู่มาก จงพิจารณากรณีเรื่องการศึกษาเป็นตัวอย่าง การที่รัฐต้องเรียกร้องและบังคับให้มนุษย์ทุกคนผู้เกิดมาเป็นราษฎรของรัฐได้มีการศึกษาจนถึงมาตรฐานระดับหนึ่งจะมีได้ เกือบเป็นสัจพจน์ที่ชัดเจนในตัวเองดอกหรือ? กระนั้น จะมีใครหรือไม่ที่ไม่หวั่นกลัวที่จะรับรองและยืนยันความจริงข้อนี้? อันที่จริง แทบจะไม่มีใครเลยที่จะปฏิเสธว่า เป็นหน้าที่ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดอย่างหนึ่งของบิดามารดา (หรือบิดาตามที่กฎหมายและประเพณียืนยันอยู่ในขณะนี้) ที่จะให้การศึกษาแก่มนุษย์ผู้นั้นโดยให้เหมาะสมสำหรับเขาที่จะปฏิบัติส่วนของเขาให้ดีในชีวิตต่อผู้อื่นและต่อตนเองหลังจากที่ได้เรียกมนุษย์ผู้นั้นให้ถือกำเนิดอยู่ในโลกแล้ว แต่ในขณะที่สิ่งนี้ได้ถูกประกาศอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ให้เป็นหน้าที่ของบิดา แทบจะไม่มีใครเลยในประเทศนี้ (ประเทศอังกฤษ) จะทนได้ยินเรื่องการบังคับเขาให้ปฏิบัติได้ แทนที่เขาจะชวนขวยพยายามหรือเสียสละเพื่อค่าจุนการศึกษาให้บุตรของเขา กลับเหลือให้เขาเลือกแต่เพียงการยอมรับหรือไม่ยอมรับเมื่อการศึกษานั้นถูกจัดให้เปล่า ๆ! ยังคงไม่เป็นที่ยอมรับกันว่า การนำเด็กให้เข้ามาสู่การดำรงอยู่นี้โดยปราศจากความหวังในอนาคตที่จะสามารถไม่เพียงแต่จัดหาอาหารมาให้ร่างกายของเด็กเท่านั้น แต่รวมทั้งการอบรมสั่งสอนและฝึกฝนจิตใจของเด็กอีกด้วย ย่อมเป็นอาญากรรมทางศีลธรรมทั้งต่อลูกหลานผู้โชคร้ายและต่อสังคมด้วย และถ้าบิดาหรือมารดาไม่สามารถทำหน้าที่นี้ให้ลุล่วงไปได้ รัฐก็ควรจะต้องเห็นหน้าที่ดังกล่าวลุล่วงไปให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยคิดค่าเลี้ยงดูเอา กับบิดาหรือมารดานั้น

เมื่อหน้าที่ในการบังคับให้มีการศึกษา โดยทั่วไปได้รับการยอมรับในครั้งหนึ่งแล้วก็เป็นการสิ้นสุดความยุ่งยากต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่รัฐต้องสั่งสอน และวิธีการที่ต้องสั่งสอน ซึ่งในขณะนี้ได้เห็นเห็นประเด็นดังกล่าวมาสู่สนามรบเพื่อลัทธิและพรรคต่าง ๆ เท่านั้น ซึ่งทำให้เวลาและแรงงานที่ควรต้องใช้ไปในการศึกษาต้องมาสูญเปล่าไปในการทะเลาะกันเกี่ยวกับการศึกษา ถ้ารัฐบาลจะตั้งใจจัดหาการศึกษาดี ๆ สำหรับเด็กทุกคนแล้ว เด็กก็น่าจะช่วยเหลือตัวเองไม่ต้องลำบากในการจัดหาการศึกษาได้ รัฐบาลอาจปล่อยให้บิดามารดาได้รับการศึกษาในสถานที่และในวิธีที่พวกเขาพอใจ และทำให้ตนเองพอใจในการช่วยจ่ายค่าเล่าเรียนสำหรับเด็ก ๆ ชั้นที่ยากจนมากกว่า และจ่ายค่าใช้จ่ายในการศึกษาทั้งหมดให้แก่บรรดาผู้ที่ไม่มีใครอื่นเลยที่จ่ายให้พวกเขา ข้อโต้แย้งต่าง ๆ ซึ่งสนับสนุนด้วยเหตุผลในการคัดค้านด้านการศึกษาของรัฐมิได้เป็นประโยชน์สำหรับรัฐที่จะบังคับให้มีการศึกษาขึ้นได้ แต่เป็นประโยชน์สำหรับรัฐในการเริ่มดำเนินการศึกษาเสียเองซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งซึ่งแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง โดยที่การศึกษาทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ส่วนใดก็ตามของประชาชนควรต้องอยู่ในมือรัฐ ข้าพเจ้าก็ย่อมรู้สึกถึงกิจการศึกษามากเท่า ๆ กับคนอื่น ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีผู้กล่าวกันว่าในเรื่องความสำคัญของปัจเจกภาพด้านลักษณะนิสัยใจคอกับความหลากหลายในด้านความคิดเห็นและรูปแบบความประพฤติย่อมก่อให้เกิดความหลากหลายทางการศึกษาซึ่งมีความสำคัญอันไม่อาจจะกล่าวได้เช่นเดียวกัน การศึกษาแบบทั่วไปของรัฐเป็นเพียงประดิษฐกรรมในการหล่อหลอมประชาชนให้เหมือนกันเองเลยทีเดียวย และโดยที่เป็นแม่พิมพ์ซึ่งหล่อหลอมพวกเขาอยู่ การศึกษาแบบทั่วไปจึงทำให้ผู้มีอำนาจกว้างขวางในรัฐบาลพอกพอใจ ไม่ว่าผู้มีอำนาจนี้จะป็นพระราชินี นักบวช ขุนนางหรือคนส่วนใหญ่รุ่นที่มีชีวิตอยู่ในขณะนั้นก็ตาม

เพื่อให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับประสิทธิภาพและความสำเร็จของการศึกษา การศึกษาดังกล่าวก็ได้สถาปนาลัทธิทรราชขึ้นครอบงำจิตใจ ซึ่งแนวโน้มตามธรรมชาติก็ได้นำจิตใจนั้นให้ไปครอบงำร่างกายอีกต่อหนึ่ง การศึกษาที่รัฐเป็นผู้ก่อตั้งและควบคุมนั้นจะต้องดำรงอยู่เพียงสิ่งเดียว ถ้าการศึกษานั้นดำรงอยู่ได้ด้วยประการทั้งปวงในฐานะที่เป็นการทดลองอย่างหนึ่งในหมู่การทดลองที่ประชันกันอยู่ทั้งหลาย โดยดำเนินไปเพื่อมุ่งหมายให้เป็นตัวอย่างและเป็นเครื่องกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ได้ยกระดับขึ้นสู่มาตรฐานชั้นดีเลิศระดับหนึ่ง นอกจากว่าขณะนั้นสังคมโดยทั่วไปถอยหลังไปสู่สภาพที่ไม่สามารถหรือไม่น่าจะจัดหาสถาบันต่าง ๆ ที่เหมาะสมทางการศึกษาได้ ถ้ารัฐบาลไม่เข้าแบกรับภาระเสียเอง ฉะนั้น โดยแท้จริงแล้ว รัฐบาลก็อาจจะรับภาระในเรื่องโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเป็นความชั่วร้ายน้อยกว่าที่เป็นอยู่ในเรื่องเกี่ยวกับบริษัทรวมหุ้น เมื่อกิจการของเอกชนในรูปที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานใหญ่ทางอุตสาหกรรมมิได้มีอยู่ในประเทศนี้ แต่โดยทั่วไปแล้ว ถ้าประเทศนี้มีบุคคลที่มีคุณวุฒิจำนวนเพียงพอที่จะจัดให้มีการศึกษาในความอุปถัมภ์ของรัฐบาลได้ บุคคลเดียวกันเหล่านี้ย่อมสามารถและเต็มใจที่จะให้การศึกษาก็ดีเท่าเทียมกันได้ตามหลักการที่ถือความสมัครใจโดยได้รับการค้ำประกันในเรื่องค่าตอบแทนที่กฎหมายให้ได้อย่างเดียวกับการให้การศึกษากลับที่ประสานกับความช่วยเหลือของรัฐแก่บรรดาผู้ที่ไม่สามารถออกค่าใช้จ่ายได้

เครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถเป็นอะไรได้มากไปกว่าการสอนประชาชนทั่วไป ซึ่งแผ่ขยายไปสู่เด็ก ๆ ทุกคนโดยเริ่มต้นตั้งแต่วัยแรก ๆ เด็กทุกคนต้องถูกตรวจสอบตามอายุที่ต้องกำหนดไว้ตายตัวเพื่อให้แน่ใจว่าเขา (หรือหล่อน) สามารถอ่านหนังสือได้ ถ้าปรากฏว่าเด็กไม่มีความสามารถ บิดาต้องถูกปรับตามสมควร ถ้าจำเป็นก็อาจให้ออกไปใช้แรงงาน นอกจากว่าเขาจะมีเหตุผลแก้ตัวเพียงพอ ส่วนลูกก็อาจถูกส่งเข้าโรงเรียนโดยเก็บค่าใช้จ่ายจากบิดา การทดสอบควรต้องเปลี่ยนใหม่ปีละหนึ่งครั้งโดยขยายขอบเขตของวิชาต่าง ๆ ออกไปที่ละน้อยเพื่อทำให้ความรู้ทั่วไปในขีดต่ำสุดจำนวนหนึ่งเป็นความรู้ภาคบังคับอย่างแท้จริงตามที่หามาได้และสิ่งที่มีมากไปกว่านี้จะดำรงอยู่ นอกเหนือจากความรู้ขีดต่ำสุดนั้นแล้ว ก็ควรมีการทดสอบวิชาต่าง ๆ ทั้งหมดตามความสมัครใจ คนทั้งปวงที่มีความเชื่อชาญถึงระดับมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็อาจเรียกร้องใบรับรองวุฒิได้ เพื่อป้องกันรัฐไม่ให้ใช้สิทธิพลอันไม่ถูกต้องครอบงำความคิดเห็น โดยอาศัยการจัดการเหล่านี้ ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผ่านการทดสอบ (นอกเหนือจากเป็นเพียงความรู้ส่วนที่เป็นเครื่องมือเท่านั้น เช่น ภาษาต่าง ๆ และประโยชน์ของภาษา) ควรต้องจำกัดลงเพียงข้อเท็จจริง และวิทยาการที่แน่นอนเท่านั้น แม้ในชั้นสอบระดับสูงก็ตามการทดสอบวิชาศาสนา การเมือง หรือหัวข้ออื่น ๆ ที่ถกเถียงกันได้ ต้องไม่ขึ้นอยู่กับความจริงหรือความเท็จของความคิดเห็น แต่ควรต้องขึ้นอยู่กับเนื้อหาข้อเท็จจริงที่ความคิดเห็นนั้น ๆ ยึดถืออยู่ บนพื้นฐานนั้น ๆ โดยผู้ก่อตั้งนั้น ๆ ตามสำนักหรือนิกายนั้น ๆ ภายใต้ระบบนี้คนรุ่นที่กำลังเติบโตขึ้นมาได้มองข้ามข้อเท็จจริงที่โต้เถียงกันได้ทั้งหมดน้อยไปกว่าคนรุ่นปัจจุบัน พวกเขาอาจถูกอบรมเลี้ยงดูขึ้นมาเป็นคนแก่วัดหรือเป็นผู้ต่อต้านดังที่พวกเขาเป็นอยู่ในปัจจุบัน รัฐเพียงแต่ดูแลว่าพวกเขาควรต้องเป็นคนแก่วัดผู้มีการศึกษาหรือเป็นผู้ต่อต้านที่มีการศึกษาเท่านั้น ไม่มีอะไรเลยที่จะขัดขวางพวกเขาไม่ให้เรียนรู้เรื่องศาสนาในโรงเรียนเดียวกับที่พวกเขาได้รับการสั่งสอนในเรื่องอื่น ๆ ถ้าบิดามารดาของเขาได้เลือกแล้ว ความพยายามทั้งสิ้นของรัฐที่จะเบี่ยงเบนผลสรุปของราชกรูของรัฐบาลในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้แย้งกันได้ย่อมเป็นความชั่วร้าย แต่รัฐอาจจะเสนอได้อย่างถูกต้องทีเดียวเพื่อให้ความมั่นใจและรับรองว่าบุคคลผู้มีความรู้ อันจำเป็นต่อการสรุปของเขาต่อปัญหาใดใดที่ได้มานั้นเป็นบุคคลที่มีค่าสมควรที่จะรับฟัง นักศึกษาปรัชญาอาจเป็นนักศึกษาที่ดีกว่า ตรงที่สามารถรับการทดสอบได้ทั้งในเรื่องของล็อก (Locke) และในเรื่องของคานท์ (Kant) ไม่ว่าเขาจะคบหาด้วยกับคนไหนก็ตามในสองคนนี้หรือแม้ว่าจะไม่ได้คบหาคนใดคนหนึ่งเลย และไม่มีเหตุผลอะไรที่จะคัดค้านการทดสอบนี้โดยใช้หลักฐานของคริสตศาสนา โดยกำหนดว่าไม่จำเป็นที่เขาจะต้องประกาศความเชื่อในหลักฐานเหล่านั้นอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าเห็นว่า การทดสอบในสาขาวิชา

ระดับสูงขึ้นควรต้องเป็นไปตามความสมัครใจโดยสิ้นเชิง อาจเป็นการหยิบบินอำนาจที่เป็นอันตรายมากเกินไปให้รัฐบาล ถ้ารัฐบาลเหล่านั้นได้รับอนุมัติให้กำจัดการที่แสดงตัวว่ามีคุณวุฒิบกพร่อง แม้ว่าจะเป็น การแสดงตัวของผู้สอนก็ตามและข้าพเจ้าก็คิดเช่นเดียวกับวิลเฮล์ม วัน ฮัมโบลด์ที่ว่าปริญญา หรือใบรับรองวุฒิอื่น ๆ จากรัฐบาลในด้านความรู้ทางวิชาการหรือทางวิชาชีพควรต้องให้แก่ทุกคนที่เข้ารับการทดสอบและทำการสอบ แต่ใบรับรองดังกล่าวต้องไม่ให้ข้อได้เปรียบต่อผู้เข้าแข่งขันมากไปกว่าน้ำหนักที่อาจผูกพันอยู่กับหลักฐานของใบรับรองที่แสดงออกมาจากความคิดเห็นของสาธารณชน

ไม่ใช่เรื่องของการศึกษาแต่เพียงอย่างเดียวที่ทำให้ความคิดเรื่องเสรีภาพซึ่งผิดที่ผิดทางมาขัดขวางพันธกิจทางศีลธรรมในส่วนของบิดามารดาไม่ให้เป็นที่ตระหนักรู้ได้และขัดขวางพันธกิจตามกฎหมายไม่ให้ออกบังคับใช้ ในที่ซึ่งมีพื้นฐานอันแข็งแกร่งที่สุดสำหรับพันธกิจอย่างแรกอยู่เสมอ และในหลายกรณีก็มีสำหรับพันธกิจประการหลังด้วยข้อเท็จจริงในการทำให้เกิดการดำรงอยู่ของมนุษย์เองก็เป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบมากที่สุดอย่างหนึ่งในขอบเขตชีวิตของมนุษย์ การเข้ารับผิดชอบดังกล่าวนี้ ซึ่งเป็นการให้ชีวิตที่อาจจะเป็นสิ่งอุปมงคลหรือเป็นสิ่งดีงามก็ได้ ย่อมเป็นอาชญากรรมต่อมนุษย์ผู้นั้น นอกจากมนุษย์ผู้ได้รับชีวิตนั้นจะมีโอกาสตามปกติอย่างน้อยที่สุดที่จะดำรงชีวิตได้อย่างน่าพอใจ และในประเทศที่มีประชากรมากเกินไปหรือน่าวิตกว่าจะเป็นเช่นนั้นโดยการสร้างเด็ก ๆ จำนวนมากอันมีผลให้เกิดการลดค่าตอบแทนแรงงานที่เกิดจากการแข่งขันกัน ย่อมเป็นการทำความผิดอย่างร้ายแรงต่อคนทั้งปวงที่มีชีวิตอยู่โดยอาศัยรายได้จากแรงงานของตน ในประเทศต่าง ๆ หลายประเทศบนภาคพื้นทวีป กฎหมายซึ่งห้ามการแต่งงานนอกจากทั้งคู่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าพวกเขามีรายได้ค่าจุนจกรครบถ้วนนั้นย่อมไม่เกินเลยอำนาจตามกฎหมายของรัฐและไม่ว่ากฎหมายดังกล่าวจะเป็นวิธีที่ดีหรือไม่ก็ตาม (เป็นปัญหาที่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความรู้สึกตามท้องถิ่นเป็นสำคัญ) กฎหมายเหล่านี้ก็ไม่ถูกคัดค้านว่าละเมิดเสรีภาพ กฎหมายเช่นนี้เป็นการเข้าแทรกแซงของรัฐเพื่อห้ามการทำผิด ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อคนอื่น ๆ ที่ควรแก่การรังเกียจและเป็นความอัปยศอดสูทางสังคม แม้จะไม่มีใครถือว่ากฎหมายดังกล่าวสะดวกต่อการเพิ่มเติมบทลงโทษตามกฎหมายขึ้นเป็นพิเศษก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไม่ดีความคิดล่าสุดเรื่องเสรีภาพซึ่งโน้มเอียงอย่างง่ายด้ายลงสู่การละเมิดเสรีภาพของปัจเจกชนในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเฉพาะเพียงกับตัวเขาเองอย่างแท้จริงนั้น ย่อมขจัดความพยายามที่เห็นยวรุ่งความโน้มเอียงของเขาออกไปเมื่อผลของการปล่อยตามความโน้มเอียงเหล่านั้นได้แก่ชีวิตหนึ่งหรือหลายชีวิตของลูก ๆ ที่มีแต่ความสิ้นหวังและความเสื่อมทรามพร้อมด้วยความชั่วร้ายต่าง ๆ นานาต่อบรรดาผู้ที่อยู่ใกล้เอื้อมเพียงพอที่จะกระทบกระเทือนจากการกระทำของพวกเขาทางใดทางหนึ่ง เมื่อเราเปรียบเทียบความเคารพนับถืออย่างแปลกประหลาดของมนุษยชาติที่มีต่อเสรีภาพกับความต้องการอย่างแปลกประหลาดของพวกเขาที่จะเคารพนับถือมันแล้ว เราอาจจินตนาการได้ว่าคน ๆ หนึ่งย่อมมีสิทธิอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะทำร้ายผู้อื่น และไม่มีสิทธิแต่อย่างใดเลยที่จะทำให้ตัวเองพอใจโดยไม่ทำให้ใครเจ็บปวด

ข้าพเจ้าได้สงวนปัญหาต่าง ๆ ระดับกว้างที่เกี่ยวกับข้อจำกัดในการเข้าแทรกแซงของรัฐบาลไว้ในตอนท้ายสุด ซึ่งแม้ว่าจะเกี่ยวข้องอย่างไรใกล้ชิดเนื้อเรื่องของความเรียงนี้ แต่ก็มีได้เป็นเรื่องของความเรียงนี้อย่างจริงจัง สิ่งเหล่านี้เป็นกรณีซึ่งเหตุผลที่มันมีอยู่ในการต่อต้านการแทรกแซงมิได้โจมตีหลักการเรื่องเสรีภาพ ปัญหานี้ไม่เกี่ยวกับการควบคุมการกระทำของปัจเจกชน แต่เกี่ยวกับการช่วยเหลือการกระทำนั้นต่างหาก มีผู้ถามว่ารัฐบาลควรต้องทำหรือก่อให้เกิดการกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อประโยชน์ของการกระทำเหล่านั้นหรือไม่ แทนที่จะปล่อยให้ปัจเจกชนกระทำกันไปเอง หรือให้การกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นประสานกันเอง

ข้อคัดค้านต่อการเข้าแทรกแซงของรัฐบาลเมื่อการแทรกแซงนั้นมีได้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการละเมิดเสรีภาพอาจมีอยู่สามประเภท

ประเภทแรกได้แก่ เมื่อสิ่งที่จะต้องทำเป็นสิ่งที่จะต้องทำได้ดีกว่ารัฐบาลกล่าวโดยทั่วไป ไม่มีใครเลยที่เหมาะสมที่จะดำเนินธุรกิจใดก็ได้ก็ตามหรือที่จะตัดสินว่าธุรกิจดังกล่าวจะดำเนินไปอย่างไรหรือโดยผู้ใดได้เท่ากับบรรดาผู้ที่สนใจธุรกิจนั้นเป็นการส่วนตัวหลักการนี้ประนามการเข้าแทรกแซงของกฎหมายหรือของเจ้าหน้าที่รัฐบาล ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับกระบวนการตามปกติของอุตสาหกรรม แต่ประเด็นส่วนนี้ได้ถูกนักเศรษฐศาสตร์การเมืองเพิ่มขยายออกมาอย่างพอเพียง และมีได้เชื่อมโยงกับหลักการของความเรียงนี้โดยเฉพาะ

ข้อคัดค้านประการที่สองเป็นสิ่งที่ยังเชื่อมโยงกับเรื่องของเราได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้นในหลายกรณี แม้ปัจเจกชนไม่อาจจะทำอะไรได้สิ่งหนึ่งได้ดีเท่ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลโดยเฉลี่ยก็ตาม แต่ก็น่าปรารถนาให้ปัจเจกชนต้องทำสิ่งนั้นมากกว่าที่จะให้รัฐบาลเป็นผู้ทำโดยถือเป็นวิถีทางสู่การศึกษาด้วยความคิดของพวกเขาเอง ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งในการทำให้สมรรถภาพในการกระทำของพวกเขาแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นด้วยการฝึกใช้การวินิจฉัยของพวกเขาเอง ตลอดจนให้ความรู้ธรรมดา ๆ แก่พวกเขาในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งพวกเขาถูกทอดทิ้งให้จัดการอยู่ นี่เป็นการสนับสนุนการพิจารณาคติ โดยคณะลูกขุนเป็นสำคัญ (ในกรณีที่มีไปทางการเมือง) แม้ว่าไม่ใช่เพียงประการเดียวก็ตามก็เป็นการสนับสนุนสถาบันต่าง ๆ ของเทศบาลและของท้องถิ่นที่เป็นเสรีและเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย และเป็นการสนับสนุนการดำเนินกิจการทางอุตสาหกรรมและการกุศลโดยสมาคมอาสาสมัครต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาเรื่องเสรีภาพและเชื่อมโยงกับเรื่องนั้นเพียงด้วยแนวโน้มอันห่างไกลเท่านั้น แต่มันเป็นปัญหาเรื่องพัฒนาการ การอิงอาศัยสิ่งเหล่านี้โดยถือเป็นส่วนต่าง ๆ ของการศึกษาของชาตินั้นขึ้นอยู่กับโอกาสที่แตกต่างไปจากปัจจุบัน อันที่จริงก็ได้แก่การฝึกฝนราษฎรเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นส่วนที่ปฏิบัติได้ในการศึกษาทางการเมืองของประชาชนผู้เสรี โดยนำประชาชนเหล่านั้นออกมาจากวัฏจักรอันคับแคบของความเห็นแก่ตัวของบุคคลและของครอบครัว และทำให้พวกเขาคุ้นเคยกับความเข้าใจต่อผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการจัดการกิจกรรมร่วมกัน โดยทำให้พวกเขาเคยชินที่จะกระทำจากแรงจูงใจของคนทั่วไปหรือกึ่งหนึ่งของคนทั่วไปตลอดจนชี้แนะความประพฤติของพวกเขาด้วยความมุ่งหมายซึ่งรวมพวกเขาเข้าด้วยกันแทนที่จะแยกพวกเขาออกจากกัน ถ้าปราศจากอุปนิสัยและพลังอำนาจเหล่านี้เสียแล้ว รัฐธรรมนูญแบบเสรีก็ไม่อาจทำหน้าที่หรือได้รับการสงวนรักษาไว้ได้ตามที่ได้ยกตัวอย่างมาแล้วโดยอาศัยธรรมชาติอันไม่จีรังยั่งยืนอยู่ตลอดเวลาของเสรีภาพทางการเมืองในประเทศต่าง ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้ตั้งอยู่บนรากฐานอันเพียงพอของเสรีภาพตามท้องถิ่น การจัดการธุรกิจของท้องถิ่นอย่างแท้จริงโดยท้องถิ่นนั้น ๆ ตลอดจนการจัดการดำเนินอุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยการรวมตัวของบรรดาผู้ที่จัดหาอุปกรณ์ทางการเงินให้อย่างสมัครใจก็ได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นจากข้อได้เปรียบทั้งหมดซึ่งได้ชี้แจงไปแล้วในความเรียงนี้ว่าขึ้นอยู่กับปัจเจกภาพแห่งพัฒนาการและความหลากหลายของรูปแบบการกระทำ การดำเนินงานของรัฐบาลมีแนวโน้มว่าจะเหมือนกันทุกแห่ง ในทางตรงข้าม ในส่วนของปัจเจกชนและสมาคมอาสาสมัครกลับมีการทดลอง ต่าง ๆ นานาและมีประสบการณ์หลายหลากไม่สิ้นสุด สิ่งที่รัฐสามารถทำให้เป็นประโยชน์ได้ก็คือการทำให้ตัวรัฐเองเป็นศูนย์กลางการรับฝาก เป็นผู้หมุนเวียนที่คล่องแคล่วและเป็นผู้แจกจ่ายประสบการณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการทดลองหลายต่อหลายครั้ง ธุรกิจของรัฐคือการกระตุ้นนักทดลองแต่ละคนให้เอาประโยชน์จากการทดลองของคนอื่น ๆ แทนที่จะทนทดลองแต่ของรัฐเองเพียงอย่างเดียว

เหตุผลประการที่สามและเป็นเหตุผลที่น่าเชื่อถือที่สุดในการจำกัดการแทรกแซงของรัฐบาลก็คือเรื่องชั่วร้ายอันใหญ่หลวงในการเพิ่มอำนาจที่ไม่จำเป็นแก่รัฐบาลอีกหน้าที่ทุกอย่างที่ยัดเยียดให้รัฐบาลปฏิบัติใช้ไปแล้วได้ทำให้อิทธิพลของรัฐบาลที่ครอบงำ ความหวังและความกลัวแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นและหันเหสาธารณชนส่วนที่ใฝ่สูงและกระตือรือร้นไปสู่การเป็นคนที่ไม่ชวนตัวเองไว้กับรัฐบาลหรือกับพรรคบางพรรคที่มุ่งหวังจะกลายเป็นรัฐบาลมากเข้าทุกที ถ้าถนน ทางรถไฟ ธนาคาร สำนักงานประกันภัย

บริษัทรวมหุ้นขนาดใหญ่ ๆ มหาวิทยาลัยตลอดจนแหล่งการกุศลของคนทั่วไปเป็นสาขาของรัฐบาลกันทั้งหมด นอกจากนี้ถ้าคณะเทศมนตรีและสภาตำบลตลอดจนคณะบุคคลทั้งปวงที่ได้ตกมาอยู่กับพวกเขาในขณะนี้ได้กลายเป็นแผนกต่าง ๆ ของงานบริหารที่เป็นศูนย์กลาง ถ้าบรรดาถูกจ้างของกิจการที่แตกต่างกันเหล่านี้ทั้งหมดได้รับการแต่งตั้งและค่าจ้างจากรัฐบาลตลอดจนหมายพึงรัฐบาลในเรื่องความเจริญก้าวหน้าทุกอย่างของชีวิตแล้ว เสรีภาพทั้งหมดของหนังสือพิมพ์และธรรมนูญนิติบัญญัติอันเป็นที่นิยมกันก็ไม่อาจทำให้ประเทศนี้ (ประเทศอังกฤษ) หรือประเทศอื่นใดเป็นเสรีได้มากไปกว่าเป็นเสรีแต่ในนามเท่านั้น และเมื่อความชั่วร้ายเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล กลไกทางการบริหารก็ถูกก่อสร้างขึ้นมาอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีหลักเกณฑ์มากขึ้น การจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งฝีมือและสมองอันมีคุณสมบัติเยี่ยมเพื่อการบริหารก็เป็นไปอย่างเชี่ยวชาญมากขึ้น ในประเทศอังกฤษพึงจะมีการเสนอว่าผู้เป็นข้าราชการของรัฐบาลทั้งปวงควรต้องถูกคัดเลือกเข้ามาโดยการสอบแข่งขันเพื่อให้ได้บุคคลผู้มีความเฉลียวฉลาดและมีการศึกษาอบรมมากที่สุดเท่าที่จะหาได้สำหรับงานเหล่านี้ มีผู้กล่าวและเขียนเพื่อเป็นการสนับสนุนและคัดค้านข้อเสนอนี้กันมากทีเดียว ข้อโต้เถียงข้อหนึ่งที่ฝ่ายตรงข้ามยืนยันไว้มากที่สุดมีอยู่ว่าหน้าที่การงานของข้าราชการประจำของรัฐมิได้ยืนยันถึงโอกาสที่จะมีรายได้และความสำคัญเพียงพอต่อการดึงดูดความสนใจของผู้มีความเยียบแหลมสูงสุดซึ่งมักจะสามารถหางานอาชีพที่ล่อใจ หรือทำงานบริการให้บริษัทต่าง ๆ และหน่วยงานสาธารณะอื่น ๆ ได้มากกว่า เราอาจไม่ประหลาดใจถ้าฝ่ายที่เป็นมิตรกับข้อเสนอนี้เป็นผู้ใช้การโต้เถียงดังกล่าวเพื่อเป็นคำตอบให้แก่ปัญหาหลักของข้อเสนอดังกล่าว แต่ถ้ามาจากฝ่ายตรงข้าม ก็น่าประหลาดพอควรสิ่งที่ถูกกระตุ้นให้เป็นข้อโต้แย้งก็คือเครื่องระบายนความร้อนของระบบที่เสนอออกมานั้นเอง อันที่จริง ถ้าผู้เยียบแหลมอย่างสูงส่งทั้งปวงของประเทศสามารถถูกดึงเข้ามาสู่งานบริการของรัฐได้ ข้อเสนอที่มีแนวโน้มว่าจะก่อผลเช่นนั้นขึ้นมาก็อาจก่อให้เกิดความกระอักกระอ่วนได้เป็นอย่างดีทีเดียว ถ้าธุรกิจทุกส่วนของสังคมซึ่งต้องอาศัยการร่วมมือกันอย่างเป็นระเบียบหรือต้องอาศัยทัศนคติที่กว้างขวางและเข้าใจกันได้ไปอยู่ในมือของรัฐบาล และถ้าหน่วยงานของรัฐบาลเต็มไปด้วยบุคคลผู้มีความสามารถกันโดยทั่วไป วัฒนธรรมที่แพร่หลายออกไปและสติปัญญาที่ได้รับการฝึกหัดขึ้นมาทั้งปวงในประเทศนี้ ยกเว้นส่วนที่เป็นความคิดบริสุทธิ์ย่อมมุ่งอยู่ที่พวกข้าราชการจำนวนมากหลาย ซึ่งเป็นพวกเดียวกับชุมชนส่วนที่เหลืออยู่คอยหาทุกสิ่งทุกอย่าง กล่าวคือ การดำเนินงานและการสั่งงานในรูปแบบต่าง ๆ ในเรื่องทุกเรื่องที่เขาต้องทำ ตลอดจนความสามารถและความพยายามเพื่อความก้าวหน้าส่วนตัว การเป็นที่ยอมรับเข้าสู่ตำแหน่งต่าง ๆ ของระบบราชการนี้ และเมื่อได้รับเข้ามาแล้ว การก้าวหน้าในที่นั้นย่อมจะเป็นเป้าหมายเพียงอย่างเดียวของความทะเยอทะยาน ภายใต้ระบบนี้ไม่เพียงแต่สาธารณชนภายนอกจะไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมเท่านั้น เนื่องจากยังขาดแคลนประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติที่จะวิพากษ์วิจารณ์หรือตรวจสอบรูปแบบการดำเนินงานของพวกข้าราชการ แต่แม้ว่าส่วนประกอบของสถาบันราชการต่าง ๆ หรือการทำงานตามปกติของสถาบันต่าง ๆ อันเป็นที่นิยมกันได้แต่งตั้งผู้ปกครองคนหนึ่งหรือหลายคนผู้มีความโน้มเอียงในการปฏิรูปขึ้นเป็นประมุขที่ย่อมไม่มีการปฏิรูปใด ๆ ที่เกิดขึ้นตรงข้ามกับผลประโยชน์ของพวกข้าราชการ เรื่องเช่นนี้เป็นสภาพการณ์อันน่าสลดใจของจักรวรรดิรัสเซีย ดังที่แสดงให้เห็นอยู่ในบันทึกของบรรดาผู้มีโอกาสพอที่จะสังเกตเห็นได้ พระเจ้าซาร์เองก็ไร้อำนาจที่จะต่อต้านองค์กรของระบบข้าราชการ พระองค์สามารถส่งพวกนั้นคนใดคนหนึ่งไปไซบีเรียก็ได้ แต่พระองค์ไม่ทรงสามารถปกครองได้โดยปราศจากพวกเขาหรือขัดกับเจตจำนงของพวกเขา พวกเขาออกเสียงคัดค้านพระราชกฤษฎีกาทุกครั้งของพระองค์อย่างเยียบ ๆ โดยเพียงแต่เหนียวรั้งไม่ให้มีการดำเนินพระราชกฤษฎีกาจนเป็นผลขึ้นมาในประเทศที่มีอารยธรรมก้าวหน้ามากกว่าและมีจิตวิญญาณในการกบฏมากกว่า สาธารณชนผู้เคยชินต่อการหวังให้รัฐทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อพวกเขาหรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่ทำอะไรเลย เพื่อตนเองโดยไม่ได้ขออนุญาตรัฐทั้งโอกาสที่จะทำและวิธีที่จะทำมันด้วย ย่อมถือได้ตามปกติว่ารัฐต้องรับผิดชอบต่อความชั่วร้ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับพวกเขา และเมื่อความ

ชั่วร้ายมีปริมาณมากเกินไปกว่าที่พวกเขาจะทนทานได้ พวกเขาถูกลูกขึ้นมาต่อต้านรัฐบาลและกระทำในสิ่งที่เรียกว่า การปฏิวัติ ซึ่งใครอื่นก็ตามที่มีหรือไม่มีอำนาจบังคับที่ถูกต้องตามกฎหมาย จากประชาชาติได้กระโดดขึ้นไปนั่งแทนต้องออกคำสั่งต่อพวกข้าราชการ และทุกสิ่งทุกอย่างก็ดำเนินต่อไปมากเท่ากับที่มันได้เป็นมาแล้ว ก่อนหน้านี้ กล่าวคือ พวกข้าราชการก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป และไม่มีใครอื่นที่มีความสามารถเข้ามาแทนตำแหน่งพวกเขาได้

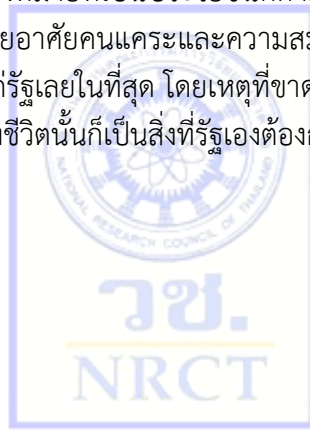
ภาพอันน่าตื่นเต้นที่ต่างไปจากนี้อย่างมากได้ถูกเปิดเผยออกมาในหมู่ประชาชนผู้เคยชินที่จะทำธุรกิจของตนเอง ในประเทศฝรั่งเศส ประชาชนจำนวนมากเคยรับราชการทหาร หลายคนในจำนวนนั้นอย่างน้อยที่สุดก็มีตำแหน่งเป็นนายทหารนอกประจำการในการก่อการจลาจลทุกครั้งที่เป็นที่รู้จักกันดีก็มีบุคคลหลายคนที่มีความสามารถเป็นหัวหน้าได้ตลอดจนสามารถคิดวางแผนการกระทำอย่างกว้าง ๆ บางประการขึ้นมาได้ในทันที สิ่งที่ชาวฝรั่งเศสเป็นได้ในกิจการทหาร ชาวอเมริกันก็เป็นได้ในธุรกิจของพลเรือนทุกประเภทจนปล่อยพวกเขาไว้โดยปราศจากรัฐบาลเถิด องค์กรทุกหน่วยของชาวอเมริกันสามารถจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาได้ และดำเนินการปกครองหรือดำเนินธุรกิจอันใดของสาธารณชนได้ด้วยความสะดวกฉาบฉวย ระเบียบและการตัดสินใจที่มีจำนวนมากเพียงพอ นี่คือนิสัยที่ประชาชนผู้เสรีทุกคนควรต้องเป็น และประชาชนผู้สามารถเป็นเช่นนี้ได้ย่อมมีเสรีภาพได้อย่างแน่นอน เขาย่อมไม่ปล่อยให้คนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทำให้ตัวเองต้องกลายเป็นทาส เพราะสิ่งเหล่านี้สามารถเข้ายึดครองและดั่งบังเหียนของการบริหารที่เป็นศูนย์กลางได้ ไม่มีระบบข้าราชการใดสามารถหวังได้ว่าจะสร้างประชาชนเช่นนั้นขึ้นมาตั้งที่องค์กรนี้ทำอยู่หรือดำเนินสิ่งใดก็ตามที่พวกเขาไม่พอใจ แต่ในที่ซึ่งทุก ๆ สิ่งได้ดำเนินไปโดยอาศัยพวกข้าราชการ ย่อมไม่มีสิ่งใดเลยที่พวกข้าราชการไม่เห็นด้วยอย่างแท้จริงจะสามารถลุล่วงไปได้ รัฐธรรมนูญของประเทศเหล่านั้นจึงเป็นการประมวลประสบการณ์และความสามารถในทางปฏิบัติของชาติเข้าเป็นองค์กรที่มีระเบียบวินัยเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะปกครองคนที่เหลืออยู่ และยิ่งองค์กรดังกล่าวมีความสมบูรณ์ในตัวเองมากเพียงใด การดึงบุคคลต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดจากตำแหน่งทุกตำแหน่งของชุมชนเข้ามาสู่องค์กรและให้การศึกษาแก่องค์กรเองก็ย่อมประสบความสำเร็จมากขึ้นเพียงนั้น การบรรลุความสำเร็จมากยิ่งขึ้นย่อมเป็นข้อผูกมัดของคนทั้งปวง รวมทั้งบรรดาข้าราชการแต่ละคนด้วย เนื่องจากพวกผู้ปกครองก็เป็นทาสของการจัดระบบและระเบียบวินัยของตนเองมากเท่ากับที่บรรดาผู้ถูกปกครองเป็นทาสของพวกผู้ปกครอง ข้าราชการชั้นสูงของจีนผู้หนึ่งก็เป็นเครื่องมือและเป็นผู้อยู่ในระบอบทรราชได้เท่า ๆ กับกสิกรผู้ต่ำต้อยที่สุด นักบวชนิกายเยซูอิตผู้หนึ่งก็เป็นทาสของนิกายของเขาเองในระดับที่นำอายุมากที่สุด แม้ว่าตัวนิกายเองจะดำรงอยู่ เพื่ออำนาจและความสำคัญอันเป็นกลุ่มก้อนของสมาชิกของนิกายนั้นก็ตาม

นอกจากนี้ ต้องไม่ลืมว่า การดูถูกความสามารถหลักของประเทศเข้าไปสู่องค์กร การปกครองย่อมเป็นอันตรายไม่ช้าก็เร็วต่อกิจกรรมทางความคิดและความเจริญก้าวหน้าขององค์กรนั่นเอง การที่พวกเขาพร้อมตัวกันดังที่เป็นอยู่นี้โดยใช้ระบบซึ่งจำเป็นต้องดำเนินไปตามกฎข้อบังคับที่ตายตัวอยู่เป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับระบบทุกระบบนั้น ข้าราชการย่อมอยู่ภายใต้เครื่องล่อใจอันสม่ำเสมอให้จมลงไปสู่งานประจำที่เฉื่อยชา ถ้าบางครั้งพวกเขาเกิดละทิ้งกิจวัตรแบบโรงสีแรงม้าขึ้นไป และกรูกันเข้าไปสู่ความหยาบกระด้างที่ตรวจสอบไปเพียงครั้งเดียวซึ่งกระทบภาพเพื่อฝันของผู้นำกลุ่มบางคนขึ้นมา การตรวจสอบสิ่งเหล่านี้เพียงวิธีเดียวซึ่งสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแรงกระตุ้นที่สามารถทำให้ความสามารถขององค์กรเองขึ้นสู่ระดับมาตรฐานขั้นสูงได้ แม้ว่าดูเหมือนจะเป็นแนวโน้มในทางตรงข้ามก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับคำวิพากษ์วิจารณ์อย่างไม่วางเว้นของผู้ที่มีความสามารถเท่าเทียมกับภายนอกองค์กรนั้น ฉะนั้น จึงจำเป็นที่เครื่องมือเหล่านี้ควรต้องดำรงอยู่โดยเป็นอิสระจากรัฐบาลจากการก่อกองความสามารถเช่นนั้น ตลอดจนตกแต่งตนเองด้วยโอกาสและประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการวินิจฉัยกิจการในทางปฏิบัติที่สำคัญยิ่งอย่างถูกต้อง ถ้าเรามีองค์กรข้าราชการที่มีความเชี่ยวชาญ

และมีสมรรถภาพอย่างถาวรแล้ว องค์กรย่อมสามารถเริ่มและตั้งเจตจำนงในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ได้เหนือสิ่งอื่นใด ถ้าเราไม่ต้องการให้พวกข้าราชการของเราเสื่อมทรามลงเป็นพวกคนอวดรู้ องค์กรนี้ต้องไม่แย่งหน้าที่การงานทั้งปวงที่ก่อตั้งและปลูกฝังสมรรถภาพต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อรัฐบาลของมนุษยชาติไปจนหมด

การกำหนดประเด็นที่ความชั่วร้ายต่าง ๆ ซึ่งนำสะพรึงกลัวสำหรับเสรีภาพและความก้าวหน้าของมนุษย์เริ่มหรือออกจะเริ่มครอบงำผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการลงแรงร่วมกันของสังคมเพื่อขัดต่ออุปสรรคทั้งหลายที่ขวางกั้นความกินดีอยู่ดีของสังคมภายใต้การนำของหัวหน้าอันเป็นที่ยอมรับกันของสังคมนั้น การที่จะอ้างไว้ซึ่งข้อได้เปรียบต่าง ๆ ของอำนาจอันเป็นศูนย์กลางและความเฉลียวฉลาดให้มากเท่าที่จะทำได้โดยไม่หันกลับไปเป็นช่องทางแคบ ๆ ของรัฐบาลที่มีขนาดเกินกว่าจะเป็นกิจกรรมโดยทั่วไปได้ ย่อมเป็นปัญหาที่ยากที่สุดและซับซ้อนมากที่สุดอย่างหนึ่งในศิลปะการปกครอง อย่างมากก็เป็นปัญหาเรื่องรายละเอียดซึ่งต้องคำนึงถึงข้อพิจารณาหลายข้อหลายประการและไม่อาจวางกฎตายตัวลงไปได้ แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักการในทางปฏิบัติที่มีความปลอดภัยอยู่ด้วย ซึ่งคำนึงถึงอุดมคติ ตลอดจนเป็นมาตรฐานที่ใช้ทดสอบการจัดการทุกอย่างที่มุ่งจะพิชิตความยุ่งยากนั้นอาจถูกนำมาอยู่ในคำพูดเหล่านี้คือ “การเผยแพร่อำนาจที่สอดคล้องกับประสิทธิภาพครั้งยิ่งใหญ่ที่สุด” เป็นการรวมคำบอกกล่าวเข้าเป็นศูนย์รวมที่อาจจะมียิ่งใหญ่ที่สุดและกระจายคำบอกกล่าวออกไปจากศูนย์กลางนั้น ดังนั้น ในการบริหารงานของเทศบาลนคร จึงน่าจะมีการแบ่งข้าราชการทุกหน้าที่ซึ่งต่างต่าง ๆ เป็นผู้คัดเลือกออกเป็นพวก ๆ อย่างพิถีพิถันเหมือนกับในรัฐนิวอิงแลนด์ซึ่งไม่ตีไปกว่าการปล่อยไปตามความสนใจโดยตรงของบุคคล แต่นอกจากสิ่งนี้แล้วก็น่าจะมีกองจัดการกลางในงานส่วนท้องถิ่นแต่ละแผนกในการจัดตั้งเป็นสาขาหนึ่งของการปกครองทั่วไป องค์การของกองจัดการนี้จะมุ่งอยู่เหมือนจุดรวมแสงที่คำบอกกล่าวและประสบการณ์นานาชนิดที่ได้มาจากการดำเนินงานของกิจกรรมของรัฐบาลสาขานั้นในตำบลต่าง ๆ ทั้งหมด จากทุก ๆ สิ่งที่เคยคล้อยกันซึ่งลุล่วงไปแล้วในต่างประเทศ ตลอดจนจากหลักการต่าง ๆ ทั่วไปของรัฐศาสตร์ องค์การพหุศูนย์กลางนี้ควรต้องมีสิทธิที่จะรู้สิ่งทั้งปวงที่ลุล่วงไปแล้ว และหน้าที่เฉพาะขององค์การพหุดังกล่าวควรต้องเป็นการทำให้ความรู้ที่หามาได้ในที่หนึ่งใช้การได้สำหรับในที่อื่น ๆ การปลดพ้นจากอคติเล็ก ๆ น้อย ๆ และทัศนคติอันคับแคบของท้องถิ่นโดยอาศัยตำแหน่งที่สูงขึ้นตลอดจนขอบเขตความรู้จากการสังเกตอย่างกว้างขวางเป็นคำแนะนำขององค์การพหุนี้ซึ่งมีอำนาจอย่างยิ่งที่จะดำเนินไปตามปกติ แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าอำนาจที่แท้จริงขององค์การพหุในฐานะที่เป็นสถาบันอันถาวรควรต้องถูกจำกัดให้บังคับข้าราชการส่วนท้องถิ่นให้เคารพกฎหมายที่กำหนดขึ้นเป็นเครื่องนำทางแก่พวกเขา ในสิ่งทั้งปวงที่กฎทั่วไปมีบัญญัติไว้ ก็ควรปล่อยให้ข้าราชการเหล่านั้นได้วินิจฉัยเองภายใต้ความรับผิดชอบต่อผู้เลือกตั้งพวกเขาเข้ามา ถ้ามีการละเมิดกฎ พวกเขาควรต้องรับผิดชอบต่อกฎหมายและกฎเองก็ควรต้องกำหนดขึ้น โดยทางนิติบัญญัติ อำนาจของฝ่ายบริหารส่วนกลางเพียงแต่เฝ้าระวังการใช้กฎและถ้ากฎเหล่านั้นไม่ได้ให้ผลอย่างถูกต้องตามลักษณะของกรณีในการร้องขอต่อศาลให้บังคับใช้กฎหมายหรือต่อบรรดาผู้เลือกตั้งให้ขับไล่ข้าราชการผู้มีได้ใช้กฎตามเจตนารมณ์ของกฎนั้นออกไป ในความเข้าใจกว้าง ๆ เกี่ยวกับกฎแล้ว สิ่งเช่นนี้ย่อมเป็นผู้จัดการกลางซึ่งมุ่งหมายให้คณะกรรมการทางกฎหมายของคณายกจนได้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมบรรดาผู้บริหารของผู้มีรายได้ทั่วประเทศ ไม่ว่าจะคณะกรรมการจะใช้อำนาจอะไรก็ตามเกินจากขอบเขตนั้นก็ย่อมถูกต้องและจำเป็นในกรณีเฉพาะนั้นเพื่อเยียวยารักษาอุปนิสัยที่ฝังรากลึกในการบริหารงานอย่างไม่ได้เรื่องในสิ่งต่าง ๆ ที่กระทบกระเทือนอย่างลึกลับไม่เพียงแต่ท้องถิ่นต่าง ๆ เท่านั้น แต่รวมถึงชุมชนทั้งหมดด้วย ในเมื่อไม่มีท้องถิ่นใดที่มีสิทธิทางศีลธรรมในการสร้างบ่อเกิดแห่งความยากจนให้แก่ตนเองด้วยการดำเนินงานอย่างผิดพลาด จึงจำเป็นต้องมีการไหลบ่ากันเข้าไปสู่ท้องถิ่นอื่น ๆ และทำให้สภาพทางศีลธรรมและวัตถุของชุมชนผู้ใช้แรงงานทั้งหมดต้องเสียหาย อำนาจของการกดขี่ทางการบริหารและของนิติบัญญัติที่เป็นรองซึ่งคณะกรรมการทางกฎหมายของคณายกจนเป็นผู้ครอบครองอยู่นั้น (แต่ก็เป็นสิ่งที่พวก

เขาแทบจะไม่ได้ใช้กันเลย โดยที่ขึ้นอยู่กับสภาพความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ) แม้ว่าจะสมเหตุสมผลอย่างเต็มที่ในกรณีของผลประโยชน์ชั้นหนึ่งของชาติ แต่ก็อาจผิดที่ผิดทาง โดยตลอดในการดำเนินผลประโยชน์ที่เป็นของท้องถิ่นอย่างแท้จริง แต่คงคาพยพกลางในการให้ข่าวและอบรมสั่งสอนสำหรับท้องถิ่นทั้งหมดนั้น อาจจะมีคุณค่าในการบริหารทุกแผนกเท่าเทียมกัน รัฐบาลไม่สามารถมีกิจกรรมหลายประเภทมากเกินไปซึ่งไม่ชัดเจน แต่กลับช่วยเหลือและกระตุ้นความมานะพากเพียรตลอดจนพัฒนาการของปัจเจกชนความเลวทรามได้เริ่มต้นเมื่อรัฐบาลได้เอากิจกรรมของตนเองไปแทนที่กิจกรรมของปัจเจกชน แทนที่จะผลักดันกิจกรรมและพลังอำนาจของปัจเจกชนและองค์กรต่าง ๆ กล่าวคือ เมื่อรัฐบาลทำให้พวกเขาต้องทำงานในพันธนาการหรือห้ามพวกเขาไม่ให้ยืนเคียงข้างกันและทำงานของพวกเขาเองโดยไม่มีโซ่ตรวนเหล่านั้นแทนที่จะบอกกล่าวแนะนำ และประนามพวกเขาในบางครั้ง คุณค่าของรัฐในระยะยาวก็คือคุณค่าของปัจเจกชนผู้ประกอบมันขึ้นมาและรัฐซึ่งผัดผ่อนผลประโยชน์จากการขยายตัวทางความคิดของพวกเขา และจากการยกระดับไปสู่ความชำนาญทางการบริหารมากขึ้นอีกเล็กน้อยหรือผลประโยชน์จากสิ่งทีคล้ายคลึงกันซึ่งเกิดขึ้นจากการฝึกฝนในข้อปลีกย่อยของการทำงานที่ทำ รัฐซึ่งทำให้ผู้คนของรัฐเองต้องแคะแกระเพื่อที่พวกเขาจะได้กลายเป็นเครื่องมือเชิง ๆ ในมือของรัฐแม้จะเพื่อความมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์ก็ตาม ย่อมจะพบว่าไม่มีสิ่งที่ยิ่งใหญ่สิ่งใดเลยสามารถบรรลุสำเร็จได้อย่างแท้จริง โดยอาศัยคนแคะแคะและความสมบูรณ์ของเครื่องจักรกลที่รัฐได้สละทุกสิ่งทุกอย่างให้จะไม่ได้ให้ประโยชน์อันใดแก่รัฐเลยในที่สุด โดยเหตุที่ขาดแคลนพลังชีวิต ซึ่งจะทำให้เครื่องจักรนั้นทำงานไปได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น และพลังชีวิตนั้นก็เป็สิ่งที่รัฐเองต้องการกำจัดไปมากกว่าด้วย

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยเป็นของ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)